

Дорогі земляки!

П'ять років тому Харківська обласна держадміністрація започаткувала важливу справу — щорічно інформувати харків'ян про діяльність влади. Робити це відверто, неупереджено, гідно. Так народився своєрідний часопис Харківщини «Що зроблено» — наші спільні здобутки, підсумки, перспективи.

Я завжди підкреслював, що звіт про діяльність Харківської обласної державної адміністрації повинен сприйматися в суспільстві не як штучне нововведення, а як обов'язковий для влади інструмент інформування громадян.

Саме завдяки «Що зроблено» нам вдалося налагодити ефективний та безкомпромісний зворотний зв'язок. Ми отримали тисячі листів із пропозиціями, запитаннями, зауваженнями. Були, звичайно, й скарги, критика, але чимало надійшло теплих листів зі словами щирої подяки. Ось коли відчуваєш справжню гордість за те, що зроблено на цій землі тобою та твоїми соратниками!

Цього разу, окрім вже традиційного звіту «Що зроблено 2009», ми включили до видання підсумковий матеріал «Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки» та інформацію про перехідні проекти.

...Перегортаю сторінки цього видання й розумію: складний іспит випав на нашу долю, складний, але почесний. Ми не цуралися проблем, ми повсякденно намагалися зробити рідну Харківщину національним лідером: у промисловості, сільському господарстві, культурі, спорті та, що не менш важливо, — у якості життя. Ми розуміли, що це довготривала, копітка праця, вистачить роботи, як кажуть, і нашим послідовникам, і нашим спадкоємцям.

Та головне — нами створено добрий заділ. Залишається лише працювати й вірити.

Дякую широко, дорогі земляки, за натхненну працю!

Віримо в себе, у свої сили, у свою землю!

Вірмо й працюймо разом.

З повагою,

**голова Харківської облдержадміністрації (2005–2010 рр.)
Арсен АВАКОВ**

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

Промисловість

За 2005–2009 роки підприємствами Харківської області реалізовано промислової продукції, здійснено промислових робіт і надано послуг на загальну суму майже 150 млрд. грн. У загальному обсязі реалізованої промислової продукції України питома вага області становить 6,0% (5-те місце серед регіонів України).

Найбільша частка в обсягах промислового виробництва та реалізації продукції належить галузям машинобудування, паливно-енергетичному комплексу, виробництву харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, питома вага яких у загальному обсязі реалізованої продукції області становить понад 78,0%.

Машинобудування

Одним із пріоритетів діяльності обласної державної адміністрації протягом 2005–2009 років було сприяння вирішенню проблемних питань провідних промислових підприємств області, насамперед, підприємств машинобудівної галузі.

З цією метою здійснювалися:

- контроль за розробкою і виконанням підприємствами фінансових планів створеними при облдержадміністрації галузевими робочими групами і, за необхідності, їх коригування;

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

- щоквартальний моніторинг роботи провідних підприємств області, у т. ч. державних;
- взаємодія з Урядом і відповідними центральними органами влади щодо забезпечення ефективної роботи підприємств державного сектора;
- підготовка пропозицій Кабінету Міністрів і депутатам Верховної Ради України щодо внесення змін до законодавства;
- спільний розгляд проблемних питань безпосередньо на підприємствах фахівцями облдержадміністрації та керівництвом підприємств із залученням представників міністерств.

За результатами вжитих заходів протягом 2005–2009 років:

- Укладено довгострокові контракти на поставку турбін та генераторного обладнання для електростанцій Російської Федерації, Казахстану, Китаю, Індії, Мексики, Панами, Болгарії та інших країн. За рахунок цих контрактів у 2005–2009 роках:

- на підприємстві **ВАТ «Турбоатом»** у 2,3 разу збільшилися обсяги виробництва — із 253 млн. грн. (у 2004 р.) до 580 млн. грн. (у 2009 р.);

- на ДП **«Завод «Електроважмаш»** більш ніж у 7 разів виріс випуск продукції — із 91,5 млн. грн. (у 2004 р.) до 682,3 млн. грн.; чисельність працюючих зросла на 42,1% — із 3734 до 5304 чол.

- Укладено контракти ДП **«Завод ім. В.О. Малишева»** з Міністерства Оборони України на модернізацію танків Т-64 до виду БМ «Булат», завдяки яким підприємство забезпечене оборонним замовленням, у т. ч. на 2009–2010 роки у кількості 29 одиниць продукції. Після завершен-

ня розробки та державних випробувань **Харківським конструкторським бюро з машинобудування ім. О. Морозова** було вдосконалено варіант основного бойового танка «Оплот», який наказом Міністра оборони України № 252 від 28.05.2009 р. був прийнятий на озброєння армії України. В результаті проведеної роботи Міністерство оборони України уклало контракт із ДП «Завод ім. В.О. Малишева» на виробництво БМ «Оплот». У 2009 році підприємство розпочало підготовку виробництва цього зразка броньованої техніки.

- У 2009 році Кабінетом Міністрів України прийнято розпорядження від 22.04.2009 р. № 476-р про заходи щодо фінансового оздоровлення **Харківського державного авіаційного виробничого підприємства**, проведено реструктуризацію боргу шляхом випуску облігацій підприємства на суму 1,62 млрд. грн. Фінансовими установами — кредиторами Харківського державного авіаційного виробничого підприємства вже викуплено облігації загальною вартістю 1,014 млрд. грн., що дозволило розвантажити кредиторську заборгованість підприємства. У 2008–2009 роках на Харківському державному авіаційному виробничому підприємстві забезпечено випуск літаків за міжнародними контрактами. З початку 2009 року іноземним замовникам (Єгипет, Лівія, Лаос) передано три літаки Ан-74-ТК300.

- За участю ДП «**Харківське агрегатне конструкторське бюро**», ДНВП «Об'єднання «Комунар», НАУ «ХАІ» та ВАТ «ХМЗ «ФЕД» у співпраці з ВАТ «Мотор Січ» (м. Запоріжжя) і ДП «Запорізьке МКБ «Прогрес» у 2009 році розроблено новий форсажний двигун АШ-222К-25ф. Впроваджено у виробництво новий авіаційний двигун 5-го покоління, який за своїми технічними характеристиками відповідає найвищим світовим вимогам і дозволяє вивести авіаційну галузь України на новий рівень.

- На підприємстві ВАТ «**Харківський тракторний завод**» у 2008–2009 роках вперше в Україні освоєно виробництво потужного промислового трактора (бульдозера) ТС-10 для застосування в різних галузях і трактора ХТЗ-22021 (потужністю до 220 к. с.), що дозволить значно підвищити продуктивність у сільськогосподарському виробництві. Також на підприємстві у 2006–2009 роках налагоджено серійний випуск екологічно безпечних міні-тракторів ХТЗ-1611 для особистих підсобних господарств, розроблено орнопросапний трактор нового покоління ХТЗ-220 потужністю 220 к. с.

ТС-10 — перший бульдозер українського виробництва

- На підприємстві ЗАТ «Завод «Південкабель» у 2005–2009 роках за рахунок реалізації інвестиційного проекту «Організація виробництва волоконно-оптичних кабелів відповідно до світових стандартів якості» (обсяг інвестицій — 62 млн. дол.) проведено модернізацію і впровадження нових сучасних ліній з виробництва кабельно-провідникової продукції. Вперше в Україні освоєне виробництво волоконно-оптичних кабелів з 144 оптичних волокон; самонесучих ізольованих проводів обсягом 38 тис. км на рік; мідної катанки; силових кабелів енергетичного призначення на напругу від 6 до 36 Кв.

- На підприємстві ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного устаткування» у 2008–2009 роках освоєне виробництво нових типів кранів. Уперше в Україні освоєне виробництво мостових кранів полегшеного типу вантажопідйомністю до 25 т; талі електричної у вибухобезпечному виконанні в/п 10 т; кранів мостових спеціалізованих для металургійної промисловості в/п 16 т; кранів козлових полегшеного типу в/п 5 т; талі електричної рухомої в/п 20 т.

- На підприємствах Індустріальної групи «Українська промислово-енергетична компанія» (ІГ «УПЕК») у 2007–2009 роках:

- впроваджено Комплексну систему автоматизації (КСА-2008);
- на підприємстві ВАТ «Харківський підшипниковий завод» проведена модернізація виробництва залізничних роликів підшипників. Загальний обсяг інвестицій склав 26 млн. євро;

- на підприємстві ЗАТ «Лозівський ковальсько-механічний завод» проведено комплексне впровадження енергозберігаючих технологій. Обсяг інвестицій — до 25 млн. грн. Створено новий цех з виробництва передніх мостів для тракторів зварної конструкції;

- на підприємстві ВАТ «Харківський верстатобудівний завод» проведено комплексне технічне переоснащення виробництва (загальний обсяг інвестицій склав 15 млн. євро). У 2008 році на ВАТ «Харківський верстатобудівний завод» на замовлення ВАТ «Пензадизельмаш» (Російська Федерація) сконструйовано спеціальний торцекруглошліфувальний напівавтомат з числовим програмним управлінням, який має підвищену технологічну гнучкість, продуктивність зі стабільно високою точністю обробки деталей;

- на підприємстві ВАТ «Харківський електротехнічний завод «Укрелектромаш» проведена мо-

дернізація низки технологічних ліній з виробництва поливних насосів. Обсяг інвестицій — 5 млн. грн.

Протягом 2005–2009 років понад 30 найменувань товарів і розробок **машинобудівних підприємств і установ галузевої науки Харківської області** були визнані кращими вітчизняними товарами року, у тому числі:

- випрямляч дуговий універсальний частотний ВДУЧ-350 МАГ (ДНВП «Об'єднання «Комунар»);
- бурошнековий комплекс БШК-2ДМ (ДП «Завод ім. В.О. Малишева»);
- коректор об'єму газу КПЛГ-1.02Р і пристрій переносу інформації УПИ-1 (СП «Радміртех»);
- установка зерносушильна «Україна-12» (ЗАТ «Укроргверстатінпром»);
- гідроциліндри телескопічні, поршневі та ін. (ЗАТ «Харківський завод «Будгідраліка»);
- інжинірингові послуги («Діпрококс»);
- підшипник вагонний для букс рухомого складу (ВАТ «Харківський підшипниковий завод»);
- турбіна парова К-325-23,5, модернізація гідротурбін Дніпровської ГЕС-2 (ВАТ «Турбоатом»);
- блоки уніфікованого комплексу технічних засобів перешкодостійкого виконання зі вкладеними засобами контролю та діагностики (НВП «Хартрон-Енерго Лтд»);
- металургійні мікрозаводи з виробництва високоякісної металопродукції малотоннажними партіями (УкрДНТЦ «Енергосталь»).

У 2008–2009 роках у ЗАТ «Інститут «Укроргверстатінпром» розроблено і поставлено на виробництво серію локальних котелень на базі котлів «Топаз». Локальні котельні впроваджено в Первомайському, Лозівському,

Куп'янському, Кегичівському, Зміївському, Коломацькому районах Харківської області. Забезпечено економію газу в порівнянні з раніше застосовуваними котельнями до 50%.

У 2005–2009 роках **підприємства, наукові установи Харківщини**, зокрема **ВАТ «Хартрон»**, **ВАТ «НДІ радіотехнічних вимірювань»**, **ДП «НДТІ приладобудування»** брали участь у багатьох вітчизняних та міжнародних космічних проєктах. Створені сучасні системи керування та обладнання (зокрема, сонячні батареї космічного призначення нового класу) для українсько-російської ракети-носія «Дніпро», українських космічних апаратів «Січ», «Цілина», «Океан», єгипетського супутника «EgyptSat», бразильської ракети-носія «Циклон-4».

У **ВАТ «Хартрон»** у 2005–2009 роках розроблено сучасні системи керування, діагностики і контролю рухомого складу залізничного транспорту; системи протипожежної сигналізації; комплекси засобів діагностики та автоматизованих систем управління АЕС.

У **ВАТ «НДІ радіотехнічних вимірювань»** у 2005–2009 роках створено техніку медичного призначення, у т. ч. багатофункціонального ультразвукового діагностичного комплексу підвищеного класу, цифрового малодозового мамографічного комплексу, апарату локальної мікрохвильової гіпертермії простати і лікування простатиту та ін.

В області триває робота щодо розробки та реалізації інвестиційних та інвестиційно-інноваційних проєктів — важливого чинника активізації інвестиційних потоків в область. Так, за 2005–2009 роки обсяг інвестицій в основний капітал у промисловості становив 14 млрд. грн., або 42% загальнообласного обсягу інвестицій в основний капітал.

Окремо слід відзначити те, що протягом 2005–2009 років 19 працівників машинобудівних підприємств і установ галузевої науки **стали лауреатами Державних премій України в галузі науки і техніки**, в тому числі за розробку, створення і впровадження:

- сімейства моделей вітчизняних сучасних пасажирських вагонів для швидкісних перевезень;
- наукоємних технологій і практичних методів реконструкції ГЕС України для підвищення їх техніко-екологічної безпеки та енергоефективності в об'єднаній енергосистемі;
- технологій і конструкцій маскування для ефективного захисту об'єктів від сучасної розвідки;

Харківські літаки впевнено завойовують світовий ринок

- високовольтної кабельно-провідникової продукції на напругу до 110 кВ, що забезпечує підвищення надійності та безпеки систем електропостачання;
- інтегрованих комплексних технологій для виробництва наукоємних виробів машинобудування (авіаційних двигунів нового покоління);
- парових турбін нового покоління потужністю 325 МВт.

Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів

Харківська область традиційно знаходиться серед лідерів з випуску багатьох продовольчих товарів, а саме кисломолочних продуктів, борошна, круп, соняшникової нерафінованої олії, сиру, хліба та хлібобулочних виробів. У 2008 році область стала одним із провідних виробників ковбасних виробів в Україні (3-тє місце після Дніпропетровської та Донецької областей). Добове виробництво цієї продукції за останні 5 років зросло у 2,5 рази.

У 2009 р. за підсумками Всеукраїнського конкурсу «Кращий вітчизняний товар року» ТОВ «Салтівський м'ясокомбінат» отримав золоту нагороду за трьома видами продукції: сирокочені ковбаси вищого ґатунку «Московська», «Брауншвейгська», напівкочену «Сервелат свинячий». Крім того, на XXI Міжнародній виставці-ярмарку «Агро-2009» підприємство отримало золоту медаль «Переможець конкурсу».

Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції

У 2005 році розпочалась масштабна реконструкція ЗАТ «Харківський плитковий завод» з бюджетом понад 100 млн. євро. Введено в експлуатацію 4 виробничих лінії італійської компанії «Sasmi» з потужністю 10 млн. м² плитки на рік. Підприємство сертифікувало систему контролю якості ISO і до 2010 року планує увійти до числа лідерів з виробництва керамічної плитки.

У 2008 році ВАТ «Балцем» («Євроцемент Україна»), що знаходиться у Балаклійському районі області, розпочало реалізацію інвестиційної

програми скорочення енерговитрат на виробництво цементу, у рамках якої забезпечується спорудження пункту з приготування і зберігання спеціальних розріджувачів шламу.

Інвестиції нададуть підприємству можливість пуску п'ятої обертальної печі (в Європі немає відповідних аналогів) та налагодити випуск 1 млн. т цементу на рік.

Фармацевтичне виробництво

У 2009 р. частка Харківської області у загальнодержавному обсязі реалізації фармацевтичної продукції становила 15,5%.

Лідером фармацевтичного виробництва не лише області, а й усієї України залишається **ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я»**, яке у жовтні 2007 року відзначило 100-річчя зі дня заснування. Саме це підприємство у 2009 році в умовах поширення грипу в Україні та з метою зняття напруги у суспільстві й забезпечення лікарськими засобами населення країни за активної участі обласної державної адміністрації налагодило випуск лікарського засобу «Тамівір» (аналог препарату «Таміфлю»).

Протягом останніх років на фармацевтичних промислових підприємствах області проводяться заходи щодо підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, які передбачають удосконалення виробничих систем якості, переозброєння виробництва, оновлення асортименту лікарських препаратів з метою приведення їх у відповідність до міжнародних стандар-

тів. За підсумками роботи 2009 року обсяг реалізації склав майже 850 млн. грн., що вдвічі більше від показників 2005 року (430,8 млн. грн.).

Номенклатурний ряд продукції на кінець 2009 р. складає близько 792 одиниць, з них 61 — це оригінальні препарати. Кількість освоєних в 2009 році препаратів складає 36 одиниць, а впроваджених — 21 одиницю.

Тільки за 2009 рік загальний обсяг експорту лікарських препаратів виріс на 45% у порівнянні з аналогічним періодом 2008 року, в тому числі більш ніж у 2 рази збільшився експорт фармацевтичної продукції до країн СНД — Білорусі, Казахстану, Киргизстану, Молдови, Таджикистану, Узбекистану. Успішно вирішується питання співробітництва з Азербайджаном, Вірменією, Грузією, Естонією, Латвією, Російською Федерацією, Туркменістаном тощо.

Паливно-енергетичний комплекс

За 2005–2009 роки у рамках реалізації Програми розвитку паливної галузі Харківського регіону в області відкрито кілька газових родовищ, а саме: Рокитнянське (Нововодолазький район), Гашинівське (Шевченківський район), Кобзівське (Кегичівський район), розпочато розробку Огульцівського та Маріїнського родовищ (Валківський район), введені до промислової експлуатації Західно-Козіївське (Краснокутський район) та Скворцівське (Богодухівський район), Аксютівське (Зміївський район), Бистре (Харківський район) родовища.

У 2006 році в області відкрито Чкалівське нафтогазоконденсатне родовище.

У 2007 році відкриті нові поклади газу на Аксютівському, Качалівському, Борисівському, Наріжнянському родовищах, а також введено в дослідно-промислову розробку нове родовище Денисівське (Чугуївський район).

У 2008 році ГПУ «Шебелинкагазвидобування» продовжено освоєння нового Кобзівського (з перспективами запасів — 70 млрд. м³ природного газу) та Сахалінського родовищ. Відкрите нове родовище — Недільне.

За 2005–2009 роки видобувними підприємствами області видобуто більше 42 млрд. м³ природного газу, що становить понад 42% загальнодержавного видобутку природного газу.

У 2005 році на **Зміївській ТЕС ВАР «Центренерго»** після реконструкції введено в експлуатацію енергоблок № 8, оснащений сучасним

обладнанням з основними показниками роботи, що відповідають європейським нормам. Кошторисна вартість проекту склала 467,8 млн. грн., що значно нижче від вартості будівництва нового блоку. Успішна реалізація проекту реконструкції енергоблоку № 8 дозволила створити базу для наукових, дослідно-конструкторських і проектних робіт з ефективного спалювання вугілля погіршеної якості, вирішувати питання розробки уніфікованих проектних рішень реконструкції аналогічних енергоблоків Зміївської ТЕС.

За 2005–2009 роки вироблено майже 40 млрд. кВт/год. електроенергії.

У 2007–2009 роках АК «Харківобленерго» здійснювала реалізацію інвестиційної програми розвитку компанії до 2011 року, в рамках якої побудовані підстанції 110 кВ «Перемога», 110 кВ «Каштанова», що забезпечують енергоживлення стадіону «Металіст», Міжнародного аеропорту Харків, готельних та розважально-торговельних комплексів, південної частини міста та нових станцій метрополітену.

Закінчується спорудження підстанції «Миська» у м. Первомайський, ПЛ 35 кВ «Баварія — сел. Високий», проектується підстанція «Дергачі». Загальна сума освоєних коштів перевищує 166 млн. грн.

Підстанція «Перемога» підвищила надійність енергозабезпечення Олексіївки та у майбутньому дасть змогу забезпечити пуск нових станцій третьої лінії Харківського метрополітену

Транспорт, зв'язок та дорожнє господарство

Транспортний комплекс області включає залізничний, автомобільний, авіаційний, міський наземний електричний транспорт та метрополітен. Це одна із найважливіших складових виробничої та соціальної інфраструктури Харківської області.

Залізничний транспорт — один із основних елементів у транспортній системі області. Південна залізниця міцно утримує позиції провідного підприємства з перевезення пасажирів та вантажів у регіоні. З цією метою **Південною залізницею** постійно проводиться робота щодо покращення обслуговування клієнтів.

Так, у 2005–2006 роках:

- на вокзалі ст. Харків-Пасажирський введено в експлуатацію новий приміський термінал Б для обслуговування пасажирів приміського сполучення північного напрямку і пасажирів дальнього сполучення напрямку Харків-Москва та Харків-Санкт-Петербург;

Дільницю Харків-Куп'янськ-Тополі (майже 160 км) рейковий автобус долає лише за 3 години

члення північного напрямку і пасажирів дальнього сполучення напрямку Харків-Москва та Харків-Санкт-Петербург;

- на коліях залізниці області з'явився принципово новий для України вид рухомого складу — рейковий автобус, який забезпечив транспортне сполучення віддалених населених пунктів області з обласним центром. Також восени 2009 року введено в обіг рейковий автобус на дільниці Богодухів-Гути-Мерчик-Люботин;

- на Південній залізниці були введені нові пасажирські експреси, які задовольняють потреби

у міжміському сполученні, з'єднуючи м. Харків з містами Кременчук та Донецьк;

- оновлені два состави міжнародного фірмового поїзда Харків–Москва за рахунок нових комфортабельних вагонів.

У 2007 році:

- відкрито шість оновлених вокзальних комплексів: Приколотне, Панютине, Кочубеївка, Трійчате, Безпалівка, Лихачове. На дільниці електрифікації Коломак–Люботин збудовано нові вокзали на станціях Огульці та Водяне;

- завершено електрифікацію напрямку Гребінка–Люботин, що дозволяє забезпечити наскрізний рух електротягою на полігоні від прикордонної з Російською Федерацією станції Тополі через станції Куп'янськ–Харків–Гребінка Південної залізниці до Києва і далі — до західних кордонів України. Все це забезпечує найкоротший шлях при перевезенні як місцевих, так і транзитних вантажів по території України у напрямку Схід–Захід.

У 2008 році:

- у м. Чугуєві до 370-річчя заснування міста відкрито оновлений вокзал, на якому проведено реконструкцію з урахуванням усіх нормативів та дотриманням норм для перевезення людей з обмеженими фізичними можливостями;

- завершено реконструкцію вокзального комплексу на станції Лозова;

- оновлено состави фірмового поїзда № 63/64 Харків–Київ «Оберіг» та міжнародного фірмового поїзда № 19/20 Харків–Москва ім. М.С. Конарева.

У 2009 році:

- відкрито новий залізничний вокзал на станції Куп'янськ-Вузловий;

- реконструйовано приміщення пасажирських вокзалів станцій Великий Бурлук, Нова Водолага; виконані роботи з капітального ремонту низьких пасажирських платформ станцій Дворічна, Молчанове, Преддонбасівська, Савинці та зупиночних пунктів Лозовенька, Південний пост, Цупівка, Сезонна.

Нова будівля вокзалу в м. Чугуєві відповідає усім європейським стандартам

Авіаційний транспорт Харківської області представлений Міжнародним аеропортом Харків, який здійснює відправлення і прийом пасажирів, вантажів, пошти та забезпечує виконання польотів і обслуговування повітряних суден, що належать як вітчизняним, так і іноземним авіакомпаніям.

З метою якісного обслуговування пасажирів під час проведення матчів фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та для зручності при користуванні авіаційним транспортом здійснюється реконструкція Міжнародного аеропорту Харків. Реконструкцію проводить підприємство ТОВ «Нью Системс АМ», яке взяло аеропорт в оренду строком на 49 років.

У серпні 2009 року на льотному полі аеропорту закладено капсулу зі зверненням до нащадків

У 2008–2009 роках здійснювалася реконструкція злітно-посадкової смуги та руліжних доріжок, реконструкція і будівництво перону й місць стоянок та будівництво інших об'єктів аеродромного комплексу. Проводиться будівництво аеровокзального комплексу загальною вартістю 30,72 млн. євро (Інвестор — ТОВ «Нью Системс АМ»).

Завершено будівельні роботи споруди нового терміналу Харківського аеропорту, тривають його оздоблювальні роботи.

Проводиться будівництво аеровокзального комплексу загальною вартістю 30,72 млн. євро (Інвестор — ТОВ «Нью Системс АМ»).

Завершено будівельні роботи споруди нового терміналу Харківського аеропорту, тривають його оздоблювальні роботи.

У 2009 році згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26.08.2009 р. №1003-р «Про затвердження проекту та титулу будови реконструкції аеродрому «Харків (Основа)» комунального підприємства «Харківський міський центр нерухомості» загальна кошторисна вартість будівництва складала 711,659 млн. грн.

Надзвичайно важливу роль у суспільному житті області відіграє **автомобільний транспорт**.

Так, протягом 2005–2009 років було відкрито 37 приміських та 13 міжміських автобусних маршрутів, що дозволило додатково охопити регулярним автобусним сполученням 8 населених пунктів області.

За власні кошти ВАТ «Харківське підприємство автобусних станцій» відремонтовано та реконструйовано 12 автостанцій на загальну суму 8,4 млн. грн.; 23 автостанції і касово-диспетчерські пункти підключені в єдину комп'ютерну мережу для придбання пасажирами квитків; обладнано пандусами 3 харківські автостанції та 4 автостанції у районах області.

У Харківській області на 4 приміських маршрутах працюють 9 автобусів, які мають низьку підлогу і максимально пристосовані для перевезень інвалідів на візках; на 4 міжміських внутрішньообласних маршрутах працюють 16 автобусів іноземного і вітчизняного виробництва, які пристосовані для перевезень інвалідів на візках.

За власні кошти автоперевізників в області придбано 1021 новий автобус різної місткості, що забезпечило належний рівень обслуговування пасажирів на автомобільному транспорті. Оновлення автобусів склало 37% від їх загальної кількості у Харківській області.

Для сталої роботи цього виду транспорту, поряд з удосконаленням та зростанням кількості автотранспортних засобів, на перший план виходить створення і розвиток у регіоні мережі сучасних **автодоріг**.

Так, протягом 2005–2009 років побудовано 43 під'їзди з твердим покриттям до сільських населених пунктів протяжністю 90,18 км.

Для розвантаження існуючої автомобільної дороги державного значення М-18 Харків–Сімферополь–Алушта–Ялта, зниження транзитного потоку транспорту з боку м. Києва через м. Харків у напрямку м. Дніпропетровська, у серпні 2008 року відкрито рух по автомобільній дорозі першої технічної категорії Р-51 Харків–Красноград–Перещепине, що дозволило розвантажити дороги і вулиці міст Мерефи, Краснограда та селища Високий від транзитного великовантажного транспорту,

підвищити рівень безпеки дорожнього руху та санітарно-екологічний стан у цих населених пунктах.

Харківська область має розгалужену мережу зв'язку, основними підприємствами якої є ВАТ «Укртелеком» та УДППЗ «Укрпошта».

Протягом 2005–2009 років Харківською філією ВАТ «Укртелеком» впроваджено швидкісний Інтернет (торговельна марка ОГО!). Завдяки цьому покращилась якість та швидкість доступу користувачів до Інтернету. Харківська філія займає 3-тє місце після Київської та Дніпропетровської за кількістю абонентів широкопasmового доступу до мережі Інтернет — 62 тис. Також в області встановлено 139,82 тис. основних телефонних апаратів, у тому числі громадянам пільгових категорій — 24,81 тис. телефонних апаратів, що дозволило забезпечити стаціонарним електрозв'язком більшу кількість жителів області та міста Харкова.

У 2005–2009 роках власними силами Харківської дирекції УДППЗ «Укрпошта» відремонтовано 131 відділення поштового зв'язку у населених пунктах області та м. Харкова, що значно покращило умови роботи працівників поштового зв'язку та умови обслуговування споживачів.

Протягом останніх двох років проводиться експеримент зі впровадження в районах області пересувних відділень поштового зв'язку. Пересувні відділення, що розміщені у спеціально пристосованих автомобілях, надають споживачам ті ж послуги, що й стаціонарні. Зараз у районах області вже працюють 6 пересувних поштових відділень, що обслуговують мешканців сільських населених пунктів: по одному в Борівському, Золочівському, Нововодолазькому, Чугуївському районах і два — у Барвінківському.

Оновлене відділення поштового зв'язку «Лозова-2» — одне із найкращих у Харківській області

Аграрний комплекс області

Аграрний комплекс області за 2005–2009 роки за ініціативою обласної державної адміністрації було переорієнтовано на створення великотоварних сільськогосподарських підприємств, здатних за рахунок залучення інвестицій для їх розвитку впроваджувати сучасні технології та засоби виробництва і виробляти конкурентоспроможну продукцію.

Протягом 2005–2009 років у ході реалізації обласних і державних програм, спрямованих на підтримку розвитку аграрного сектора, сільськогосподарські підприємства області спрямували на оновлення і розширення своєї матеріально-технічної бази 1863 млн. грн., що у 3,6 разу більше, ніж за п'ять попередніх років.

Починаючи з січня 2005 року господарствами області за рахунок власних і залучених коштів, кредитних ресурсів придбано 1746 тракторів різних марок, 738 зернозбиральних комбайнів, 1361 сівалку, 2102 одиниці ґрунтообробної техніки, 261 машину для внесення мінеральних добрив, 331 оприскувач та інші машини і механізми сільськогосподарського призначення.

Одночасно з цим в області відбувалося скорочення чисельності сільськогосподарських підприємств, а їх середній розмір землекористування зріс у 2009 році в порівнянні з 2004 роком на 11%.

Усі ці та інші структурні перетворення позитивно позначилися на економічному стані сільськогосподарських підприємств.

Виробництво валової продукції сільського господарства у розрахунку на одне підприємство зросло з 953,4 тис. грн. у 2004 році до 1294 тис. грн. у 2009 році, або на 35%, а середньорічний обсяг її виробництва за 2005–2009 роки в цілому по області збільшився проти середньорічного рівня

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

за 2000–2004 роки на 9%, у тому числі по сільськогосподарських підприємствах — на 20,3%. Одночасно рентабельність сільськогосподарського виробництва підвищилась з 2,3% у 2004 році до 9% за 2008 рік.

У рослинництві за рахунок технічного оновлення виробництва, впровадження новітніх технологій, збільшення обсягів внесення мінеральних добрив, застосування якісного посівного матеріалу кращих високоврожайних сортів і гібридів сільськогосподарських культур забезпечене суттєве зростання обсягів виробництва і підвищення врожайності зернових, олійних і овочевих культур.

Середньорічні обсяги виробництва і врожайність основних сільськогосподарських культур по всіх категоріях господарств Харківської області за 2000–2004 і 2005–2009 роки

Культура	У середньому за рік		2005–2009 рр. у % до 2000–2004 рр.
	2000–2004 рр.	2005–2009 рр.	
Обсяги виробництва у заліковій вазі, тис. тонн			
Зерна — всього	1913,4	2526,0	132,0
Соняшнику	289,8	478,4	165,1
Цукрових буряків	1188,1	1024,2	86,2
Овочів відкритого і закритого ґрунту	443,6	518,3	116,8
Урожайність основних сільськогосподарських культур, ц/га			
Зернових і зернобобових	25,8	28,1	108,9
Соняшнику	12,1	15,9	131,4
Цукрових буряків	172	237	137,8
Овочів	138	174	126,1

Середньорічні обсяги виробництва зерна у 2005–2009 роках перевищили 2,5 млн. тонн. Рекордним для сільгоспвиробників Харківщини став 2008 рік, коли було одержано найбільший за всю історію області валовий збір зернових і зернобобових культур — 3797 тис. тонн і досягнуто найвищого рівня їх врожайності — 38,8 ц/га.

У 2009 році отримано найвищий врожай соняшнику — понад 600 тис. тонн у заліковій вазі.

Протягом 2005–2009 років в області забезпечено зростання порівняно із середньорічним рів-

нем за попередні п'ять років обсягів виробництва плодів і ягід — на 26,5%, сої — у 4,9 разу та інших видів продукції рослинництва.

Значного розвитку набуло овочівництво закритого ґрунту, де обсяги виробництва овочів у 2008–2009 роках досягли 27–29 тис. тонн, майже вдвічі перевищивши показник 2004 року.

У сільськогосподарських підприємствах розпочато роботу з відновлення на новій технологічній основі промислового садівництва. Перші сади інтенсивного типу з крапельним зрошенням закладені у господарствах Лозівського та Краснокутського районів.

Вагомим внеском у подальший розвиток аграрної науки стало завершення роботи щодо формування генетичного банку рослин на базі інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва УААН, у якому вже зосереджено 130 тис. одиниць зразків 1500 видів рослин, зібраних більше ніж з 90 країн світу. За п'ять останніх років інститутом створено і передано у виробництво 395 сортів і гібридів сільськогосподарських культур, які використовуються у сільськогосподарському виробництві України та за її межами.

Вступ України до СОТ зумовив необхідність запровадження нових підходів до розвитку тваринництва. На перше місце вийшли такі фактори, як якість і конкурентоспроможність тваринницької продукції. Це стало об'єктивною передумовою для більш активного впровадження на фермах і комплексах області сучасних європейських технологій виробництва молока і м'яса, продукції птахівництва, посилення уваги до селекційно-племінної роботи, розвитку кормовиробництва.

Заступник голови облдержадміністрації Віктор Зверев знайомиться з роботою флагамена тваринницької галузі Харківщини — аграрного підприємства «Восток» Ізюмського району

У молочному скотарстві головним напрямком проведення цієї роботи стало обладнання молочних ферм молокопроводами або доїльними залами в комплексі з охолоджувальними установками, що повністю виключає контакт виробленого молока із зовнішнім середовищем і забезпечує таким чином його високу якість.

Протягом 2005–2009 років доїльні зали, обладнані сучасними доїльними установками, були збудовані і вступили в експлуатацію у господарствах Дворічанського, Кегичівського, Красноградського, Нововодолазького, Харківського, Чугуївського районів. У стадії завершення — будівництво доїльних залів у Золочівському і Печенізькому районах. У багатьох господарствах області встановлені нові доїльні установки типу «молокопровід».

У свинарстві на новій промисловій основі відновлено виробництво м'яса свиней на агрокомбінаті «Слобожанський» Чугуївського району. Завершується будівництво сучас-

ного комплексу з виробництва м'яса свиней із закінченим циклом виробництва у ПП АФ «Світанок» Нововодолазького району, розрахованому на одночасне утримання до 25 тис. голів. Будуються нові свинокомплекси у Дворічанському і Первомайському районах.

Нові потужності з виробництва м'яса курей-бройлерів створені протягом 2005–2009 років у Балаклійському і Нововодолазькому районах.

Птахофабрики області стабільно забезпечують потребу населення і підприємств харчової промисловості щодо харчових яєць.

У 2005–2009 роках перспективним напрямком забезпечення сировиною потреб переробної промисловості області стало вівчарство. Сільськогосподарські підприємства області розпочали активну роботу з розвитку цієї галузі і щорічно збільшують чисельність овець.

На Барвінківщині упевнені, що майбутнє тваринництва — за вівчарством

Першим позитивним результатом усіх цих структурних змін у розвитку тваринництва стало суттєве підвищення продуктивності сільськогосподарських тварин у господарствах області.

Надій молока на одну фуражну корову наприкінці 2009 року в середньому по сільськогосподарських підприємствах області досяг 4226 кг проти 2684 кг в цілому за 2004 рік. Середньодобові прирости великої рогатої худоби і свиней на вирощуванні і відгодівлі зросли за цей же період у 1,5 разу,

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

а продуктивність курей-несучок підвищилась на 5%. На цій основі сільськогосподарські підприємства області поступово нарощують обсяги виробництва тваринницької продукції.

За 2005–2009 роки відбулись позитивні зміни економічних показників роботи сільськогосподарських підприємств. Рівень рентабельності виробництва продукції тваринництва в цілому по господарствах області у 2008 році склав 3,9%, а у молочному скотарстві досяг 8,9%, на виробництві яєць — 25,3%, у той час як у 2004 році всі види продукції тваринництва були збитковими, рівень збитковості галузі в цілому становив 21,3%.

За останні п'ять років створені передумови для підвищення доходів сільського населення.

Середньомісячна заробітна плата у сільському господарстві області зросла із 363 грн. у 2004 році до 1302 грн. у 2009 році.

Одночасно виплати власникам переданих в оренду земельних ділянок (паїв) збільшилися за ці роки майже вдвічі — з 632 грн. за один пай у 2004 році до 1215 грн. у 2009 році.

Житлове будівництво

Будівельний комплекс Харківської області протягом 2005–2009 років стабільно займає 3–4 місця серед регіонів України за обсягами виробництва та виконаних будівельних робіт.

Одним із найважливіших напрямків у будівництві області є будівництво житлового фонду.

Найвагоміший внесок у розвиток будівельного комплексу області зробили трудові колективи акціонерних товариств «Трест «Житлобуд-1», «Житлобуд-2», «Куразький домобудівельний комплекс», «Констракшн груп Інтернешнл».

Усього за період з 2005 по 2009 рік у регіоні введено в експлуатацію понад 1970,7 тис. м² загальної площі житла.

У липні 2008 року 30 сімей медиків Богодухівського району отримали нове житло

Майже 85% житла будується за кошти населення, або за кошти забудовників для подальшого продажу населенню.

З метою реалізації «пілотних» проектів будівництва доступного житла для працівників соціальної сфери в області було введено в експлуатацію 30-квартирні триповерхові житлові будинки в м. Богодухові, смт Нова Водолага, смт Краснокутськ, що дозволило забезпечити гідними умовами життя 90 сімей працівників соціальної сфери, вчителів, лікарів.

За рахунок коштів державного, обласного та місцевого бюджетів у м. Богодухові було проведено реконструкцію гуртожитків під житлові будинки по вул. Катюкова, 5 та вул. Космічній, 1/3, що дозволило поліпшити житлові умови 64 сімей. Завершено реконструкцію гуртожитку під 17-квартирний житловий будинок в смт Дворічна.

За рахунок коштів субвенції з державного бюджету на будівництво й придбання житла для окремих категорій військовослужбовців в області забезпечена житлом 281 сім'я, в тому числі: 2005 рік — 103 сім'ї; 2006 рік — 83 сім'ї; 2007 рік — 52 сім'ї; 2008 рік — 43 сім'ї.

Починаючи з жовтня 2008 року на ринку житла спостерігався різкий спад активності. Це було пов'язано зі значним подорожчанням енергоносіїв, що спричинило ріст вартості будівельних матеріалів, а також із залежністю галузі від кредитування. Різне підвищення процентних ставок по кредитах та дефіцит кредитних ресурсів — одні з головних факторів скорочення житлового будівництва.

Неминучим наслідком стала консервація початих об'єктів. В області було оперативно проведено аналіз стану незавершеного будівництва житлового фонду, який показав, що реально добудови потребують 107 будинків, з яких майже половина з будівельною готовністю більше 70%.

Враховуючи досить проблемне становище будівельної галузі на початок 2009 року, основним напрямком дій місцевих органів виконавчої влади стала злагоджена та послідовна співпраця з Урядом та банківською системою, спрямована на стимулювання внутрішнього попиту на будівельному ринку.

Завдяки цим діям постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2009 р. № 832 «Питання забезпечення житлом окремих категорій громадян, які відповідно до законодавства потребують поліпшення житлових умов» затверджено умови добудови та придбання квартир Державною іпотечною установою в житлових будинках із високим ступенем будівельної готовності (понад 70%). Зокрема, у забудовників придбаються квартири за переліками, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, у житлових будинках, у яких виконано внутрішні опоряджувальні роботи, та вартість 1 м² житла, визначена забудовником, становить 2500–4200 грн.

Розпорядженнями Кабінету Міністрів України по м. Харкову та Харківській області затверджено фінансування добудови 15 житлових будинків із загальною кількістю квартир, що придбаються — 550 шт. площею 38 320,6 м² на суму 154,1 млн. грн.:

- по м. Харкову — 224 квартири загальною площею 16 987 м² на суму 70,6 млн. грн.;
- по області — 326 квартир загальною площею 21 333 м² на суму 83,5 млн. грн.

Враховуючи виключну важливість питання забезпечення житлом громадян, що потребують поліпшення житлових умов, будівельниками області було вкладено на тривалий час майже 50 млн. грн. власних обігових коштів для введення в експлуатацію житлових будинків.

Надання квартир громадянам, які перебувають на квартирному обліку, здійснювалось відповідно до Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2009 р. №1037 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 18.11.2009 р. №1300) для першочергових та позачергових категорій населення.

Квартири отримали громадяни, які перебували в черзі ще з 80-х років минулого століття та були позбавлені будь-якої можливості придбати їх за власний рахунок, такі як інваліди Великої Вітчизняної війни; члени сімей воїнів (партизанів), які загинули в роки Великої Вітчизняної війни; інваліди I та II груп; діти-інваліди; постраждалі внаслідок аварії на ЧАЕС та інші.

Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій

У 2005–2009 роках на території Харківської області виникли три резонансні надзвичайні ситуації.

Так, в результаті витоку природного газу 20 травня 2008 року в м. Ізюмі, в 5-поверховому 40-квартирному житловому будинку по вул. Київській, 51 стався вибух, в результаті якого в першому та другому під'їздах обвалились плити перекриття 5, 4 і 3 поверхів та зовнішні і внутрішні стіни міжкімнатних перегородок, були повністю зруйновані 9 квартир, травмовані 2 особи.

Страшні наслідки трагедії

У той же день був створений штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації під керівництвом першого заступника голови Харківської обласної державної адміністрації Володимира Бабаєва та організовано цілодобове чергування членів штабу.

У найкоротший термін підрозділи МНС приступили до аварійно-рятувальних робіт. У будинку було відключено газо-, електро-, водо- та тепlopостачання, організовано відселення 97 мешканців будинку та проведення вивезення меблів і домашніх речей з 1-го та 2-го під'їздів. Було організовано триразове харчування евакуйованих. На евакопунктах організовані медичні пости, з постраждалими постійно працювали психологи. Для проїзду до місця роботи постраждалим були видані проїзні квитки. Організована цілодобова охорона майна громадян.

У стислий термін проведено розчистку завалів для обстеження квартир, складання відповідних дефектних актів та проведення відбудовних робіт.

Після обстеження будинку і визначення обсягів відновлювальних робіт розпорядженнями голови обласної державної адміністрації № 340 від 05.06.2008 р. та № 350 від 12.06.2008 р. на проведення всього комплексу робіт було виділено відповідно 1 млн. 500 тис. грн. та 3 млн. 379 тис. грн.

Нове обличчя пошкодженого будинку

Усього з резервного фонду обласного бюджету було виділено 5 млн. 374 тис. 480 грн. для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Головною підрядною організацією з ліквідації надзвичайної ситуації було визначено ТОВ «Стальконструкція».

Протягом двох місяців будинок було відбудовано, повністю відновлені зруйновані та постраждали квартири, замінені внутрішньобудинкові системи, плоска покрівля замінена двоскатною, встановлені нові та сучасні газові колонки та плити. При проведенні внутрішніх робіт у постраждалих та відновлених квартирах були враховані усі побажання їх власників.

30 липня 2008 року мешканці будинку змогли вселитися у цілком відновлені квартири.

14 та 16 серпня 2008 року на території ДП «Ізюмське лісове господарство» виникли лісові пожежі, які досягли рівня надзвичайної ситуації регіонального рівня.

Негайно був створений штаб під головуванням керівника області Арсена Авакова та введено в дію оперативний план з гасіння лісової пожежі, створено оперативний штаб та виставлені пости ДАІ, які блокували проїзд особистого транспорту громадян до потенційно небезпечних ділянок.

Для ліквідації надзвичайної ситуації були задіяні сили та засоби Головного управління МНС України в Харківській області, Головного управління МНС України в Донецькій області, навчального центру цивільного захисту (м. Мерефа), сільських рад Ізюмського району, суміжних районів, ДП «Ізюмське лісове господарство». Усього для ліквідації надзвичайної ситуації були задіяні 2 літаки МНС України (Ан-32П), 2 гелікоптери, 60 автоцистерн, 15 тракторів, 5 водовізних автомобілів, 42 одиниці спеціальної та допоміжної техніки, піротехнічна група та 1168 чол. Під час ліквідації надзвичайної ситуації також залучались сили та засоби воєнізованої аварійно-рятувальної служби ДП «ЛІКВО», бурового управління «Укрбургаз» ДК «Укргазвидобування» НАК «Нафтогаз України», автотранспортні засоби підприємств області різних форм власності, а також ТОВ «Нью Системс АМ», яке проводило заправку літаків Ан-32П МНС України.

Залучені сили та засоби боролися з вогнем по периметру місця розгорання з метою недопущення поширення пожежі на інші квартали лісу.

Своєчасно та у повному обсязі було організоване підвезення води, заправка техніки паливно-мастильними матеріалами, проведення мінералізації смуг.

*Людська недбалість коштувала лісовому господарству
Ізюмського району майже 29,5 млн. грн.*

У зв'язку із загрозою розповсюдження вогню у напрямі села Червоний Шахтар, було введено план евакуації, згідно з яким розгорнуто збірний евакуаційний пункт. На щастя, завдяки діям МНС необхідність в евакуації населення відпала.

27 серпня 2008 року о 16:20 на території 61-го арсеналу Південного оперативного командування Міністерства оборони України (військова частина А 0829), який розташований у м. Лозова, внаслідок пожежі на прилеглій території, яка в подальшому розповсюдилась на місця зберігання боєприпасів, розпочали вибухати військові снаряди.

Арсенал належить до об'єктів 1-ї категорії пожежної небезпеки.

Штатна ємкість арсеналу складала більше 104,6 тис. т — 6000 умовних вагонів, а завантаженість — 97,8 тис. т.

Внаслідок надзвичайної ситуації легкі ушкодження отримали 2 людини.

У зону дії надзвичайної ситуації потрапили населені пункти: Катеринівка, Михайлівка, Лісовський, Герсеванівський Лозівського району, Авилівська сторона м. Лозової та с. Кірове Близнюківського району.

Негайно був введений оперативний план дій органів управління територіальної підсистеми цивільного захисту Харківської області під час вибуху

боєприпасів на артсховищах, створений оперативний штаб під керуванням першого заступника голови обласної державної адміністрації Володимира Бабаєва, який разом з усіма заступниками керівника області негайно прибув до Лозової.

У зв'язку із загрозою попадання здетонованих боєприпасів у житлові будинки була проведена евакуація на збірні евакопункти всього населення з 5-кілометрової зони можливого ураження. Оснащені всім необхідним та забезпечені медичним обслуговуванням евакопункти були розгорнуті у 8 загальноосвітніх школах, 2 навчально-виховних комплексах та 2 дитячих дошкільних закладах Лозівського району.

У перші години надзвичайної ситуації були евакуйовані 13 946 чол.

Для ліквідації пожежі на артскладах були задіяні сили Головного управління МНС України в Харківській області, Головного управління МВС України в Харківській області, обласних та міста Лозова служб цивільного захисту.

Проведена евакуація небезпечних вантажів із залізничної станції міста Лозова та організований рух пасажирських потягів по об'їзних коліях.

Для ліквідації надзвичайної ситуації від МНС України, Міністерства оборони України, МВС, обласних та місцевих служб цивільного захисту були залучені 819 чол., 85 одиниць техніки, 1 гелікоптер, пожежний потяг Укрзалізниці та 5 пожежних танків.

Через вибухи снарядів були пошкоджені три школи, два дитячі садки у м. Лозовій; загальноосвітня школа, дитячий садок та навчально-виховний комплекс у с. Катеринівка Лозівського району, загальноосвітня школа в с. Кірове Близнюківського району. Втім 1 вересня 2008 року для всіх учнів постраждалих шкіл пролунав перший дзвоник — навчальний процес для цих дітей був організований у школах Лозової та району, розташованих на безпечній території.

Отримали пошкодження 308 будинків, 2 приватні житлові будинки внаслідок виниклої пожежі знищені повністю, ще один отримав значні пошкодження. Також були пошкоджені 87 багатоповерхових житлових будинків, 24 об'єкти соціально-культурної сфери та 37 установ комунального господарства.

Від газопостачання були відключені понад 1500 абонентів.

Для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації розпорядженням КМУ № 1193-р від 03.09.2008 р. із резервного фонду державного бюджету були виділені кошти у розмірі 21 522,4 тис. грн., додаткові 9575,9 тис. грн. були виділені розпорядженням КМУ № 1528-р від 10.12.2008 р.

Вибухова хвиля не залишила у Лозівській ЗОШ № 8 жодного вікна, жодних цілих дверей

Рішенням обласної ради на ті ж цілі виділені кошти у сумі 2600 тис. грн., Близнюківською районною державною адміністрацією — 10 тис. грн., Лозівською міською радою — 62 тис. грн.

Піротехнічними підрозділами Міністерства оборони України та МНС України у найкоротший термін були проведені роботи з очищення 5-кілометрової зони від вибухонебезпечних предметів. Внаслідок організованих дій органів управління всіх служб ЦЗ вдалося уникнути загибелі та травмування людей. А вже 1 вересня рішенням Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій небезпечна зона навколо території 61-го арсеналу Південного оперативного командування Збройних Сил України була зменшена до 1,5 кілометра.

Таким чином, усі евакуйовані отримали змогу повернутися до своїх осель, усі абоненти були підключені до газо- та електропостачання.

Протягом вересня–грудня 2008 року у Близнюківському, Лозівському районах та м. Лозова були повністю відновлені всі постраждалі житлові будинки та будівлі соціально-культурної сфери.

16 листопада 2008 року голова облдержадміністрації Арсен Аваков був запрошений на входини у перший зданий новий будинок по вул. Василькова

Таким побачила свій будинок після повернення на хутір Герсеванівський Марія Дворецька

Після відновлення Лозівська ЗОШ № 8 стала однією з кращих в області

на хуторі Герсеванівський. А 16 грудня 2008 р. перший заступник голови облдержадміністрації Володимир Бабаєв привітав з подвійним святом хазяйки другого знищеного пожежею будинку — Марію Дворецьку, яка одночасно святкувала свій 72-й день народження та новосілля.

Харківські підприємства, організації, жителі області взяли активну участь у боротьбі з наслідками повені на Західній та в Центральній Україні влітку 2008 року.

Жителям Герцаївського району Чернівецької області, які постраждали від повені, заступником голови облдержадміністрації Ігорем Тереховим були передані лікарські за-

Такі будинки отримали жителі хутора Герсеванівський замість знищених пожежею

соби, в основному протизапальні і антивірусні препарати, а також вітаміни на загальну суму понад 120 тис. грн. Крім того, харків'яни передали потерпілим комплекти одягу і взуття, як нового, так і вживаного, що були зібрані харків'янами та пройшли спеціальну санітарну обробку.

У Герцаївський міський ліцей з Харківської області доправили сотні продовольчих пакетів з продуктами швидкого приготування.

121 дитина віком від 9 до 17 років з Герцаївського району Чернівецької області з 13 серпня до початку вересня перебувала на оздоровленні у заміському дитячому таборі «Червона гвоздика» ДП «Завод ім. В.О. Малишева».

Завдяки керівництву області та агропідприємствам Харківського району, на території якого розташований табір «Червона гвоздика», протягом усієї зміни діти були в повному обсязі забезпечені м'ясом, молоком, овочами та фруктами.

Крім того, свою допомогу дітям з Чернівецької області надали підприємства Харківської області. Першими відгукнулися працівники корпорації «Бісквіт-Шоколад», які протягом усієї зміни забезпечували дитлахів солодощами; ТОВ «Макфа-Україна», яке завезло у табір макаронні вироби, борошно та крупи власного виробництва.

Харків'яни не могли залишити жителів постраждалих від повені областей сам на сам з бідю

Що стосується культурної програми, то для гостей з Чернівецької області були організовані екскурсії по Харкову, відвідування зоопарку, театрів, музеїв, художніх галерей та, безумовно, кращих дискотек міста.

Значну допомогу своїм колегам з постраждалої області надали педагоги Харківщини, які закупили та передали для шкіл Герцаївського району наочні матеріали та методичну літературу, а дітям — все, що їм необхідно для занять: від ранців та зошитів, до ручок та олівців.

До Калуського району Івано-Франківської області, який також постраждав від повені, Харківщина відправила три спеціальні насоси для відкачування води. Крім того, для проведення робіт з відновлення доріг у район були направлені працівники та техніка дорожньо-будівельних підприємств Харківщини.

Слід зазначити, що задля оперативного реагування на будь-які надзвичайні ситуації вперше в Україні на Харківщині 22 грудня 2005 року відкрито єдину інформаційно-диспетчерську службу допомоги населенню «112». Служба дала змогу харків'янам оперативно зв'язатися з міліцією, швидкою допомогою та аварійними диспетчерами «Харківгазу», «Обленерго» і житлово-комунальних служб. Даний проект — пілотний для України, а його реалізація на Харківщині стала можливою лише завдяки наполегливості керівника області Арсена Авакова.

Протягом 2006–2009 років службою «112» було отримано понад 2,4 млн. викликів мешканців м. Харкова та області.

*Вони назавжди запам'ятають Харків
як гостинне місто, а харків'ян — як добрих та чуйних людей*

За цей час було ліквідовано 4509 пожеж, проведено близько 2400 рятувальних робіт, здійснено понад 1000 знешкоджень вибухових пристроїв, забезпечено 1080 чергувань на масових та спортивних заходах, 2,3 млн. разів була надана інформаційна допомога мешканцям міста та області.

Житлово-комунальне господарство

У 2005–2009 роках місцевими органами державної виконавчої влади та місцевого самоврядування постійно вживалися заходи щодо реформування системи управління, забезпечення беззбиткового функціонування підприємств галузі, створення конкурентного середовища у сфері надання житлово-комунальних послуг споживачам та технічного переоснащення галузі.

Одним із реальних механізмів реалізації державної політики щодо удосконалення системи управління житловим фондом є створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ).

За останні п'ять років в області створено 343 ОСББ, у т. ч. у районах і містах області — 118 об'єднань, у м. Харкові — 225. Об'єднання здійснюють діяльність у 602 будинках загальною площею 1519 тис. м².

Найбільша кількість об'єднань у Чугуївському (15), Шевченківському (13), Зміївському районі та м. Ізюмі (по 11), Красноградському районі (10), м. Чугуєві (9), Харківському (8) та Балаклійському (7) районах. Нові об'єднання протягом 2009 року створено у Вовчанському, Зачепилівському, Красноградському, Сахновщинському районах та у містах Чугуєві і Харкові.

Розвитку конкурентних відносин на ринку житлово-комунальних послуг сприяло залучення до виконання робіт з утримання житлового фонду та прибудинкової території як комунальних, так і приватних підприємств. Станом на кінець 2009 року у районах області і містах обласного значення працювали 19 приватних підприємств, які обслуговували 374 житлових будинки загальною площею 1283 тис. м².

У 2005–2009 роках завдяки виділенню коштів з державного та місцевих бюджетів в сумі 137,8 млн. грн. на капітальний ремонт та реконструкцію житлового фонду вдалося значно покращити технічний стан більш ніж 2500 житлових будинків та виконати капітальний ремонт внутрішньобудинкових систем опалення, гарячого, холодного водопостачання та водовідведення, покрівель, систем пожежогасіння, димовідведення, ліфтового господарства та ін.

Для забезпечення безперебійної роботи і безпечної експлуатації ліфтів за п'ять років було використано коштів з державного та місцевих бюджетів 24,0 млн. грн., що дозволило відремонтувати 387 ліфтів, модернізувати 40 ліфтів та замінити 43 ліфти, виконати ремонт 44 систем диспетчерського контролю.

Все це дозволило поліпшити технічний стан ліфтового господарства у містах Харкові, Балаклії, Вовчанську, Дергачах, Змієві, Ізюмі, Куп'янську, Лозовій, Первомайському, Чугуєві, селі Циркуни, селищах Рогань, Нова Водолага, Солоницівка.

Одним із основних питань забезпечення життєдіяльності міст та населених пунктів області є належна підготовка об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства та теплогенерації до роботи в зимових умовах.

У цілому, незважаючи на складний фінансовий стан підприємств теплоенергетики, забезпечується стале теплопостачання області. Джерела теплопостачання працюють відповідно до температурних графіків. Цьому сприяє виконання в міжопалювальний період усіх запланованих заходів з підготовки житлового фонду, технологічного устаткування та інженерних мереж, а також введення самоокупних тарифів на житлово-комунальні послуги.

Протягом останніх років проведена значна робота з модернізації та оптимізації систем теплопостачання населених пунктів області.

За рахунок усіх джерел фінансування (360,3 млн. грн.) виконано будівництво та реконструкцію 266 котельень, встановлено 405 високоефективних котлів, здійснено заміну 214,2 км теплових мереж у двотрубному обчисленні, у тому числі 79,2 км — у пінополіуретановій теплоізоляції.

Впровадження енергозберігаючих заходів і новітніх технологій та устаткування дали можливість зекономити підприємствам галузі понад 40 млн. грн.

Починаючи з 1974 року у м. Первомайському опалення 684,6 тис. м² приміщень, а саме 6 дитячих комбінатів, 7 шкіл, лікарняного комплексу, 203 житлових будинків (562,2 тис. м²) здійснювалось від єдиного джерела — теплоенергоцентралі Первомайського ДП «Хімпром».

Завдяки новим котельням до житлових будинків м. Первомайського вперше з 1993 року подано гарячу воду

*Так виглядала котельня Первомайського
ДП «Хімпром» на початку 2005 року*

У 2007 році у зв'язку з фактичною зупинкою виробництва на підприємстві обласною державною адміністрацією було прийнято рішення про децентралізацію системи теплозабезпечення м. Первомайського та будівництво 5 квартальних котельень на базі теплорозподільчих станцій і 7 модульних котельень.

Протягом 2007–2008 років було виконано реконструкцію системи теплопостачання м. Первомайського. Введення в експлуатацію усіх 12 котельень дозволило забезпечити теплопостачання соціально значимих об'єктів та житлових будинків міста без участі ТЕС ДП «Енергохімпром». Втрати теплової енергії при транспортуванні знизились удвічі.

У 2008 році в смт Краснопавлівка Лозівського району були проведені роботи з реконструкції системи теплопостачання. З 17 лютого 2009 року було розпочато опалення селища від новозбудованих котельень. На сьогодні ці котельні забезпечують теплопостачанням 45 житлових будинків, лікарняний, дошкільний заклади, 2 школи та 13 установ. Економія природного газу від реконструкції системи теплопостачання селища складає понад 1,0 млн. грн./рік.

У 2007–2008 роках за рахунок субвенції з державного бюджету в смт Ківшарівка (м. Куп'янськ) були проведені роботи щодо реконструкції системи теплопостачання з облаштуванням котельень на базі теплорозподільчої станції

та котельні медсанчастини. Завершено реконструкцію I черги котельні на базі ТРС потужністю 20 МВт. Введення в експлуатацію II черги котельні потужністю 10 МВт дозволить вивести з експлуатації енергоємну заводську котельню загальною потужністю 300 МВт. Очікувана економія в цілому складе 3,6 млн. грн./рік.

Аналогічні заходи щодо об'єктів теплопостачання дозволили значно покращити теплозабезпечення м. Ізюма. Так, здійснено будівництво нової котельні по вул. Некрасова, 74а, від якої опалюються 6 житлових будинків. Введення в експлуатацію котельні з новим сучасним обладнанням дозволило значно покращити якість послуг з теплопостачання, знизити споживання електроенергії на 50%, газу — на 15%.

Будівництво котельні по вул. Спортивній, 1 дозволило відмовитися від опалення Південного і Північного мікрорайонів міста від заводської котельні Ізюмського казенного приладобудівного заводу. Нова котельня загальною потужністю 2600 кВт з коефіцієнтом корисної дії 93% опалює 19 житлових та громадських будівель.

За рахунок коштів, спрямованих на модернізацію споруд та мереж водопровідно-каналізаційного господарства області в обсязі понад 200 млн. грн., здійснена перекладка 220,4 км мереж водопостачання, побудовано 11 та реконструйовано 12 каналізаційних очисних споруд.

Упровадження енергозберігаючих заходів і новітніх технологій та устаткування дало можливість підприємствам водопровідно-каналізаційного господарства зекономити близько 20 млн. грн.

За період дії Програми «Питна вода Харківської області» на 2006–2020 роки з 2006 по 2008 рік, виходячи з можливостей бюджетного фінансування і коштів підприємств, фактично профінансовано 152,9 млн. грн.

На заходи з розвитку та реконструкції систем водопостачання та водовідведення виділено і освоєно 147,2 млн. грн. За рахунок цих коштів в області реконструйовано, відремонтовано і перекладено понад 100 км водопровідних мереж та близько 16 км каналізаційних мереж. Збудовано 2,3 км I черги водоводу від смт Кочеток до м. Харкова і виконана санація 0,5 км діа-

Сучасна котельня у м. Ізюмі дозволяє економити 15% газу

метром 1400 мм водоводу Кочеток–Харків. У районах області відремонтовано і збудовано 7 артезіанських свердловин. У м. Барвінковому на центральному міському водозаборі та в смт Близнюки встановлено обладнання для очистки питної води.

Збудовано першу чергу системи водовідведення в м. Богодухові, що дало можливість вперше в історії міста забезпечити надання послуг централізованого водовідведення, продовжується будівництво та реконструкція очисних споруд в селищах міського типу Шевченкове, Зачепилівка та ін.

Завершено капітальний ремонт системи водопостачання с. Ягідне Куп'янського району, будівництво водопровідної мережі в с. Лигівка Сахновщинського району.

Будуються очисні споруди зі впровадженням новітніх технологій на Кочетоцькій водопровідній станції.

Закінчено будівництво I черги системи водопостачання у с. Миронівка Первомайського району. Виконання запланованих робіт з будівництва дасть можливість у повному обсязі забезпечити споживачів села якісною питною водою.

Вагомим внеском у розвиток Вовчанського району і області в цілому стало будівництво Гурканівського мосту через р. Вовча по вул. Металіста у м. Вовчанську, що має стратегічне значення. Введення в експлуатацію мосту, який є важливою частиною дорожнього сполучення прикордонного напрямку між Російською Федерацією та Україною, дозволило розвантажити дороги та вулиці м. Вовчанська від транзитного великовантажного транспорту, підвищити рівень безпеки дорожнього руху та санітарно-екологічний стан у місті.

Газифікація

У 2005–2009 роках в напрямку розвитку газифікації області за рахунок коштів з різних джерел фінансування виконано певні обсяги робіт.

Рівень газифікації на початок 2005 року складав 61,72%, при тому сільська місцевість була газифікована лише на 43,05%, міста та селища міського типу — на 75,8%.

Станом на кінець 2009 року рівень газифікації області склав 69,2%, у тому числі сіл області — 52,3%. Міста та селища міського типу газифіковані на 80,9%, тобто рівень газифікації зріс більше ніж на 7%.

Газифікація селищ області стала одним із пріоритетних завдань

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

У Харківській області з 1761 населеного пункту на сьогодні газифіковано 750. У період з 2005 по 2009 рік майже 100 сільських населених пунктів вперше отримали природний газ. За п'ять років газифіковано майже 50 тисяч квартир та домоволодінь, побудовано більше 1,2 тис. км газопроводів.

З 27 районів області 11 районів мають рівень газифікації значно вищий, ніж середній по області.

Щороку на газифікацію населених пунктів області та об'єктів соціальної сфери витрачається 30–60 млн. грн. Показовими є 2006, 2007 та 2008 роки, протягом яких поступово зросли витрати бюджету області на газифікацію — з 0,4 млн. грн. до 20,2 млн. грн.

Наприклад, введено в експлуатацію газопроводи високого тиску до с. Нове Пекельне Зачепилівського району, с. Свинарі та с. Пасічне Валківського району, с. Водяне Краснокутського району, с. Борова Зміївського району; закінчено роботи з газифікації с. Золочівське Валківського району; завершено реконструкцію системи газопостачання в м. Первомайському (10,5 км газопроводу з 11 розподільчими пунктами); проведена газифікація села Уди Золочівського району.

Введено в експлуатацію газопровід високого та середнього тиску населених пунктів Печенізького району (смт Печеніги–с. Артемівка–с. Мартове).

Традиційно першу яєчню у щойно газифікованому селищі Ков'яги Валківського району готує голова облдержадміністрації Арсен Аваков

У Вовчанському районі завершено будівництво газопроводу в с. Тихе загальною довжиною 4280 м.

Подовжуються роботи з газифікації селищ міського типу Білий Колодязь Вовчанського району (чисельність населення — 4,5 тис. чол.) та Приколотне Великобурлуцького району (2,6 тис. чол.).

У грудні 2009 року відбувся пуск газу в с. Мальцівське Лозівського району (105 домоволодінь) та с. Маслівка Первомайського району (116 домоволодінь).

Силами населення та органів місцевого самоврядування виготовлено проектну документацію на об'єкти газифікації, загальна кошторисна вартість яких складає близько 130,0 млн. грн.

Щороку укладаються угоди про співробітництво між Національною акціонерною компанією «Нафтогаз України» та Харківською обласною державною адміністрацією у розвитку нафтогазового комплексу та соціальної інфраструктури населених пунктів Харківської області. Підприємства компанії, які здійснюють свою діяльність на території Харківської області, на будівництво об'єктів газифікації щорічно витрачають від 5,0 до 12,0 млн. грн.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.08.2009 р. №1001-р «Про добудову підвідних газопроводів з високим рівнем будівельної готовності, які можуть бути введені в експлуатацію в 2009 році» передбачено фінансування за рахунок коштів НАК «Нафтогаз України» 16 об'єктів газифікації на загальну суму 45,5 млн. грн. По всіх об'єктах укладені відповідні угоди. На кінець 2009 року профінансовано 8 об'єктів на суму 4,8 млн. грн.

Закінчення будівництва вказаних об'єктів надасть можливість підключити до газопостачання більше 5,5 тис. будинків, у яких проживає майже 15 тис. мешканців області.

Екологічний стан довкілля

Харківська область межує з промислово розвинутими регіонами України і Російської Федерації, при цьому має власну потужну промисловість і сільське господарство з високим рівнем інтенсивності виробництва, тому питання охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної та санітарно-гігієнічної безпеки мають для області важливе значення.

Площа території Харківщини складає 31,4 тис. км², що становить 5,2% території України. Рельєф області — хвиляста рівнина, яка розмежована річковими долинами, ярами та балками. Основні його риси визначаються приуроченістю території до басейнів рік Дону та Дніпра (75% та 25% території області відповідно).

Головна водна артерія Харківщини — ріка Сіверський Донець (загальна довжина — 1053 км). Її основні притоки на території області — ріки Оскіл, Уди, Берека, Сухий Торець, Балаклійка, Вовча, Великий Бурлук. При цьому особливістю природно-ресурсного потенціалу області є низький рівень

забезпеченості водними ресурсами. У цих умовах особливо важливе значення мають природоохоронні заходи, спрямовані на покращання якості і зменшення обсягів скидання забруднених стічних вод.

У комплексі цих заходів в області протягом 2005–2009 років були збудовані та введені в експлуатацію:

- станції для біологічного очищення стічних вод у Борівському і Харківському районах загальною потужністю 1,85 тис. м³ стічної води за добу;
- станції для механічного очищення стічних вод на підприємствах Великобурлуцького і Дергачівського районів загальною потужністю 0,49 тис. м³ стічної води за добу;
- системи оборотного водопостачання на підприємствах Балаклійського і Дергачівського районів.

Одночасно з цим в області за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища завершено роботи та введено в експлуатацію очисні споруди в смт Есхар Чугуївського району і смт Золочів, введено в експлуатацію пусковий комплекс очисних споруд в смт Близнюки.

Реалізація цих та інших природоохоронних заходів сприяє тому, що якість води у водоймищах Харківської області не погіршується, а їх екологічний стан має тенденцію до покращання, про що свідчать дані моніторингу стану довкілля.

Поряд зі збереженням водних ресурсів в області протягом 2005–2009 років здійснювались заходи, спрямовані на обмеження викидів забруднюючих речовин в атмосферу. Про їх ефективність свідчить те, що за даними спостережень обласного центру з гідрометеорології, індекс забруднення атмосфери на території області знизився з 5,03 у 2007 році до 4,89 у 2008 році.

Соціально-економічний розвиток суспільства неминуче супроводжується швидким зростанням обсягів накопичення твердих побутових відходів (ТПВ). Тому посилена увага в області приділялася вирішенню завдання їх утилізації і збе-

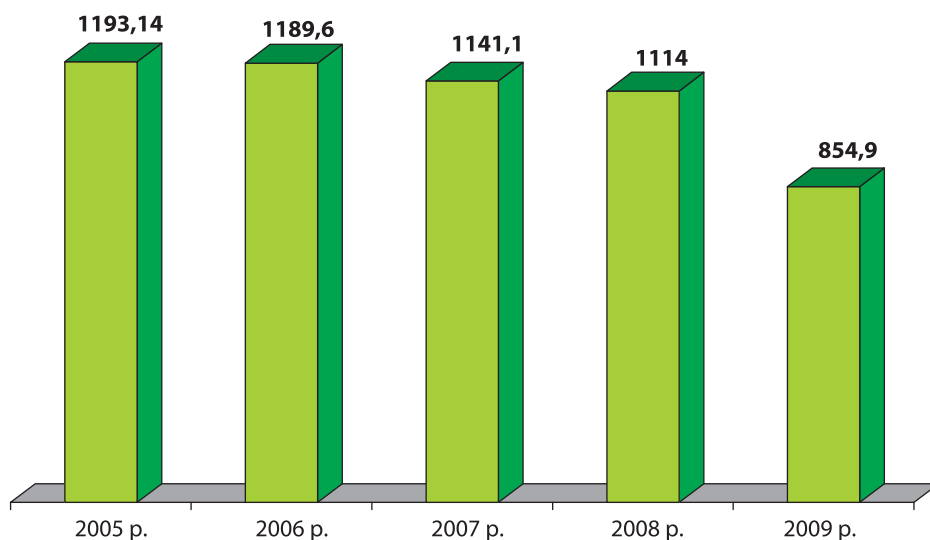
Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

рігання. Будівництво полігонів з утилізації ТПВ за період 2005–2009 років здійснювалось у Дергачівському районі, м. Куп'янську, м. Змієві, смт Вільча Вовчанського району. Одночасно вирішувались питання збору та вивезення ТПВ у містах і селищах області, покращення стану їх зберігання на діючих полігонах.

Централізованими послугами зі збирання та вивезення ТПВ в області на кінець 2009 року охоплено 65–95% населення, що мешкає в містах обласного підпорядкування, та 40–70% населення районних центрів.

У системі заходів, спрямованих на збереження і покращення стану довкілля, попередження виникнення надзвичайних ситуацій, все більшого значення набуває робота зі скорочення обсягів заборонених і непридатних до використання пестицидів та агрохімікатів, яких протягом 2005–2009 років за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища всього знешкоджено 523 тонни, у тому числі у 2009 році — 286 тонн. З них повністю знешкоджені пестициди і ядохімікати, які зберігалися на складі ТОВ «Супіна Інтернешнл» Лозівського району, пошкодженому в результаті вибухів боєприпасів на військово-му арсеналі у 2008 році.

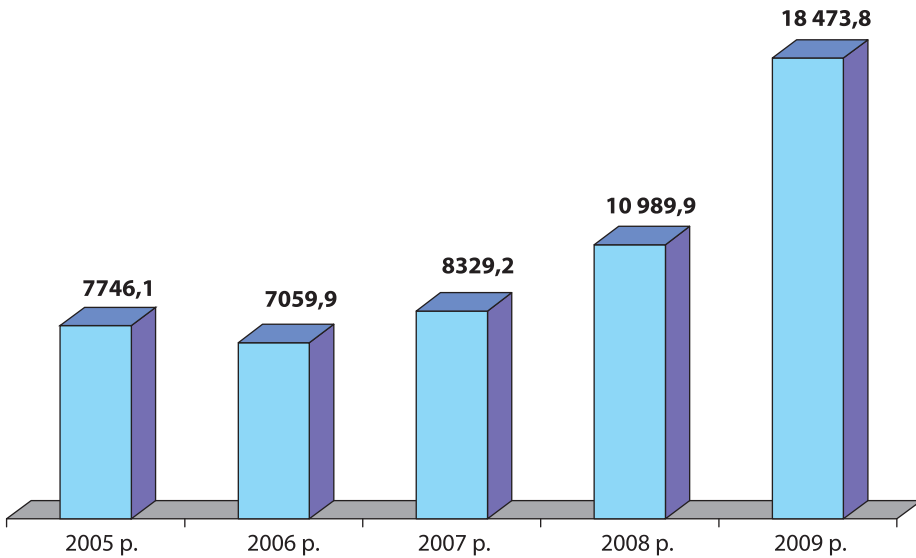
Залишки заборонених і непридатних пестицидів у Харківській області на кінець року, тонн

Усього на заходи, спрямовані на збереження і покращення стану довкілля, в області протягом 2005–2009 років використано 52,6 млн. грн. коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища.

**Використання грошових коштів обласного фонду охорони
навколишнього природного середовища, тис. грн.**

З метою запобігання виникненню та ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в області створена територіальна підсистема Єдиної Державної системи запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру. Важливим напрямком її роботи стали розробка і реалізація заходів, спрямованих на упередження та ліквідацію зсувних процесів і боротьбу з підтопленням. Усього протягом 2005–2009 років на ці цілі було направлено понад 17 млн. грн.

Значні зрушення протягом останніх п'яти років зроблені в області щодо збільшення чисельності і розширення території об'єктів природно-заповідного фонду. На кінець 2009 року він налічував 237 територій і об'єктів загальною площею 65,7 тис. га, в тому числі 13 об'єктів загальнодержавного значення площею 24,0 тис. га. Відсоток заповідності становив 2,1% від загальної площі області. Мережа об'єктів природно-заповідного фонду області представлена практично всіма категоріями, за винятком природних та біосферних заповідників. З них основними є заказники, пам'ятки-природи, парки — пам'ятки садово-паркового мистецтва, заповідні урочища.

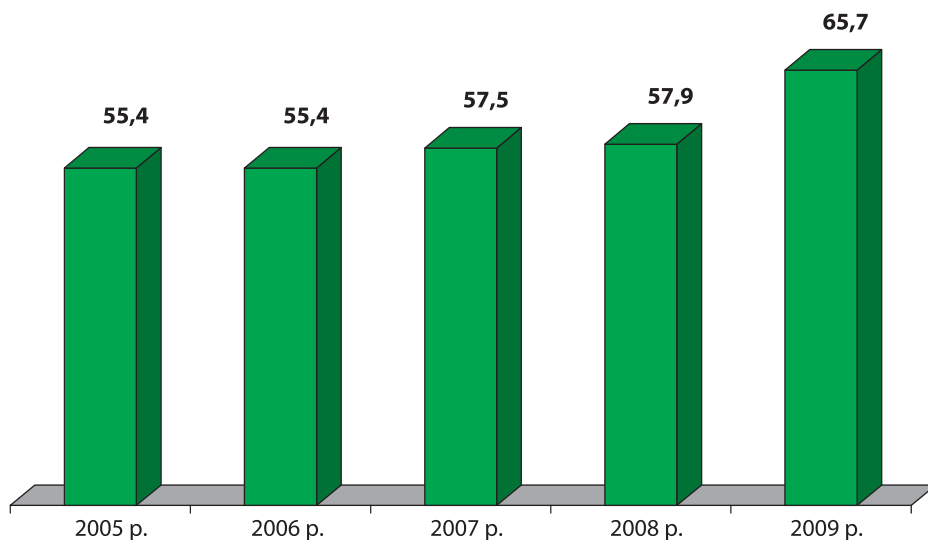
У 2009 році до заповідного фонду введено 9 об'єктів місцевого значення загальною площею 1142,6 га:

- регіональний ландшафтний парк «Парк дикої природи «Вільхова балка» (Дергачівський район) — 465,5 га;

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

- заказники ботанічні «Зелений гай» (Великобурлуцький район) — 20,0 га, «Капранський» (Краснокутський район) — 74,9 га, «Мар'ївський» — 8,8 га (Барвінківський район);
- заказники ентомологічні «В'язівський» — 20,6 га і «Гаркавецький» — 8,9 га (обидва у Краснокутському районі);
- заказники гідрологічні «Чернецьинський» — 6,9 га (Краснокутський район), «Радянський» — 497,3 га (Вовчанський район), «Дмитрівський» — 39,7 га (Барвінківський район).

Природно-заповідний фонд області, тис. га

Визначним заходом загальнодержавного значення щодо збереження стану довкілля стало створення на території області у 2009 році двох національних парків. Перший з них — національний природний парк «Слобожанський» площею 5244 га Указом Президента України від 11.12.2009 р. №1047 створено на території Краснокутського району. Другий — національний парк «Дворічанський» відповідно до Указу Президента України від 11.12.2009 року №1044 створено на площі 3131,2 га у Дворічанському районі.

Все це свідчить про стабілізацію і певне покращання за останні роки стану навколишнього природного середовища у Харківській області.

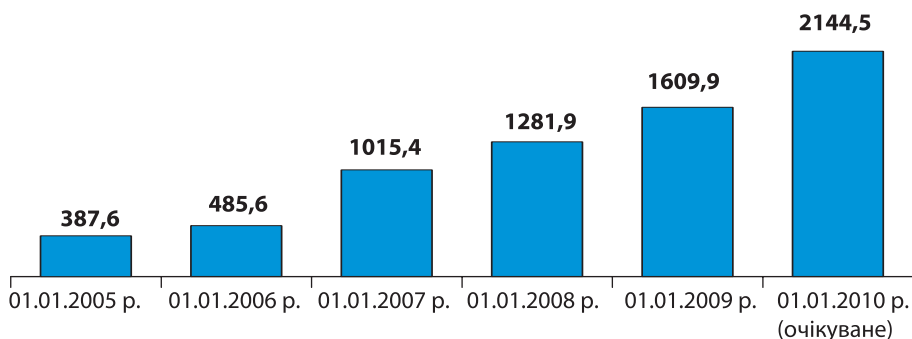

Краснокутський дендропарк —
перлина Слобожанщини

Іноземні інвестиції та зовнішньоекономічна діяльність

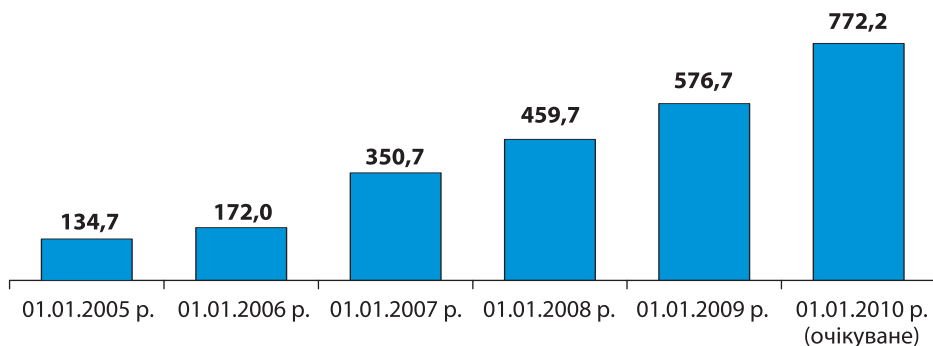
На кінець 2009 року **обсяг прямих іноземних інвестицій** у Харківській області склав 2144,5 млн. дол. США, що у 5,5 разу більше, ніж на початок 2005 року.

Залучення прямих іноземних інвестицій, млн. дол. США

На одного жителя області припадає 772,2 дол. США, що в 5,7 разу більше, ніж на початок 2005 року (134,7 дол. США).

Прямі іноземні інвестиції на душу населення, дол. США

За останні п'ять років **іноземні інвестиції збільшилися** більше ніж на 1620,6 млн. дол. США, що складає понад 80% від усіх залучених іноземних інвестицій у Харківську область за роки незалежності України.

Харківська область є одним із лідерів із залучення іноземних інвестицій серед регіонів України. Протягом останніх років вона займає третє місце після м. Києва та Дніпропетровської області.

Кількість підприємств області з іноземними інвестиціями за п'ять років зросла удвічі та на кінець 2009 року складала 814 підприємств.

Протягом 2005–2009 років в області було реалізовано такі найбільші інвестиційні проекти:

- ТОВ «Східноукраїнська компанія «Малтюрор» (країна-інвестор — Франція). У проект інвестовано близько 10 млн. євро;
- АТ «Філіп Морріс Україна» (Швейцарія). Загальний обсяг інвестицій перевищує 100 млн. дол. США;
- спільне підприємство ТОВ «Амкор-Ренч Україна» міжнародного концерну «Амкор» (Франція). Загальний обсяг інвестицій складає понад 20 млн. дол. США;
- компанія «КРОНО-Україна» (Республіка Польща). Загальний обсяг інвестицій складає понад 60 млн. дол. США;
- з 2008 року — ТОВ «ТОПФАРМІНГ» (Данія). У проект інвестовано 5 млн. дол. США;

Малинівський склзавод — найпотужніше підприємство галузі в країні

- у 2009 році — будівництво другого торговельного центру «Метро Кеш енд Кері Україна» (Німеччина) у Дергачівському районі Харківської області. Загальний обсяг інвестицій складає більше 20 млн. євро;

- будівництво логістичного центру «Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля» (Німеччина), загальна вартість інвестицій у цей проект складає 10 млн. євро.

Продовжується реалізація проекту будівництва індустріального майданчика в смт Малинівка (Чугуївський район), що стало першим успіхом зі створення промислових зон в Україні та початком будівництва індустріальних парків навколо м. Харкова. Це забезпечило інвесторів вільними майданчиками з необхідною інфраструктурою для швидкої

реалізації інвестиційних проектів фірми «KGS & Co», ТОВ «Малинівський склозавод», ТОВ «Завод «ПРАЙМ», ТОВ «Бікорм». Загальна сума вкладених іноземних інвестицій до підприємств Малинівської промислової зони склала близько 200 млн. дол. США.

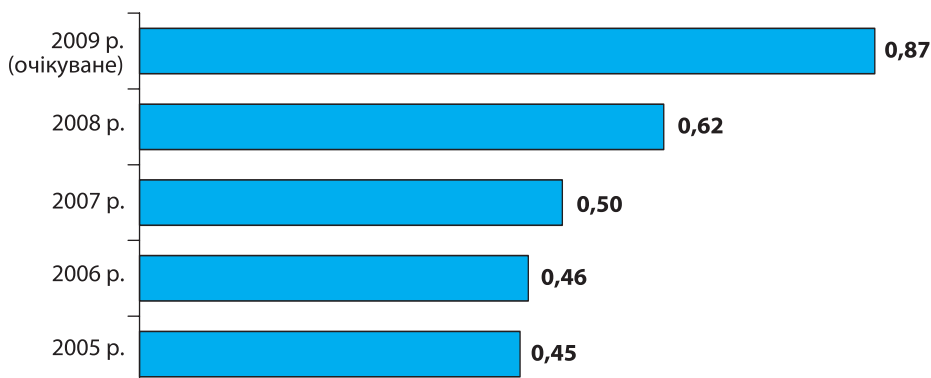
Зовнішньоторговельний оборот за 2009 рік склав 2609,2 млн. дол. США. У порівнянні з 2004 роком (2249,8 млн. дол. США) він збільшився на 359,4 млн. дол. США. Експортні поставки склала 1212,4 млн. дол. США, імпорتنі надходження — 1396,8 млн. дол. США.

Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами складає 184,4 млн. дол. США та зменшилось у порівнянні з 2005 роком майже в три рази.

Прослідковується тенденція росту коефіцієнта покриття експортом імпорту. Це пояснюється тим, що за п'ять років відбулися певні зміни у структурі експорту, який стає більш різноманітним.

Постійно відбувається розширення продажу на зовнішніх ринках конкурентоспроможної продукції харківського виробництва, яка раніше не була традиційною для нашого регіону (будівельні матеріали та кераміка, продукти харчування, текстиль, взуття).

Динаміка росту коефіцієнта покриття експортом імпорту

Основними ринками збуту товарів області залишаються країни СНД (61,1%), Азії (22,9%) та Європи (8,3%).

З 2005 по 2009 рік Харківську область відвідало понад 400 делегацій, 50 делегацій Харківщини виїжджали за кордон.

За цей період підписано п'ять документів про міжрегіональне співробітництво (угоди, меморандуми і протоколи) та сім документів про співробітництво міжрайонного характеру.

За останні роки були підписані зовнішньоекономічні контракти, згідно з якими:

- ВАТ «Харківський тракторний завод ім. Серго Орджонікідзе» впродовж 2007 року відправив до Російської Федерації 346 колісних і гусеничних тракторів вартістю близько 12 млн. дол. США;

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

- ДП «Завод «Електроважмаш» поставляє комплекти тягового електроустаткування для тепловозів виробництва ЗАТ «Брянський машинобудівний завод» (Брянська область, РФ); Коломенському тепловозобудівному заводу (РФ) — комплекти тягового електроустаткування для модернізації тепловозів. Загальна вартість контрактів склала 25 млн. 580 тис. дол. США;
- ДП «Харківський машинобудівний завод «ФЕД» поставило до Московської області у 2008 р. привід-генератор, що використовується на літаках, гідромотори на суму 11 млн. 203 тис. дол. США.

У 2009 році між ВАТ «Турбоатом» та Міністерством енергетики та промисловості Республіки Таджикистан підписано контракт на суму 18 млн. дол. США.

Генеральний директор ВАТ «Турбоатом» Віктор Суботін та директор ВАХК «Баркі Точик» (Республіка Таджикистан) Санат Рахімов під час підписання контракту щодо поставок запасних частин для модернізації Нурекської ГЕС. Під час візиту до Республіки Таджикистан делегації Харківської області на чолі з головою облдержадміністрації Арсеном Аваковим; 28 жовтня 2009 року

АТЗТ «Харківський машинобудівний завод «Червоний Жовтень» уклав угоду на поставку обладнання для виробництва цегли з підприємствами Республіки Таджикистан на загальну суму 2 млн. дол. США.

Протягом 2009 року з метою активізації зовнішньої торгівлі було проведено 9 міжнародних виставково-презентаційних заходів у Німеччині, Чехії, Білорусі, Польщі, Російській Федерації та Туреччині.

Споживчий ринок товарів та побутових послуг

Основними досягненнями у розвитку споживчого ринку за 2005–2009 роки є створення в області сучасної інфраструктури підприємств з високим рівнем прогресивних технологій та обладнання — мережі фірмових магазинів та супер-, гіпер-, міні-маркетів, торгових центрів та побутових комплексів, які пропонують споживачу широкий асортимент товарів і послуг, гнучку цінову політику.

Це дало змогу, незважаючи на прояви в Україні наслідків світової фінансової кризи, постійно забезпечувати попит населення у товарах та послугах.

За п'ять років в області введено в дію 65 супермаркетів та 82 сучасних торговельних центри. У порівнянні з 2005 роком найбільшого розвитку зазнали мережі супермаркетів «Рост» — кількість супермаркетів збільшилась з 1 до 3 одиниць, «Класс» — з 2 до 6 одиниць, «АТБ» — з 3 до 24 одиниць, «Ельдорадо» — з 2 до 5 одиниць, «Метро Кеш енд Керрі» — з 1 до 2 одиниць.

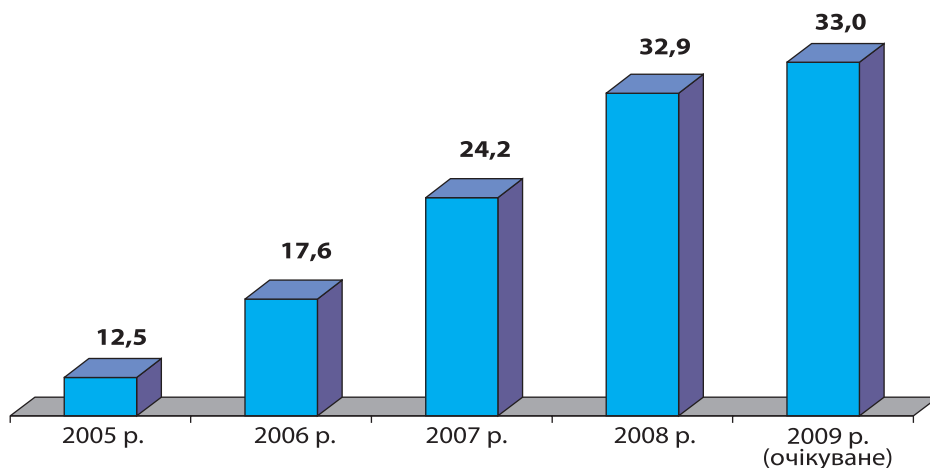
Введені в дію нові мережі сучасних підприємств торгівлі: супермаркети «Караван» — 2 одиниці, «Велика кишеня» — 6 одиниць, «Восторг» — 2 одиниці, «Сільпо» — 6 одиниць, «Большая стройка» — 3 одиниці, «Будмен» — 2 одиниці, по одній одиниці — «Епіцентр», «Нова лінія», «Таврія-В», «Дафі», «Екомаркет», «Фоксмайт», «Фреш» та ін.

Оборот роздрібної торгівлі зріс з 12,5 млрд. грн. у 2005 році до 33,0 млрд. грн. у 2009 році, або у 2,7 разу.

Середньомісячна платоспроможність населення області за 2005–2009 роки зросла з 198 грн. до 462 грн., або у 2,3 разу.

Сьогодні **торговельне обслуговування** в області здійснюють 14,4 тис. підприємств, у тому числі магазини різного формату — 8 тис. одиниць, 132 супер-, гіпер- та міні-маркети, 94 торговельних центри, 776 оптових підприємств, 128 ринків різного профілю, 5270 дрібнороздрібних об'єктів торгівлі.

Оборот роздрібної торгівлі, млрд. грн.

Певного розвитку за 2005–2009 роки набув **сільський споживчий ринок**. Цьому сприяли процеси поступового розвитку в районах області підприємництва та нарощування обсягів обслуговування населення підприємствами споживчої кооперації.

Кількість стаціонарних підприємств торгівлі в сільській місцевості зросла за п'ять років у 1,8 разу (на 2530 одиниць) і складає 5750 одиниць. Мережа підприємств ресторанного господарства в сільських районах області складає близько 2 тис. одиниць, підприємств побуту — 2,7 тис. одиниць, кількість ринків та торговельних майданчиків — 73 одиниці.

Обсяг товарообігу підприємств споживчої кооперації за 2005–2009 роки зріс на 65 млн. грн. (з 138,4 млн. грн. у 2005 році до 203 млн. грн. у 2009 році), або в 1,5 разу. Кооператори області за цей період відкрили у райцентрах 45 сучасних міні-маркетів, у тому числі два (у Балаклійському та Харківському районах) з комп'ютерною системою обліку товарного руху та продажу.

За п'ять років за рахунок введення виїзних форм обслуговування зменшилась в 4,3 разу кількість сільських населених пунктів, в яких відсутні стаціонарні підприємства торгівлі (магазини) і не впроваджувалось виїзне торговельне обслуговування, — з 212 у 2005 році, до 49 у 2009 році.

За 2005–2009 роки у сфері **ресторанного господарства** понад 70% ресторанів переобладнано у сучасні заклади європейського типу, які пропонують відвідувачам широкий асортимент різноманітних послуг, страви української, грузинської, в'єтнамської, китайської, японської, французької, італійської, німецької та інших національних кухонь світу.

Сьогодні у сфері ресторанного господарства області функціонують 4,4 тис. підприємств харчування.

Тільки за 2009 рік введено в дію такі сучасні заклади, як ресторан української кухні «Панське село», ресторан італійської кухні «Піцца Челентано», ресторан узбецької кухні «ВДНХ», ресторан східної кухні «Альбатрос», ресторани «Немо» та «Меркурій», більше 50 кафе, 23 бари та 45 фірмових підприємств швидкого харчування.

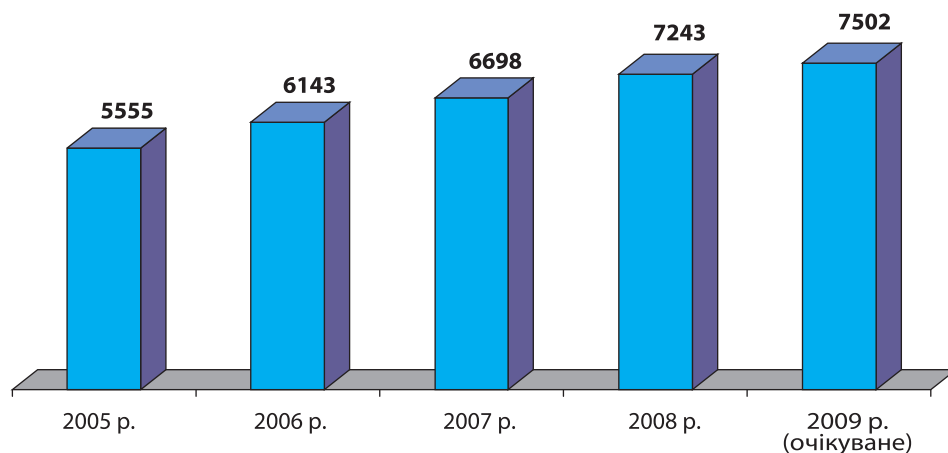
Обсяг товарообігу ресторанного господарства за п'ять років збільшився у 3,2 разу — з 216,2 млн. грн. у 2005 році до 696 млн. грн. у 2009 році.

У 2005–2009 році продовжувались процеси розвитку сфери **побутового обслуговування населення**.

Завдяки прийнятим в області Концепції та Перспективному плану розвитку сфери побутового обслуговування населення на 2006–2010 роки (розпорядження від 07.03.2006 р. №122) мережа підприємств побуту зростає за останні п'ять років на 2 тисячі одиниць, або на 36,5% (з 5,5 тис. одиниць у 2005 році до 7,5 тис. одиниць у 2009 році).

За п'ять років в області введено в дію такі сучасні комплекси побутових послуг, як центр відпочинку «Колізей», салон краси «Ювента», сервісний центр «НЕО», хімчистки «Делікат» і «Твіст».

Розвиток мережі об'єктів побутового обслуговування населення, одиниць

Обсяги реалізованих населенню послуг зросли у 1,6 разу, з 60,6 млн. грн. у 2005 році до 98 млн. грн. у 2009 році.

На Харківщині, як історичному купецькому центрі Слобожанщини, активно розвивається **виставкова та ярмаркова діяльність**, що сприяє просуванню продукції місцевих виробників на внутрішній та зовнішній ринок України.

За 2005–2009 роки в області було проведено понад 400 виставок та 3,5 тис. ярмаркових заходів різного формату.

В останні п'ять років за ініціативою обласної державної адміністрації щорічно проводився найбільш популярний серед населення та гостей області Великий Слобожанський ярмарок, в якому традиційно беруть участь багаточисленні делегації з країн ближнього та дальнього зарубіжжя, сотні місцевих підприємств та сільгоспвиробників, тисячі артистів, діячів культури, художників та майстрів народної творчості. Виторг на ярмарках за останні п'ять років складав щорічно від 5 до 7 млн. грн.

Досягнення області кожного року демонструвалися на Національному Сорочинському ярмарку.

Певного успіху досягли підприємства області на загальнодержавній виставковій акції «Барвіста Україна», яка починаючи з 2005 року щорічно проводиться за участю усіх регіонів України в Національному комплексі «Експоцентр України» в місті Києві.

За результатами Всеукраїнського конкурсу, який є основним заходом виставкової акції, у 2009 році 33 підприємства області були нагороджені 72 золотими медалями та дипломами «Переможець конкурсу «Кращий вітчизняний товар 2009 року», 18 підприємств отримали звання «Виробник кращих вітчизняних товарів 2009 року» і були нагороджені золотими символами конкурсу.

За кількістю золотих медалей та золотих символів Харківська область посіла перше місце серед регіонів України і п'ятий рік поспіль отримала звання «Регіон — лідер з виробництва кращих вітчизняних товарів року». Харківська обласна державна адміністрація у п'яте була удостоєна спеціального диплома та золотого символу конкурсу.

За п'ять років проведення найбільшої в Україні виставкової акції та Всеукраїнського конкурсу «Кращий вітчизняний товар року» підприємства Харківської області отримали 376 золотих медалей, 110 золотих символів конкурсу та спеціальних дипломів «Виробник кращих вітчизняних товарів року», що значно перевищує сумарну кількість нагород усіх інших регіонів України.

Цим підтверджено потужний виробничий та науковий потенціал підприємств, установ, закладів області у створенні нових зразків продукції, наукових розробок і послуг та постійне прагнення підприємств Харківщини займати провідні позиції в Україні.

Харківщина — лідер з виробництва кращих вітчизняних товарів

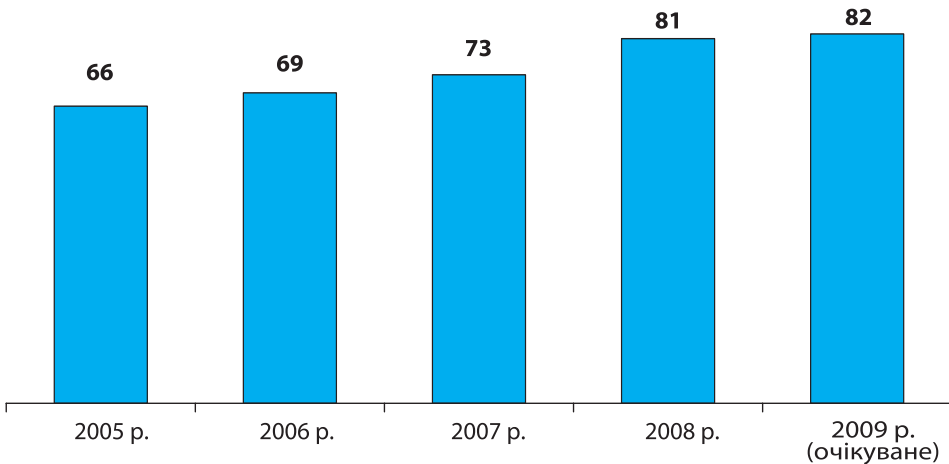
Розвиток підприємництва

У сучасних умовах розвиток малого підприємництва є одним із ефективних шляхів вирішення соціально-економічних проблем регіонів України.

В області спостерігається тенденція до зростання кількісних та якісних показників підприємницької діяльності.

За 2005–2009 роки кількість малих підприємств на 10 тис. наявного населення області зростає з 66 до 82 одиниць, а кількість підприємців — фізичних осіб у сфері малого бізнесу за цей час зростає з 130,0 тис. чол. до 171,8 тис. чол., або у 1,3 разу.

Кількість малих підприємств на 10 тис. наявного населення, одиниць

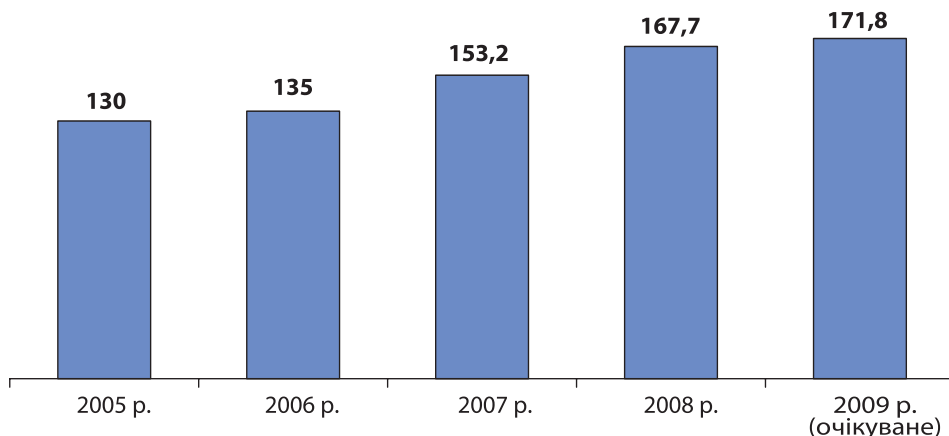

З метою сприяння розвитку підприємництва за останні п'ять років в усіх районах та містах області створені та діють **дозвільні центри** з видачі документів дозвільного характеру. Це дало можливість зменшити адміністративний тиск на суб'єктів господарювання шляхом упорядкування державної реєстрації та видачі документів дозвільного характеру, зробивши ці процедури більш прозорими.

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

За 5 років до дозвільних центрів області звернулося 119 798 суб'єктів господарювання, було видано 66 707 дозволів, надано 70 655 консультацій. На сьогоднішній день продовжується робота щодо налагодження ефективної діяльності дозвільних центрів з питань видачі документів дозвільного характеру та створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва.

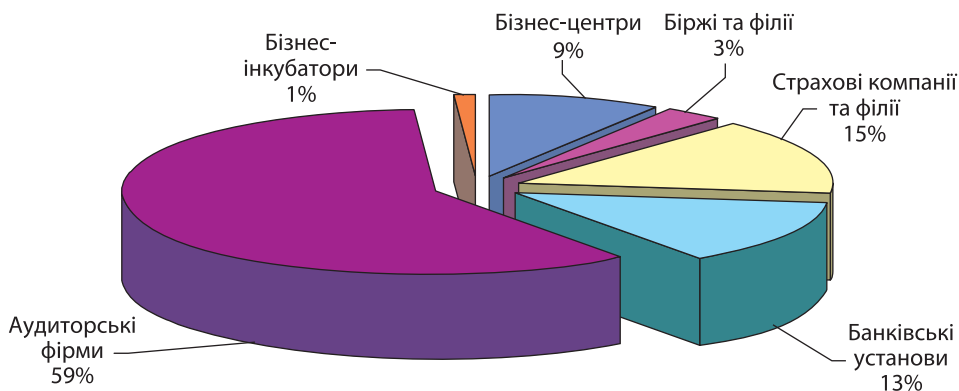
Кількість підприємців — фізичних осіб, тис. чол.

У Харківській області створена одна із найпотужніших в Україні **ринкових інфраструктур**.

В області діють 36 бізнес-центрів, 15 з яких працюють у містах і районах області, 5 бізнес-інкубаторів, 239 аудиторських фірм, 53 банківські установи, 61 страхова компанія (у т. ч. філії компаній інших регіонів), 14 бірж (у т. ч. 2 філії).

Ринкова інфраструктура

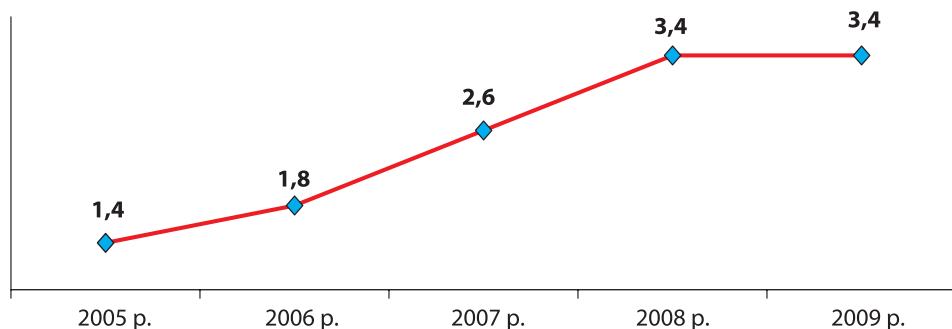

Бюджет

Упродовж 2005–2009 років в області збільшились надходження власних і закріплених доходів до місцевих бюджетів, які склали у 2005 році 1,4 млрд. грн., 2006 році — 1,8 млрд. грн., 2007 році — 2,6 млрд. грн., 2008 році — 3,4 млрд. грн.

У 2009 році, незважаючи на вплив світової кризи, також забезпечено виконання доходної частини в повному обсязі (3,4 млрд. грн.). Тобто, у 2008 та 2009 роках в області відбувся приріст власних і закріплених доходів місцевих бюджетів в порівнянні з 2004 роком (1,1 млрд. грн.) — в 2,4 разу, або на 2 млрд. грн.

Власні і закріплені доходи бюджету Харківської області, млрд. грн.

Збільшення надходжень до місцевих бюджетів протягом п'яти років дозволило значно збільшити заробітну плату працівникам бюджетних установ і своєчасно її виплачувати. З місцевих бюджетів профінансовані й усі передбачені програми і заходи.

Крім того, завдяки зусиллям місцевих органів влади області, протягом 2005–2009 років кошти спрямовувались до бюджету розвитку з різних джерел надходжень, що дозволило профінансувати соціально-економічний розвиток області та інвестиційні програми майже на 1,5 млрд. грн. (2005 рік —

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

128,4 млн. грн., 2006 рік — 159,4 млн. грн., 2007 рік — 356,7 млн. грн., 2008 рік — 562,2 млн. грн., 2009 рік — 153 млн. грн.).

Зайнятість населення

Протягом 2005–2009 років в області здійснювались заходи щодо реалізації державної політики зайнятості та регулювання процесів на ринку праці.

Що стосується подолання тіньової зайнятості, то з 2005 року територіальними комісіями з легалізації робочих місць обстежено 26,6 тис. суб'єктів підприємницької діяльності, виявлено 10,2 тис. тіньових робочих місць. У результаті майже 8,0 тис. чол. отримали можливість працювати на постійній основі з відповідним соціальним та пенсійним забезпеченням.

До активних форм сприяння зайнятості залучено 448,4 тис. незайнятих громадян, які перебували на обліку у службі зайнятості. З них працевлаштовано 281,3 тис. безробітних. Підвищили свою конкурентоспроможність 64,6 тис. чол. До участі в оплачуваних громадських роботах залучено 102,5 тис. чол.

Вживались заходи щодо фінансової підтримки підприємств, що опинилися у скрутному становищі внаслідок світової фінансово-економічної кризи. Розпорядженням голови облдержадміністрації від 20.07.2009 р. № 403 створено комісію з аналізу причин тимчасового припинення виробництва на підприємствах Харківської області.

З травня 2009 р. на трьох підприємствах області (ВАТ «Трест «Житлобуд-1», АТЗТ «Куразький домобудівельний комплекс», ДП «Харківський державний приладобудівний завод ім. Т.Г. Шевченка») запроваджено виплату допомоги по частковому безробіттю, яку отримувало більше 1,5 тис. працівників. Сума витрачених на ці цілі коштів склала понад 1,2 млн. грн.

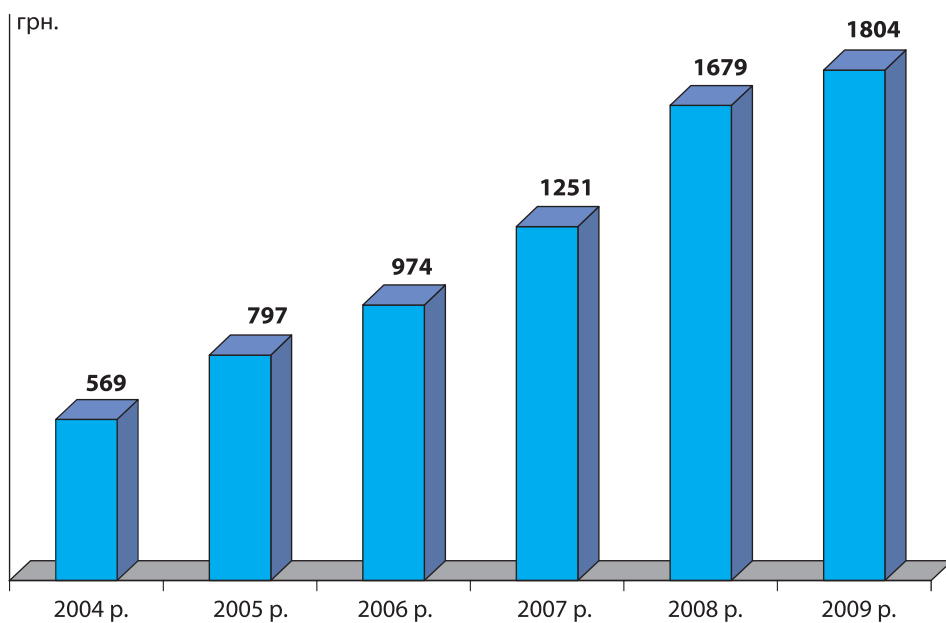
У результаті вжитих заходів рівень офіційно зареєстрованого безробіття знизився з 2,97% станом на 01.01.2005 р. до 1,85% станом на 01.01.2010 р. Середній розмір допомоги по безробіттю зріс з 187,6 грн. у 2005 р. до 646,6 грн. у 2009 році, або майже у 3,5 разу.

Оплата праці

В області протягом останніх п'яти років забезпечена позитивна динаміка зростання середньомісячної номінальної заробітної плати.

Середньомісячна заробітна плата на Харківщині

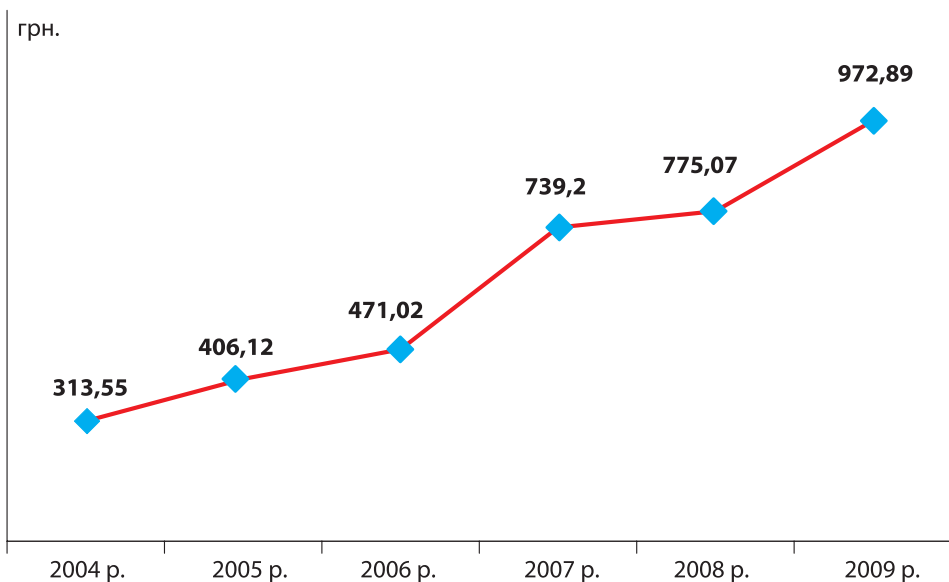

Пенсійне забезпечення

У грудні 2009 року на обліку в органах Пенсійного фонду України у Харківській області перебувало 764,7 тис. пенсіонерів, які отримували трудову пенсію. І якщо її розмір на 01.01.2005 р. складав **313,55 грн.**, то внаслідок 28 масових перерахунків, проведених за останні п'ять років, середній розмір пенсії на 01.01.2010 р. становив **972,89 грн.**

Фінансування і виплата пенсій забезпечується своєчасно, у встановлені законодавством строки.

Середньомісячний розмір пенсії

Соціальний захист населення

Протягом 2005–2009 років обсяги витрат на виплату соціальних допомог сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, тимчасової державної допомоги, допомоги інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам зросли більш ніж у 6,3 разу і досягли 914,3 млн. грн.

Про позитивну динаміку народжуваності в області свідчить збільшення кількості отримувачів допомоги при народженні дитини: з 4,3 тис. сімей у 2005 році до 32,5 тис. сімей у 2009 році.

З 2006 року в області забезпечено призначення та виплату допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у прийомних сім'ях та будинках сімейного типу. Так, якщо у 2006 році загальна кількість дітей, які виховувались у прийомних сім'ях та будинках сімейного типу, складала 144 дитини і витрати на виплату їм допомоги становили 1,0 млн. грн., то за підсумками 2009 року допомога призначена 607 дітям, а витрати на виплату допомоги та грошового забезпечення прийомним батькам і батькам-вихователям склали 10,5 млн. грн.

Незважаючи на те, що кількість сімей, які користувалися житловою субсидією, зменшилася з 118,6 тис. сімей у 2005 році до 91,9 тис. сімей у 2008 році, обсяги фінансування за цей період збільшилися у 2,2 разу —

до 72,0 млн. грн. За 2009 рік кількість отримувачів становить 82,4 тис. сімей, на суму понад 76 млн. грн.

Запроваджено технологію призначення допомог за єдиною заявою, що значно покращило якість обслуговування громадян, які звертаються за призначенням соціальних допомог.

Протягом останніх п'яти років видатки по пільгах зросли з 164,5 млн. грн. у 2005 році до 356,8 млн. грн. у 2009 році.

В 1,6 разу зросли обсяги забезпечення інвалідів технічними засобами реабілітації: з 5355 до 8658 одиниць.

За останні 5 років майже вдвічі зросли обсяги фінансування видатків на утримання будинків-інтернатів та у 2,5 разу — територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян.

Введено в дію очисні споруди Червонооскільського та Комарівського будинків-інтернатів.

Для оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, за 5 років були виділені 6480 путівок для дорослих, 4450 — для дітей, 370 — для матерів та дітей.

Охорона здоров'я

Протягом 2005–2009 років намітилась загальна тенденція щодо покращання демографічної ситуації в регіоні.

Показник народжуваності зберігається стабільним у середньому на рівні 8,0 на 1000 народжених живими (2009 рік — 7,4).

В 1,6 разу зменшився показник загальної смертності серед населення і становить 10,4 на 1000 населення у 2009 році проти 16,7 у 2005 році.

В 1,2 разу зменшився у порівнянні з 2005 р. показник смертності немовлят — 8,82 на 1000 народжених живими проти 10,25 у 2005 році.

Найсучасніше неонатологічне обладнання обласної дитячої клінічної лікарні дозволяє зберегти життя малечі

З метою покращення надання медичної допомоги населенню області, модернізації та удосконалення лікувально-діагностичного процесу введено в експлуатацію:

- I та II пускові комплекси центральної районної лікарні в м. Богодухові на 220 ліжок;
- лікувальний корпус центральної районної лікарні №1 на 68 ліжок по вул. Гвардійській у м. Чугуєві (з акушерсько-гінекологічним відділенням матері та дитини);
- закінчено реконструкцію I пускового комплексу хірургічного корпусу центральної районної лікарні по вул. Радянській, 51 в смт Дворічна;
- закінчено реконструкцію недобудованого блоку «В» дитячої поліклініки під клінічну лабораторію центральної міської лікарні в м. Ізюмі;
- закінчено реконструкцію будівлі поліклініки Куп'янської лікарні;
- дільничну лікарню на 25 ліжок в смт Пісочин Харківського району.

Розпочато будівництво поліклініки на 600 відвідувань за зміну в м. Дергачах та терапевтичного корпусу по вул. Пушкінській, 109 в с. Липці Харківського району (будівництво зі зміною функціонального призначення частини корпусу під поліклініку).

Продовжується будівництво та введення в дію пусковими комплексами діагностичного центру по вул. Данилевського в м. Харкові, який забезпечується найсучаснішим медичним обладнанням.

Протягом 2005–2009 років для лікувально-профілактичних закладів області придбано 244 одиниці автотранспортних засобів.

За рахунок коштів капітального ремонту проведено реконструкцію та капітальний ремонт будівель відділення обласної дитячої інфекційної клінічної лікарні під туберкульозне відділення на 70 ліжок, 2-го операційного блоку під відділення кардіохірургії обласної клінічної лікарні, відділення політравми обласної клінічної лікарні, реанімаційного та лабораторного відділень обласної дитячої клінічної лікарні по вул. Муранова, добудова лабораторного відділення обласного шкірвендиспансеру № 3 в м. Ізюмі та інші.

Харківська область є однією з лідерів в Україні щодо розвитку первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини.

У туберкульозному відділенні обласної інфекційної лікарні. Європейські стандарти — у вітчизняну медицину

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

У 2005 році в м. Харкові проведено II з'їзд лікарів загальної (сімейної) практики України та фінальний етап першого Всеукраїнського конкурсу на звання кращого сімейного лікаря.

У 2009 році в області функціонували 972 дільниці загальної практики — сімейної медицини (у 2005 р. — 958), 241 амбулаторія загальної практики — сімейної медицини (у тому числі 137 були відкриті на базі фельдшерсько-акушерських пунктів).

Сучасні сільські амбулаторії — запорука своєчасно наданої медичної допомоги

Обслуговуванням сімейними лікарями охоплено 51,6% населення області, а сільського населення — 97,5% (у 2005 р. — 51,2% та 95,4% відповідно).

Протягом останніх п'яти років відбулися певні досягнення в області практичної медицини.

У 2007 році на базі Обласного клінічного центру урології та нефрології проведено першу в області родинну трансплантацію нирки, у 2008 році таких операцій проведено 6, у 2009 році — 4.

З метою підвищення ефективності лікування хворих з гострими станами (інфаркти та інсульти) та у відповідності до стандартів якості надання медичної допомоги саме в Харківській області, одній із перших в Україні, розпочато застосування методу тромболізу (застосовано у 328 хворих і дозволило всім врятувати життя).

У 2007 році введено в дію ангіографічне відділення діагностичного центру обласної клінічної лікарні, що дозволило на базі відділення серцево-судинної хірургії розпочати проведення операцій на відкритому серці для лікування пацієнтів з ішемічною хворобою.

На базі обласної студентської лікарні відкрито Центр психічного здоров'я (центр консультування) та 14 центрів медико-санітарної допомоги у вищих навчальних закладах міста.

На базі обласної клінічної лікарні відкрито Центр здоров'я жінки, на базі кафедри неонатології Харківської медичної академії післядипломної освіти — тренінговий центр з питань неонатології, на базі обласної дитячої клінічної лікарні №1 — Центр підтримки грудного вигодовування.

На сьогодні в області реалізується 9 міжнародних пілотних проектів:

- 1) Всесвітньої організації охорони здоров'я — щодо впровадження сучасних методів діагностики туберкульозу та його реєстрації;
- 2) спільний зі Світовим банком проект — «Контроль за туберкульозом та ВІЛ/СНІДом в Україні»;
- 3) ЄС — «Фінансування та управління у сфері охорони здоров'я в Україні»;
- 4) ЄС — «Підтримка розвитку системи медичних стандартів в Україні»;
- 5) Агентства з міжнародного розвитку США USAID — «Разом до здоров'я»;
- 6) договір з урядом Японії щодо удосконалення матеріально-технічної бази обласної дитячої лікарні;
- 7) Агентства з міжнародного розвитку США USAID — «Сприяння Україні щодо впровадження Національної програми боротьби із захворюванням на туберкульоз»;
- 8) ЄС — «Сприяння реформі вторинної медичної допомоги в Україні»;
- 9) Агентства з міжнародного розвитку США USAID — «Здоров'я матері та дитини — II».

З новим обладнанням лікарі спроможні лікувати харків'ян від найпоширеніших серцево-судинних хвороб

Підтримка сімей, дітей та молоді

Протягом 2005–2009 років послугами з **оздоровлення та відпочинку** було охоплено 734,8 тис. дітей області, у т. ч. за роками:

- 2005 рік — 134 497 дітей (46%);
- 2006 рік — 150 594 дитини (55%);
- 2007 рік — 149 855 дітей (59%);
- 2008 рік — 148 855 дітей (62,2%);
- 2009 рік — 150 961 дитина (66,8%).

Таким чином, у середньому за п'ять років в області щорічно оздоровлювалося понад 50% від загальної кількості дітей віком 7–16 років.

На фінансування оздоровчих кампаній за рахунок усіх джерел фінансування за 2005–2009 роки було використано 259 млн. 741,28 тис. грн.:

- 2005 рік — 34 млн. 7,54 тис. грн. (116,7 грн. на 1 дитину 7–16 років);
- 2006 рік — 39 млн. 408,6 тис. грн. (144,8 грн. на 1 дитину 7–16 років);

- 2007 рік — 47 млн. 860,2 тис. грн. (187,9 грн. на 1 дитину 7–16 років);
- 2008 рік — 67 млн. 114,0 тис. грн. (280,5 грн. на 1 дитину 7–16 років);
- 2009 рік — 71 млн. 350,94 тис. грн. (315,5 грн. на 1 дитину 7–16 років).

Особливу роль у процесі формування поваги до інституту сім'ї відіграє робота з багатодітними сім'ями, у т. ч. з трійнями, сім'ями матерів-героїнь, сім'ями, що опинилися у складних життєвих обставинах, тощо.

У Харківській області проживає 26 сімей, в яких народилися трійні. З метою підтримки сімей з трійнями в області діє спеціально розроблений план заходів.

Загальна кількість жінок в області, що отримали почесне звання України «Мати-героїня», складає 303 особи.

Цими жінками пишається Харківщина. Урочистий прийом голови облдержадміністрації Арсена Авакова на честь матерів-героїнь; травень 2007 року

З метою поліпшення доступу населення до соціальних послуг з 2008–2009 років в області діють три соціальні заклади: Обласний центр матері та дитини (м. Люботин), Обласний соціальний гуртожиток для молоді (м. Чугуїв), Обласний центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді (м. Балаклія). Потягом 2009 року послугами трьох центрів скористалися майже 200 осіб.

У рамках спільного проекту влади та бізнесу «Зігрій любов'ю дитину», започаткованого у 2008 році, 5 родинам було надано допомогу в поліпшенні житлових умов на загальну суму 1,4 млн. грн.

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» щороку збільшується кількість дітей, які влаштовуються до **сімейних форм виховання**:

	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Кількість дітей, які отримали правовий статус дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування	721	753	1097	699	850
Влаштовані до сімейних форм виховання	382	414	636	447	589
% влаштування до сімейних форм виховання	53	55	58	64	69,3

За рахунок збільшення кількості дітей, що влаштовуються до сімейних форм виховання, у першу чергу на усиновлення, підвищення рівня результативності роботи з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах, спостерігається позитивна тенденція до зменшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Заступник голови облдержадміністрації Віктор Зверев під час відвідання прийомної родини Юхимців у Балаклійському районі

Роки	Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування
2007	5704
2008	5629
2009	5287

За п'ять останніх років більш ніж у десять разів збільшилась кількість дітей, які виховуються у прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу — порівняно нових формах сімейного виховання, де матеріальне утримання дитини та соціальна допомога батькам підтримується державою. Такі результати дозволили скоротити кількість дітей, які виховуються в інтернатних закладах, і забезпечити в них більш оптимальні умови виховання дітей зі збереженням родинних зв'язків.

Роки	Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають під опікою (піклуванням) фізичних осіб	Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу
2005	3259	58
2006	3294	144
2007	3287	341
2008	3210	494
2009	3117	613

Змінюється менталітет громадян області і у питаннях усиновлення дітей. Переважна кількість дітей усиновлюється громадянами України. Якщо раніше це були в основному немовлята, то зараз досить часто жителі області усиновлюють дітей віком до 5–6 років.

	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Всього усиновлено дітей	299	158	225	201	203
Усиновлено дітей громадянами України	82	86	118	121	131
Усиновлено дітей громадянами інших держав	217	72	107	80	72

Спостерігається позитивна динаміка щодо зменшення кількості дітей, які вилучаються з вулиці, у тому числі дітей, які залишили державні заклади, відносяться до категорії безпритульних та бездоглядних і які тривалий час перебували в умовах вулиці. Протягом останніх п'яти років кількість бездоглядних дітей зменшилася більше ніж удвічі.

Освіта

За п'ять років відновлено та реорганізовано 33 дошкільні заклади, відкрито 30, крім того, 466 додаткових груп у діючих дитячих садках.

Показник охоплення дошкільною освітою зріс на 17,7% і становить 59,6% (по Україні — 57%). 96% дітей п'ятирічного віку здобувають дошкільну освіту (по Україні — 90,1%).

Створено 74 навчально-виховні комплекси «Загальноосвітній навчальний заклад — дошкільний навчальний заклад». Вдвічі збільшено кількість освітніх округів (25).

Розроблена та запроваджена регіональна система організаційного супроводу проведення зовнішнього незалежного оцінювання спільно з Харківським регіональним центром оцінювання якості освіти.

Мережа навчальних закладів для обдарованих дітей за п'ять років збільшилась на 10 установ. Сьогодні майже 15% шкіл (143 загальноосвітніх навчальних заклади) — це заклади нового типу (52 гімназії, 49 ліцеїв, 4 колегіуми, 38 спеціалізованих шкіл).

Протягом останніх п'яти років команда учнів області займає призові місця на Всеукраїнських учнівських олімпіадах, 15 учнів стали призерами міжнародних олімпіад.

Територіальне відділення Малої академії наук України об'єднує майже 6,5 тис. учнів, які займаються науково-дослідницькою діяльністю. Команда учнів області традиційно є переможницею у Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт.

Протягом трьох років 72 учні отримують стипендію Президента України.

Позашкільну освіту надають 108 навчальних закладів. Показник охоплення дітей заняттями збільшився на 4% (2005 р. — 37,2%, 2009 р. — 41,2%). Нині область посідає третє місце в Україні з охоплення дітей позашкільною освітою.

З метою покращення підготовки кваліфікованих робітників впроваджується Пілотний проект співпраці ПТНЗ з підприємствами машинобудівного профілю, до якого залучено ДП «Завод «Електроважмаш», ВАТ «Турбоатом», ДП «Харківський машинобудівний завод «ФЕД», ВАТ «Харківський тракторний завод ім. Серго Орджонікідзе», Харківське державне авіаційне виробниче підприємство.

Створено 2 регіональні навчально-практичні будівельні центри з упровадження нових виробничих технологій на базі Харківського вищого професійного училища будівництва за новими будівельними технологіями від компанії «Хенкель Баутехнік (Україна)» та ЦПТО № 2 фірми «Кнауф» з підготовки кваліфікованих робітників. Результат роботи — 243 підготовлених будівельники за новітніми технологіями.

Введено в експлуатацію:

- ліцей ім. О.С. Масельського на 776 учнівських місць у м. Валках;
- гімназію в смт Краснокутськ, II пусковий комплекс;

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

- середню школу в с. Рунівщина Зачепилівського району;
- середню школу в смт Панютине Лозівського району, I черга;
- лицей ім. Г. Семирадського в смт Печеніги, III пусковий комплекс;
- прибудову до Пісочинського колегіуму в смт Пісочин Харківського району;

- спортивний зал площею 482 м², прибудований до існуючої школи с. Жовтень Сахновщинського району;
- спортивний зал ЗОШ с. Чистоводівка Ізюмського району;
- автономну артезіанську свердловину інтернату для дітей-сиріт смт Сахновщина.

Завершено реконструкцію:

- Будинку школяра в смт Зачепилівка;
- приміщень та покрівлі дошкільного навчального закладу «Ромашка» на 140 місць в с. Піски-Радьківські Борівського району;
- покрівлі лицю Шевченківської районної ради смт Шевченкове;
- покрівлі ДНЗ №12 смт Ківшарівка в м. Куп'янську;
- інтернату в навчально-виховному комплексі с. Біляївка Первомайського району;
- системи опалення гімназії № 3 смт Куп'янськ-Вузловий в м. Куп'янську;
- закінчено реконструкцію системи опалення навчально-виховного комплексу № 8 м. Куп'янська;
- будівлі загальноосвітньої школи №1 м. Куп'янська;

- очисних споруд обласного НВК для дітей з вадами розумового розвитку — сиріт та позбавлених батьківського піклування у м. Богодухові;
- Катеринівської ЗОШ I–III ступенів Лозівського району;
- загальноосвітньої школи № 8 м. Лозової;

- школи с. Кірове Близнюківського району;
- корпусу №1 ЗОШ-інтернату № 5 м. Вовчанська;
- аварійної частини двоповерхової будівлі початкової школи ім. О. Тризни у м. Балаклії;
- очисних споруд у таборі «Прометей» Куп'янського ЗОШ-інтернату для розумово відсталих дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

За рахунок коштів НАК «Нафтогаз України» профінансовані роботи з будівництва газової котельні Чапаєвської загальноосвітньої школи I–III ступенів Кегичівського району, з ремонту Краснокутського дитячого дошкільного виховного закладу №1 і Колонтаївської ЗОШ Краснокутського району та ін.

Продовжується будівництво плавального басейну обласного вищого училища фізичної культури і спорту.

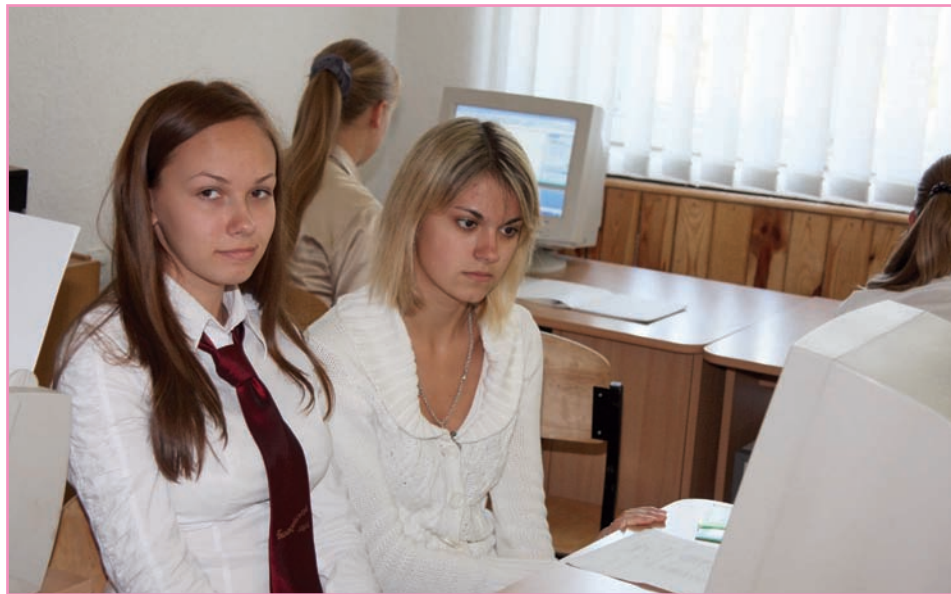
Усього з 9 аварійних навчальних закладів області ліквідовано аварійність 8 об'єктів. Реалізовано 12 енергоефективних проєктів.

Загальна забезпеченість приладами обліку споживання енергоресурсів складає 98% від потреби, а у закладах та установах освіти обласного підпорядкування — 100% від потреби.

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

У навчальних закладах області було встановлено 4590 комп'ютерів, що дало можливість зменшити навантаження на 1 персональний комп'ютер з 40 до 22 учнів (по Україні — 35).

Придбано комп'ютерів:

- за рахунок коштів державного бюджету — 2798;
- за рахунок коштів обласного бюджету — 227;
- за рахунок місцевих бюджетів та за спонсорські кошти — 1565.

До мережі Інтернет підключено 783 загальноосвітніх навчальних заклади (82%), що майже в 2 рази більше, ніж у 2005 році.

У 2007–2008 роках вперше у 170 загальноосвітніх навчальних закладах області було встановлено мультимедійне обладнання, розпочалося широке використання зазначеного обладнання у навчально-виховному процесі.

З метою забезпечення гарантованого підвезення учнів сільської місцевості до закладів освіти за 2005–2009 роки за рахунок коштів з бюджетів різних рівнів придбано 158 шкільних автобусів, завдяки цьому парк шкільних автобусів оновлено на 70%.

*Усі випускники Балаклійського ліцею вступають до вищих навчальних закладів!
Під час відкритого уроку з головою обласної державної адміністрації
Арсеном Аваковим; 16 вересня 2009 року*

Здобутки вищої школи та науки Харківщини

До досягнень вищої школи та науки Харківщини у 2005–2009 роках можна віднести такі:

- розвивалася мережа навчальних закладів Харківської області, яка налічує 91 вищий навчальний заклад I–IV рівнів акредитації, з них 31 — III–IV рівнів акредитації державної та комунальної форм власності, 45 — I–II рівнів акредитації державної та комунальної форм власності, 15 — приватної форми власності. За чисельністю студентів вищих навчальних закладів Харківська область посідає друге місце в Україні;
- статус національного мають 15 вищих навчальних закладів;
- статус самоврядного мають Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого та Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна;
- 5 вищих навчальних закладів області мають представництво у Європейській асоціації університетів з правом вирішального голосу (Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харківський національний економічний університет, приватний вищий навчальний заклад Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»);

*Кращі студенти Харківщини — майбутнє
нашої науки; вересень 2009 року*

- призначено обласні стипендії понад 2000 дітям-сиротам, 95 кращим студентам вищих навчальних закладів, 100 видатним та 100 молодим вченим;

- реалізуються понад 14 спільних проектів обласної державної адміністрації та Ради ректорів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, серед яких «Слобожанське родинне свято», конкурси «Найкращий молодий науковець Харківщини» (за 5 років переможцями і призерами стали 484 чол.) та «Вища школа Харківщини — кращі імена» (за 5 років переможцями і призерами стали 230 чол.), обласна виставка творчих робіт освітян Харківщини «Камерата», акція «Вища школа Харківщини — сільському абітурієнту», надання вищими навчальними закладами шефської допомоги районам області та містам обласного значення, фестиваль з нагоди Дня науки;

- розширено перелік наукових об'єктів, що становлять національне надбання;

- реалізується понад 500 науково-освітніх довгострокових проектів та програм, забезпечується співробітництво вчених вищих навчальних закладів з 763 організаціями — зарубіжними партнерами з 63 країн світу;

- створені транскордонні науково-технологічні кластери: авіації спеціального призначення, нових технологій у сфері приладобудування, фармацевтичний, екологічний, фінансовий;

- створено науково-навчальний комплекс системного аналізу, інформації та управління «Силіконова долина» та навчально-науково-виробничий комплекс «Техноград» на базі Національного технічного університету «ХПІ»;

«Техноград» — результат співпраці ІГ «УПЕК» і НТУ «ХПІ» в реалізації програми облдержадміністрації щодо взаємодопомоги бізнесу, освіти та науки

- у 2009 році створено Раду молодих учених з метою залучення до наукової та науково-організаційної роботи талановитої молоді та формування сприятливих умов для її творчої діяльності.

Культура і мистецтво

Впродовж п'яти років у закладах культури і мистецтва області проведена значна робота з відродження і розвитку національної культури, охорони культурної спадщини, духовного, естетичного та патріотичного виховання населення.

Харківським історичним музеєм було створено стаціонарну виставку про події Голодомору 1932–1933 рр. «Свіча скорботи», на якій представлені унікальні копії розсекречених документів Служби безпеки України, Харківського обласного архіву, матеріали Українського інституту національної пам'яті, Всеукраїнського товариства «Меморіал».

За участі Президента України В.А. Ющенка до 75-х роковин страшної трагедії українського народу відбулося відкриття Меморіалу пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років.

Унікальною подією у сфері музейної справи Харківщини стало повернення відреставрованого гетьманського прапора Українського війська кінця XVII ст. до музейного зібрання Харківського історичного музею.

У 2008 році створено обласний комунальний заклад «Меморіальний комплекс «Висота маршала І.С. Конєва» з музеєм «Харківщина у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років». Указом Президента України Меморіальному комплексу надано статус національного. Високого статусу національного також удостоєний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди.

Зареєстровано Музей приватних колекцій в м. Харкові.

Репертуарна афіша театральних концертних закладів постійно поповнюється і нині налічує близько 200 вистав. За останні роки було репрезентовано до 50 прем'єр.

Протягом останніх років 4 творчі колективи за високі досягнення й вагомий внесок у розвиток українського мистецтва отримали статус академічного: симфонічний оркестр обласної філармонії, Камерний хор обласної філармонії ім. В. Палкіна, Молодіжний симфонічний оркестр «Слобожанський» та театр музичної комедії.

Пріоритетним напрямком роботи визначено розвиток мережі бібліотек в сільській місцевості. Протягом п'яти років відкрито 26 нових сільських бібліотек.

Постійно збільшується кількість книжкового фонду в бібліотеках області. На сьогодні він складає понад 10 млн. примірників книг.

За останні п'ять років відкрито школи естетичного виховання — 3 в місті Харкові, 6 філій у районах області, у тому числі на селі. Кількість учнів у них збільшилась на 17%. Охоплення учнів естетичним вихованням збільшилось на 3%.

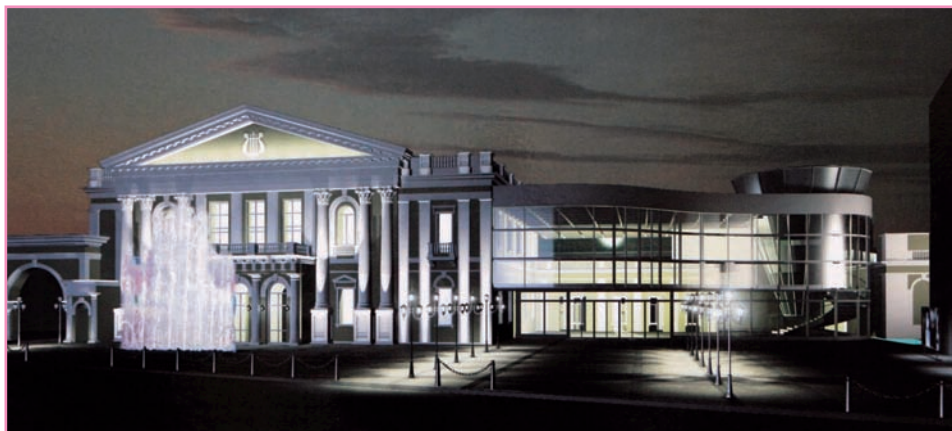
На поліпшення матеріально-технічної бази закладів культури за період 2005–2009 рр. залучено 33 млн. 777,4 тис. грн., що в 3,4 рази більше у порівнянні з попереднім періодом 1999–2004 рр.

Обсяг платних послуг, наданих працівниками культури і мистецтва, зріс з 25,1 млн. грн. у 2005 році до 36,8 млн. грн. у 2009 році.

За ці роки розпочаті та продовжуються пам'яткоохоронні роботи споруди Харківської обласної філармонії, що надасть змогу зберегти театральний концертний заклад, розмістити орган, забезпечити розвиток унікального музичного жанру, зробити обласну філармонію центром популяризації

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

найкращих досягнень світової органної музики. На сьогодні збудовано адміністративну будівлю, прокладено системи тепло-, водо-, електропостачання, на що залучено 52 млн. 374 тис. грн., з них 4 млн. 762 тис. грн. — благодійні кошти. Продовжуються роботи з будівництва великої сцени і органного залу.

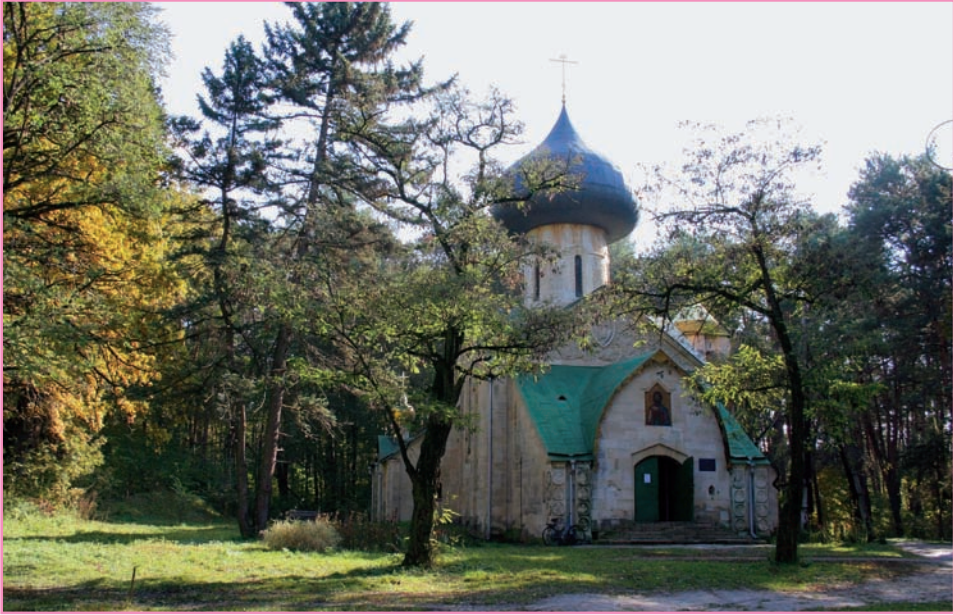
Так виглядатиме комплекс будівель Харківської обласної філармонії після завершення реконструкції (проект)

У 2009 році розпочаті роботи з будівництва великого органу для обласної філармонії, які проводяться провідними європейськими фірмами «Александр Шукє Потсдам Оргельбау ГмбХ» та «Акустик дизайн Анерт» (Німеччина). Фінансування цього проекту в повному обсязі здійснюється «Благодійним фондом «Ренесанс», президентом якого є Арсен Аваков.

Новий харківський орган буде найбільшим в Україні і відповідатиме кращим світовим зразкам. Фахівці фірми «Александр Шукє» (Потсдам, Німеччина) працюють над новим органом для Харкова

За ініціативи та підтримки обласної державної адміністрації з метою збереження, відновлення та використання пам'яток культурної спадщини національного значення продовжуються ремонтно-реставраційні роботи та впорядкування паркових зон палацо-паркових комплексів «Шарівка», «Старомерчанський» та «Наталіївський».

*Пам'ятка архітектури — Спаська церква у садибі Наталіївка
(архітектор О. Шусєв; побудована у 1911–1913 роках)*

Протягом п'яти років проведено три благодійні акції з метою залучення внесків на реконструкцію Харківської обласної філармонії, будівництво бібліотеки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», ремонт обсерваторії Інституту астрономії Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна.

Охорона пам'яток архітектури

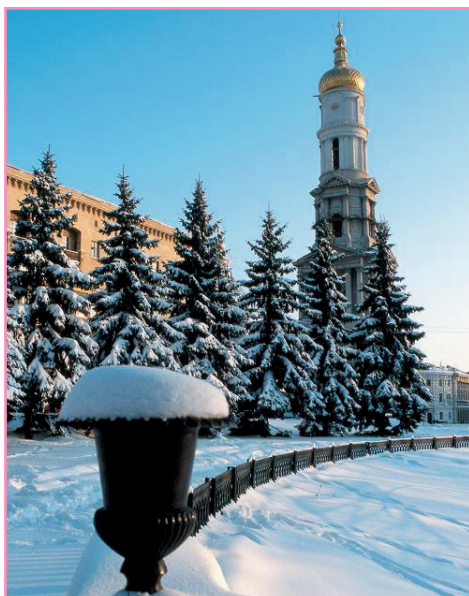
У Харківській області знаходяться 778 пам'яток містобудування та архітектури, з них 553 — у м. Харкові і 225 — в області (75 пам'яток мають загальнонаціональне значення). 16 міст області занесено до Списку історичних населених місць України.

Протягом останніх 3-х років активізовано роботу з виконання реставраційних заходів на найбільш видатних пам'ятках державного значення, таких як:

- Держпром (закінчені роботи з заміни вікон);
- палацо-парковий комплекс «Шарівка», смт Шарівка Богодухівського району;

- Успенський собор із дзвіницею, пров. Радянський, 1, м. Харків;
- будівля Штабів військових поселень, пл. Леніна, 2, м. Чугуїв.

З метою розробки Регіональної програми зі збереження культових споруд дерев'яного сакрального зодчества, у межах Державної програми збереження

і використання пам'яток дерев'яної сакральної архітектури, проведене візуальне обстеження технічного стану 10 будівель, виконана фотофіксація інтер'єрів та екстер'єрів пам'яток, готуються пропозиції щодо подальшого збереження і використання культових споруд дерев'яного сакрального зодчества в нашому регіоні, у тому числі в туристично-рекреаційному аспекті.

Прикладом може служити виконаний у 2008 році комплекс пам'яткоохоронних робіт по дерев'яній Івано-Богословській церкві в с. Курилівка Куп'янського району.

Державну премію України в галузі архітектури одержано за про-

ектну документацію на об'єкти архітектури:

- комплексна регенерація історико-архітектурного середовища та ансамблів вокзальних комплексів у м. Харкові та Харківській області — 2006 рік;

- студентський культурний центр Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого по вул. Пушкінській у м. Харкові — 2007 рік;

- будівництво презентаційно-виставкового центру «Радмир Експохол» по вул. Академіка Павлова в м. Харкові — 2008 рік.

Інститутом «Гіпроагроліс» розроблено проектно-кошторисну документацію «Проект реконструкції та утримання парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Шарівський парк». Автор проекту — В.К. Орловський.

2 квітня 2009 року за підсумками відвідання Шарівського палацо-паркового комплексу головою обласної державної адміністрації Арсеном Аваковим були надані доручення заступникам голови облдержадміністрації та начальникам управлінь щодо заходів з реконструкції опалювальної системи

*Водонапірна вежа у садибі Наталіївка
(Краснокутський район)*

Обласною державною адміністрацією розроблена Концепція збереження та відновлення пам'ятки національного значення — палацо-паркового комплексу «Шарівка»

палацу, проведення робіт з відновлення ландшафтних композицій парку та розробки довгострокової обласної програми з освоєння унікальної території, поетапного плану реконструкції комплексу.

За ініціативи Арсена Авакова та згідно з рішенням сесії обласної ради від 25.06.2009 р. були профінансовані з обласного бюджету на 2009 рік роботи на суму 1 млн. 175 тис. грн.

Із них:

- 875 тис. грн. на виготовлення та установку газової котельні для опалення приміщення палацу;
- 300 тис. грн. на проведення першої черги ландшафтно-оздоровчих лісопаркових робіт та встановлення меж парку.

Парк «Шарівський» — один із небагатьох в Україні, де збереглася історична планувальна структура, дендрологічний фонд рослин та значна кількість архітектурних споруд — пам'яток історії.

Шарівський парк є історичною забудовою романтичного паркового типу.

Відповідно до проведеного ландшафтного аналізу території парків України, найвищий бал атрактивної оцінки має саме парк «Шарівський».

На думку Арсена Авакова, його розташування поруч з автомобільною дорогою і недалеко від обласного центру (близько 80 км) надає можливість організації туристичного маршруту державного, а згодом і міжнародного значення.

Фізична культура та спорт

Протягом 2005–2009 років в області проведена значна робота щодо популяризації та розвитку фізичної культури і спорту.

Спортсмени області досягли видатних спортивних результатів:

- чемпіоном XXIX Олімпійських ігор у м. Пекіні став Віктор Рубан (стрільба з лука);
- бронзову медаль Олімпіади здобув Олексій Пригоров (стрибки у воду);
- золоту медаль чемпіонату світу 2009 року виборола Яна Дементьєва (веслування академічне);
- чемпіоном та призером чемпіонату світу став Ібрагім Алдатов (боротьба вільна);
- переможницею Всесвітньої шашкової Олімпіади стала Анна Ушеніна;
- три роки поспіль футболісти «Металіста» посідають третє місце в чемпіонаті країни;
- обласна школа вищої спортивної майстерності посіла перше місце серед усіх ШВСМ України.

Здійснювались заходи щодо поліпшення матеріально-технічної бази спортивних споруд.

Проведено реконструкцію школи вищої спортивної майстерності; реконструйовано легкоатлетичний манеж ХТЗ; в с. Зідьки Зміївського району побудовано футбольне поле; завершено будівництво стадіону в м. Чугуєві.

У містах і районах області збудовані та функціонують 52 майданчики з ігрових видів спорту зі штучним покриттям.

Перший матч на футбольному майданчику зі штучним покриттям в обласному вищому училищі фізичної культури; квітень 2006 року

У 2007 році відкрито спортивний оздоровчий центр «Тетра» з 4 тенісними кортами, 2 універсальними ігровими майданчиками, басейнами, тренажерним залом; у Ленінському районі м. Харкова збудовано спортивний комплекс «Спорткорт».

У 2008 році в Московському районі м. Харкова розпочато будівництво льодового Палацу спорту; збудовано лижну трасу на спортивній базі «Темп», яка відповідає вимогам для проведення європейських та світових змагань.

Відповідно до плану роботи обласного відділення НОК України та на виконання статутних завдань протягом 2007–2010 років для забезпечення підготовки учасників збірних команд від Харківщини та участі спортсменів у чемпіонатах, Кубках світу, Європи, XXIX Олімпійських іграх у Пекіні, XXI зимових Олімпійських та X Параолімпійських іграх було придбано спортивне обладнання й атрибутику. На проведення спортивних заходів було витрачено понад 450 тис. грн.

Метою діяльності Харківського обласного відділення Національного олімпійського комітету України, головою якого є Арсен Аваков, є розвиток, зміцнення та захист олімпійського руху в регіоні, сприяння духовному взаємозбагаченню людей, поширення обміну цінностями національної культури під знаком ідей і принципів олімпізму, у співробітництві з державними,

громадськими та іншими організаціями на засадах незалежності та доброї волі в інтересах спорту і олімпійського руху на Харківщині, сприяння вивченню і збереженню олімпійської історії і традицій Слобожанщини шляхом поширення олімпійської освіти і культури.

Велику увагу членів виконкому відділення у звітному періоді приділено активізації роботи зі спортивними товариствами, відомствами, спонсорами та меценатами.

Обласним відділенням НОК України була надана фінансова підтримка членам збірних команд України і учасникам Олімпійських ігор.

За традицією «Олімпійський день» на Харківщині збирає велику кількість прихильників здорового способу життя. У 2009 році на старті вийшли близько 30 тисяч учасників. Центральним місцем проведення акції в обласному центрі стали стадіон «Динамо», меморіал Слави, парк Перемоги. Переможці й призери в окремих видах програми отримали нагороди організаторів та атрибутику НОК України, які вручали ушавлені спортсмени і фахівці міста і області.

Олімпійці Харківщини гідно представляють свій регіон на найважливіших стартах і з задоволенням зустрічаються з молоддю. За їх активної участі проведено «Олімпійські уроки» практично у всіх навчальних закладах міста і області (більше 130 тисяч учасників). На базі Харківського вищого

Зустріч голови облдержадміністрації Арсена Авакова з паралімпійцями. 4 золоті, 1 срібну і 3 бронзові медалі завоювали для України спортсмени Харківщини на XIII літніх Паралімпійських іграх 2008 року в Пекіні

училища фізичної культури відбулося велике спортивно-театралізоване свято і урок-семінар, на які були запрошені керівники методичних об'єднань районів Харківської області, завідувачі кафедрами фізкультури вищих навчальних закладів міста.

Серед традиційних спортивних заходів, які проводяться спільно із зацікавленими організаціями, такі:

- міжнародний марафон «Визволення»;
- змагання пам'яті О. Баркалова (з водного поло);
- змагання пам'яті І. Рибачка (з важкої атлетики);
- змагання пам'яті Ю. Венгеровського (з волейболу);
- турніри на призи олімпійських чемпіонів Ю. Пояркова (з волейболу), Р. Шарипова (зі спортивної гімнастики);
- міжнародні змагання з велоспорту «Золоті колеса»;
- міжнародний турнір з бадмінтону.

Завдяки активній позиції керівництва осередку НОК вдалося підписати контракт з гігантом індустрії України — ВАТ «Турбоатом» (генеральний директор В.Г. Суботін), яке стало генеральним спонсором усіх олімпійців Харківщини.

Минулий рік проходив під знаком підготовки до 10-річчя від дня заснування Харківського обласного відділення. Зараз ведеться активна підготовка до створення осередків у кожному районному центрі.

Підготовка регіону до проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу

Найбільш знаменна подія у спортивному житті області за останні роки — прийняття 11 грудня 2009 року виконкомом УЄФА рішення про надання Харкову статусу приймаючого міста.

Це стало можливим, насамперед, за рахунок значного прогресу, досягнутого за останній рік у підготовці інфраструктури регіону до проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу.

Реконструйований стадіон «Металіст» очікує вболівальників Євро-2012

Найбільш значні досягнення Харківської області за 2005–2009 роки

5 грудня відбулося урочисте відкриття головної спортивної арени — стадіону КП ОСК «Металіст», який вміщує понад 40 тис. глядачів, введене в експлуатацію навчально-тренувальна база та дитяча академія футболу ФК «Металіст».

Дитяча академія футболу ФК «Металіст» — кузня майбутніх чемпіонів

Тренувальна база ФК «Металіст» готова до прийняття команд чемпіонату Європи з футболу 2012 року

Із випередженням графіка відбувається будівництво терміналу Міжнародного аеропорту Харків, досягнуті значні зрушення в підготовці готельної інфраструктури та інших об'єктів розміщення.

Виконані певні обсяги робіт з ремонту та реконструкції доріг загального користування, закладів медицини, об'єктів енергозабезпечення.

Досягнення Харківської області у 2009 році

Промисловість

Харківська область — один із найбільш промислово розвинутих регіонів України. В області сконцентровано понад 760 промислових підприємств, на яких працює близько 170 тис. працівників.

Протягом останніх років промисловість Харківщини розвивалася, поступово нарощуючи обсяги виробництва, проте фінансова криза, яка у 2008 році охопила світову економіку, позначилася і на роботі промисловості області у 2009 році — рік почався із падінням виробництва на 28,6%.

Разом з тим, незважаючи на негативні фінансово-економічні процеси у країні та світі, протягом 2009 року завдяки вжитим заходам вдалось дещо стабілізувати ситуацію і за підсумками року індекс промислового виробництва склав 79,6%, що на 8,2 в. п. більше, ніж на початок року, та перевищив аналогічний показник по Україні (78,1%).

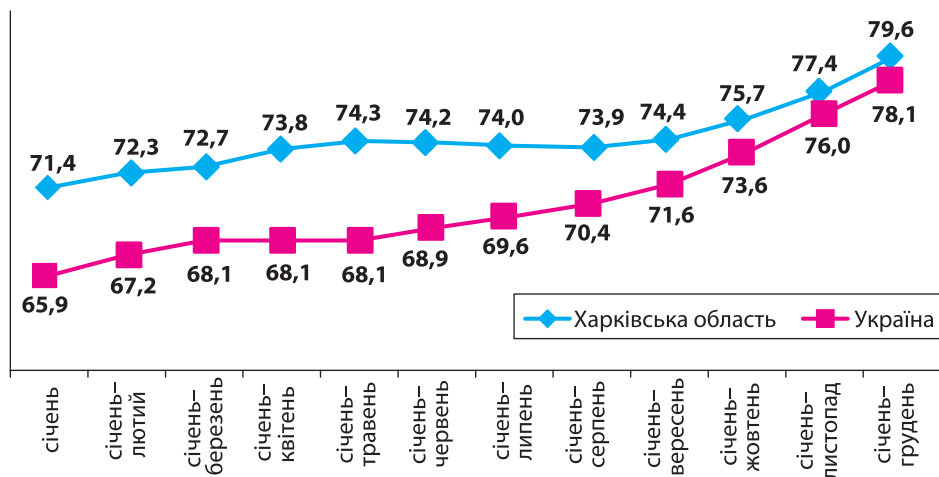
У грудні 2009 року порівняно з попереднім місяцем у промисловості області забезпечено зростання виробництва на 10,8%, у т. ч. у машинобудуванні — на 5,4%; у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів — на 5,1%; у хімічній та нафтохімічній промисловості — на 3,6%.

За обсягом реалізації промислової продукції у 2009 році область посідала 5 місце серед інших областей України, поступаючись лише Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій та Луганській областям (у 2008 році за цим показником область займала 6 місце). За 2009 рік реалізація промислової

Досягнення Харківської області у 2009 році

продукції області склала близько 40 млрд. грн., або 6% від реалізації промислової продукції України.

Порівняльні темпи зростання обсягів промислового виробництва Харківської області та України у 2009 році, %

Протягом 2009 року відбулось певне покращення фінансового стану підприємств промисловості області. Так, у січні 2009 р. промисловість працювала зі збитками, а в січні-лютому отримала позитивний фінансовий результат, який щомісяця збільшувався.

У 2009 році, за попередніми даними, більше половини промислових підприємств (55%) працювали прибутково, ними отримано прибутку на суму понад 2,3 млрд. грн.

Найбільшу частку в обсягах промислового виробництва та реалізації продукції мали такі стратегічно важливі галузі, як машинобудування, паливно-енергетичний комплекс, виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів. Загальна питома вага цих галузей в обсягах реалізованої промислової продукції області становила понад 78%.

Машинобудування

Провідні машинобудівні підприємства області мають загальнодержавне значення, серед них:

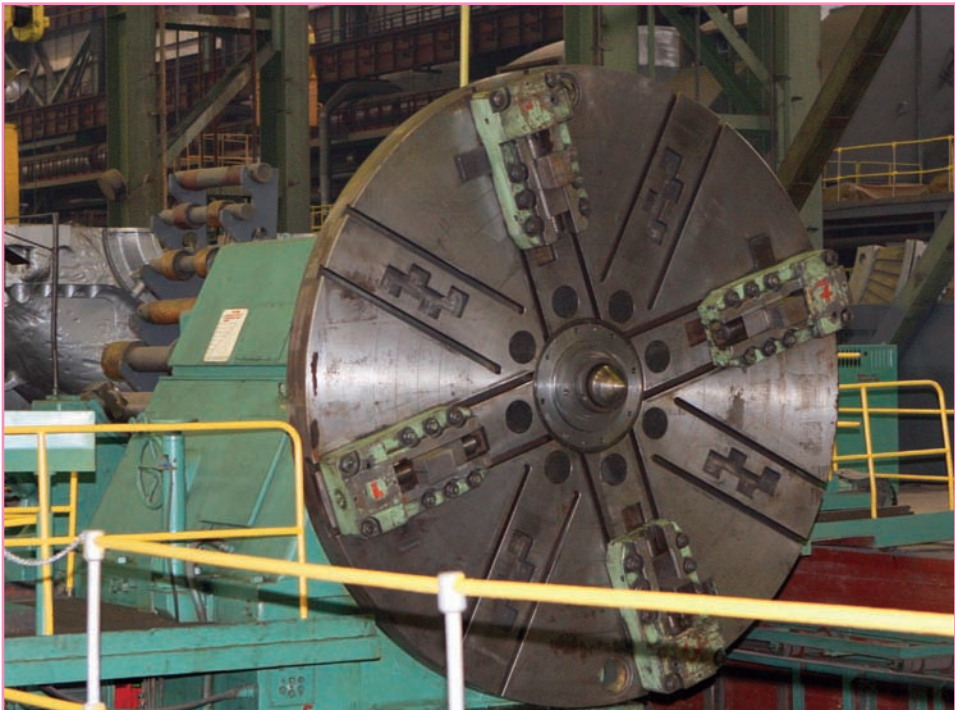
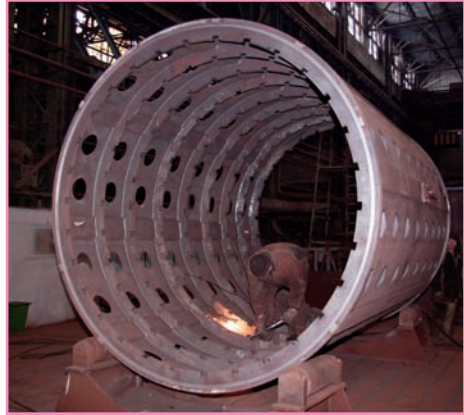
ДП «Завод «Електроважмаш» — єдине в Україні підприємство з розробки та виробництва потужних турбогенераторів для ТЕС, АЕС, гідроенергетиків для ГЕС та ГАЕС, електрообладнання для тепловозів, електровозів, дизель-поїздів, тролейбусів, трамваїв (електродвигуни, генератори,

агрегати, електроапаратура); надання послуг з монтажу, проведення випробувань електричних машин, проектування турбогенераторів, гідрогенераторів, гідрогенераторів-двигунів, проектування тягового електрообладнання. Усі генератори, які зараз проектуються, створюються з максимально можливим ступенем уніфікації для скорочення циклу підготовки виробництва. Продукція заводу за своїми показниками економічності та матеріалоемності суттєво перевершує відомі аналоги російського та європейського виробництва.

ДП «Електроважмаш» є найбільшим підприємством машинобудівної галузі Харківської області за обсягами виробництва і реалізації продукції (близько 800 млн. грн. за підсумками 2009 року).

ВАТ «Турбоатом» — головне підприємство енергомашинобудівного комплексу України, яке має стратегічне значення для економіки і безпе-

ки держави і спеціалізується на виробництві парових турбін для теплових і атомних електростанцій, гідравлічних турбін для гідро- та гідроакмулюючих електростанцій, газових турбін для теплових електростанцій, парогазового обладнання та іншого енергетичного устаткування, які успішно працюють на електростанціях 45 країн Європи, Азії, Америки та Африки.

У 2009 році обсяг реалізації продукції підприємства збільшився на 47% і становив майже 650 млн. грн.

ЗАТ «Завод «Південкабель» — найбільше в Україні підприємство з випуску кабельно-провідникової продукції, яке пропонує більше 12 000 типорозмірів виробів власного виробництва.

Завод забезпечує своєю продукцією атомні й теплові електростанції, нафтові родовища та вугільні шахти, метрополітени і новобудови, залізниці та міський транспорт. Конструкції волоконно-оптичних кабелів виробництва ЗАТ «Завод «Південкабель» мають вищі, ніж у аналогів, експлуатаційні показники, а технологічні показники силових кабелів дозволяють зробити значно простішим їх монтаж і забезпечити надійність та екологічну безпеку під час експлуатації. Значна частина продукції підприємства експортується до десятків країн світу.

У 2009 році підприємством вперше в Україні освоєно виробництво силових кабелів енергетичного призначення для напруги від 6 до 36 кВ.

ДП «Харківський машинобудівний завод «ФЕД» — провідний виробник інтегральних гідроприводів, гідравлічних агрегатів, паливно-регулювальної апаратури авіаційно-технічного призначення.

За 2009 рік розроблено та виготовлено два випробувальних стенди для авіаційних агрегатів, що дало змогу виробляти агрегати на літак Ан-148. Окрім цього, впроваджено прогресивне металообробне обладнання, а саме 4 верстати з числовим програмним управлінням. Завдяки активній презентації продукції підприємства на міжнародних авіасалонах світу було укладено контракти на суму близько 7 млн. дол. США. Обсяг реалізації продукції підприємства у 2009 році зріс на 80%.

ВАТ «Харківський підшипниковий завод» виведено на ринок продукт з покращеними властивостями — циліндричний здвоєний підшипник CRU; здійснюється модернізація виробництва, спрямована на нарощування потужностей та покращення якості виробів. Впродовж 2009 року на завод надійшли токарні верстати японської компанії «Okuma», іта-

лійських фірм «Famar» та «Goodway». Крім цього, підприємством інвестовано близько 1 млн. дол. США у придбання нової технологічної лінії китайської компанії «Wuxi» для шліфування та суперфінішної обробки кілець підшипників локомотивної групи і тягового рухомого складу, що дозволило якісно трансформувати виробничий процес у відповідності до сучасних стандартів, значно скоротивши енергоємність та експлуатаційні витрати.

У 2009 році на підприємстві розширено номенклатуру і збільшено обсяги виробництва залізничних підшипників до 1 млн. шт. на рік.

ВАТ «Харківський тракторний завод ім. Серго Орджонікідзе» вперше в Україні освоєно виробництво потужного промислового трактора (бульдозера) ТС-10 для застосування у різних галузях і трактора ХТЗ-22021 потужністю до 220 к. с., що дозволить значно підвищити продуктивність праці в сільськогосподарському виробництві.

ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного устаткування» вперше в Україні освоєно виробництво нових типів мостових кранів полегшеного типу вантажопідйомністю до 25 т, кранів мостових спеціалізованих для металургійної промисловості вантажопідйомністю 16 т, кранів козлових полегшеного типу вантажопідйомністю 5 т, талі електричної рухомої вантажопідйомністю 20 т, талі електричної у вибухобезпечному виконанні вантажопідйомністю 10 т.

*Співпраця облдержадміністрації та Уряду Юлії Тимошенко
вивела ХАЗ з фінансової кризи*

Харківським державним авіаційним виробничим підприємством завдяки своєчасному надходженню державної фінансової підтримки інвестовано кошти у сумі 160 млн. грн. на добудову літаків, що дозволило вперше за останні 3 роки виготовити і передати замовникам 2 літаки Ан-74 (Лівія, Лаос) та 1 літак Ан-140 (Єгипет), і як наслідок — відновити престиж України на світовому ринку авіаційної техніки.

За участю ДП «Харківське агрегатне конструкторське бюро», ДНВП «Об'єднання «Комунар», НАУ «ХАІ», ВАТ «ХМЗ «ФЕД», ВАТ «Мотор Січ» (м. Запоріжжя) та ДП «Запорізьке МКБ «Прогрес» Харківським державним авіаційним виробничим підприємством розроблено новий форсажний двигун АШ-222К-25ф. Впровадження у виробництво нового авіаційного двигуна 5-го покоління, який за своїми технічними характеристиками відповідає самим високим світовим вимогам, дозволить вивести авіаційну галузь України на новий рівень.

ДП «Завод ім. В.О. Малишева» укладено контракти з Міністерством оборони України на модернізацію танків Т-64 до виду БМ «Булат» та виготовлення новітніх зразків танків БМ «Оплот» на період 2009–2010 років.

У результаті поповнення за державної підтримки статутного фонду підприємства на суму понад 135 млн. грн., підприємство ліквідувало заборгованості із заробітної плати, перед бюджетом та Пенсійним фондом. Зупинено тенденції щодо нарощування боргів з виплати заробітної плати.

*Сучасна котельня загальноосвітньої школи
с. Соколове Зміївського району*

ЗАТ «Укроргверстатінпром» поставлено на виробництво серію локальних котелень на базі котлів «Топаз». Локальні котельні впроваджено в Первомайському, Лозівському, Куп'янському, Кегичівському, Зміївському, Коломацькому районах Харківської області. Забезпечено до 50% економії газу в порівнянні з раніше застосовуваними котельнями.

Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів

На підприємства галузі припадає 31,4% загального обсягу реалізованої промислової продукції області. Середньооблікова чисельність штатних працівників галузі складає понад 15% від кількості працюючих у промисловості.

Потужності підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів забезпечують потреби області у хлібобулочній, м'ясній та молочної продукції, а підприємства області з виробництва кондитерських виробів, молочних консервів, алкогольних напоїв, олієжирової продукції, цукру-піску мають значний експортний потенціал.

Регіон є одним із лідерів у виробництві кисломолочних продуктів, борошна, хліба та хлібобулочних виробів, соняшникової нерафінованої олії, цукру та ін.

Заступник голови облдержадміністрації Віктор Зверев знайомиться з роботою Великобурлуцького сироробного заводу

Зі збільшенням обсягів виробництва і реалізації продукції в 2009 році працювали ЗАТ «Хлібозавод «Салтівський», ТОВ «Кулиничівський хлібозавод», ДП «Караванський спиртовий завод», ДП «Артемівський спиртовий завод», ДП «Харківський завод шампанських вин», Харківське відділення ВАТ «Сан Інбев Україна», ЗАТ «Харківська бісквітна фабрика», ЗАТ «Кондитерська фабрика «Харків'янка», ЗАТ «Харківський жировий комбінат», ЗАТ «Хладопром», ТОВ «Техноком», ТОВ «ЛГЗ «ПРАЙМ», ЗАТ «Філіп Морріс Україна».

Незважаючи на жорстку конкуренцію на споживчому ринку, високі вимоги щодо якості та безпечності продукції, харчова галузь має перспективи щодо зростання обсягів виробництва, розширення ринків збуту. Пріоритетними напрямками подальшого розвитку галузі є впровадження сучасних технологій, технічне переоснащення підприємств, покращення якості продукції, активна маркетингова діяльність.

Корпорація «Бісквіт-Шоколад» — загальна сума інвестицій у виробництво за 2009 рік склала понад 22 млн. грн. Зокрема, на підприємстві введено паровий котел на суму 2,9 млн. грн., нові пакувальні станки на суму 6,7 млн. грн. та інші технологічні установки. Ці та інші заходи дали змогу створити 38 нових робочих місць, випустити 59,5 тис. тонн кондитерських виробів, що на 4,0% більше, ніж у 2008 році. Питома вага продукції корпорації серед підприємств ЗАТ «Укркондитер» складає 9,3%.

Протягом 2009 року корпорація «Бісквіт-Шоколад» випустила 17 нових видів борошняної продукції, або 5,2% від загальної кількості борошняних

виробів, та 38 найменувань і видів розфасовки цукрових кондитерських виробів, або 8,7% від загальної кількості цукрових виробів.

Обсяг експорту кондитерських виробів у 2009 році склав 32,0%, що на 2,0% більше, ніж за 2008 рік. Продукція експортується до 21 країни. Значно зросли експортні поставки до Узбекистану, Туркменістану, Молдови, Литви, Таджикистану та інших країн.

У 2009 році за підсумками Всеукраїнського конкурсу «Кращий вітчизняний товар року» **ТОВ «Салтівський м'ясокомбінат»** отримало золоту нагороду за трьома видами продукції: сирокочені ковбаси вищого ґатунку «Московська», «Брауншвейгська», напівкочену ковбасу «Сервелат свинячий». Крім того, на XXI Міжнародній виставці-ярмарку «Агро-2009» підприємство отримало золоту медаль «Переможець конкурсу».

Легка та деревообробна промисловість

Легка промисловість області є багатогалузевим комплексом з виробництва широкого асортименту продукції. Підприємства текстильної, трикотажної, швейної, взуттєвої та інших галузей мають потужний виробничий потенціал, здатний виробляти різноманітний спектр товарів народного споживання і промислового призначення.

З позитивними результатами закінчили 2009 рік підприємства з виготовлення готових текстильних виробів, крім одягу:

- **ТОВ «Дебант Україна»** — підприємство із випуску м'яких контейнерів для сипучих вантажів, має досвід роботи на даному ринку понад 10 років та є постачальником продукції на внутрішній та зовнішній ринки;
- **ТОВ виробнича компанія «Поліпак ЛТД»** — відомий виробник рукавного поліпропіленового полотна та мішків поліпропіленових;
- **ТОВ НВО «ЮбіСі-ПРОМО»** — виробництво каркасно-тентових конструкцій (шатри, павільйони, тенти), світлової реклами (лайтбокси), меблів для кафе та барів.

З метою пошуку нових ринків збуту протягом року активно працювали і підприємства з виготовлення одягу:

- **ВАТ «Фабрика театрального реквізиту»** виконало довгострокові договори на виготовлення трикотажної продукції для малят, спортивного трикотажу на замовлення футбольних клубів м. Харкова та спортивних навчальних закладів,

формений одяг для державної служби охорони при МВС України. Значно зросли обсяги виготовлення театральних костюмів та сценічного одягу.

– **Торгова марка «Еліта»** є відомим виробником якісного жіночого одягу. Щороку «Еліта» пропонує жінкам нові моделі стильного одягу з натуральних тканин.

Підприємства **деревообробної галузі** постійно вдосконалюють структуру виробництва, залучають власні та кредитні ресурси для впровадження технічного переоснащення, відкриття нових виробництв та підвищення конкурентоспроможності продукції:

– **ТОВ «Берест»** ввело в експлуатацію лінію з виробництва брикета паливного з відходів деревообробки потужністю до 20 т на місяць;

– **Виробничо-комерційна фірма «ЛАНА»** за останні роки освоїла випуск стрічкових пилорам, котлів — утилізаторів відходів деревообробки та нову технологію з виготовлення композитних стойових (розкрій дерева). Найближчим часом заплановане введення в дію нового цеху (на існуючих виробничих площах) з виробництва корпусних меблів.

Провідне місце в галузі займає підприємство **Солоницівська філія ТОВ «Кроно Україна»** (Солоницівський комбінат меблевих деталей) з виробництва шліфованих та ламінованих деревостружкових плит і плівки-ламинату.

Також підприємства галузі виробляють паркет, дубові заготівки, дерев'яні двері та вікна (у тому числі зі склопакетами), інші вироби з деревини.

Фармацевтичне виробництво

У 2009 році частка Харківської області у загальнодержавному обсязі реалізації фармацевтичної продукції становила 15,5%. За підсумками роботи 2009 року, обсяг реалізації склав майже 850 млн. грн.

Лідером фармацевтичного виробництва області залишається **ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я»**, яке входить до лідерів фармацевтичних виробників України. Саме це підприємство у 2009 році в умовах по-

ширення грипу в Україні з метою зняття напруження у суспільстві та забезпечення лікарськими засобами населення країни за активної участі обласної державної адміністрації налагодило випуск лікарського засобу «Тамівір» (аналог препарату «Таміфлю»).

Протягом останніх років на фармацевтичних промислових підприємствах області проводяться заходи щодо підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, які передбачають удосконалення виробничих систем якості, переозброєння виробництва, оновлення асортименту лікарських препаратів з метою приведення їх у відповідність до міжнародних стандартів. Номенклатурний ряд продукції на кінець 2009 року складав 792 одиниці, з них 61 — це оригінальні препарати. Кількість освоєних у 2009 році препаратів складає 36 одиниць, а кількість упроваджених — 21 одиницю.

Тільки за 2009 рік загальний обсяг експорту лікарських препаратів виріс на 45% у порівнянні з 2008 роком, у тому числі більш ніж у 2 рази збільшився експорт фармацевтичної продукції до країн СНД — Білорусі, Казахстану, Киргизстану, Молдови, Таджикистану, Узбекистану. Успішно вирішується питання співробітництва з Азербайджаном, Вірменією, Грузією, Естонією, Латвією, Російською Федерацією, Туркменістаном тощо.

Паливно-енергетичний комплекс

Визначальний вплив на стан економіки області, вирішення проблем соціальної сфери та рівень життя людей має розвиток енергетики, яка є найважливішою ланкою у формуванні міцної конкурентоспроможної економіки.

Паливно-енергетичний комплекс області представлено підприємствами за такими основними видами діяльності:

- видобування паливно-енергетичних корисних копалин;
- виробництво продуктів нафтопереробки;
- виробництво та розподілення електроенергії, газу.

Характерною особливістю Харківської області є наявність власної сировинної бази і можливість забезпечення всіх галузей економіки регіону електроенергією та природним газом.

Харківська область з точки зору досягнень, можливостей та перспектив займає особливе положення у нафтогазовому комплексі України. На сьогодні запаси природного газу по області сягають майже 35% від запасів в Україні, що розробляються. Крім того, Харківська область забезпечує понад 40% загального видобутку країни.

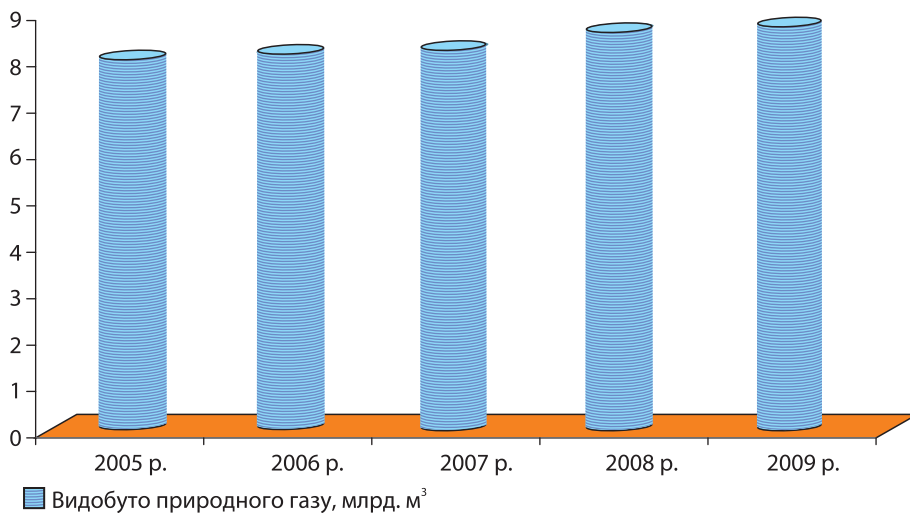
На території Харківської області налічується 58 газових, газоконденсатних та нафтогазоконденсатних родовищ, які розкриті більш ніж 1500 пошуковими, розвідувальними та експлуатаційними свердловинами.

За підсумками 2009 року, видобувні підприємства області забезпечили зростання темпів видобутку природного газу (в натуральних показниках) — 104,4% і газоконденсату — 109,8% порівняно з відповідним періодом попереднього року. За відповідний період видобуто 8,7 млрд. м³ природного газу та 160,9 тис. т газового конденсату.

У минулому році ГПУ «Шебелинкагазвидобування» продовжило освоєння Кобзівського ГКР, яке на сьогодні є найперспективнішим об'єктом щодо нарощування видобутку вуглеводнів у цілому по ДК «Укргазвидобування» (з перспективами запасів — 70 млрд. м³ природного газу). ГПУ «Харківгазвидобування» здійснювало розробку нових пластів природного газу на глибинах 5–6 км, зокрема на Березівському ГКР та у південній частині

Коломацького родовища. Підприємством отримано промисловий приплив газу на Аксютівському родовищі, введено в експлуатацію нове Недільне родовище, відкрите у 2008 році.

Динаміка видобування природного газу

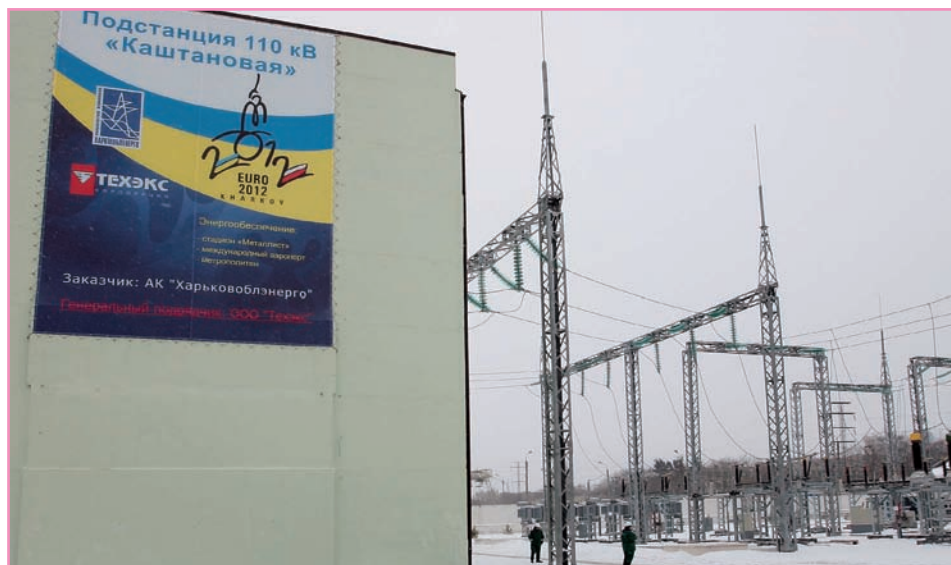
З початку 2009 року підприємства електроенергетики виробили 7,0 млрд. кВт год. електроенергії та 3,2 млн. Гкал теплоенергії, що склало 83,9% та 99,6% до відповідного періоду попереднього року.

Протягом поточного року компанія «Харківобленерго» забезпечила передачу та стале постачання електричної енергії споживачам області.

Для вирішення актуальних питань, пов'язаних з надійною роботою електричної системи міста та області, безперебійним електрозабезпеченням споживачів та з метою зменшення втрат електроенергії в мережах АК «Харківобленерго» продовжувалася реалізація інвестиційної програми розвитку компанії. У 2009 році компанією проведено заходи інвестиційної програми на суму 110,5 млн. грн.

Одним із ключових енергетичних об'єктів у програмі підготовки та проведення у м. Харкові фінальних матчів Євро-2012 є ПС «Каштанова», яка введена в експлуатацію у грудні 2009 року. Саме ця підстанція забезпечить енергопостачання стадіону «Металіст», міжнародного аеропорту, готельних та торговельно-розважальних комплексів, південної частини міста та нових станцій метрополітену.

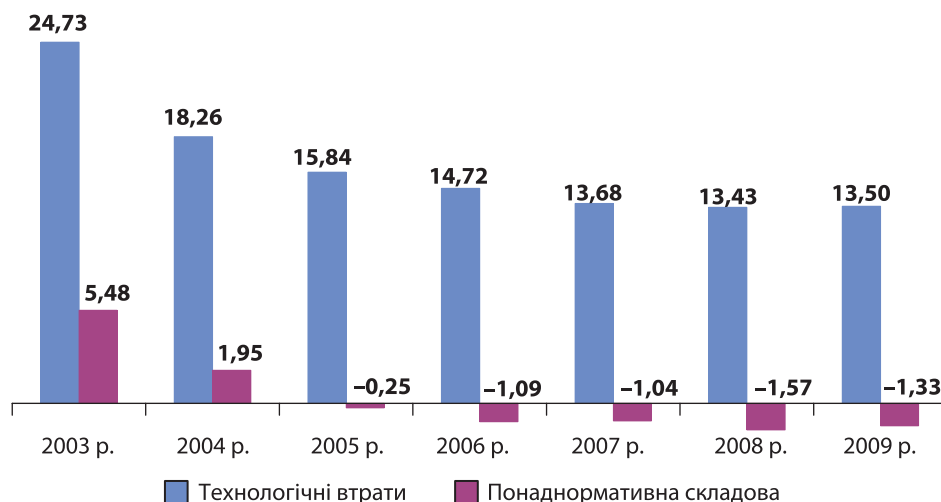
Для забезпечення надійного та сталого електропостачання промислових та побутових споживачів електроенергії м. Первомайського ведеться будівництво нової ПС-110 кВ «Міська» із заходами ПЛ-110 кВ.

Для забезпечення передачі по мережі 110 кВ додаткової потужності в західну і центральну частину м. Харкова, зняття перевантаження ліній 110 кВ «Залютине–Іванівка», поліпшення якості електропостачання споживачів Дергачівського району заплановано будівництво підстанції ПС 110/35/10 кВ «Дергачі». У 2009 році виконано проект будівництва підстанції.

У результаті проведених робіт загалом по АК «Харківобленерго» вдалося ліквідувати понаднормативні втрати електроенергії та забезпечити прибуткову роботу підприємства й подальшу інвестиційну діяльність.

Динаміка технологічних втрат електроенергії у мережах АК «Харківобленерго», %

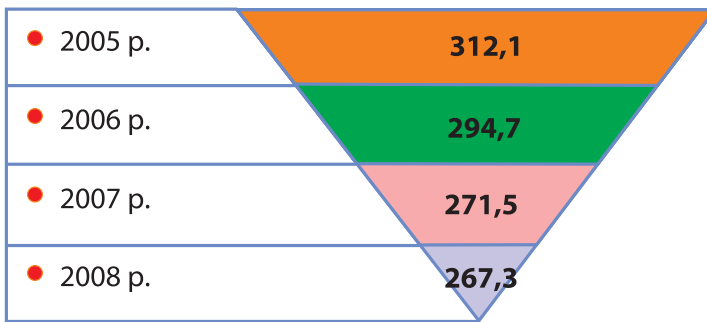
У 2009 році в області продовжено виконання програми з енергозбереження. За попередніми даними, в господарському комплексі та бюджетній сфері області впроваджено понад 1000 енергозберігаючих заходів на загальну суму 230,0 млн. грн.

Внаслідок упровадження організаційно-технічних заходів відповідно до програм енергозбереження по Харківській області з початку 2009 року досягнуто економії ПЕР, у тому числі:

- природного газу — 67,6 млн. м³;
- електроенергії — 116,2 млн. кВт/год.;
- теплової енергії — 210,0 тис. Гкал;
- вугілля — 32,7 тис. т;
- нафтопродуктів — 10,5 тис. т.

Усього зекономлено 197,0 тис. т у. п., при цьому заощаджено 200,0 млн. грн.

Енергоємність використання енергоносіїв у бюджетній сфері, тис. т у. п.

Важливе місце у забезпеченні виконання державної політики енергозбереження займає необхідність щорічної розробки та впровадження підприємствами та установами усіх форм власності з відповідним проведенням експертизи, погодженням НАЕР України, управлінням паливно-енергетичного комплексу облдержадміністрації та реєструванням в Територіальному управлінні Державної інспекції з енергозбереження по Харківській області питомих норм витрат паливно-енергетичних ресурсів. У 2009 році питоми норми витрат паливно-енергетичних ресурсів зареєстрували 218 підприємств. Робота з розробки підприємствами області питомих норм витрат згідно з затвердженою Регіональною методикою триває.

Транспорт

Транспортний комплекс Харківщини представлено такими видами транспорту, як залізничний, автомобільний, авіаційний, міський електричний наземний транспорт та метрополітен. В області створена розгалужена транспортна інфраструктура, яка дозволяє забезпечити потреби населення та народного господарства у вантажних та пасажирських перевезеннях.

Одним із основних елементів у транспортній системі області є **залізничний транспорт**. Південна залізниця міцно утримує свої позиції провідного підприємства з перевезення пасажирів та вантажів у регіоні.

Для забезпечення належного рівня обслуговування пасажирів та зручності при користуванні залізничним транспортом у 2009 році виконано значний обсяг робіт з ремонту приміщень вокзалів, пасажирських будівель, посадкових платформ.

У рамках підготовки до чемпіонату з футболу Євро-2012 у серпні 2009 року відкрито новий вокзал на станції Куп'янськ-Вузловий, що є окрасою міста та візитною картою «східних воріт» українських залізниць і забезпечує істотне покращення рівня обслуговування пасажирів означеного регіону. У приміщенні нового вокзалу розташовані касовий зал, зал для очікування, буфет, поштове відділення, медичний пункт, кімната відпочинку для інвалідів з відповідним устаткуванням.

У міста п'яти напрямків з'явився новий вокзал! Серпень 2009 року, м. Куп'янськ

Реконструйовано приміщення пасажирських вокзалів станцій Великий Бурлук та Нова Водолага.

Виконані роботи з капітального ремонту низьких пасажирських платформ станцій Дворічна, Молчанове, Преддонбасівська, Савинці та зупиночних пунктів Лозовенька, Південний пост, Цупівка та Сезонна.

У жовтні 2009 року введено рейковий автобус на дільниці Смородине–Гути–Люботин. Сьогодні на Південній залізниці курсують 8 рейкових автобусів. Рейкові автобуси обладнані системами гарячого і холодного водозабезпечення, мають нові системи забезпечення безпеки руху, у них передбачені місця для пасажирів з обмеженими фізичними можливостями.

Відповідно до Програми взаємодії підприємств Харківщини та Південної залізниці щодо виготовлення запасних частин та комплектуючих для потреб залізниці, протягом 2009 року було отримано продукції та відремонтовано рухомого складу на загальну суму 29,33 млн. грн.

Для забезпечення належного рівня обслуговування пасажирів при користуванні метрополітемом та сприяння розв'язанню ряду транспортних проблем міста, впорядкування стратегічних потоків міських перевезень пасажирів та їх оптимізації продовжувалося будівництво III лінії Харківського метрополітену. Нині будівельна готовність пускової дільниці складає 91,0%.

У 2009 році в цілому послугами **Харківського метрополітену** скористалися 239,17 млн. пасажирів.

У рамках підготовки Харківської області до проведення матчів фінальної частини чемпіонату з футболу Євро-2012 здійснювалася реконструкція аеродромного комплексу (злітно-посадкової смуги) та будівництво аеро-вокзального комплексу **Міжнародного аеропорту Харків**.

З **Харківського аеропорту** за 2009 рік відправлено 96,8 тис. пасажирів та 2911 рейсів.

Надзвичайно важливу роль у суспільному житті області відіграє **автомобільний транспорт**. Перевезення пасажирів у Харківській області здійснюється автобусами 189 автоперевізників різних форм власності на 633 маршрутах.

Кількість рухомого складу, який працює на маршрутах загального користування, становить 1162 автобуси. У 2009 році на ринку транспортних послуг зареєстровано 294 нових автобуси різної місткості, що складає 11,0% від загальної кількості рухомого складу.

За 2009 рік автоперевізниками всіх форм власності перевезено 160,5 млн. пасажирів, пасажирообіг склав 1692,3 млн. пас./км.

Продовжується розширення маршрутної мережі області. Так, протягом 2009 року відкрито 4 нових автобусних маршрути — 3 приміських і 1 міжміський:

Приміські

- Лозова–Олександрівка (Близнюківський район);
- Харків–Південне (Харківський район);
- Харків–Федорці (Харківський район);

Міжміські

- Харків–Кегичівка (через Вовківку).

Основним завданням у сфері перевезень пасажирів автомобільним транспортом на 2010 рік є подальше охоплення транспортним обслуговуванням сільських населених пунктів області.

Мережа автомобільних доріг загального користування Харківської області складає 9607,7 км, у тому числі державного значення — 778,6 км і місцевого значення — 8829,1 км. За довжиною доріг область посідає перше місце в Україні.

У межах підготовки автомобільних доріг загального користування області до проведення чемпіонату Європи 2012 року з футболу завершено капітальний ремонт ділянки автодороги М-03 Київ–Харків–Довжанський км 415 + 517 – км 419 + 617 (у межах Харківської області) та продовжувався капітальний ремонт автодороги Р-51 Харків–Красноград–Перещепине.

Зв'язок

Харківська область має розгалужену мережу зв'язку. Основними підприємствами зв'язку в області є ВАТ «Укртелеком» та УДППЗ «Укрпошта».

ВАТ «Укртелеком» є національним оператором фіксованого зв'язку. Також компанія надає послуги мобільного зв'язку 3G (торговельна марка U'tel), що забезпечує відеозв'язок та якісний доступ до мережі Інтернет. Протягом 2009 року кількість абонентів в області досягла 390 тис.

За 2009 рік Харківською філією ВАТ «Укртелеком» побудовано і введено в експлуатацію 6176 номерів АТС. На мережах області встановлено 21,12 тис. основних телефонних апаратів. Громадянам пільгових категорій встановлено 1991 телефонний апарат.

Рівень телефонізації області за кількістю телефонних апаратів міського телефонного зв'язку та сільського телефонного зв'язку на 100 чол. населення збільшився з 26,20 одиниці на початок року до 26,38 на кінець року. По м. Харкову щільність зросла з 32,47 до 32,67 одиниці. Кількість основних радіоточок у м. Харкові та населених пунктах області складає 276 683 одиниці.

Харківська філія ВАТ «Укртелеком» є лідером за кількістю абонентів ширококутного доступу до мережі Інтернет на Харківщині. Протягом минулого року виконано роботи з будівництва нових і розширення діючих майданчиків ширококутного доступу та введено в експлуатацію понад 62 тисячі портів. Загальна кількість користувачів швидкісного Інтернету від ВАТ «Укртелеком»

(торговельна марка ОГО!) за 2009 рік зростає на 23 тис. абонентів і в цілому налічує 64 тис.

Проводиться активна робота з розвитку послуги доступу до Інтернет за технологією Wi-Fi. Харківська філія займає одну з провідних позицій за кількістю точок доступу. Так, станом на початок 2010 року у м. Харкові й області встановлені та працюють 145 точок доступу, розташованих на 135 об'єктах, з яких 35 точок (24,1%) встановлено у 2009 році.

Широким попитом серед мешканців міста і області користується мобільний зв'язок. Так, за 2009 рік кількість користувачів різних операторів мобільного зв'язку («Київстар», «МТС», «Лайф», «Білайн» та інші) перевищила 4 млн.

Харківська дирекція є однією з найбільших філій УДППЗ «Укрпошта». Поштова мережа складає 770 відділень поштового зв'язку, з них 525 (68,2%) розташовані у сільській місцевості. У системі поштового зв'язку області працюють 4897 чол., з них 2447 — листоноші, які обслуговують 1761 населений пункт, з них 1683 — сільські населені пункти, а це близько 2 млн. чол., у т. ч. понад 440 тис. пенсіонерів.

Для покращення умов праці поштовиків і підвищення рівня культури обслуговування споживачів протягом 2009 року власними силами Харківської дирекції відремонтовано 33 відділення поштового зв'язку у Богодухівському, Куп'янському, Харківському районах області та у м. Харкові.

Разом із прийманням платежів за комунальні послуги, ксерокопюванням, розміщенням рекламних матеріалів, освоєно нові види послуг: доставка населенню рахунків та абонентських книжок від організацій, користування електронною поштою, реалізація лотерейних квитків, телефонних карток різних операторів зв'язку; перевезення вантажів поштовим транспортом, доставка додому замовлених товарів.

З квітня 2009 року кожний відвідувач пошти має можливість придбати квиток на проїзд залізничним чи повітряним транспортом. Протягом 2009 року цією послугою скористалися 1452 мешканці області та м. Харкова, якими було придбано 2016 квитків на залізничний транспорт і 8 — на повітряний.

Відповідно до Державної цільової програми розвитку поштового зв'язку на 2009–2013 роки для забезпечення доступності послуг поштового зв'язку для споживачів у 2009 році Харківською дирекцією УДППЗ «Укрпошта» розпочато експеримент з упровадження в районах області пересувних відділень поштового зв'язку, що особливо актуально для мешканців віддалених та малонаселених районів. Нові пересувні поштові відділення надають споживачам ті ж послуги, що і стаціонарні. В районах області працюють 7 пересувних поштових відділень, що обслуговують мешканців сільських населених пунктів: по одному — у Чугуївському, Дергачівському, Борівському, Нововодолазькому та Золочівському районах і два — у Барвінківському.

Поштовики Харківщини зробили свій внесок у розвиток області: за 2009 рік надано послуг поштового зв'язку на 133,5 млн. грн., із яких населенню — 33,2 млн. грн.

Головним напрямком технічного розвитку Харківської дирекції залишається комплексна автоматизація виробничих процесів у відділеннях поштового зв'язку. Протягом року встановлено 498 комплексів у 300 відділеннях поштового зв'язку, у т. ч. 209 — у населених пунктах області.

Сільське господарство

Для сільського господарства стратегічним пріоритетом 2009 року стало подолання негативних наслідків світової фінансово-економічної кризи і продовження розпочатої у попередні роки роботи з формування мережі конкурентоспроможних великотоварних господарств, здатних упроваджувати сучасні технології виробництва продукції рослинництва і тваринництва.

З цією метою в області здійснювались заходи, спрямовані на відновлення кредитування підприємств АПК, пролонгації їм раніше отриманих кредитів, забезпечення максимально повного і оперативного використання коштів Державного бюджету і Стабілізаційного фонду, залучення у сільське господарство інших інвестицій, у тому числі іноземних.

У напружені періоди весняних польових і літніх збиральних робіт господарствам області було пролонговано з терміном погашення до 1 січня 2010 року 145,4 млн. грн. банківських кредитів, отриманих у 2008 і попередні роки.

Сільськогосподарські та інші підприємства аграрного сектора в умовах, коли фінансова криза охопила банківську систему, одержали протягом 2009 року на покриття невідкладних поточних витрат і подальший розвиток 335,8 млн. грн. кредитів комерційних банків.

Обсяги прямих іноземних інвестицій у сільське господарство області склали 42,1 млн. дол. США. Порівняно із 2008 роком це на 2,1% більше.

У ході реалізації цих та інших антикризових заходів сільськогосподарські підприємства придбали 101 трактор, у тому числі 17 вироблених на Харківському тракторному заводі. Машинно-тракторний парк господарств області поповнився 61 зернозбиральним комбайном, 4 комбайнами для кормовиробництва, 65 сівалками різних марок та значною кількістю ґрунтообробної техніки. Усього на придбання сільськогосподарської техніки і обладнання тваринницьких ферм протягом 2009 року направлено 188,5 млн. грн.

Крім заходів з оновлення технічної бази, на провідних підприємствах агропромислового комплексу області продовжувалося впровадження нових і раніше розпочатих інвестиційних проектів, з них 10 проектів спря-

мовано на технологічне переоснащення виробництва в галузях рослинництва і тваринництва, ще три проекти — на зменшення споживання енергоресурсів шляхом використання для отримання енергії біомаси з органічних відходів виробництва продукції рослинництва і тваринництва (ТОВ АФ «Лан» Барвінківського району, ТОВ «Кросс-Зоря» Харківського району та інші підприємства).

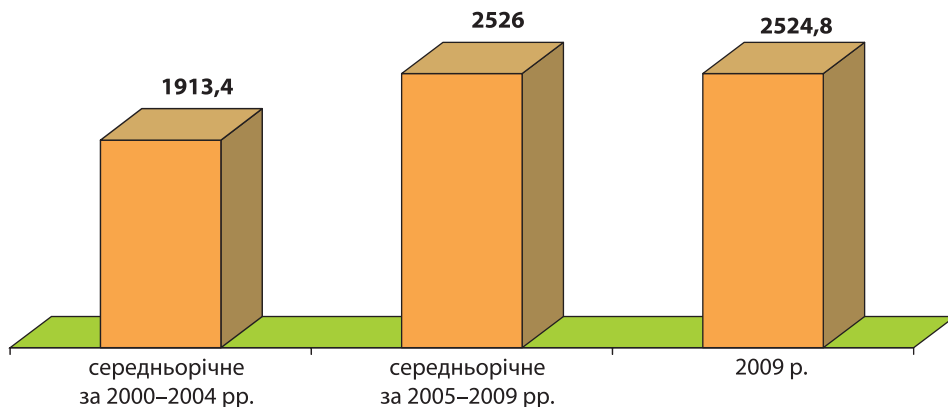

У ході реалізації цих інвестиційних проектів у господарствах Красноградського та Чугуївського районів впроваджено технологію вирощування картоплі та овочів із застосуванням крапельного зрошення. Перші гектари садів інтенсивного типу з крапельним зрошенням закладені у господарствах Лозівського та Краснокутського районів. На тваринницькому комплексі дослідного господарства «Кутузівка» Харківського району завершено реконструкцію доїльного залу «Брацлав» на 1500 голів, а у кількох інших тваринницьких господарствах введено в дію доїльні установки типу «молокопровід».

Послідовне дотримання обраного курсу на технічне і технологічне оновлення сільськогосподарського виробництва разом із заходами, які вживалися для послаблення негативних наслідків світової фінансово-економічної кризи, дозволили аграріям області в кінцевому результаті завершити складний 2009 рік із задовільними підсумками у більшості галузей.

Знову перевищено знаковий для області рубіж у 2,5 млн. т зерна. Це на 32% більше від середньорічного рівня за 2000–2004 роки.

Виробництво зерна по всіх категоріях господарств області, тис. тонн

Одинадцять районів області (Балаклійський, Барвінківський, Близнюківський, Богодухівський, Великобурлуцький, Вовчанський, Золочівський, Красноградський, Лозівський, Нововодолазький, Сахновщинський) намотили понад 100 тис. т зерна.

Найбільшої врожайності зернових досягнуто у Красноградському (35,4 ц/га), Чугуївському (33,1 ц/га), Золочівському (31,8 ц/га) та Сахновщинському (31,7 ц/га) районах.

Забезпечено подальше зростання обсягів виробництва соняшнику. Його валовий збір досяг рекордного за всю історію області рівня — 618,5 тис. т при середній по області врожайності 18,0 ц/га. При цьому найвищій врожайності соняшнику досягли сільгоспвиробники Чугуївського (23,4 ц/га), Красноградського (22,9 ц/га), Богодухівського, Краснокутського та Кегичівського (22,4 ц/га) районів.

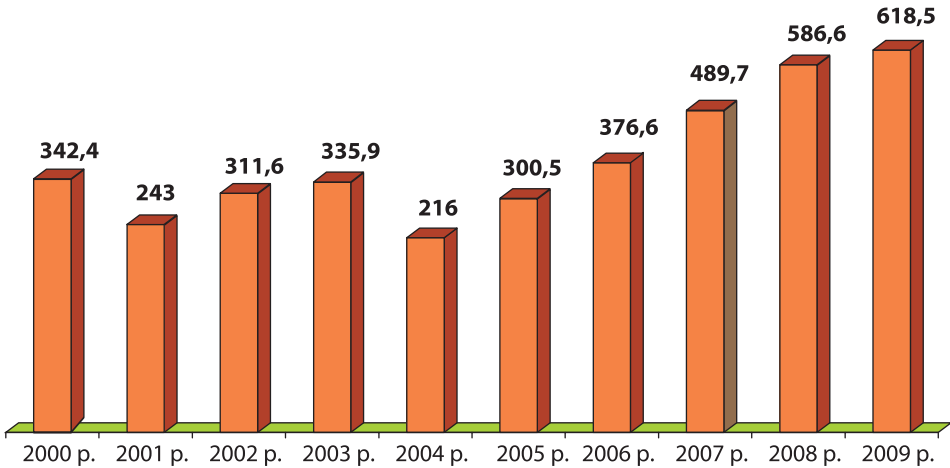
Крім соняшнику, по групі олійних культур у 2009 році вироблено значно більше, ніж у попередні роки, сої — 38,7 тис. т. Зросло також виробництво плодів і ягід, валовий збір яких склав 64,4 тис. т, що на 32,6% більше, ніж у 2008 році. В обсягах, достатніх для забезпечення потреб населення області, вироблено картоплі та більшості овочевих культур.

Належним чином подбали сільгоспвиробники області і про врожай 2010 року, забезпечивши восени 2009 року посів озимих на зерно і зелений корм на площі 516 тис. га, що на 4% більше, ніж було посіяно під урожай 2009 року. Крім того, посіяно 24 тис. га озимого ріпаку, що на 34% більше, ніж восени 2008 року.

Для тваринників області 2009 рік ознаменувався зростанням обсягів виробництва валової продукції по всіх категоріях господарств на 2,7% проти

рівня 2008 року. При цьому по сільськогосподарських підприємствах приріст виробництва валової продукції склав 10,9%.

Валовий збір соняшнику по всіх категоріях господарств області, тис. тонн

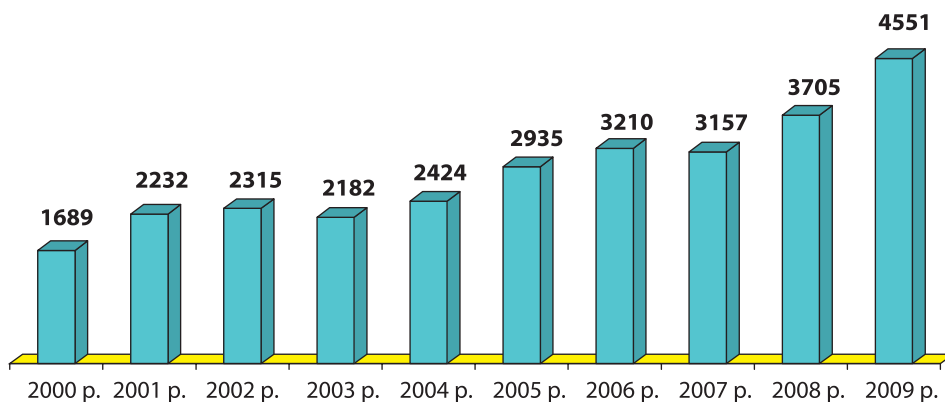
У цілому по області вироблено більше, ніж у 2008 році, м'яса у живій вазі — на 2% та яєць — на 3,5%, у тому числі по сільськогосподарських підприємствах приріст виробництва цих видів тваринницької продукції склав відповідно 4,2% і 5,3%. Господарства області забезпечили також зростання обсягів виробництва молока на 11,1% проти рівня 2008 року і лише скорочення чисельності корів у господарствах населення не дозволило досягти зростання обсягів його виробництва в цілому по області.

Основою успішної роботи сільськогосподарських підприємств з нарощування обсягів виробництва тваринницької продукції стали ті заходи, які здійснювались в області протягом останніх років щодо формування мережі великотоварних конкурентоспроможних тваринницьких господарств, покращення селекційно-племінної роботи, створення належних умов для утримання худоби і птиці та роботи працівників тваринницьких ферм і комплексів, зміцнення кормової бази.

Середній надій молока на одну корову, яка була в наявності на початок року, кг

Вагомим результатом цієї роботи стало суттєве підвищення продуктивності тварин. По дійній череді надій молока на одну корову в середньому по господарствах області вже досяг 4551 кг. Це один з кращих показників в Україні.

Більше 5 тис. кг молока у розрахунку на одну корову отримали у 2009 році тваринники Зміївського, Ізюмського, Куп'янського та Чугуївського районів, а по Дворічанському та Красноградському районах цей показник перевищив 6-тисячний рубіж.

Збільшився у 2009 році також середньодобовий приріст великої рогатої худоби та свиней на вирощуванні та відгодівлі — відповідно на 2% та 7%. Продовжують стабільно працювати птахофабрики області, в результаті чого у 2009 році збільшено виробництво не лише яєць, а й м'яса птиці (на 14,7% проти 2008 р.).

Подальшого розвитку набуло у 2009 році вівчарство. Приріст чисельності овець у сільськогосподарських підприємствах склав порівняно із 2008 роком 11,1%, а їх загальна кількість вже досягла 11 тис. голів, що дозволило в 1,6 разу збільшити обсяги виробництва баранини. Вже у найближчому майбутньому ця галузь тваринництва має стати важливим джерелом поповнення м'ясних ресурсів області.

Одночасно з розвитком сільськогосподарського виробництва в області здійснювалися заходи, спрямовані на удосконалення ринкової інфраструктури, створення сільгоспвиробникам більш сприятливих умов для виробництва і реалізації своєї продукції. Прикладом цього стало створення оптового ринку сільськогосподарської продукції у Дергачівському районі та 14 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, які вже розпочали роботу

з надання різних послуг сільському населенню у Золочівському, Барвінківському, Харківському, Близнюківському, Чугуївському та інших районах.

Власникам переданих в оренду земельних ділянок (паїв) виплачено у 2009 році у грошовій і натуральній формі майже 270 млн. грн. орендної плати. Якщо у 2008 році середній розмір орендної плати складав 2,18% від його грошової вартості (у середньому це дорівнювало 1132 грн.), то у 2009 році цей показник зріс до 2,72%, або до 1427 грн. у грошовому вираженні.

Будівництво

За обсягами виконаних будівельних робіт серед регіонів України Харківська область посідає третє місце (після м. Києва та Донецької області). У цілому протягом 2009 р. підприємствами області виконано власними силами будівельних робіт на суму 2829 млн. грн.

Будівництво житла

У 2009 році (за попередніми даними) по регіону введено в експлуатацію 422,0 тис. м² загальної площі житла, що в 1,9 разу більше, ніж за 2008 рік, у тому числі багатоквартирні житлові будинки — 375,1 тис. м², ін-

Будинок для працівників бюджетних галузей дозволив практично вдвічі зменшити чергу на отримання житла в смт Нова Водолага

дивідуальні житлові будинки — 46,9 тис. м² (за даними Інспекції державно-архітектурно-будівельного контролю у Харківській області).

Найбільші внески у розвиток будівельного комплексу області зробили трудові колективи акціонерних товариств «Трест «Житлобуд-1», «Житлобуд-2», «Курязький домобудівельний комплекс».

У 2009 році в області продовжувалася робота із забезпечення житлом працівників соціальної сфери. Для них було введено в експлуатацію 30-квартирні триповерхові житлові будинки в смт Нова Водолага та Краснокутськ, що дозволило забезпечити житлом близько 60 сімей.

Також у повному обсязі завершено весь комплекс будівельно-монтажних робіт з реконструкції гуртожитку під 17-квартирний житловий будинок у смт Дворічна.

Світова фінансова криза негативно вплинула на будівельну галузь України і викликала значне скорочення іпотечного кредитування.

З метою подолання наслідків економічної кризи у будівельній галузі було прийнято Закон України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» № 800–VI від 25.12.2008 р. Цим законом передбачено комплекс заходів, спрямованих на покращення стану житлового будівництва та забезпечення житлом громадян, які потребують державної підтримки.

З метою реалізації закону прийнято постанову Кабінету Міністрів України від № 684 17.06.2009 р. «Про заходи із забезпечення житлом окремих категорій громадян, які відповідно до законодавства мають право на його отримання», де визначено добудову житлових будинків з високим ступенем будівельної готовності.

Завдяки злагодженій та послідовній співпраці місцевих органів виконавчої влади з Урядом та банківською системою, що була спрямована на стимулювання внутрішнього попиту на будівельному ринку, постановою Кабінету Міністрів України від № 832 05.08.2009 р. «Питання забезпечення житлом окремих категорій громадян, які відповідно до законодавства потребують поліпшення житлових умов» затверджено умови добудови та придбання квартир Державною іпотечною установою в житлових будинках із високим ступенем будівельної готовності (більше 70%). Зокрема у забудовників викуповуються квартири за переліками, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, у житлових будинках, у яких виконано

внутрішні опоряджувальні роботи та визначена забудовником вартість 1 м² житла становить 2500–4200 грн.

Для Харківської області розпорядженнями Кабінету Міністрів України було визначено 15 житлових будинків із кількістю 550 квартир та загальною площею 38,3 м² на суму 154,1 млн. грн., які введені в експлуатацію перед новорічними святами:

- у м. Харкові — 224 квартири загальною площею 16 987 м² на суму 70,6 млн. грн.;
- по області — 326 квартир загальною площею 21 333 м² на суму 83,5 млн. грн.

Харківщина посідає перше місце в Україні за кількістю побудованих відповідно до програми Кабінету Міністрів України та вчасно зданих житлових будинків.

Завдяки реалізації цієї програми житло отримали громадяни, які перебували у черзі на квартирному обліку понад 20 років. Це багатодітні сім'ї, працівники бюджетної сфери, військовослужбовці та особи рядового і начальницького складу, працівники Міністерства внутрішніх справ, Державної прикордонної служби України, Міністерства надзвичайних ситуацій та інші.

Будівництво об'єктів соціальної сфери

У 2009 році за рахунок коштів бюджетів усіх рівнів продовжувалася робота з уведення в експлуатацію об'єктів соціальної сфери, будівництво яких було розпочато раніше.

Охорона здоров'я. Розпочато роботи з завершення будівництва терапевтичного корпусу зі зміною функціонального призначення частини корпусу під поліклініку по вул. Пушкінській, 109 в с. Липці Харківського району.

*«Усе для матері та дитини» — девіз нового
пологового відділення центральної районної
лікарні м. Чугуєва*

Продовжилися роботи на таких об'єктах:

- будівництво та введення в дію пусковими комплексами діагностичного центру по вул. Данилевського у м. Харкові, в обласній клінічній лікарні — Центрі екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, який забезпечується найсучаснішим медичним обладнанням;

- будівництво поліклініки на 600 відвідувань за зміну в м. Дергачі.

Введено в експлуатацію:

- II пусковий комплекс лікувального корпусу центральної районної лікарні №1 по вул. Гвардійській у м. Чугуєві;
- I пусковий комплекс хірургічного комплексу центральної районної лікарні по вул. Радянській, 51 у смт Дворічна (реконструкція);
- клінічну лабораторію центральної міської лікарні у м. Ізюмі (реконструкція).

Освіта. Продовжилися роботи з будівництва плавального басейну Харківського обласного вищого училища фізичної культури і спорту.

Проведено реконструкцію очисних споруд дитячого оздоровчого табору «Прометей» школи-інтернату для розумово відсталих та дітей, позбавлених батьківського піклування, в м. Куп'янську.

Введено в експлуатацію:

- прибудову Пісочинського колегіуму по вул. Клубній, 5 у смт Пісочин Харківського району;
- автономну артезіанську свердловину у Сахновщинській школі-інтернаті з інтенсивною педагогічною корекцією для дітей-сиріт.

Урочисте відкриття Пісочинського колегіуму 1 вересня 2009 року

Газифікація

Станом на 01.01.2010 р. рівень газифікації області склав 69,7%, у тому числі міст та селищ міського типу — 81,5%, сіл — 53,1%. На початок 2010 року в області із 1761 населеного пункту газифіковано 750. У минулому році 15 сільських населених пунктів вперше отримали природний газ, введено в експлуатацію 182,8 км газопроводу, газифіковано понад 7 тис. квартир і домоволодінь.

*Збулась мрія жителів с. Куп'єваха
Богодухівського району — до їх домівок
прийшло блакитне паливо*

У 2009 році продовжено газифікацію населених пунктів Харківської області, на що із централізованих джерел фінансування витрачено 7,6 млн. грн.

За рахунок коштів бюджету області по трьох об'єктах газифікації Ізюмського району фінансування відбулось у повному обсязі на загальну суму 700,0 тис. грн. У минулому році вказані кошти освоєні підрядними організаціями, об'єкти введені в експлуатацію. Газ отримали мешканці сіл Донецьке, Іскра та Крамарівка.

Відповідно до Угоди про співробітництво між НАК «Нафтогаз України» та Харківською обласною державною адміністрацією у розвитку нафтогазового комплексу та соціальної інфраструктури населених пунктів Харківської області від 09.09.2009 р. було затверджено Перелік об'єктів будівництва соціальної сфери Харківської області на

2009 рік на загальну суму 5,0 млн. грн., із яких 2250,0 тис. грн. — на будівництво 8 об'єктів газифікації, інші кошти направлені на ремонт шкіл, амбулаторій, теплових мереж тощо. Підприємствами НАК «Нафтогаз України» кошти на газифікацію населених пунктів перераховані повністю. На сьогодні по об'єкту «Будівництво газопроводів в с. Кам'яна Яруга Чугуївського району» отримано свідоцтво про відповідність збудованого об'єкта проектній документації, вимогам державних стандартів, будівельних норм і правил, у грудні 2009 року відбулися урочистості з нагоди пуску газу до с. Маслівка Первомайського району.

Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26.08.2009 р. № 1001-р «Про добудову підвідних газопроводів з високим рівнем будівельної готовності, які можуть бути введені в експлуатацію у 2009 році» передбачено фінансування за рахунок коштів НАК «Нафтогаз України» добудови 16 об'єктів газифікації на загальну суму 45,5 млн. грн., з яких профінансовано 8 об'єктів на загальну суму 4,7 млн. грн.

За рахунок населення та органів місцевого самоврядування виготовлено проектну документацію на об'єкти газифікації, загальна кошторисна вартість яких склала близько 150,0 млн. грн.

Житлово-комунальне господарство

Протягом 2009 року органами державної виконавчої влади та місцевого самоврядування продовжувалось здійснення заходів щодо забезпечення беззбиткового функціонування підприємств галузі, створення конкурентного середовища у сфері надання житлово-комунальних послуг та технічного переоснащення галузі.

Окрім того, продовжувалось здійснення заходів з реформування житлово-комунального господарства відповідно до діючої регіональної програми, розрахованої до 2010 року.

Створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) залишається важливим напрямком роботи з покращення якості обслуговування житлового фонду. Станом на 01.01.2010 року в області діє 365 ОСББ, у т. ч. в районах і містах області — 125 об'єднань, у м. Харкові — 240. Об'єднання створені у 624 будинках, утримується 1610,7 тис. м² загальної площі, що складає 12% від всього багатоповерхового (5 і більше поверхів) житлового фонду області. Усього за 2009 рік було створено 22 об'єднання.

Найбільша кількість об'єднань діє у Чугуївському районі (15), м. Ізюмі (14), Шевченківському (13), Зміївському районі (11), Балаклійському та Красноградському районах (по 10), м. Чугуєві та Харківському районі (по 9). Нові об'єднання протягом року створено у Балаклійському і Харківському районах, у містах Ізюмі, Харкові.

У 2009 році проведена робота щодо передання у комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст області 78 житлових будинків відомчого житлового фонду загальною площею 104,7 тис. м², у т. ч. у м. Харкові — 77 житлових будинків площею 84,05 тис. м². Відомчий житловий фонд прийнято до комунальної власності територіальних громад міст — Харкова, Ізюма, Куп'янська, Лозової; Богодухівського, Борівського, Валківського та Первомайського районів.

За рахунок коштів місцевих бюджетів у загальному обсязі 23,3 млн. грн. у містах Харкові, Куп'янську, Лозовій, Чугуєві, Первомайському, Дергачівському, Зміївському, Золочівському, Красноградському, Харків-

ському районах виконано капітальний ремонт житлового фонду комунальної власності (ремонт покрівель, внутрібудинкових мереж опалення, водовідведення, гарячого та холодного водопостачання і систем протипожежного захисту).

Відремонтовано 62 ліфти на суму близько 1 млн. грн., у т. ч. в м. Харкові — 12 ліфтів на суму 0,56 млн. грн.

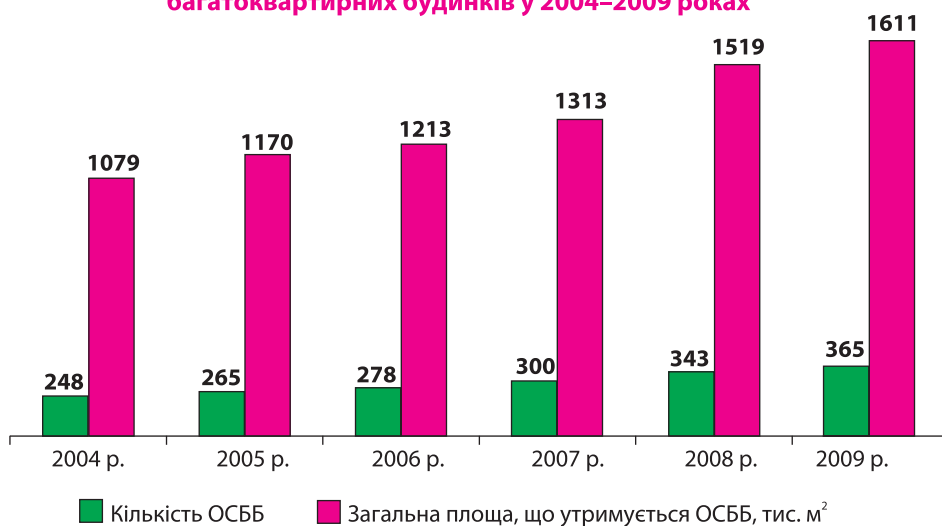
Завдяки впровадженню енергозберігаючих технологій у житловому господарстві в 2009 році вдалося зекономити 2,73 тис. т у. п.

Протягом 2009 року здійснювались заходи з технічного переоснащення об'єктів житлово-комунального господарства. Фінансування відбувалось за рахунок коштів підприємств і місцевих бюджетів.

Проведено модернізацію об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства, що дозволило перекласти 38,1 км водопровідних мереж, капітально відремонтувати та перекласти 12,5 км каналізаційних мереж, відремонтувати 126 водопровідних та 178 каналізаційних насосних станцій, 63 каналізаційні очисні споруди та 838 артезіанських свердловин.

Продовжувалось виконання завдань програми «Питна вода Харківської області на 2006–2020 роки». У 2009 році профінансовано і освоєно коштів на загальну суму 55,4 млн. грн., у т. ч. з державного бюджету за рахунок коштів Стабілізаційного фонду, передбачених для реалізації інвестиційних проєктів соціально-економічного розвитку регіонів, — 2,5 млн. грн., з обласного бюджету — 11,8 млн. грн., за рахунок місцевих бюджетів та коштів підприємств — 41,1 млн. грн.

Динаміка створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків у 2004–2009 роках

За рахунок цих коштів:

- введено в експлуатацію I чергу системи водопостачання у с. Миронівка Первомайського району, а виконання у повному обсязі запланованих робіт з будівництва дасть можливість забезпечити споживачів якісною питною водою;

- виконано роботи з будівництва системи водопостачання в с. Лигівка Сахновщинського району та капітальний ремонт системи водопостачання с. Ягідне Куп'янського району;

- закінчено будівництво I черги очисних споруд за технологією «Біоплато» в смт Близнюки;

- виконано роботи з реконструкції очисних споруд для очищення побутових стічних вод в смт Золочів;

- капітально відремонтовані каналізаційні мережі в смт Великий Бурлук та с. Губарівка Богодухівського району;

- введено в експлуатацію після реконструкції очисні споруди в смт Есхар Чугуївського району, що дало можливість попередити забруднення навколишнього природного середовища і значно покращити екологічну ситуацію в регіоні.

За рахунок коштів підприємств у 2009 році проведені роботи на об'єктах теплового господарства області на суму 89,3 млн. грн., що дозволило провести капітальний ремонт та реконструкцію 27 котелень, встановити 31 вискоєфективний котел, замінити 41,6 км теплових мереж у двотрубному обчисленні.

У м. Ізюмі по вул. Некрасова, 74а побудовано нову котельню, від якої опалюються 6 житлових будинків. Введення в експлуатацію котельні з новим сучасним обладнанням дозволило значно покращити якість послуг з теплопостачання, знизити споживання електроенергії на 50%, газу — на 15%.

Впровадження на підприємствах галузі енергозберігаючих заходів, новітніх технологій та устаткування дало можливість зекономити 26,4 тис. т у. п. на загальну суму 29,6 млн. грн., у тому числі природного газу — 4 млн. м³, електроенергії — 21,2 млн. кВт/год., теплової енергії — 54,3 тис. Гкал.

*Жива вода прийшла в с. Миронівка
Первомайського району*

Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій

Харківська область є територією з достатньо високим ступенем ризику виникнення аварій та катастроф техногенного походження. З метою запобігання виникненню та ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в Харківській області створена і працює територіальна підсистема Єдиної державної системи запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру та відповідні її ланки.

Завдяки проведеній роботі протягом 2009 року порівняно із 2008 роком загальна кількість надзвичайних ситуацій зменшилася на 38,4%, а кількість постраждалих — у 10 разів.

Для запобігання надзвичайним ситуаціям та ліквідації їх наслідків майже вдвічі збільшено резервний фонд обласного бюджету із загальною сумою 5145 тис. грн. та матеріальний резерв на суму 150 тис. грн.

Із зазначеного джерела відповідно до розпоряджень голови обласної державної адміністрації на здійснення заходів із запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій було виділено 5111,65 тис. грн., з них на ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій 849,3 тис. грн., а також видано матеріальних цінностей на суму 177,9 тис. грн.

Для забезпечення оперативного реагування на надзвичайні ситуації та події на водних об'єктах області Харківською обласною комунальною аварійно-рятувальною водолазною службою у 2009 році проведено обстеження 25 акваторій дна пляжів, виконано 24 пошукові роботи, підготовлено 70 матрасів-рятувальників для сезонних рятувальних постів. Завдяки цьому кількість загиблих на водних об'єктах у порівнянні з 2008 роком зменшилась на 20%.

Екологічний стан довкілля

Харківська область за площею (31,4 тис. км²) займає 4 місце в Україні. Характерною особливістю її географічного розташування є близькість до промислово розвинутих регіонів України і Російської Федерації й наявність власної потужної промисловості та розвинутого сільського господарства. Крім цього, при значній площі території область відзначається низьким рівнем забезпеченості водними ресурсами, оскільки більшість рік, які протікають по її території, беруть свій початок у межах області. Все це зумовлює особливу важливість питань охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної та санітарно-гігієнічної безпеки її території.

Мальовничі обрії Ізюмщини

У першу чергу це стосується природоохоронних заходів, спрямованих на збереження водних ресурсів, покращення якості і зменшення обсягів скидання забруднених стічних вод. Вирішення цього завдання має важливе значення не лише для Харківської, а й для сусідніх Луганської, Донецької, Дніпропетровської областей України та Ростовської області Російської Федерації, бо їх територією протікають ріки, верхів'я яких знаходяться у Харківській області.

Позитивним фактором у цьому плані є те, що згідно з даними моніторингу стану довкілля якості води у водоймищах області в останні роки не погіршується, а їх екологічний стан має тенденцію до покращання. Збереженню цієї тенденції сприятимуть і ті роботи, які проводились у 2009 році за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища з реконструкції та будівництва очисних споруд у районах області (освоєно 5,2 млн. грн.) та реконструкції каналізаційних мереж у м. Харкові (освоєно 2 млн. грн.).

Разом із заходами, спрямованими на збереження і покращення стану водних ресурсів, в області посилена увага приділяється питанням щодо скорочення викидів в атмосферу забруднюючих речовин. За даними спостережень обласного центру з гідрометеорології, в останні роки на Харківщині намітилась тенденція до стабілізації обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферу, а індекс забруднення атмосфери знизився з 5,03 у 2007 році до 4,89 у 2008 році.

Соціально-економічний розвиток суспільства неминуче супроводжується швидким зростанням обсягів накопичення твердих побутових відходів. З кожним роком це складає все більшу загрозу для довкілля. Вирішення цього питання в області досягається шляхом збільшення обсягів охоплення населення централізованими послугами зі збирання твердих побутових відходів та їх вивезення. У 2009 році ними було охоплено 65–95% населення, що мешкає в містах обласного підпорядкування, та 40–70% населення районних центрів. Постійний контроль здійснюється також за станом захоронення відходів на зареєстрованих стаціонарних звалищах, кількість яких в області вже досягла 93 одиниць, а їх загальна площа складає 303 гектари.

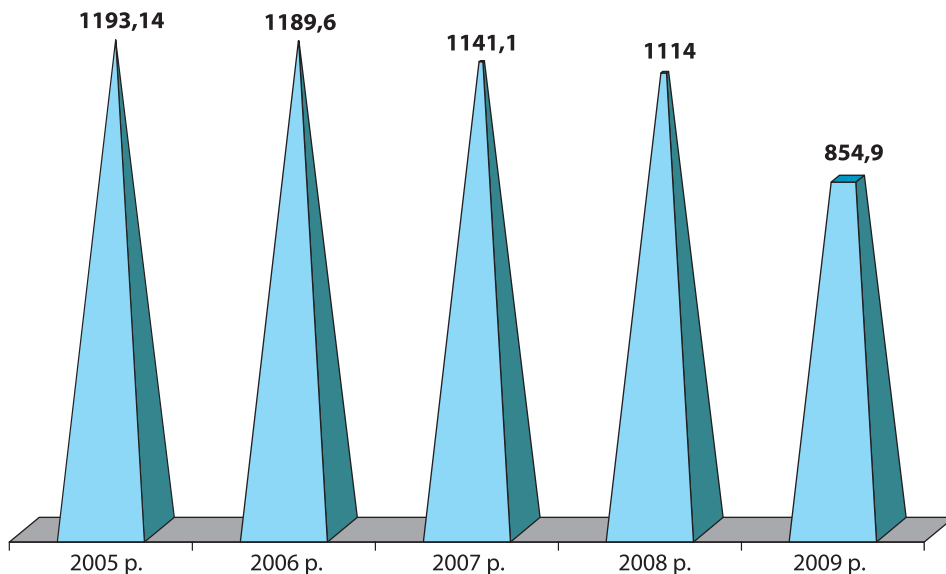
Сприяє збереженню стану довкілля і такий захід, як зростання обсягів збирання відходів, що використовуються як вторинна сировина. Роботу в цьому напрямку в області проводять понад 70 суб'єктів господарювання. Ще 14 підприємств здійснюють збирання небезпечних відходів.

Але особливу загрозу для довкілля становлять заборонені і непридатні до використання пестициди, які все ще зберігаються на складах області. У 2009 році за кошти фонду охорони навколишнього природного середовища було знешкоджено 285,9 т пестицидів, у тому числі повністю знешкоджені непридатні до використання пестициди, які зберігалися

Досягнення Харківської області у 2009 році

на складі ТОВ «Супіна Інтернешнл» Лозівського району, що постраждав у результаті вибухів боеприпасів на військовому арсеналі у 2008 році.

Обсяги заборонених і непридатних до використання пестицидів, які зберігаються на складах області, тонн

Усього на здійснення заходів, спрямованих на збереження і покращення стану довкілля, у 2009 році використано 18,5 млн. грн. коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, що на 7,5 млн. грн. більше, ніж у 2008 році.

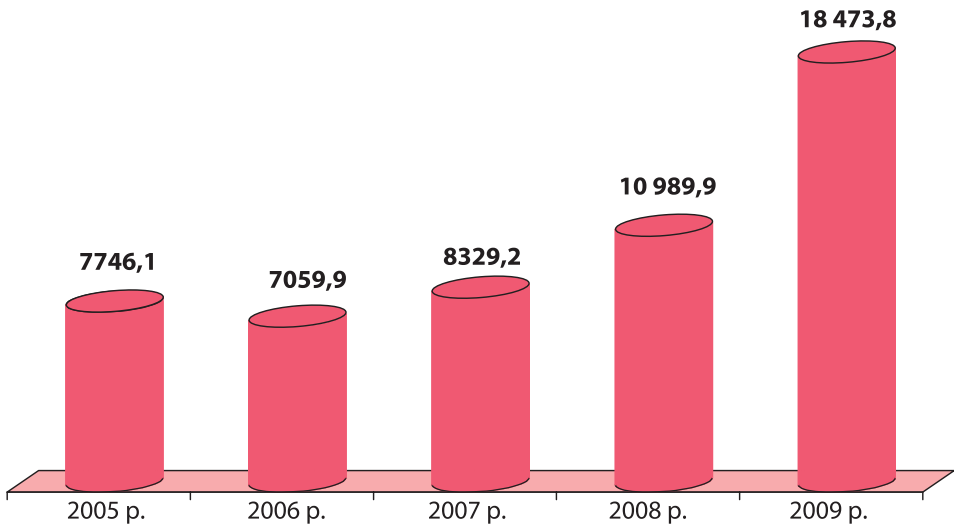
Важливим фактором збереження і покращення стану довкілля є розширення природно-заповідного фонду. Особливо результативним у цьому плані був 2009 рік.

Цього року до заповідного фонду області було введено 9 об'єктів місцевого значення загальною площею 1142,6 га:

- регіональний ландшафтний парк «Парк дикої природи «Вільхова балка» (Дергачівський район) — 465,5 га;
- заказники ботанічні — «Зелений гай» (Великобурлуцький район) площею 20,0 га, «Капранський» (Краснокутський район) — 74,9 га, «Мар'ївський» — 8,8 га (Барвінківський район);
- заказники ентомологічні — «В'язівський» площею 20,6 га, «Гаркавецький» — 8,9 га (Краснокутський район);
- заказники гідрологічні — «Чернечинський» площею 6,9 га (Краснокутський район), «Радянський» — 497,3 га (Вовчанський район), «Дмитрівський» — 39,7 га (Барвінківський район).

**Використання грошових коштів обласного фонду охорони
навколишнього природного середовища, тис. грн.**

Значним досягненням природоохоронної служби і всієї громадськості області стало створення у 2009 року на території області двох національних природних парків — «Слобожанського» (Краснокутський район) площею 5244 га і «Дворічанського» (Дворічанський район) площею 3131,2 га.

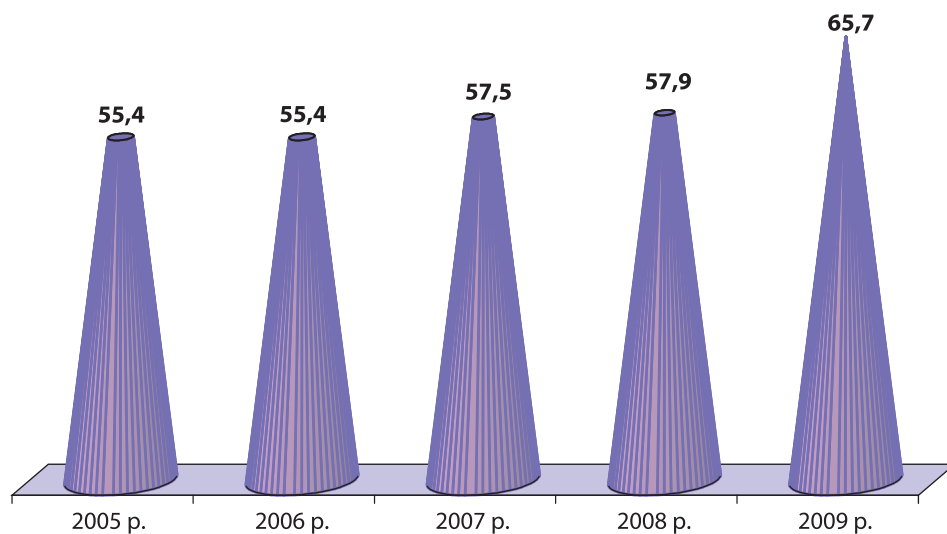
*Крейдяні гори — унікальна пам'ятка національного
природного парку «Дворічанський»*

Досягнення Харківської області у 2009 році

Відповідні Укази про їх створення Президент України на виконання Закону України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки» підписав у грудні 2009 року.

Тепер природно-заповідний фонд області налічує 237 територій і об'єктів загальною площею 65,7 тис. га, відсоток заповідності зріс до 2,1% від загальної площі області, а мережа природно-заповідного фонду представлена всіма категоріями, за винятком природних та біосферних заповідників.

Площа природно-заповідного фонду Харківської області, тис. га на кінець року

У цілому результати аналізу стану навколишнього природного середовища свідчать про стабілізацію і поступове покращання в останні роки екологічної ситуації в області.

Архітектура та пам'яткоохоронна сфера

У Харківській області розташовано 778 пам'яток містобудування та архітектури, з них 553 знаходяться в м. Харкові та 225 — у Харківській області (75 пам'яток мають загальнонаціональне значення).

У 2009 році спільно з Українським державним проектним інститутом «Укрміськбудпроект» та Харківським державним технічним університетом будівництва та архітектури проводилась робота з упорядкування списку пам'яток містобудування та архітектури, яка велася на підставі результатів історико-містобудівних досліджень з обов'язковим узгодженням питання з Державною службою охорони культурної спадщини.

До Списку історичних населених місць України (постанова Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 р. № 878) у Харківській області занесено 16 міст.

За кошти від оренди будівель — пам'яток архітектури юридичними особами виконуються ремонтно-реставраційні роботи та розробка проектних рішень по них.

У межах Державної програми збереження і використання пам'яток дерев'яної сакральної архітектури проведено попереднє візуальне обстеження технічного стану 10 будівель, виконана фотофіксація інтер'єрів та екстер'єрів пам'яток. На підставі цієї роботи підготовлено пропозиції з подальшого збереження і використання культових споруд дерев'яного сакрального зодчества у нашому регіоні, у тому числі в туристично-рекреаційному аспекті.

В області велика увага приділяється реконструкції об'єктів культурної спадщини, серед яких найважливіше значення має продовження виконання пам'яткоохоронних робіт будівлі — пам'ятки архітектури — Харківської обласної філармонії, зал якої має унікальні акустичні особливості.

Основною метою реконструкції є збереження її історичного вигляду, відтворення первісних інтер'єрів будівлі.

*Керівник підрядної організації з будівництва нового залу обласної філармонії
Михайло Рабінович: «Органічне поєднання історичної спадщини та сучасності
стане візитівкою комплексу будівель Харківської обласної філармонії»*

У 2009 році за рахунок коштів державного, обласного бюджетів та інших джерел було використано 12,3 млн. грн. Завершено опоряджувальні та спеціальні роботи на адміністративно-господарському блоці (блок № 1), велися роботи на сценічній коробці (блок № 4), споруджено дах над великою сценою (блок № 5).

Завершення робіт сприятиме збереженню цієї визначної пам'ятки архітектури Слобожанщини.

Підготовка до проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу

Головні події минулого року:

- прийняття виконкомом УЄФА рішення про надання Харкову статусу приймаючого міста фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу;
- відкриття спортивної арени стадіону комунального підприємства «Обласний спортивний комплекс «Металіст»;
- завершення будівництва споруд та створення дитячої футбольної академії відкритого акціонерного товариства «Футбольний клуб «Металіст»;
- створення сучасного тренувального центру в смт Високий для команд-учасниць фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу.

Позитивна динаміка виконання робіт з будівництва та реконструкції об'єктів спорту, транспорту, дорожнього та комунального господарства, медицини, культури і туризму, паливно-енергетичного комплексу, забезпечення високого рівня послуг з розміщення учасників і гостей та створення безпечних умов їх перебування під час проведення матчів Євро-2012 дала можливість Харківщині стати в Україні одним із лідерів з виконання усього комплексу завдань і заходів підготовки до проведення фінальної частини футбольного форуму.

Загальний обсяг виконання робіт з підготовки об'єктів склав майже 1,5 млрд. грн., у т. ч. за рахунок державного бюджету — 413,84 млн. грн., місцевих бюджетів — 147,57 млн. грн., з інших джерел (інвестиції) — понад 900 млн. грн.

*Головна спортивна арена
Слобожанщини — стадіон «Металіст»*

*До Євро-2012 повітряні ворота Харківщини
відповідатимуть усім міжнародним стандартам!*

У 2009 році виконані значні обсяги робіт з реконструкції і будівництва аеродромного комплексу (57,33 млн. грн.), що дасть змогу збільшити довжину злітно-посадкової смуги на 250 м і приймати літаки класу «Боїнг-737». Інвестор ТОВ «Нью Системс АМ» продовжував реконструкцію існуючого та будівництво нового терміналу площею 20 тис. м² аеровокзалу Міжнародного аеропорту Харків. Загальна сума фінансування проекту вже склала 125,9 млн. грн.

У минулому році виконувались роботи щодо поліпшення транспортної інфраструктури:

- СТГО «Південна залізниця» для забезпечення доставки та перевезень пасажирів під час проведення Євро-2012 здійснила реконструкцію пасажирських вокзалів, пасажирських платформ та павільйонів на суму 20,0 млн. грн.;
- транспортно-експлуатаційного стану двох автомобільних доріг міжміського сполучення: Київ–Харків–Довжанський та Харків–Красноград–Перещепине, обсяги фінансування яких склали 163,08 млн. грн.

Здійснювались заходи з оновлення парку трамвайних вагонів і тролейбусів, будівництво, реконструкція та капітальний ремонт мереж і споруд централізованого водопостачання, водовідведення, вулично-дорожніх мереж та автомобільних доріг комунальної власності. На виконання цих заходів спрямовано майже 70 млн. грн.

В області та місті Харкові продовжувалися роботи з підготовки 74 об'єктів розміщення основних цільових груп УЄФА загальною кількістю номерного фонду 4899 (вимоги УЄФА — 2765 місць), в т. ч.: 5-зіркових — 1096 номерів, 4-зіркових — 2923 номери, 3-зіркових — 880 номерів. У студентських гуртожитках вищих навчальних закладів, мотелях, кемпінгах, санаторіях, пансіонатах, базах відпочинку, розташованих у районах і містах області та місті Харкові, у період проведення Євро-2012 будуть створені можливості для проживання 52 тисяч вболівальників, туристів і гостей.

*Студентський гуртожиток
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого, в якому планується
розміщувати гостей Євро-2012*

Для забезпечення надання необхідних медичних послуг належної якості та максимальної доступності вболівальникам і учасникам чемпіонату виконані роботи на суму майже 20 млн. грн. з підготовки базових закладів охорони здоров'я Харківщини.

У минулому році розпочато роботу щодо створення на прилеглих територіях та в населених пунктах, розташованих за маршрутами руху учасників чемпіонату і туристів, належної придорожньої інфраструктури. Розроблені та діють два спеціальних туристичних маршрути. Проводились пам'яткоохоронні роботи будівлі Харківської обласної філармонії, реставрація пам'яток культурної спадщини.

В області розроблено план мобільності, концепцію безпеки та правопорядку під час проведення чемпіонату, запроваджено першу в Україні інформаційно-довідкову бізнес-службу «1529».

Реалізація пропозицій зацікавлених бізнес-кіл щодо залучення інвестицій для розвитку інфраструктури до Євро-2012 здійснювалися робочою групою з оперативного розгляду проектів за принципом «Єдиного інвестиційного вікна». В області діє «гаряча лінія», за допомогою якої зацікавлені бізнес-кола отримують необхідну інформацію про умови та наявні інвестиційні проекти.

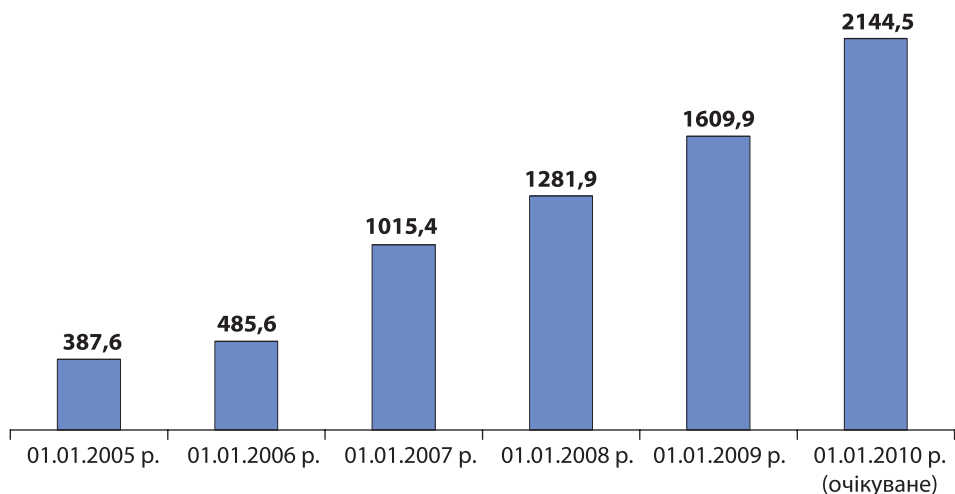
В області удосконалені система управління підготовкою та проведенням в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та механізм реалізації організаційно-практичних заходів.

Інвестиційна, зовнішньоекономічна та міжнародна діяльність

Інвестиційна діяльність та міжнародна технічна допомога

На 01.01.2010 року **обсяг прямих іноземних інвестицій** в Харківській області за попередніми даними склав 2145,0 млн. дол. США, приріст іноземних інвестицій — 535,0 млн. дол. США.

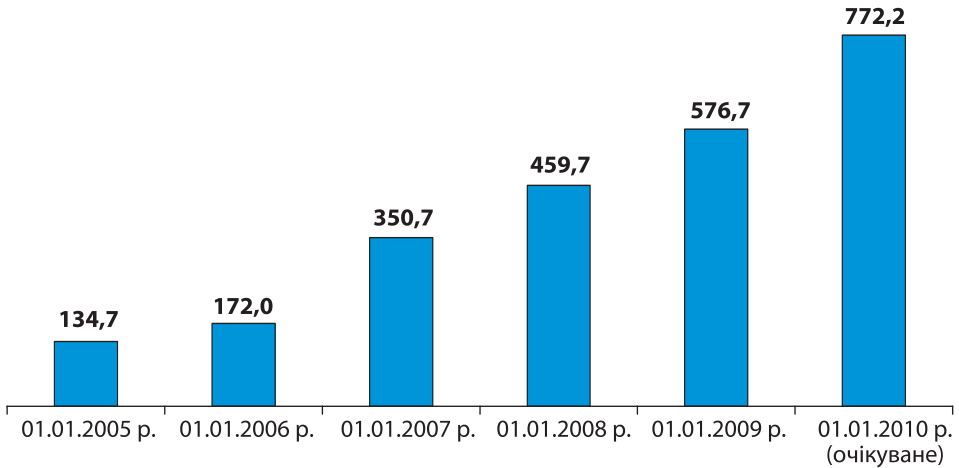
Залучення прямих іноземних інвестицій, млн. дол. США

Станом на 01.01.2010 року на одного жителя області припадає, за попередніми даними, 772,2 дол. США.

В області нараховується 814 підприємств, які мають іноземні інвестиції з 58 країн світу.

Прямі іноземні інвестиції на душу населення, дол. США

Протягом 2009 року в Харківській області було реалізовано низку інвестиційних проектів за участю іноземного капіталу. Найвагоміші із них:

- проект будівництва другого торговельного центру «Метро Кеш енд Кері Україна» (Німеччина) у Дергачівському районі Харківської області, загальний обсяг інвестицій складає понад 20 млн. євро.
- проект будівництва логістичного центру «Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля» (Німеччина), загальна вартість інвестицій у цей проект складає 10 млн. євро.

Пріоритетними для залучення прямих інвестицій в області залишаються підприємства, основним видом економічної діяльності яких є фінансова діяльність. Так, до Акціонерного комерційного банку «Укрсиббанк» у 2009 році було залучено близько 310 млн. дол. США французьких інвестицій.

Найвагомішими серед проектів міжнародної технічної допомоги є «Сталлий територіальний розвиток в місті Ізюм та Ізюмському районі» на загальну суму близько 11 млн. грн. і проект Європейського Союзу та Програми Розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (ПРООН) на загальну суму близько 8 млн. грн. Ці проекти з успіхом реалізуються на території Харківської області.

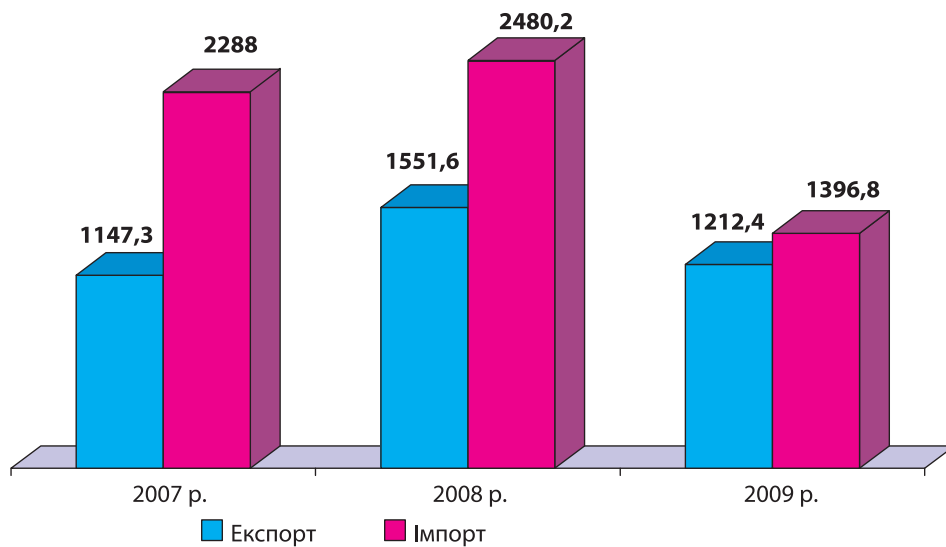
Зовнішньоекономічна діяльність

Експортні поставки за 2009 рік, за попередніми даними, склали 1212,4 млн. дол. США і зменшились на 20,5%, а імпорتنі надходження склали 1396,8 млн. дол. США і зменшились на 44,1%. Зменшення показників зовнішньої торгівлі відбулось внаслідок скорочення світового попиту на

Досягнення Харківської області у 2009 році

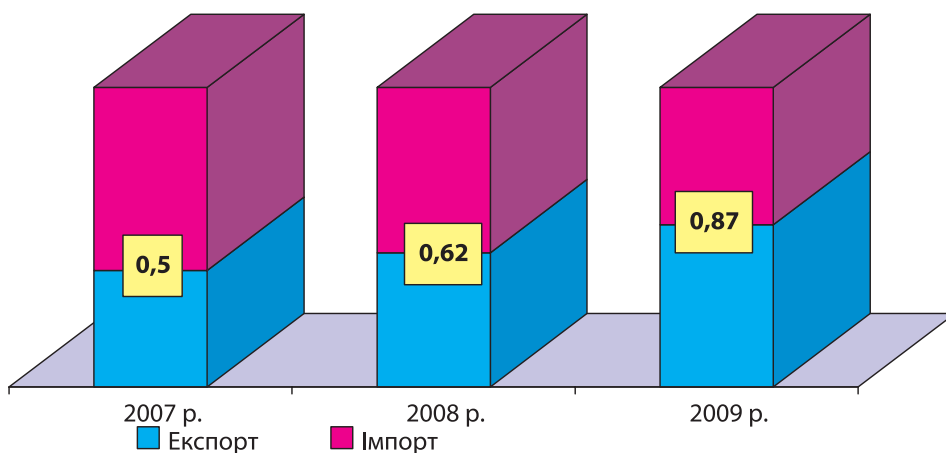
продукцію, обвального падіння цін на сировинних ринках, а також розвитку кризових явищ в економіці країн, що є основними зовнішньоторговельними партнерами України.

Динаміка зовнішньої торгівлі, млн. дол. США

Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами залишилось негативним, але зменшилось у 5 разів та склало 184,4 млн. дол. США проти 870,9 млн. дол. США за відповідний період 2008 року. У той же час помітно покращилась структура зовнішньої торгівлі області. Так, коефіцієнт покриття імпорту експортом збільшився до 0,87 проти 0,62 за відповідний період 2008 р., тобто зріс на 39,9%.

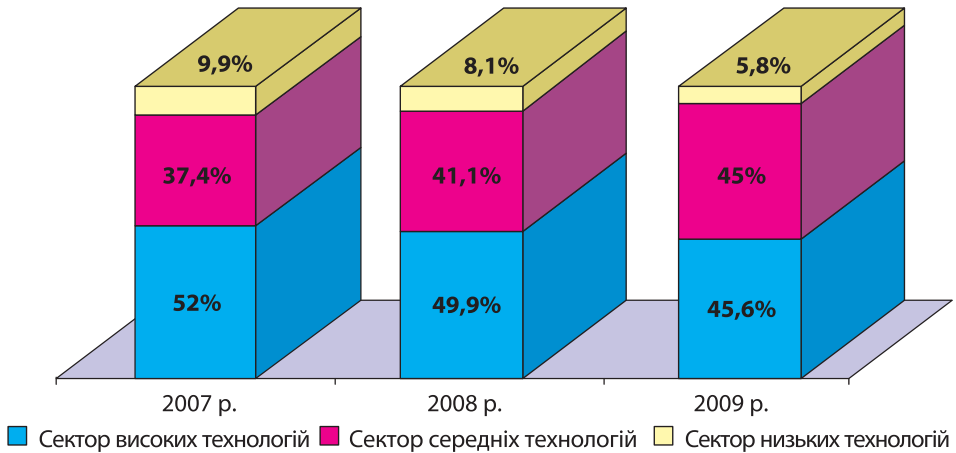
Динаміка якості зовнішньої торгівлі у 2009 р., %

У 2009 році експорт Харківської області характеризувався збереженням частки високотехнологічної продукції на рівні 45,6% від усього експорту та загальною вартістю 563 млн. дол. США, а також розширенням продажу на зовнішніх ринках конкурентоспроможної продукції харківського виробництва, що не була традиційною для нашого регіону.

Технологічна структура експорту, %

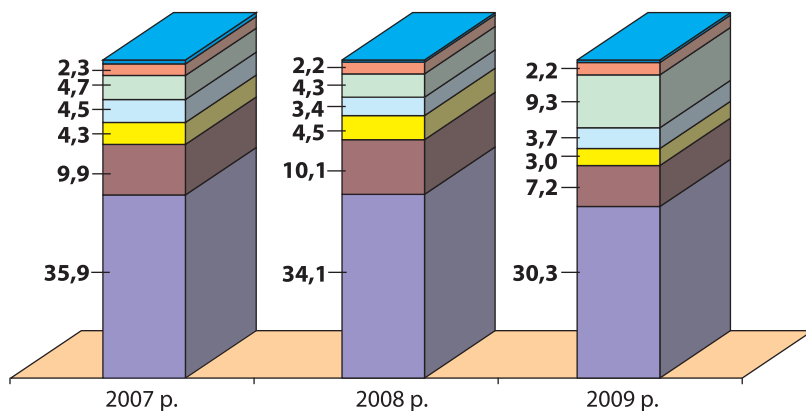
З іншого боку, зростання у 2009 році технологічної складової імпорту (до 38% від загального обсягу) відображало процес технічного переоснащення і модернізації виробництва, який було спрямовано на випуск нової якісної продукції, конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Традиційно для Харківської області значну частку в експорті товарів складала продукція **машинобудування**. У 2009 році найбільше експортувалося **машин, устаткування та механізмів**, причому питома вага цього сектора залишилася практично незмінною і склала 30,3%, що свідчить про досить високу конкурентоспроможність машинобудівної продукції на традиційних для області ринках.

Друге місце за питомою вагою у 2009 році займала така високотехнологічна товарна група, як **прилади та апарати оптичні**, причому її вага зростала більш ніж у 2 рази і склала 9,3%. Експорт **транспортних засобів та шляхового обладнання** залишився без змін на рівні 7–10%, а **продукції хімічної промисловості** — на рівні 3,7%.

У 2009 році основними ринками збуту товарів області були країни СНД (62%), Азії (22%) та Європи (8%). За попередніми даними, до країн СНД експортовано близько 62% усіх товарів, до інших країн — 38%. З країн СНД імпортовано більше 45% усіх товарів, з інших країн світу — 55%.

Товарна структура експорту (%), експорт у %, до загального

- Деревина і вироби з деревини
- Полімерні матеріали, пластмаси та каучук
- Прилади і апарати оптичні, для фотографування або кінематографії; апарати медико-хірургічні; годинники; музичні інструменти
- Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості
- Недорогоцінні метали та вироби
- Транспортні засоби та шляхове обладнання
- Механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини; пристрої для записування або відтворення зображення і звуку

Протягом 2009 року було проведено **9 міжнародних виставково-презентаційних заходів** у Російській Федерації, Республіці Білорусь, Німеччині, Чехії, Польщі та Туреччині. За результатами зазначених заходів було підписано та виконано контрактів на суму 565,8 млн. грн.

Найбільшими експортерами Харківської області у 2009 році були ДП «Електроважмаш», ДП «ХМЗ «ФЕД», ВАТ «Турбоатом», ВАТ «Харківський підшипниковий завод», АТ «Харківська бісквітна фабрика».

Відповідно до укладених угод та домовленостей Харківської області активно розвивалися міжрегіональні зв'язки з Мінською областю (Білорусь), Московською, Белгородською, Курською, а також Ленінградською та Ростовською областями (Російська Федерація), Егейським регіоном (Туреччина), Познанським воєводством (Польща) та іншими. Так, наприклад:

- до Мінської області Республіки Білорусь ТОВ «УПЕК трейдинг» поставило підшипники кулькові на суму 2 млн. 432 тис. дол. США, ЗАТ «Завод «Південкабель» поставило кабельну продукцію на суму 315 тис. дол. США, ВАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло Шахтаря» поставило гірничошахтне обладнання на суму 513 тис. дол. США;
- до Московської області (РФ) ТОВ «УПЕК трейдинг» поставило підшипники на суму 4 млн. 381 тис. дол. США, ЗАТ «Харківський плитковий завод» поставило керамічну плитку на суму 5 млн. 982 тис. дол. США;

- до Курської області (РФ) ЗАТ «Харківська бісквітна фабрика» поставило кондитерські вироби на суму 3 млн. 881 тис. дол. США, ВАТ «Автрамат» поставило поршні до двигунів на суму 3 млн. 99,8 тис. дол. США, ВАТ «ХТЗ» поставило трактори та запчастини до них на суму 9 млн. 161 тис. дол. США;

- до Ленінградської області (РФ) ДП «Вовчанський агрегатний завод» поставило установки насосні автоматичні на суму 7 млн. 566 тис. дол. США, ДП «Харківський машинобудівний завод «ФЕД» поставило ремонтно-групові комплекти до авіаційних агрегатів на суму 11 млн. 231 тис. дол. США.

За результатами візиту офіційної та ділової делегації Харківської області до Республіки Таджикистан було підписано довгострокових контрактів на загальну суму більше 20 млн. дол. США, в тому числі:

- між ВАТ «Турбоатом» Міністерством енергетики та промисловості Республіки Таджикистан на суму 18 млн. дол. США;

*Таджикистан гостинно зустрічає делегацію Харківської області;
жовтень 2009 року*

- АТЗТ «Харківський машинобудівний завод «Червоний Жовтень» — на поставку обладнання для виробництва цегли з підприємствами Республіки Таджикистан на загальну суму 2 млн. дол. США.

Міжнародна діяльність

За результатами роботи протягом 2009 року забезпечено проведення 152 заходів міжнародного характеру, з них:

- 105 візитів до Харківської області керівників дипломатичного корпусу, акредитованого в Україні, а також іноземних офіційних та ділових делегацій;
- 21 візит офіційних делегацій Харківської області за кордон;
- 4 заходи в рамках міжрегіонального співробітництва;
- 4 заходи в рамках виконання пункту 3.3. «Розвиток прикордонного співробітництва Харківської області у 2009 році» Програми економічного і соціального розвитку Харківської області;
- 18 заходів в рамках виконання Угоди про створення Єврорегіону «Слобожанщина» та реалізації проектів транскордонного співробітництва.

Слід зазначити, що у 2009 році рекордна кількість іноземних делегацій на високому представницькому рівні взяла участь у Великому Слобожанському ярмарку, що свідчить про підвищений інтерес до Харківської області з боку адміністрацій регіонів іноземних держав та керівників дипломатичного корпусу, розташованого в Україні (22 делегації, у 2008 році — 15).

*Маршалек Велькопольського воєводства Республіки Польща
Марек Возняк: «Я зачарований Слобожаниною!»*

Також протягом 2009 року намітилась тенденція до поглиблення зв'язків Харківської області з регіонами іноземних держав у рамках вже підписаних угод про співробітництво шляхом налагодження міжрайонної співпраці (було укладено 4 угоди про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво з районами областей Республіки Білорусь та Російської Федерації, у 2008 році — підписано 1 протокол).

Крім того, важливим чинником активізації співробітництва Харківської області з Російською Федерацією стало проведення 6–7 жовтня 2009 року в м. Харкові зустрічі керівників міністерств закордонних справ України та Росії, а також I засідання Підкомісії з питань міжрегіонального та прикордонного співробітництва Комітету з питань економічного співробітництва українсько-російської міждержавної комісії (24–26 лютого 2009 року).

Крім того, з метою диверсифікації міжрегіональної співпраці Харківщини з регіонами іноземних держав у 2009 році було підписано:

- протоколи про наміри щодо співробітництва Харківської обласної державної адміністрації з адміністраціями Лорійської, Тавушської та Вайоц-Дзорської областей Республіки Вірменія;

- Меморандум про співробітництво між Харківською обласною державною адміністрацією України та місцевим виконавчим органом державної влади Хатлонської області Республіки Таджикистан.

Губернатори Таджикистану, України, Білорусі та Росії під час Міжнародного інвестиційно-інноваційного форуму; вересень 2009 року

Надзвичайні та Повноважні Посли європейських країн: «Стадіон «Металіст» гідний будь-якої європейської столиці!»

Європейська та євроатлантична інтеграція

На регіональному рівні продовжувалася робота, спрямована на реалізацію стратегічного курсу України на повноправне членство в ЄС та НАТО шляхом підвищення рівня поінформованості громадян про зміст і шляхи реалізації національних інтересів, мету європейської та євроатлантичної інтеграції України, діяльність Європейського союзу і НАТО та співробітництво з Україною.

Зустріч губернатора Харківщини Арсена Авакова з Головою Представництва ЄС в Україні паном Жозе Мануелом Пінту Тейшейрою

Незважаючи на географічну віддаленість Харківської області від кордонів країн Євросоюзу, реалізація спільних проектів (транскордонне співробітництво і програми міжнародної технічної допомоги) є вагомим складовим елементом у питаннях міжрегіональної співпраці, що покликана наблизити область до соціальних стандартів регіонів розвинених країн. Проводилася постійна робота щодо стимулювання міжрегіональних контактів з країнами ЄС і НАТО на всіх напрямках соціально-економічного розвитку області, до якої активно залучалися іноземні представництва, акредитовані в Україні та у м. Харкові. У цілому на Харківщині вдалося знайти саме той баланс інтересів, який дозволив активно долучатися до регіонального співробітництва з країнами Євросоюзу й через це сприяти формуванню адекватних реаліям настроїв громадян області.

Міжнаціональні відносини

Станом на 01.01.2010 року в області зареєстровано 73 громадські організації національно-культурного спрямування.

Завдяки забезпеченню постійного моніторингу етнополітичної ситуації, залученню етнічних громад до участі у роботі Ради представників громадських організацій національних меншин області — консультативно-дорадчого органу при голові облдержадміністрації, в області відсутні міжетнічні конфлікти у гострій формі. Проводились спільні заходи, відзначення державних, регіональних та національних свят, національно-культурні колективи й організації запрошувалися до участі у загальнообласних та всеукраїнських культурологічних акціях.

Країці національні колективи Слобожанщини — постійні гості Міжнародного фестивалю естрадної пісні «Жива вода» у Дергачівському районі

Так, творчі колективи національно-культурних об'єднань взяли участь у щорічному загальнообласному фестивалі «Печенізьке поле», Великому Слобожанському ярмарку, всеукраїнських фестивалях національних меншин у містах Миколаєві, Одесі та Києві.

Спільно з громадськими організаціями національних меншин області проведено Міжнародний фестиваль російської народної творчості Слобідського краю «Талица», дні національних культур — грузинської, вірменської, грецької, азербайджанської, єврейської, польської; щорічний міжнародний форум «Російська мова поза Росією: лінгвістичний та соціально-педагогічний аспекти викладання та вивчення в Україні та в інших країнах».

У ході тижня російської мови і культури спільно з Російським національно-культурним товариством Харківської області за фінансової підтримки з обласного бюджету проведено V Міжнародну науково-практичну конференцію з гармонізації міжетнічних відносин, у якій взяли участь науковці Росії та України, представники більшості етнічних громад області, студентства, засобів масової інформації.

За підсумками конференції окреслено основні напрямки співпраці всіх зацікавлених сторін з питань організації виконання плану заходів Кабінету Міністрів України з протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації на 2010–2012 роки.

Внутрішній ринок товарів та побутових послуг

У 2009 році, незважаючи на наслідки фінансової кризи, зниження попиту на товари і побутові послуги на внутрішньому ринку товарів та побутових послуг було забезпечено товарне наповнення і обсяги побутових послуг, які були достатніми для задоволення потреб мешканців області.

Мережа підприємств торгівлі в умовах кризи не зазнала відчутного скорочення, а кількість підприємств побуту збільшилась на 251 одиницю.

У 2009 році торговельні послуги здійснювали більше ніж 14,2 тис. підприємств торгівлі, з них 122 ринки та торговельні майданчики, 4,5 тис. підприємств ресторанного господарства та 7,5 тис. підприємств побутового обслуговування населення.

Цінова ситуація на споживчому ринку товарів і побутових послуг у 2009 році була збережена в основному стабільною завдяки втіленню комплексу заходів щодо недопущення необґрунтованого зростання цін на основні споживчі товари.

Індекс цін у 2009 році був значно нижчим, ніж у 2008. Так, середньорічний індекс споживчих цін склав у 2009 році 112,9%, у 2008 році — 123,8%, тобто інфляційна складова індексу у минулому році була вдвічі меншою, ніж у 2008 році. Індекс споживчих цін по області, починаючи з квітня 2009 року, жодного разу не перевищив 101%.

Оборот роздрібної торгівлі за січень–грудень 2009 року склав 32,05 млрд. грн., що у 2,5 разу більше від показника 2005 року.

Певного розвитку у 2009 році набув **сільський споживчий ринок**. Цьому сприяли процеси поступового розвитку в районах області підприємництва та нарощування обсягів обслуговування підприємствами споживчої кооперації.

Кількість стаціонарних підприємств торгівлі в сільській місцевості за підсумками 2009 року склала 5,9 тис. одиниць, ресторанного господарства — 1,7 тис. одиниць, підприємств побуту — 2,8 тис. одиниць, кількість ринків та торговельних майданчиків — 46 одиниць.

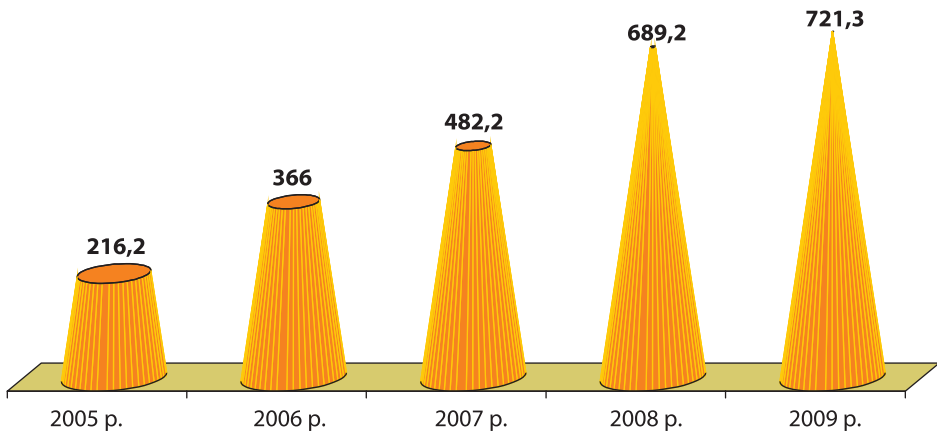
У 2009 році мережа підприємств торгівлі, оснащених сучасними технологіями та обладнанням, у сільських районах області досягла 45 одиниць.

В області за рахунок введення виїзних форм обслуговування у 2009 році зменшилась кількість сільських населених пунктів, у яких відсутні стаціонарні підприємства торгівлі (магазини) і не впроваджувалось виїзне торговельне обслуговування, з 57 на початку 2009 року до 53 за підсумками 2009 року, або на 7%.

Обсяг товарообігу **ресторанного господарства** у січні-грудні 2009 року становив 721,3 млн. грн. проти 689 млн. грн. у 2008 році та у 3,3 разу більше, ніж у 2005 році.

Оборот ресторанного господарства, млн. грн.

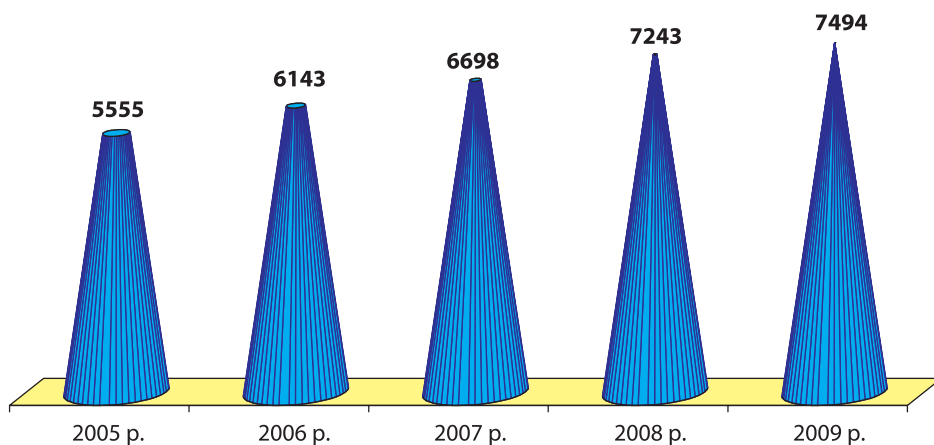
Тільки за 2009 рік введено в дію понад 198 нових ресторанів, кафе та барів, серед яких такі сучасні заклади, як ресторан української кухні «Панське село», ресторан італійської кухні «Піцца Челентано», ресторан узбецької кухні «ВДНХ», ресторан східної кухні «Альбатрос», ресторани «Немо» та «Меркурій», більше 50 кафе, 23 бари та 45 фірмових підприємств швидкого харчування.

У 2009 році робота всіх райдержадміністрацій та міськвиконкомів області з виконання діючої в області Концепції розвитку сфери побутового обслуговування населення області на 2006–2010 роки та Перспективного плану розвитку мережі побутових підприємств забезпечила отримання обсягу побутових послуг, реалізованих населенню області, у розмірі 97,5 млн. грн., що на 2,3% більше, ніж за 2008 рік.

За 2009 рік у області було відкрито 654 нових об'єкти побуту, з них 48,2% у сільській місцевості.

У 2009 році область гідно представляла свої досягнення з розвитку економіки на престижних виставково-ярмаркових заходах України та зарубіжжя.

Розвиток мережі об'єктів побутового обслуговування населення, одиниць

Всього в області за минулий рік було проведено 85 великоформатних виставково-ярмаркових заходів.

У серпні 2009 року підприємства області успішно представили її науково-технічний потенціал на Національному Сорочинському ярмарку та загальнодержавній виставковій акції «Барвіста Україна».

Більшість кращих товаровиробників України — харків'яни!

За результатами Всеукраїнського конкурсу «Кращий вітчизняний товар року», який був основним заходом виставкової акції «Барвіста Україна», 33 підприємства області були нагороджені 72 золотими медалями та дипломами «Переможець конкурсу «Кращий вітчизняний товар 2009 року», 18 підприємств отримали звання «Виробник кращих вітчизняних товарів 2009 року» і були нагороджені золотими символами конкурсу.

За кількістю золотих медалей та золотих символів Харківська область посіла перше місце серед регіонів України і вже п'ятий рік поспіль отримала звання «Регіон — лідер з виробництва кращих вітчиз-

няних товарів року». Харківська обласна державна адміністрація була нагороджена спеціальним дипломом та золотим символом конкурсу.

26–27 вересня 2009 року у місті Харкові було проведено щорічний Великий Слобожанський ярмарок. В основних заходах ярмарку взяли участь представники 15 країн ближнього і дальнього зарубіжжя: Російської Федерації, Республіки Білорусь, Азербайджанської Республіки, Республіки Вірменія, Словенії, Угорської Республіки, Польщі, Туреччини, Австрії, Норвегії, Аргентини, Канади, Ізраїлю та інших країн; а також 220 суб'єктів господарювання, 350 майстрів мистецтв, артистів і фольклорних колективів, близько 400 майстрів народної творчості, які виставили на продаж понад 2 тисячі робіт. У «містечку

майстрів» народної творчості, крім харківських, взяли участь 25 майстрів із 7 регіонів України: Дніпропетровської, Донецької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської і Полтавської областей, а також міста Рівне.

За результатами ярмарку обсяг продажу товарів склав 5,5 млн. грн.

Розвиток підприємництва

Розвиток малого підприємництва в сучасних умовах є одним із ефективних шляхів вирішення соціально-економічних проблем регіону. Від успішного розвитку малого та середнього бізнесу безпосередньо залежить наповнення бюджету, створення нових робочих місць, здорової конкуренції в економіці, підвищення загального рівня життя.

В області налагоджена співпраця між органами влади і представниками підприємницьких кіл, яка базується на принципах взаємопорозуміння, прозорості і довіри.

У 2009 році Харківською облдержадміністрацією затверджено План заходів щодо сприяння розвитку малого підприємництва в Харківській області на 2009–2010 роки.

Основною метою Плану заходів є спрямування дій регіональних та місцевих органів державної виконавчої влади, суб'єктів малого підприємництва, об'єднань і спілок підприємців, установ ринкової інфраструктури на створення сприятливих умов, необхідних для стабільної та ефективної роботи підприємств малого бізнесу.

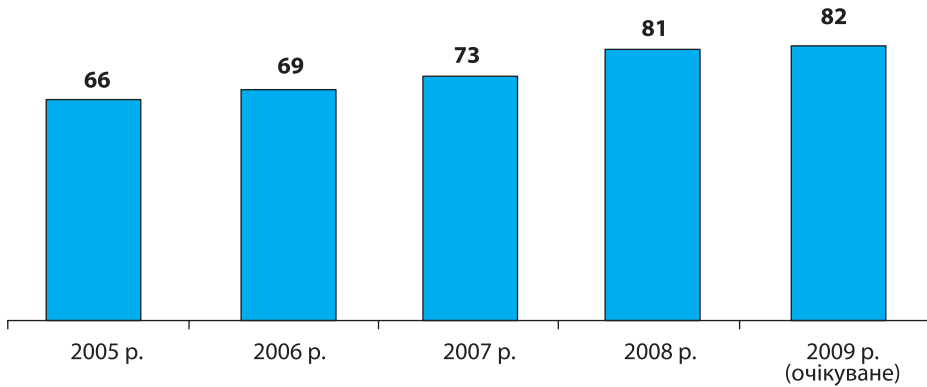
В області зберігалася тенденція до зростання кількісних та якісних показників підприємницької діяльності.

Станом на 01.01.2009 року на 10 тис. наявного населення області припадало 81 мале підприємство, кількість підприємців — фізичних осіб становила 167,7 тис., чисельність зайнятих у малому бізнесі — майже 310 тис. чол.

Невід'ємною ознакою сприятливого бізнес-клімату в області є наявність розвиненої мережі об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва.

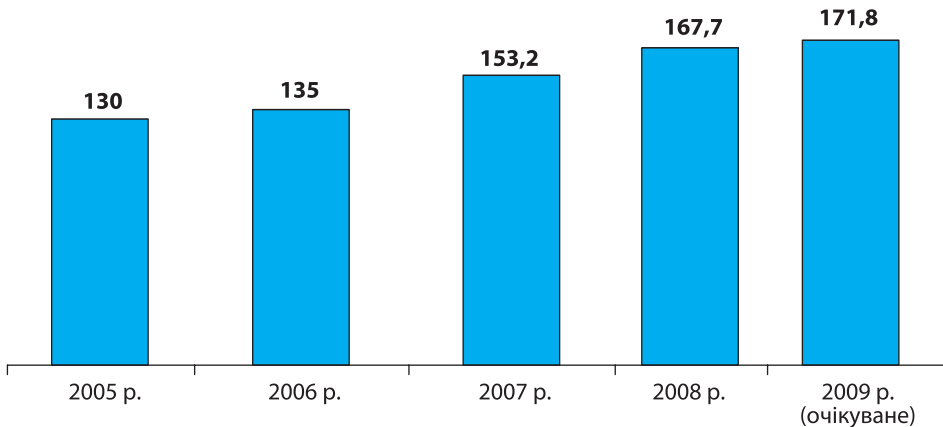
У Харківській області створена одна з найпотужніших в Україні ринкових інфраструктур. В області діяли 36 бізнес-центрів, 15 з яких працювали у містах і районах області, 5 бізнес-інкубаторів, 239 аудиторських фірм, 53 банківські установи, 61 страхова компанія (у т. ч. філії компаній інших регіонів), 14 бірж (у т. ч. 2 філії).

Кількість малих підприємств на 10 тис. наявного населення, одиниць

За оцінкою Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, область займала одне із провідних місць серед областей України за показниками розвитку малого бізнесу.

Кількість підприємців — фізичних осіб, тис. чол.

Спрощено систему державної реєстрації підприємницької діяльності та одержання документів дозвільного характеру для ведення бізнесу. В усіх районах та містах області впроваджено Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців, діють дозвільні центри. Це дало можливість зменшити адміністративний тиск на суб'єктів господарювання шляхом упорядкування державної реєстрації та видачі документів дозвільного характеру, зробивши ці процедури більш прозорими.

З метою удосконалення дозвільної системи в області здійснювався щомісячний моніторинг діяльності районних та міських дозвільних центрів. За даними моніторингу, в 2009 році до дозвільних центрів області звернувся 54 031 суб'єкт господарювання, було видано 24 146 документів дозвільного характеру, надано 27 034 консультації.

З метою підтримки підприємницької діяльності постійно надавалися консультації суб'єктам підприємницької діяльності з питань ведення господарської діяльності, здійснювався обмін інформацією між облдержадміністрацією та райдержадміністраціями і міськвиконкомом області щодо питань ведення бізнесу. Проводилася робота з поширення позитивного досвіду окремих районів та міст області щодо створення сприятливих умов для розвитку підприємництва.

Зменшено регуляторний тиск на бізнес-середовище. Згідно з чинним законодавством для удосконалення нормативно-правової бази малого підприємництва регіонального рівня в області здійснювався перегляд діючих регуляторних актів. Розпорядженням голови облдержадміністрації запроваджено щоквартальний перегляд власних рішень облдержадміністрації.

Розвиток банківської сфери

Станом на 01.01.2010 року (за оперативними даними) на території Харківської області здійснювали свою діяльність 10 самостійних банків, 41 філія, 2 представництва та 1205 відділень.

Загальні активи банківських установ області на звітну дату дорівнювали 39,9 млрд. грн.

Регулятивний капітал усіх банків області відповідав вимогам Національного банку до капіталу та дорівнював 8,3 млрд. грн.

Банківські установи області продовжували кредитувати реальний сектор економіки.

Станом на 01.01.2010 року вимоги за кредитами, наданими банківськими установами області суб'єктам ринку, дорівнювали 29 570,9 млн. грн. Основними споживачами кредитів залишалися підприємства торгівлі та переробної промисловості.

Середньозважена відсоткова ставка за кредитами, наданими банківськими установами області в національній валюті, на кінець 2009 року становила 20,9% проти 23,0% на початку 2009 року.

Обсяг вкладів фізичних осіб у банківських установах області на початок 2010 року дорівнював 9717,1 млн. грн.

Незважаючи на уповільнення розвитку банківської сфери, банківські установи області намагалися дотримуватись встановлених економічних нормативів та своєчасно виконувати свої зобов'язання перед клієнтами.

Бюджет

Усього на території Харківської області за 2009 рік надійшло податків і зборів до бюджетів всіх рівнів 15,5 млрд. грн.

До місцевих бюджетів області (зведений бюджет) надійшло доходів в сумі 7299,2 млн. грн.

До загального фонду бюджету області з урахуванням трансфертів у 2009 році надійшло 6233,2 млн. грн. У порівнянні з 2008 роком доходи загального фонду зросли на 155,2 млн. грн.

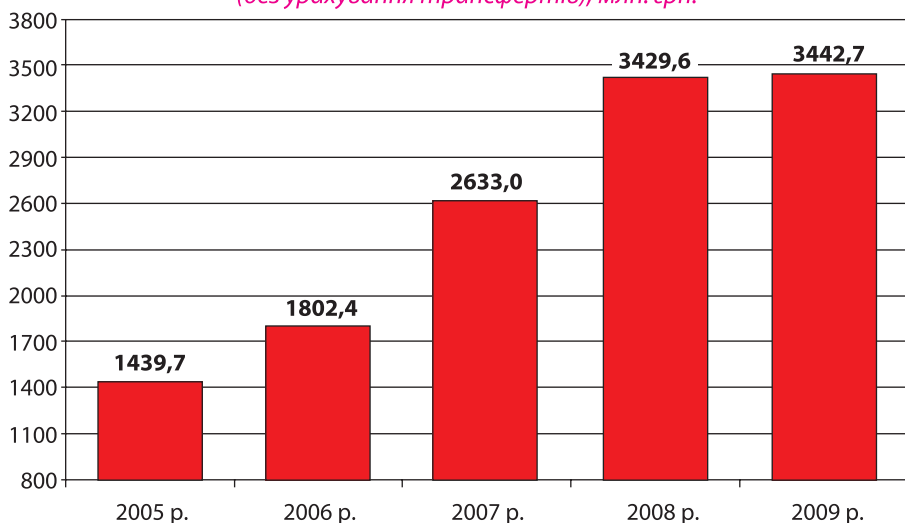
З них власних та закріплених доходів надійшло 3442,7 млн. грн., у порівнянні з попереднім роком надходження збільшились на 13,1 млн. грн.

Доходи загального фонду місцевих бюджетів Харківської області (без урахування трансфертів), млн. грн.

Показник	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Доходи, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів	1209,6	1537,5	2260,2	2881,2	2842,2
Доходи, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів	230,1	264,9	372,7	548,4	600,5
Усього доходів	1439,7	1802,4	2633,0	3429,6	3442,7
з них:					
податок з доходів фізичних осіб	982,7	1285,9	1964,9	2522,1	2478,5
плата за землю	170,4	217,0	305,9	433,4	537,1
плата за ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами	19,1	28,3	29,3	30,2	30,3
плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності	37,8	43,4	45,6	51,5	15,8
місцеві податки і збори	47,4	48,8	53,9	72,2	65,4
плата за оренду цілісних майнових комплексів, що перебувають у спільній власності територіальних громад сіл, селищ, міст області	23,2	26,3	35,4	72,9	72,0

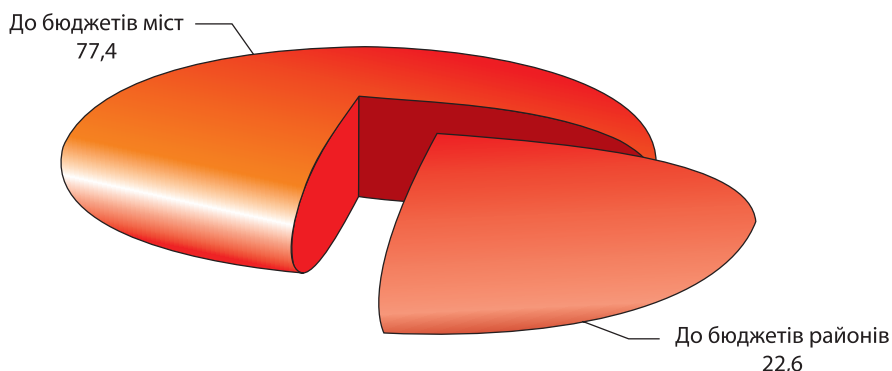
У порівнянні з 2005 роком надходження до загального фонду бюджету області у 2009 році (без урахування трансфертів) збільшилися в 2,4 разу.

Доходи загального фонду бюджету Харківської області
(без урахування трансфертів), млн. грн.

Із загальної суми податків та зборів, які надійшли до місцевих бюджетів Харківської області, платниками податків міст обласного значення перераховано 77,4% надходжень, платниками податків в районах — 22,6%.

Структура надходжень загального фонду бюджету
Харківської області в 2009 році, %

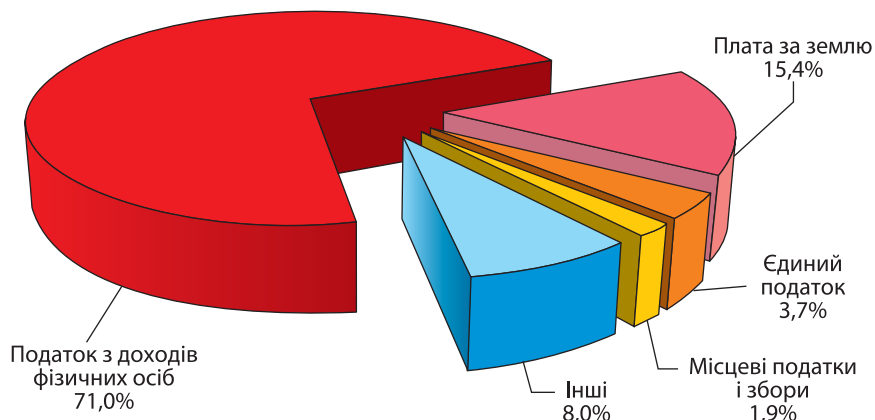

У структурі надходжень загального фонду місцевих бюджетів Харківської області (без урахування трансфертів) у 2009 році найбільшу питому вагу займають: податок з доходів фізичних осіб — 71,0%, плата

Досягнення Харківської області у 2009 році

за землю — 15,4%, єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва — 3,7%, місцеві податки і збори — 1,9% та інші — 8,0%.

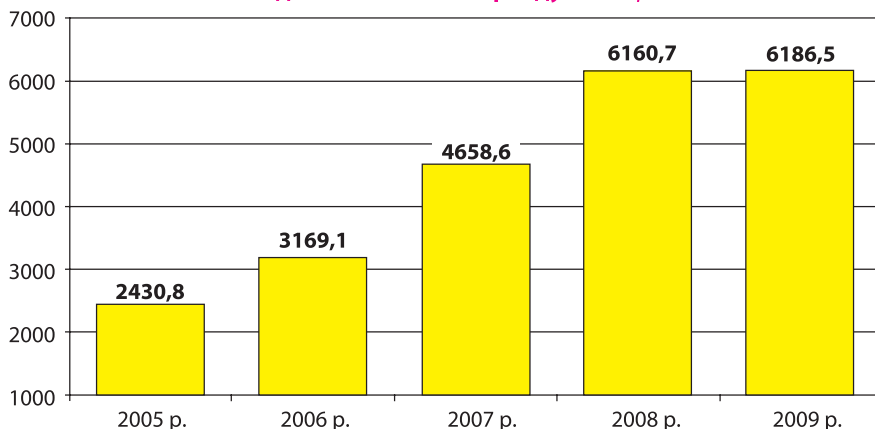
Структура надходжень загального фонду бюджету Харківської області по видах податків та зборів у 2009 році
(без урахування трансфертів)

Видатки зведеного бюджету області за 2009 рік склали 7256,2 млн. грн., які в порівнянні з 2005 роком збільшилися в 2,5 разу.

Обсяг виконання видатків загального фонду становить 6186,5 млн. грн., це на 25,8 млн. грн. більше у порівнянні з попереднім роком.

Видатки загального фонду, млн. грн.

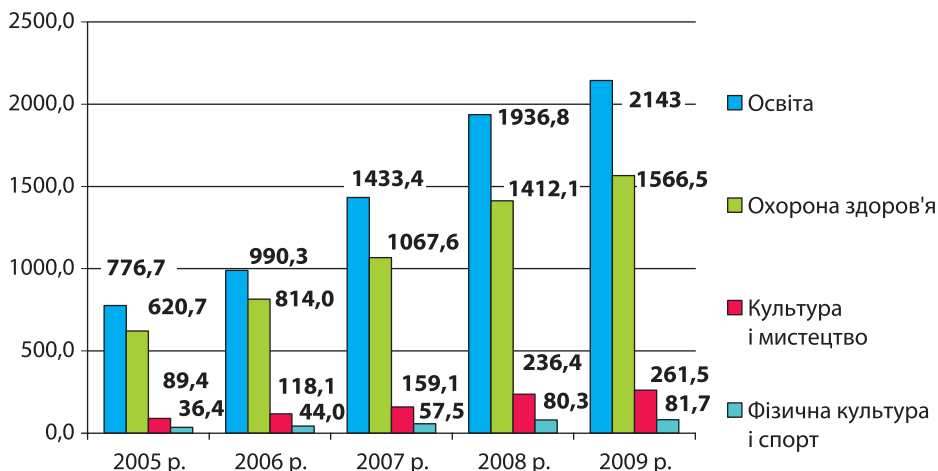
Найбільшу питому вагу у структурі видатків загального фонду бюджету складають видатки соціально-культурної сфери (84,7%). У порівнянні з попереднім роком цей показник збільшився на 372,0 млн. грн., або на 7,7%, і складає 5237,0 млн. грн. Видатки на утримання установ освіти збільшилися

на 206,2 млн. грн., або 10,7%, і склали 2143,0 млн. грн.; охорони здоров'я — на 154,4 млн. грн., або 10,9%, і склали 1566,5 млн. грн.; установ культури — на 25,1 млн. грн., або 10,6%, і склали 261,5 млн. грн.; фізичної культури та спорту — на 1,4 млн. грн., або 1,7%, і склали 81,7 млн. грн.

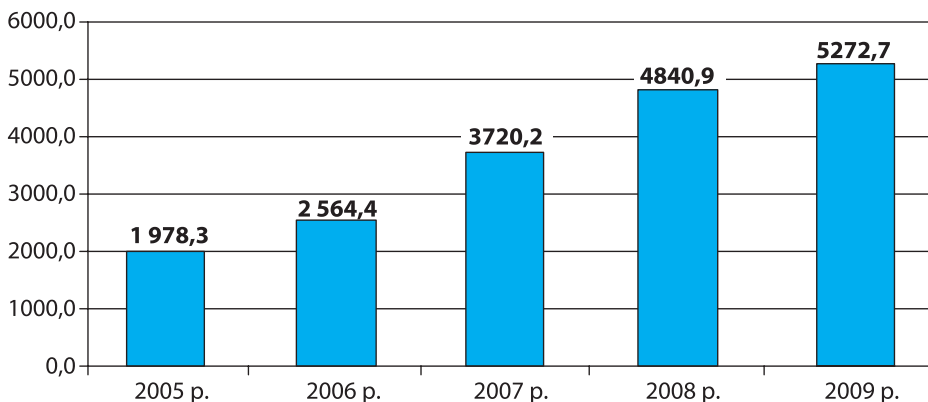
У порівнянні з 2005 роком соціальна складова загального фонду бюджету області зросла у 2,7 разу.

Видатки на галузі соціально-культурної сфери, млн. грн.

У структурі видатків загального фонду бюджету області значний обсяг коштів (85%) спрямовується на захищені статті, тобто заробітну плату працівників бюджетних установ, оплату за спожиті енергоносії, харчування та медикаменти, трансферти населенню та місцевим бюджетам.

Фінансування захищених статей видатків, млн. грн.

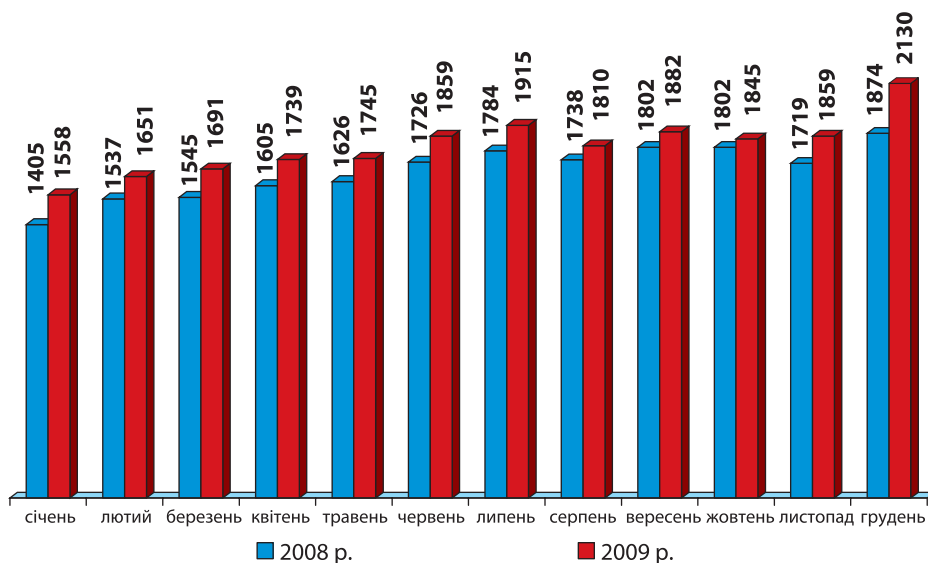

Доходи та зайнятість населення

Найголовнішим у роботі органів виконавчої влади завжди було підвищення рівня життя людей, його якості. Перш за все це стосується **зростання доходів населення, основою яких є заробітна плата.**

Середньомісячна зарплата зросла з 1874 грн. у грудні 2008 року до 2130 грн. у грудні 2009 року. Це в 2,9 рази більше від прожиткового мінімуму для працездатної особи (744 грн.) та мінімальної заробітної плати.

Заробітна плата штатних працівників області, грн.

Заробітна плата майже в усіх видах економічної діяльності протягом 2009 року мала тенденцію до зростання.

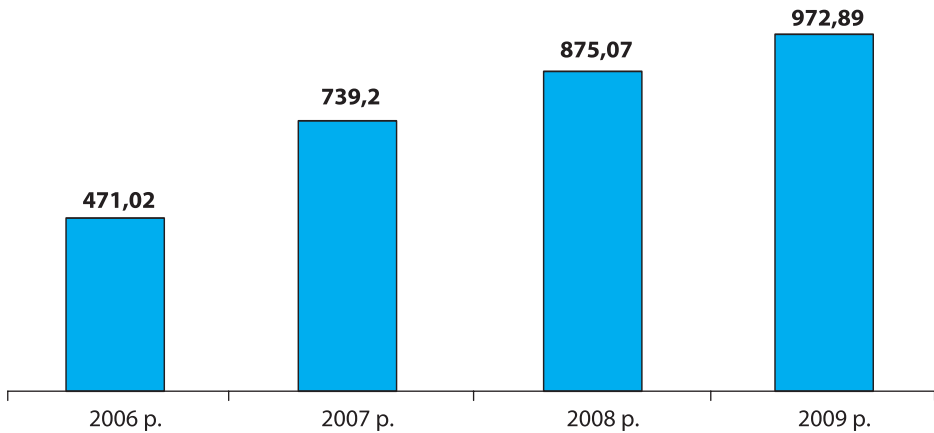
Найбільш оплачуваною залишалася праця у зайнятих на підприємствах добувної промисловості та в установах фінансової діяльності. Розмір заробітної плати працівників цих видів діяльності у грудні 2009 р. склав відпо-

відно 4713 грн. та 4421 грн., що у 2,1–2,2 рази більше від середнього показника по області.

Серед районів області найбільша середньомісячна заробітна плата у грудні 2009 року була у Красноградському (3051 грн.), Балаклійському (2846 грн.), Дергачівському (2299 грн.), Зміївському (2144 грн.) районах.

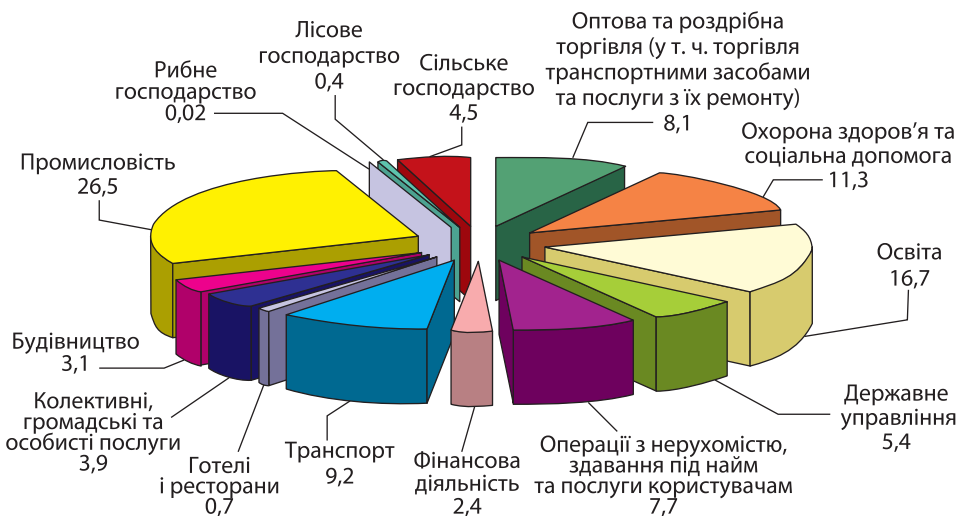
В області забезпечено своєчасну виплату пенсій. Середній розмір пенсії зріс з 875,14 грн. на початок 2009 року до 972,89 грн. на кінець року.

Середньомісячний розмір пенсії, грн.

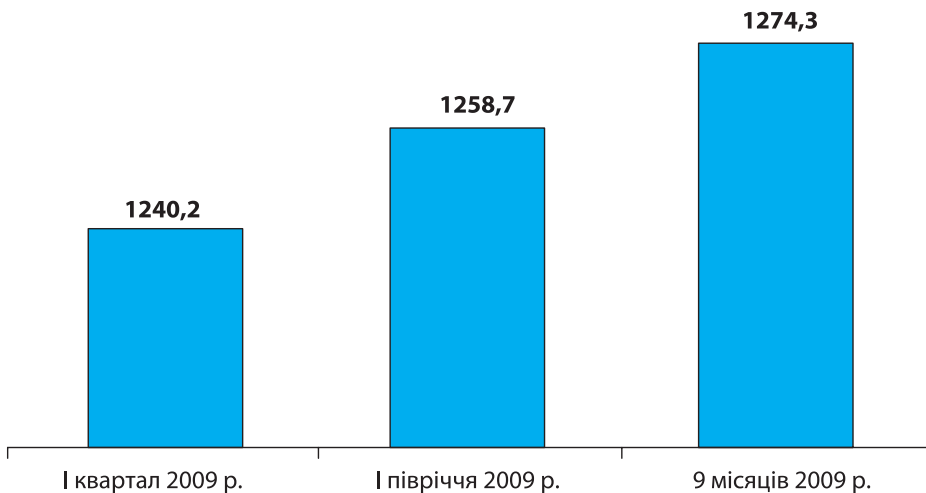

За кількістю **зайнятого населення** Харківська область посідає четверте місце у країні, поступаючись Дніпропетровській, Донецькій областям та м. Києву.

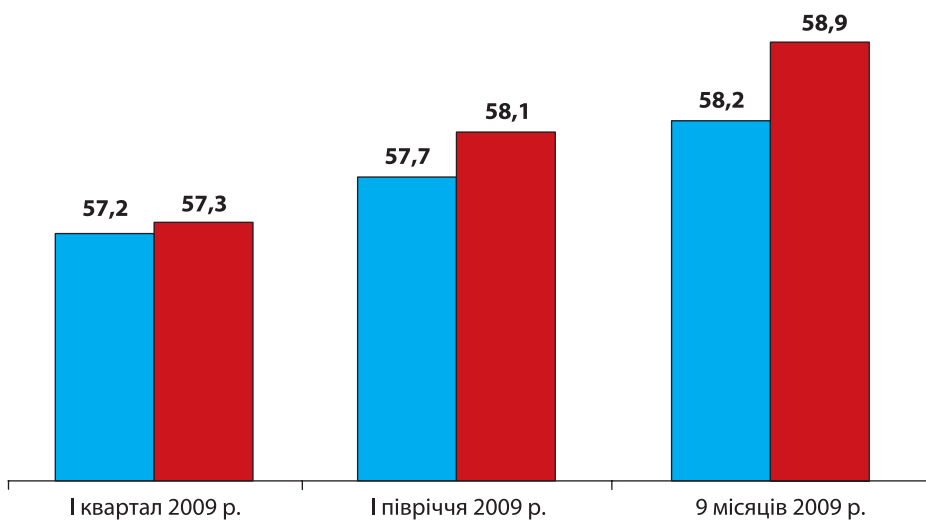
Структура зайнятих за видами економічної діяльності, %

**Кількість зайнятого населення віком від 15 до 70 років
за методологією Міжнародної організації праці, тис. чол.**

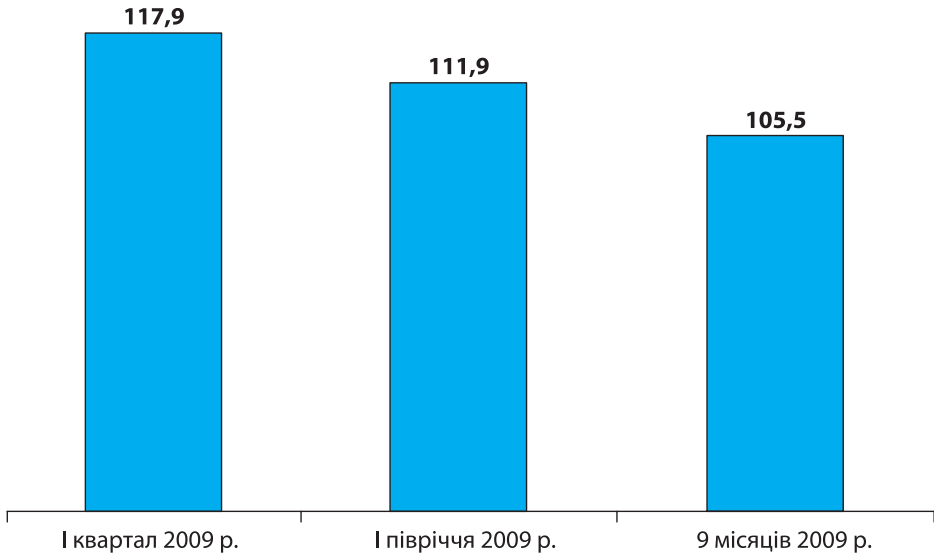
**Рівень зайнятості населення віком від 15 до 70 років
за методологією Міжнародної організації праці, %**

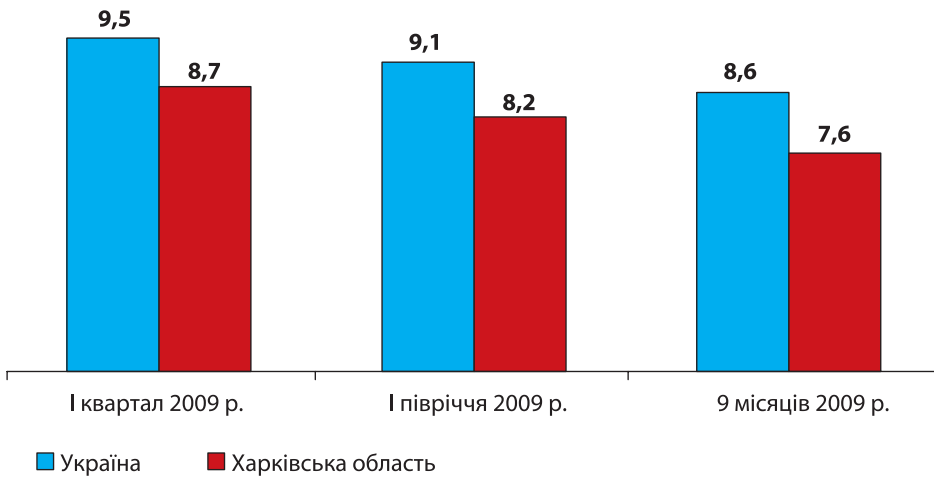
■ Україна   ■ Харківська область

У 2009 році в області створено 41,3 тис. робочих місць.

Кількість безробітного населення віком від 15 до 70 років за методологією Міжнародної організації праці, тис. чол.

Рівень безробіття, визначений за методологією Міжнародної організації праці, %

В області проводилась постійна робота щодо активізації життєвої позиції незайнятого населення. Протягом 2009 року послугами обласної служби зайнятості скористалися майже 122,0 тис. незайнятих громадян, з них активними формами зайнятості було охоплено 65,6 тис. чол.

Досягнення Харківської області у 2009 році

Допомогу у працевлаштуванні отримали 41,7 тис. чол., з них 18,8 тис. молодих громадян, 20,0 тис. жінок та 3,2 тис. чоловіків з числа соціально незахищених категорій населення.

Підвищити свою кваліфікацію, пройти професійну підготовку або перепідготовку мали можливість 12,7 тис. чол.

Тимчасову зайнятість на оплачуваних громадських роботах було забезпечено для 11,2 тис. чол.

Вживались заходи щодо фінансової підтримки підприємств, що опинилися у скрутному становищі внаслідок світової фінансово-економічної кризи. Розпорядженням голови облдержадміністрації від 20.07.2009 р. № 403 створено комісію з аналізу причин тимчасового припинення виробництва на підприємствах Харківської області.

З травня 2009 року на трьох підприємствах області (ВАТ «Трест «Житлобуд-1», АТЗТ «Курязький домобудівельний комплекс», ДП «Харківський приладобудівний завод ім. Т.Г. Шевченка») запроваджено **виплату допомоги з часткового безробіття**, яку в 2009 році отримували понад 1,7 тис. працівників. Сума коштів, витрачених на ці цілі, склала понад 1,6 млн. грн.

За рахунок коштів служби зайнятості проходили професійне навчання працівники АТЗТ «Маяк» та ЗАТ ПК «Укрцемент», які перебували під загрозою звільнення.

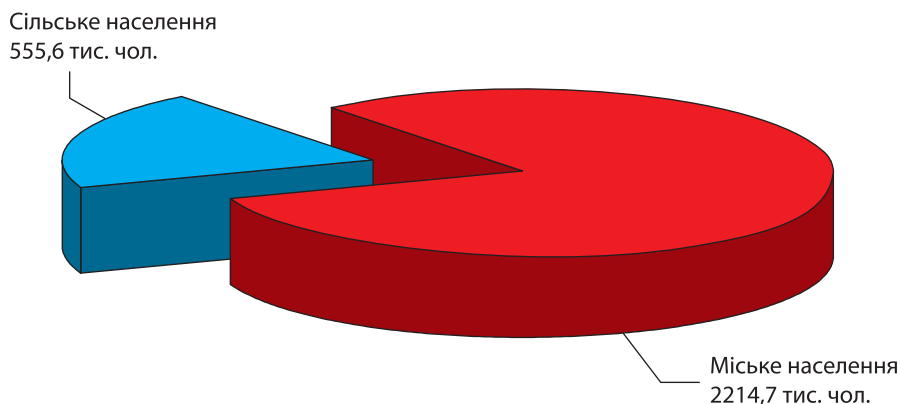
Демографічна ситуація

Харківська область — одна з найбільших областей України за кількістю населення.

Станом на кінець 2009 року в області мешкали 2770,3 тис. чол.

Протягом 2009 року відбувались певні позитивні зміни в демографічній ситуації. В області народилось майже 25 тис. немовлят, що на 0,2% більше у порівнянні з попереднім роком. Кількість померлих знизилась на 2,3 тис. чол., або на 5,6%.

Структура населення області

Соціальний захист населення

У санаторіях області та України протягом 2009 року оздоровлено 3063 ветеранів війни та інвалідів; автотранспортом забезпечено 32 інвалідів; розподілено понад 8,7 тис. одиниць засобів реабілітації інвалідів.

На вирішення першочергових питань інвалідів області в 2009 році з Фонду соціального захисту інвалідів направлено понад 3,58 млн. грн.

Незважаючи на кризу, в області втілювалась програма забезпечення інвалідів автотранспортом

Кошти використані на санаторно-курортне оздоровлення, забезпечення засобами пересування та протезо-ортопедичними виробами, придбання обладнання для створення 15 робочих місць для інвалідів, їх перекваліфікацію, спортивну реабілітацію та ін.

На приміських та міжміських внутріобласних маршрутах налічується 25 автобусів, які максимально пристосовані для перевезень інвалідів на візках. У м. Харкові функціонує спеціалізована транспортна служба для безкоштовного та пільгового перевезення осіб з обмеженими фізичними можливостями, якою у 2009 році виконано понад 2300 заявок.

В області функціонують 42 територіальних центри соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян, фахівці яких обслуговують понад 80 тис. чол. Це і придбання продук-

тів харчування, медикаментів, виклик лікаря, приготування обідів, допомога у прибиранні приміщень, прання білизни, оформлення документів на отримання субсидій з оплати житлово-комунальних послуг, організація відпочинку та багато іншого.

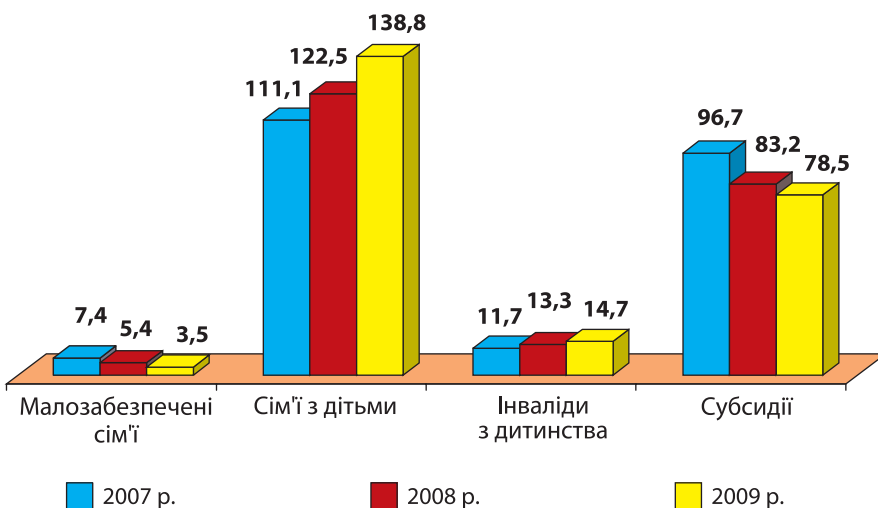
Проводилася постійна робота щодо покращення умов проживання і обслуговування людей похилого віку в інтернатних установах області, яких у 2009 р. діяло 18 і в них проживали 3,2 тис. підопічних. Обсяг бюджетних асигнувань на утримання закладів будинків-інтернатів за 2009 рік склав 63,9 млн. грн. (у 2008 році — 61,9 млн. грн.).

На базі 5 районних та 3 міських терцентрів діють 8 відділень ранньої соціально-побутової реабілітації дітей-інвалідів, де за 2009 рік пройшли реабілітацію 482 дитини.

Суттєвим механізмом підтримки населення є надання адресної соціальної допомоги, яку у 2009 році в області одержували майже 238,1 тис. чол. або сімей. Сума виплат склала 926,03 млн. грн.

На початок 2010 року житлові субсидії в області отримували 78,5 тис. сімей (7,4% від їх загальної кількості), з них 74,5% — це сім'ї пенсіонерів. У порівнянні з 2008 роком кількість отримувачів субсидій зменшилась на 4,7 тис. сімей. Субсидії на оплату житлово-комунальних послуг нараховані на 91,9 млн. грн., що на 19,9 млн. грн. більше, ніж у 2008 році. Субсидії на придбання скрапленого газу та твердого палива готівкою призначено 10,2 тис. сімей на суму 4,3 млн. грн., у порівнянні з 2008 роком кількість отримувачів зменшилась на третину, а витрати зменшились удвічі.

Кількість отримувачів державних соціальних допомог, тис. чол.

*Зустріч губернатора Арсена Авакова
з пенсіонерами Богодухівського району*

Значні кошти виділені для надання державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам, надання тимчасової допомоги дітям. Протягом 2009 року обсяг фінансування на виплату цих допомог склав 838,3 млн. грн. (у 2008 році — 649 млн. грн.).

Охорона здоров'я

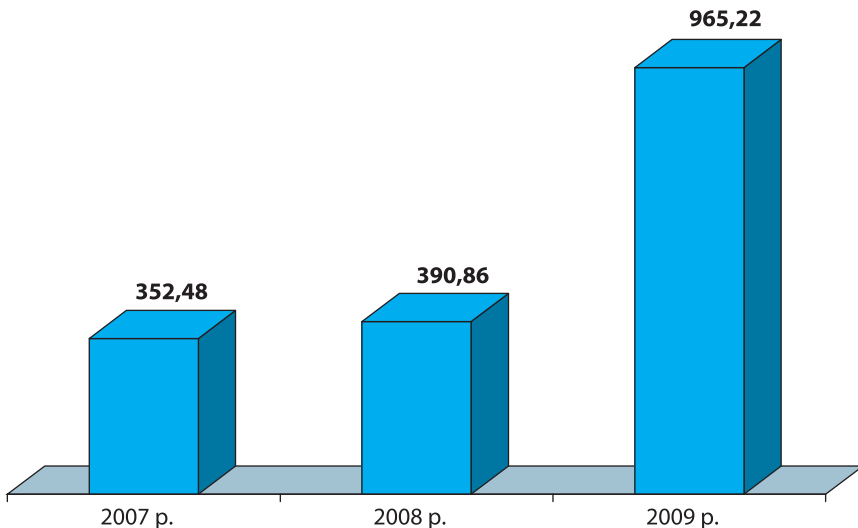
Протягом року робота була спрямована на реформування галузі охорони здоров'я, впровадження нових підходів до медичної допомоги, реалізацію та розповсюдження кращого досвіду, набутого в рамках міжнародних проектів.

В області реалізується 9 міжнародних пілотних проектів, спрямованих на впровадження сучасних технологій управління, фінансування та організації медичного обслуговування громадян різних категорій.

У 2009 році суттєво збільшено видатки на утримання закладів охорони здоров'я.

Фактичні витрати на одного мешканця області збільшилися у 2,5 разу — з 390,86 грн. (2008 р.) до 965,22 грн. (2009 р.).

Фактичні витрати на одного мешканця, грн.

Реалізація заходів обласної комплексної програми «Здоров'я Слобожанщини» дозволила вирішити питання забезпечення населення області лікарськими засобами для лікування цукрового та нецукрового діабету, а також забезпечення спеціальними ліками пацієнтів, які страждають на хворобу Гоше.

Завдяки проведенню комплексу заходів в охороні здоров'я Харківщини вдалося досягти певних позитивних тенденцій, а саме:

- на 4,4% зменшився показник загальної смертності, він становить 15,4 на 1000 населення проти 16,2% за попередній рік;
- на 5,9% зменшився показник малякової смертності, він склав 9,17% проти 9,75% у 2008 році;
- показник материнської смертності склав 3,67 на 100 тис. народжених живими, що на 75% менше, ніж у 2008 році (14,7);
- на 13,1% зменшилась захворюваність на активні форми туберкульозу, вона становить 63,2% на 100 тис. населення проти 72,4% у 2008 році.

У 2009 році впроваджені новітні медичні технології діагностики та лікування хворих шляхом введення в експлуатацію сучасного високоефективного медичного обладнання, придбаного за рахунок видатків обласного бюджету та отриманого через централізовані поставки та за кошти резервного фонду державного бюджету на загальну суму понад 11,0 млн. грн.

Зокрема, вперше в Україні на базі обласної клінічної лікарні — Центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф встановлено апарат «штучні легені» (оксигенатор крові), що дозволяє рятувати життя хворих при важких ускладненнях пандемічного грипу.

Сфера охорони здоров'я області отримала також:

- 6 апаратів штучної вентиляції легенів вищого класу, що відповідають кращим світовим зразкам;
- 34 дихальних апарати середнього класу, 19 пульсоксиметрів, 2 бронхофіброскопи для обласних і центральних районних лікарень районів області та закладів міста Харкова;
- за участю органів місцевого самоврядування м. Харкова придбано повний лабораторний комплекс обладнання для проведення досліджень та діагностики при будь-яких інфекційних процесах методом ПЛР (полімеразно-ланцюгової реакції).

За рахунок поставок 2009 року для первинної медико-санітарної ланки сільської місцевості до області надійшло 22 спеціальних санітарних автомобілів, призначені для роботи в амбулаторіях сімейної медицини, дільничних та центральних районних лікарнях.

Уперше за 19 років Харківщина отримала для сільської медицини сучасні та надійні медичні автомобілі європейського класу

Здійснювались заходи щодо поліпшення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я, створені нові відділення та інші структурні підрозділи і служби, зокрема:

- на базі обласної клінічної інфекційної лікарні відкрито відділення для лікування важких хронічних форм туберкульозу;
- проведено ремонт колишнього лікувального корпусу обласного клінічного онкологічного центру із подальшим розташуванням на його базі поліклініки;
- продовжується ремонт та реконструкція приймального відділення та сучасного відділення неонатальної реанімації Обласної дитячої клінічної лікарні № 1;
- відремонтовано поліклінічне відділення Циркунівської дільничної лікарні Харківського району;
- відкрито відділення реанімації, приймальне відділення та станцію швидкої медичної допомоги Дергачівської центральної районної лікарні;
- відремонтовано відділення швидкої допомоги у Зміївській центральній районній лікарні;
- після капітального ремонту на базі колишнього травматологічного відділення Лозівської ЦРЛ створено філіал Обласного клінічного центру урології та нефрології на 4 діалізних місця. Технології спеціалізованої

У відділенні нефрології Лозівської ЦРЛ жителі п'яти районів області зможуть отримувати своєчасне лікування із застосуванням найсучаснішого обладнання

допомоги пацієнтам із хронічною нирковою недостатністю стали доступнішими для жителів віддалених районів області;

- відкрито нову амбулаторію лікаря загальної практики — сімейної медицини у смт Слатине Дергачівського району.

Протягом минулого року отримали житло 32 медичних працівники, у т. ч. 25 лікарів та 7 молодших медичних спеціалістів.

В області забезпечено подальший розвиток сімейної медицини, охоплення населення сімейними лікарями становить 51,6%, у т. ч. сільського населення — 97,5%.

Продовжується впровадження нових методів лікування у галузі охорони здоров'я, протягом звітного періоду в Обласному клінічному центрі урології та нефрології успішно проведено 7 родинних трансплантацій нирок.

Освіта

Освітня стратегія області спрямована на забезпечення умов функціонування і розвитку навчальних закладів усіх типів, рівнів і форм власності та підвищення якості освітніх послуг.

Дошкільною освітою охоплено 59,6% (у 2008 році — 58,1%) дітей дошкільного віку, що перевищує середній показник по Україні (57%).

Охоплення дітей дошкільною освітою, %

Протягом 2009 року у Близнюківському районі відновлено діяльність Башилівського ДНЗ, який не працював більше 10 років; відкрито 7 закладів освіти: у Дергачівському, Близнюківському, Харківському (2 заклади) районах, Московському районі м. Харкова, дошкільні підрозділи у навчально-виховних комплексах (ЗНЗ–ДНЗ) у Сахновщинському (Лигівський НВК) та Чугуївському (Введенський НВК) районах.

Щорічно збільшується кількість навчально-виховних комплексів «дошкільний навчальний заклад — загальноосвітній навчальний заклад». У 2009 р. в області працювали 74 заклади такого типу (у 2008 році — 70 закладів).

З 1 вересня 2009 р. в усіх дитячих садках розпочато впровадження Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».

Функціонують 954 загальноосвітні навчальні заклади різних типів та форм власності, у яких навчається 233,8 тис. учнів.

У 2009/2010 навчальному році на виконання комплексної Програми розвитку гуманітарної сфери розпочала роботу спеціалізована школа-інтернат «Обдарованість» з поглибленим вивченням математики, фізики, хімії, біології та інформатики для дітей — мешканців області.

Сьогодні в області майже 15% шкіл — це заклади нового типу (52 гімназії, 49 ліцеїв, 4 колегіуми, 38 спеціалізованих шкіл).

Майже 28,2 тис. випускників загальноосвітніх навчальних закладів взяли участь у зовнішньому незалежному оцінюванні (ЗНО) навчальних досягнень учнів. Усього проведено 66 143 тестування, середній показник участі — 90,3% (у 2008 році — 85,6%).

Щасливі миттєвості в оздоровчому таборі «Бурлучок» (Борівський район)

Позашкільну освіту у 108 позашкільних навчальних закладах здобувають 99,2 тис. учнів, що складає 41,2% від загальної кількості дітей і підлітків шкільного віку (у 2008 році — 40,8%). Харківська область посідає третє місце в Україні з охоплення дітей позашкільною освітою (середній показник по Україні — 35,7%).

У 2009 році учні області вибороли IV загальнокомандне місце за підсумками заключного етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових дисциплін; 69 учнів області стали переможцями, 2 представляли Україну на Міжнародних учнівських олімпіадах і вибороли срібну та бронзову медалі.

У Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт Малої академії наук у 2009 році команда області за кількістю призових місць показала найкращий результат в Україні: 43 учні стали переможцями, 9 — посіли I місце.

28 учнів області з 1 вересня 2009 року отримують стипендію Президента України (у 2008 році — 27).

Значну увагу у своїй роботі облдержадміністрація приділяє соціальному захисту педагогічних працівників. У 2009 році покращили свої житлові умови 79 працівників навчальних закладів (у 2008 році — 17), у тому числі за рахунок державної іпотеки — 42.

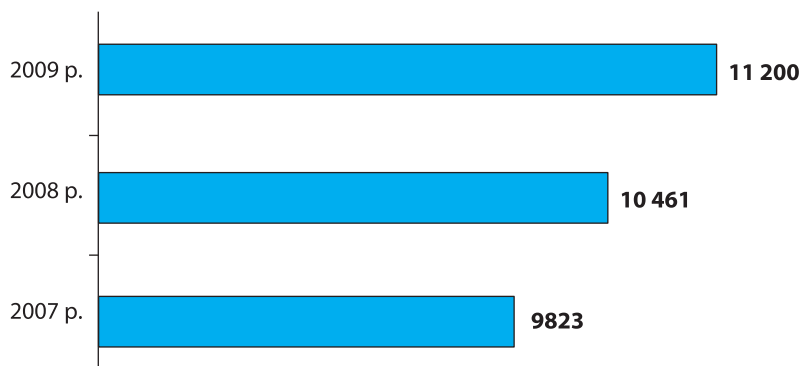
Одним із основних завдань є вирішення проблеми підвезення учнів та вчителів у сільській місцевості до шкіл. У 2009 році придбано 27 нових комфортабельних автобусів, які передано до навчальних закладів. У перевезенні учнів та вчителів сільської місцевості задіяно 284 одиниці автотранспорту.

Загальноосвітні навчальні заклади Харківщини оснащені 11 200 сучасними комп'ютерами (у 2008 році — 10 461). До мережі Інтернет підключено 783 загальноосвітні навчальні заклади (у 2008 році — 757), у тому числі у сільських районах — 489 (у 2008 році — 470). Забезпеченість доступом до мережі Інтернет складає 82% (у 2008 році — 78%), у тому числі у сільських районах — 74% (у 2008 році — 72%).

*Перший дзвінок для перших учнів
Пісочинського колегіуму*

Встановлено компютерів у навчальних закладах, шт.

Середній показник навантаження на 1 комп'ютер у цілому по області — 21 учень (у 2008 році — 23), у тому числі по сільських районах — 16 учнів (у 2008 році — 17). Усі загальноосвітні навчальні заклади I–III ступенів на 100% забезпечені комп'ютерною технікою. Ці показники є найкращими в Україні. У професійно-технічних навчальних закладах наявні 1128 сучасних комп'ютерів, навантаження складає 15,5 учня на 1 комп'ютер.

У системі професійної освіти спостерігаються позитивні тенденції щодо приведення її у відповідність до вимог державних стандартів, які запроваджені з 65 професій.

Харківська область посідає одне з провідних місць в Україні за підготовкою фахівців з вищою освітою для різних галузей економіки.

Мережа навчальних закладів Харківської області налічує 91 вищий навчальний заклад I–IV рівнів акредитації, з яких 15 мають статус національного, з них 2 самоврядні: у 2009 році Національній юридичній академії України імені Ярослава Мудрого надано статус самоврядного (автономного) дослідницького національного вищого навчального закладу, такий же статус має Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна.

Високу оцінку рівню освітніх послуг харківських ВНЗ надала Європейська хартія університетів: 5 ВНЗ області (Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харківський національний економічний університет, приватний вищий навчальний заклад Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія») мають представництво у Європейській асоціації з правом вирішального голосу.

Магістри найстарішого вищого навчального закладу Слобожанщини — Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна; липень 2009 року

У вищих навчальних закладах здійснюється підготовка фахівців з вищою освітою за 358 напрямками (ВНЗ III–IV рівнів акредитації) та 181 спеціальністю (ВНЗ I–II рівнів акредитації). У 2009 році відкрито 6 нових напрямів підготовки. У Харківській області зберігається найвищий серед регіонів України рівень кількості студентів на 10 тис. населення (1032 чол.). У вищих навчальних закладах області здобувають освіту понад 11 тис. іноземних громадян зі 106 країн світу. **У рамках міжнародного співробітництва відкрито Науково-консультаційний центр вищих навчальних закладів Харківської області в м. Душанбе (Республіка Таджикистан).**

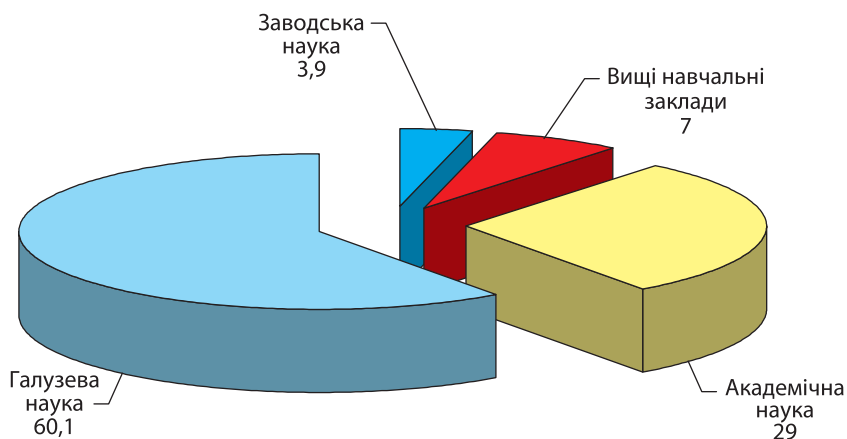
19 кращих студентів та 500 першокурсників-сиріт отримують обласні стипендії.

Обласна державна адміністрація та Рада ректорів Харківського вузівського центру реалізують понад 14 спільних проектів, серед яких «Слобожанське родинне свято», акція «Вища школа Харківщини — сільському абітурієнту», конкурс «Вища школа Харківщини — кращі імена», виставка творчих робіт у рамках педагогічних асамблей «Камерата».

Наука

Науковий потенціал Харківщини представлений понад 200 науковими установами. Серед них 18 установ Національної академії наук України, 31 вищий навчальний заклад III–IV рівнів акредитації, 4 національні наукові центри, 21 науковий об'єкт, що має статус національного надбання України та технопарк державного значення.

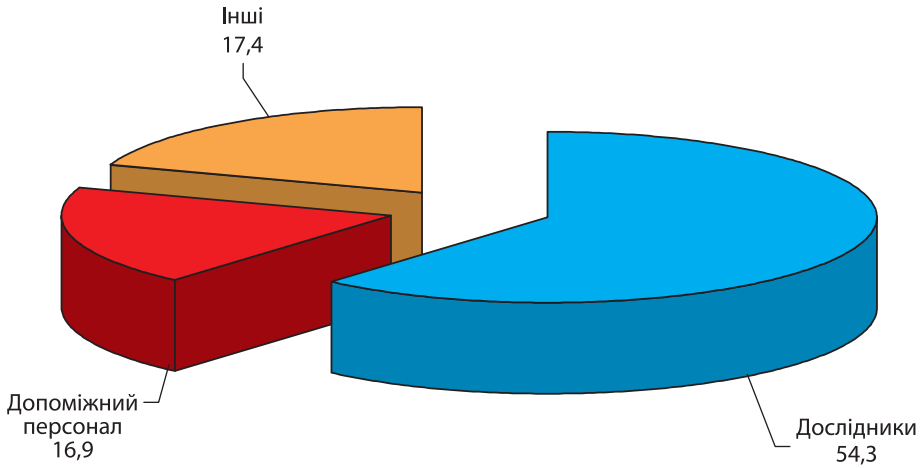
Науковий потенціал Харківщини за секторами наук, %

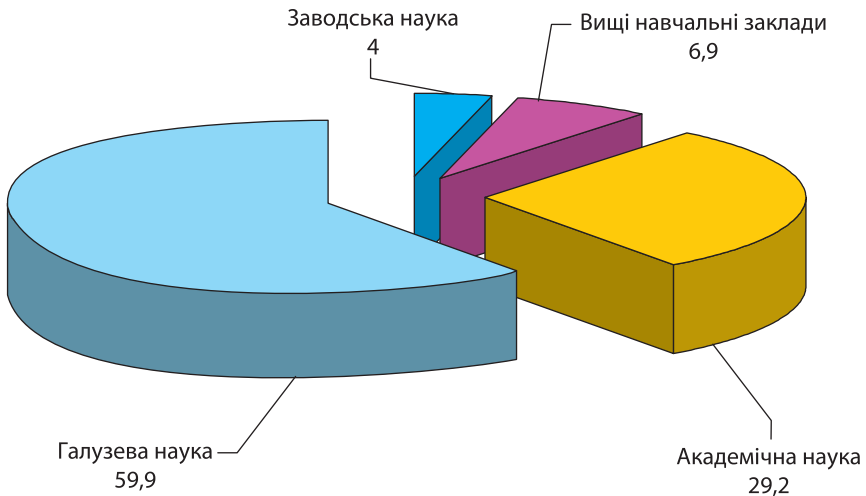
Близько 62,9% «наукового продукту» області припадає на установи галузевої науки.

У січні–вересні 2009 року науковими та науково-технічними роботами в організаціях області займалися 22,8 тис. працівників основної діяльності, з яких 12,3 тис. чол. належали до категорії дослідників.

Працівники науково-технічної діяльності, %

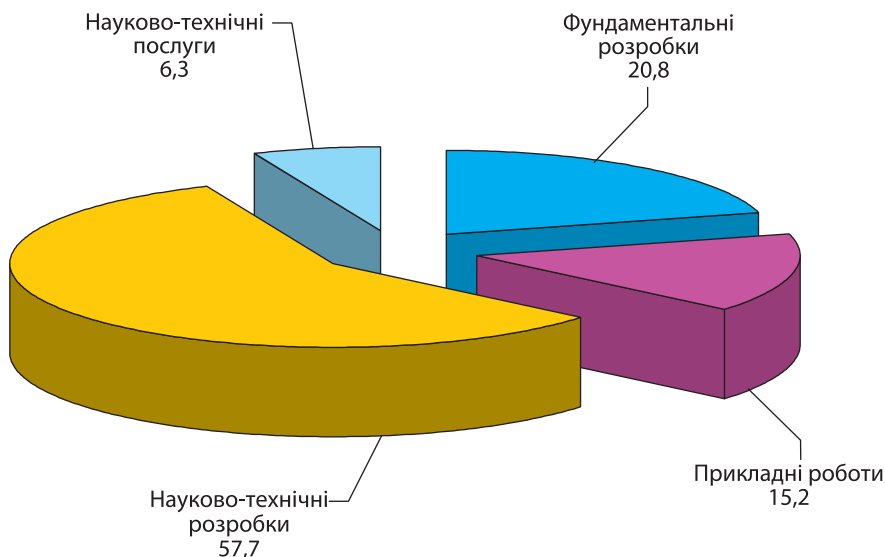
Загальний обсяг витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт по області склав 957,2 млн. грн., з яких 91,5% становили внутрішні витрати організацій (підприємств), а 8,5 — зовнішні.

Валові витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт, %

Досягнення Харківської області у 2009 році

У січні–вересні 2009 року наукові та науково-технічні роботи виконували 202 організації, загальний обсяг виконаних робіт становив 1029,2 млн. грн., у тому числі виконаних власними силами організацій та підприємств — 947,4 млн. грн. За видами наукові та науково-технічні роботи розподілялися таким чином: 57,7% становили науково-технічні розробки, 36% — науково-дослідні роботи та решта — науково-технічні послуги (6,3%).

Структура виконаних наукових та науково-технічних робіт у 2009 році, %

Провідними науковцями регіону розроблено проект Програми розбудови регіональної інноваційної системи Харківської області на 2009–2013 роки для створення ефективної системи підтримки пріоритетних напрямів наукових досліджень. Основні заходи Програми були включені до Комплексної програми розвитку гуманітарної сфери на 2009–2013 рр., затвердженої рішенням XXXVIII сесії Харківської обласної ради V скликання від 3 лютого 2009 року № 1103-V. На виконання програми створені бази даних технологічних потреб та наукових пропозицій, елементів інноваційної інфраструктури області. Постійно проводиться підвищення кваліфікації державних службовців з питань розбудови інноваційної економіки на базі Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

20 видатних вчених та 20 молодих науковців отримують обласні стипендії. Щороку проводиться обласний конкурс «Кращий молодий науковець Харківщини», регіональний конкурс студентських наукових робіт, щорічні урочистості з нагоди Дня науки.

Культура і мистецтво

Діяльність закладів культури і мистецтв Харківщини спрямована на відродження й розвиток духовності, історичних цінностей народу, підтримку та розвиток жанрів народної творчості та професійного мистецтва.

Мережа закладів культури області складається з 1333 бібліотек, 716 клубів і Будинків культури усіх систем і відомств (у тому числі Харківського обласного центру народної творчості та Українського культурного центру «Юність»), 6 театрів, 36 музеїв, Харківської обласної філармонії, Молодіжного академічного симфонічного оркестру «Слобожанський», Центру охорони культурної спадщини, 4 училищ, 78 шкіл естетичного виховання, обласного навчально-методичного центру підвищення кваліфікації працівників

На відкритті виставки фоторобіт відомого кінооператора Анатолія Заболоцького «Жизнь подарила увидеть...» в обласній художній галереї; вересень 2009 року

Досягнення Харківської області у 2009 році

культосвітніх закладів, 9 кінотеатрів, 89 стаціонарних установок та 18 мобільних відеокомплексів.

У 2009 році в закладах культури і мистецтв області проведено понад 145 заходів, з них 10 міжнародних та всеукраїнських фестивалів-конкурсів; 11 регіональних фестивалів-конкурсів; 30 культурно-мистецьких заходів, концертів; 63 виставки; 9 конференцій та інші.

Етнофестиваль «Співочі тераси» на Краснокутищині зібрав відомі фольклорні колективи та виконавців з усієї країни. Губернатор області Арсен Аваков із фірмовим короваєм фестивалю; вересень 2009 року

Візитною картокою області стали міжнародні, національні, регіональні фестивалі та конкурси, серед яких Міжнародний музичний фестиваль «Харківські асамблеї», міжнародні фестивалі-конкурси «С. Рахманінов та українська культура», Міжнародний фестиваль-конкурс хореографічного мистецтва «Зелен світ» та естрадної пісні «Жива вода»; регіональні фестивалі-конкурси читців «Вічне слово Кобзаря»; вокальної музики, присвячений пам'яті народної артистки УРСР Оксани Петрусенко, і конкурс гумору «Шельменко вітає»; фольклорний фестиваль зимового календаря «Святовид» та ін. Гордістю Харківщини є Великий Слобожанський ярмарок та етнічно-мистецький фестиваль «Печенізьке поле», які сприяють розвитку й популяризації її мистецьких та ярмаркових традицій. У 2009 році започатковано проведення етнофестивалю «Співочі тераси» в с. Городне Краснокутського району.

30 вересня у м. Києві в рамках заключного етапу Фестивалю мистецтв України відбувся творчий звіт майстрів мистецтв і колективів художньої са-

модіяльності Харківської області, у концертній програмі якою своєю майстерність продемонстрували понад 1000 талановитих митців Харківщини. Були представлені виставки, які відобразили історико-культурний, ужитково-мистецький, туристичний та творчий потенціал Харківської області. Під час виставкових заходів відбулася презентація фотоальбому «Знайом та незнайома Харківщина».

За вагомий особистий внесок у розвиток культурно-мистецької спадщини України, високу професійну майстерність та активну участь у проведенні Фестивалю мистецтв України відзначені державними нагородами та удостоєні почесних звань 28 представників культури та мистецтв Харківщини.

З метою відзначення визначних діячів культури та мистецтв у 2009 р. присуджено три премії ім. О.С. Мазельського та надано іменні стипендії у галузі культури та мистецтв 12 визначним діячам та представникам талановитої молоді.

Протягом року у театрах репрезентовано вісім прем'єрних вистав, серед яких «Снігуронька» (Харківський театр для дітей та юнацтва); «Женитьба», «Опасный поворот» (Харківський державний академічний російський драматичний театр ім. О.С. Пушкіна); «Прості історії Антона Чехова», «Майська ніч» (Харківський державний академічний театр ляльок ім. В.А. Афанасьєва); «Черевички», «Трубадур та його друзі» (Харківський академічний театр опери та балету ім. М.В. Лисенка); «Сон літньої ночі» (Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т.Г. Шевченка).

У 2009 році відбулися урочисті заходи, присвячені 70-річчю державного академічного театру ляльок ім. В.А. Афанасьєва, 80-річчю академічного театру музичної комедії та провідної концертної організації України — Харківської обласної філармонії.

Комп'ютерами забезпечено 135 бібліотек області. Функціонують 3 Інтернет-центри: у Харківській обласній універсальній науковій бібліотеці, центральних бібліотеках Ізюмського та Зачепилівського районів.

Аби подивитись виставу «Прості історії Антона Чехова» у Харківському державному академічному театрі ляльок ім. В.А. Афанасьєва глядачі спеціально їдуть у Харків навіть з Києва та Львова

С.І. Васильківський. «Околиця»

За ініціативи та підтримки обласної державної адміністрації з метою збереження, відновлення та використання пам'яток культурної спадщини національного значення протягом 2009 року продовжувалися ремонтно-реставраційні роботи та упорядкування паркової зони палацо-паркового комплексу «Шарівка» у Богодухівському районі.

У 2009 році на базі Чугуївського художньо-меморіального музею І.Ю. Рєпіна та пам'ятки архітектури XIX століття — будівлі Штабів військових поселень у м. Чугуєві створено обласний комунальний заклад «Художньо-меморіальний музей І.Ю. Рєпіна». Це перший етап у створенні багатoproфільного музейного комплексу. Реалізація проекту стане важливим кроком у справі вивчення та популяризації етнографічної спадщини нашого краю.

Важливою подією у сфері музейної справи Харківщини стало повернення відреставрованого гетьманського прапора Українського війська кінця XVII ст. до музейного зібрання Харківського історичного музею. Цей прапор — реліквія України доби Гетьманщини. Він був символом верховної влади тодішньої української держави та свідком великих історичних подій. Прапор виготовлено у 1686–1688 рр. у Палаті зброї Московського Кремля. Реставрація прапора виконана спеціалістами Національного музею у м. Кракові.

Проведено науково-практичну конференцію до 155-річчя від дня народження видатного українського вченого, академіка АН України, істори-

На відкритті виставки народного художника України, академіка Віктора Сидоренка в обласній художній галереї «Мистецтво Слобожанщини»; серпень 2009 року

ка, етнографа, музеєзнавця та літературознавця, засновника історичного музею — Миколи Федоровича Сумцова.

У жовтні 2009 року в Київському музеї російського мистецтва відбулася презентація альбому «Шляхами С.І. Васильківського» з колекції Харківського художнього музею.

У 2009 році на проведення капітальних, поточних ремонтів, відновлення роботи опалювальних систем закладів культури області використано близько 5,2 млн. грн. Усього на поліпшення матеріально-технічної бази та забезпечення функціонування закладів культури у 2009 році залучено понад 9,8 млн. грн.

28 травня 2009 року у новому відремонтованому приміщенні відкрилася обласна художня галерея «Мистецтво Слобожанщини».

Вшанування історичної спадщини

У рамках виконання Указу Президента від 12.06.2009 р. № 432 «Про додаткові заходи щодо **вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні**» в регіоні продовжено комплекс організаційних, просвітницьких, інформаційних, культурно-мистецьких та меморіальних заходів.

У районах області триває дослідницька робота з виявлення жертв та живих свідків найжахливішої трагедії в історії України ХХ ст. Протягом 2009 року приведені у належний санітарний стан та упорядковані місця поховань жертв геноциду українського народу та пам'ятні знаки.

Проведено медичний огляд осіб, які пережили Голодомор, обстежені умови їх мешкання, за потребою надана соціально-побутова, адресна матеріальна допомога.

У 2009 році друком вийшло кілька наукових та науково-публіцистичних робіт, присвячених Голодомору 1932–1933 рр. на Харківщині. Напередодні Дня вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років у прес-центрі «Майдан Свободи» відбулися презентації видань з відповідної тематики за участі їх авторів: Т.В. Кобзевої «Хочу знати правду!?» (про Голодомор на Нововодолажчині), С.В. Швиголь «О горе, горе незабутнє», Л.Я. Омельченко «Голодомор 1932–1933 рр. на Зачепилівщині», О.Я. Ісаєва «Людомор на Борівщині», В.І. Сосницького «Операція «Куркулі».

Завдяки тісній співпраці Харківської облдержадміністрації з Литовським національним телебаченням, отримано ексклюзивне право показу в Україні на регіональних телеканалах області документального фільму «Vados (Голод)» режисера Р. Бружаса про трагедію Голодомору 1932–1933 рр. в Україні, знятого литовськими кінематографістами у 2008 році, зокрема і в Харківській області.

У програмах Харківської обласної державної телерадіокомпанії та регіональних телеканалів демонструвалися тематичні програми: «Голодомор», «Голод-32–33» та документальні фільми «Голод–33», «Жорна»; «Свіча Джеймса Ернеста Мейса»; «Час темряви», 5 міні-фільмів циклу «Долі»; «Великий злам»; «Свідчення очевидців. 33-й», «Цей день в історії».

Харків'яни пам'ятають безвинно загиблих під час Голодоморів в Україні

Проведено культурно-просвітницькі заходи: вечір пам'яті «Не можна забути» в Українському культурному центрі «Юність», годину-реквієм «Забуттю не підлягає» у Харківському історичному музеї, літературну композицію у Харківській обласній бібліотеці для юнацтва «Скорботна свічка пам'яті святої», читацьку конференцію в Державному архіві Харківської області.

У навчальних закладах області оформлено тематичні виставки, проведено уроки Пам'яті, засідання «круглих столів», конкурси рефератів, перегляди тематичних документальних фільмів, екскурсії до Харківського історичного музею на виставку до Дня пам'яті жертв голодоморів і політичних репресій.

У День пам'яті жертв голодоморів 28 листопада проведено:

- вшанування пам'яті жертв голодоморів в усіх населених пунктах області за участю керівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, релігійних організацій, народних депутатів та депутатів місцевих рад, свідків голодоморів, представників політичних партій, громадських організацій — з покладанням траурних вінків, композицій із колосків і горщиків з пшеницею до пам'ятників, пам'ятних знаків, місць поховань жертв голодоморів;

- загальнонаціональну акцію «Запали свічку!» в усіх районах (містах) області;

Зустріч губернатора Арсена Авакова з Героями Радянського Союзу

- покладання траурних вінків і квітів на Меморіалі пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр. у Дергачівському районі з проведенням мітингу-реквієму та до Пам'ятного знака — Хреста жертвам Голодомору в Молодіжному парку м. Харкова за участю керівництва обласної державної адміністрації та Харківської міської ради, представників об'єднань громадян, громадськості;

- скорботну ходу від Молодіжного парку до площі Свободи.

28 жовтня 2009 року в області широко відзначено **65-річницю визволення України від фашистських загарбників**. З метою вшанування ветеранів та світлої пам'яті загиблих у роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр., збереження традицій старших поколінь проведено урочисті зустрічі керівництва місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з активом громадських ветеранських організацій, ветеранами Великої Вітчизняної війни, вечори пам'яті з удовами загиблих, працівниками тилу, покладання квітів до меморіалів та пам'ятників у районних центрах, містах обласного значення, урочисті засідання, святкові концерти, фестиваль ветеранської пісні у Національному меморіальному комплексі «Висота маршала І.С. Конєва».

У районах області проведені упорядкування 32 військових поховань, 623 братських могил, 41 меморіального комплексу, що увічнюють пам'ять захисників Вітчизни.

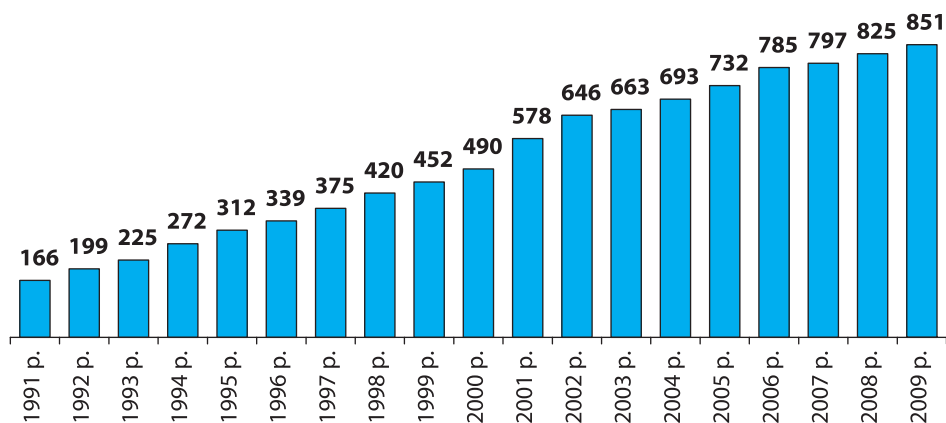
Завершено естафету пам'яті «Слава визволителям України», після чого символи Перемоги передано до Харківського історичного музею.

Релігія

У 2009 році в області діяли 851 релігійна організація, у тому числі 10 духовних управлінь та центрів — Української православної церкви (УПЦ), Української православної церкви Київського патріархату (УПЦ КП), Української автокефальної православної церкви (УАПЦ та УАПЦ(о)), євангельських християн-баптистів (ЄХБ), християн віри євангельської (ХВЕ), об'єднання хасидів ХаБаД Любавич іудейських релігійних громад та організацій Харківського регіону, Української християнської євангельської церкви, Римсько-католицької церкви (РКЦ), Об'єднаної церкви християн віри євангельської; 827 релігійних громад; 8 монастирів (3 — УПЦ, 5 — РКЦ); 7 місій (1 — УПЦ КП, 1 — УАПЦ, 2 — РКЦ, 1 — ЄХБ, 1 — ХВЕ, 1 — Міжконфесійне Східне регіональне Біблійне товариство); 1 братство (РКЦ); 8 духовних навчальних закладів (УПЦ — 2, УАПЦ — 1, ЄХБ — 3, ХВЕ — 1, іудеї — 1), у тому числі 2 духовних семінарії (УПЦ та УАПЦ).

Динаміка зростання кількості релігійних організацій області, кількість

*Відновлення храму Іоанна Богослова
Української православної церкви
по вул. Котлова у м. Харкові*

Протягом 2009 року особлива увага приділялася виконанню Указу Президента України від 25.07.2008 р. № 668/2008 «Про День хрещення Київської Русі — України». В області були проведені заходи з підготовки та відзначення Дня хрещення Київської Русі — України.

В усіх районах області та м. Харкові проходили літературні та мистецькі виставки, «круглі столи», науково-практичні конференції, присвячені історії хрещення Русі, відродженню духовності тощо.

У 2009 році за підтримки органів державної влади та місцевого самоврядування, шляхом надання благодійної допомоги жертводавцями та меценатами збудовано, освячено та введено в дію 3 храми та 2 каплиці Української православної церкви та 1 Зала Царств релігійної громади Свідків Єгови. Вказані культові споруди збудовано без залучення бюджетних коштів.

В області будується 52 та реставрується 19 культових споруд.

У 2009 році органами влади релігійним громадам виділено під будівництво культових споруд 6 земельних ділянок.

У 2009 році на виконання Указу Президента України від 21.03.2002 р. № 279 «Про невідкладні заходи щодо остаточного подолання негативних наслідків тоталітарної політики колишнього Союзу РСР стосовно релігії та відновлення порушених прав церков і релігійних організацій» віруючим у власність передано 3 культові споруди:

- управлінню Харківської єпархії УПЦ передано Свято-Успенський собор із дзвіницею у м. Харкові;
- релігійній громаді УПЦ передано Покровський собор у м. Чугуєві;
- релігійній громаді УПЦ передано Свято-Вознесенський храм у с. Берека Первомайському району.

У 2009 році релігійні організації області усіх конфесій здійснювали велику соціальну роботу, яка виходила за вузькі конфесійні рамки та спрямовувалась на допомогу незахищеним прошаркам населення, знедоленим

та людям, що опинились у тяжких життєвих ситуаціях. Релігійні організації регіону надавали соціально та патронажну допомогу інвалідам, хворим, громадянам похилого віку, дітям-сиротам, опікувалися засудженими у місцях позбавлення волі.

Пріоритетним завданням органів державної влади області у 2009 році було забезпечення проведення на території регіону державної політики щодо релігії і церкви, спрямованої на сприяння вільному розвитку суспільних відносин, пов'язаних із світоглядною, передусім релігійною, самореалізацією громадян, створення необхідних суспільно-політичних умов для забезпечення свободи совісті, релігії, діяльності релігійних організацій, гармонізації взаємовідносин церкви і держави, утвердження демократичних форм їх співіснування та співпраці на благо суспільства.

Каплиця Спасів Скит, зведена біля місця катастрофи царського потяга в 1888 році, відреставрована за підтримки Південної залізниці

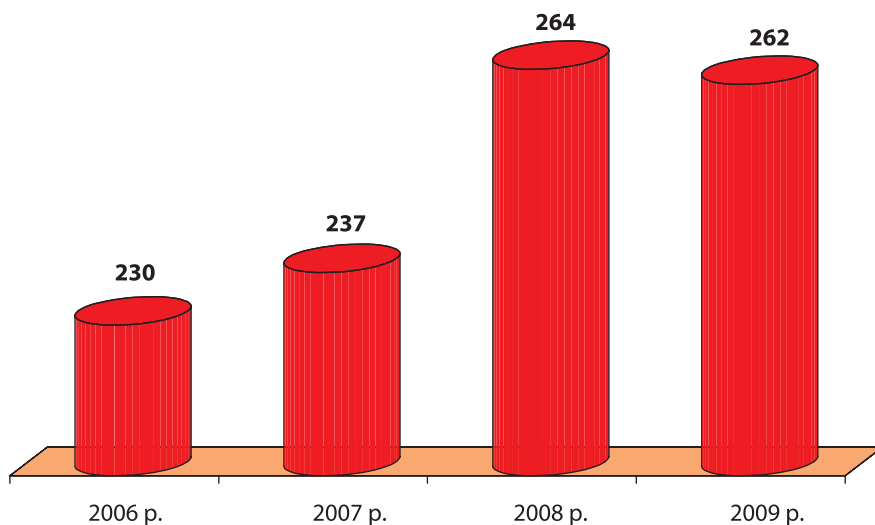
Фізична культура та спорт

В області активно розвиваються 142 види спорту: 46 олімпійських, 49 неолімпійських, 20 спортивно-технічних і прикладних, 27 — для осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Область стабільно входить до трійки кращих як з олімпійських, так і з неолімпійських видів спорту.

Виступаючи в чемпіонатах, Кубках Світу та Європи, спортсмени області вибороли 262 медалі різного гатунку.

Динаміка завойованих медалей, одиниць

Атлети області успішно виступили на XXI Дефолімпійських іграх у м. Тайпеї, де ними було завойовано 19 медалей (8 золотих, 6 срібних і 5 бронзових).

На XXV Всесвітній Універсіаді в Сербії студенти-харків'яни завоювали 5 золотих, 3 срібні і 2 бронзові медалі.

Традиційно впевнено виступали у чемпіонатах і Кубках України команди з ігрових видів спорту:

- ватерполістки «Харків'янки», волейболісти «Локомотива», регбісти «Олімпу» перемогли у чемпіонатах та вибороли Кубки країни;
- ватерполісти «БМК» та футболістки «Житлобуд-1» посіли II місце;
- футболісти ФК «Металіст» втретє поспіль стали бронзовими призерами чемпіонату країни.

За успішні виступи в чемпіонатах Світу та Європи 2009 року спортсменам та їх тренерам виплачені винагороди обласної державної адміністрації на суму 370,06 тис. грн.

100 кращим та перспективним спортсменам області щомісячно виплачувалась стипендія голови обласної державної адміністрації. У 2009 році виплачено стипендій на загальну суму 771,8 тис. грн.

Підготовку спортивного резерву в області здійснювали 91 дитячо-юнацька спортивна школа та 12 спеціалізованих спортивних шкіл олімпійського резерву.

Здійснювались заходи щодо поліпшення матеріально-технічної бази спортивних споруд.

У 2009 році завершено реконструкцію легкоатлетичного манежу КП ОСК «ХТЗ», побудовано сучасний спортивний зал у загальноосвітній школі Сахновщинського району та футбольне поле

в с. Зідьки Зміївського району. Введено в експлуатацію відбудований стадіон у м. Чутуєві, відкрито після реконструкції стадіон у м. Люботині.

Вперше за роки незалежності України Яна Демент'єва виборола золоту медаль чемпіонату Світу та вдруге чемпіонату Європи з веслування академічного. Підтвердили свій високий рівень майстерності олімпійці Віктор Рубан (стрільба з лука — III місце на чемпіонаті Світу в Кореї та I місце у Всесвітній Універсіаді), Олексій Пригоров (стрибки у воду — золота медаль на чемпіонаті Європи в Італії), Ібрагім Алдатов (боротьба вільна — бронзова медаль на чемпіонаті Світу та срібна — на чемпіонаті Європи), чемпіоном Європи з триатлону вперше став Ростислав Певцов.

На старті легкоатлетичного манежу ОСК «ХТЗ»

Велоспорт на Харківщині набирає обертів

Визначальний вплив на розвиток Олімпійського руху в Харківській області у 2009 році здійснювало обласне відділення Національного Олімпійського комітету України, яке з 2008 року очолює голова обласної державної адміністрації А.Б. Аваков.

Вперше за всю історію своєї діяльності відділення має генерального спонсора — ВАТ «Турбоатом», — який надає фінансову підтримку розвитку Олімпійського руху в Україні та на Слобожанщині, підтримує спортсменів області, які беруть участь в Олімпійських, Параолімпійських, Дефолімпійських іграх, Всесвітніх універсиадах, чемпіонатах, Кубках Світу та Європи, всеукраїнських та міжнародних змаганнях. У 2009 році відділення спільно з фізкультурно-спортивними організаціями області провело традиційні всеукраїнські заходи: «День олімпійського бігу», «Олімпійський урок», конкурс серед спортивних журналістів, змагання з баскетболу, легкої атлетики, велоспорту, турніри пам'яті олімпійських чемпіонів з важкої атлетики, пляжного волейболу.

Сім'я і молодь

У 2009 році в рамках проведення в Україні року молоді в області активізовано роботу щодо забезпечення умов для самореалізації, працевлаштування та соціальної підтримки молоді, підтримки діяльності молодіжних громадських організацій.

Досягнення молодих людей Харківщини відзначені на найвищому рівні. Протягом 2009 року 3 молодих науковці області отримали гранти Президента України, 2 — премії Кабінету Міністрів України, 2 представники області стали переможцями XI Всеукраїнського конкурсу бізнес-планів підприємницької діяльності серед молоді. Усього в обласних заходах, спрямованих на підтримку творчої та обдарованої молоді, таких як конкурс-огляд молодих

Учасники III обласного благодійного дитячо-юнацького фестивалю «Рибалки проти наркотиків» на водоймищі в снт Безлюдівка (Харківський район); вересень 2009 року

письменників «Молода Слобожанщина», виставка «Барви Слобожанщини», фестиваль дитячої творчості «Весняні дзвіночки», творчі фестивалі і конкурси тощо, взяли активну участь близько 8800 молодих людей.

Для вирішення проблеми працевлаштування та організації вторинної зайнятості молоді в області працюють 3 молодіжних центри праці, 19 студентських центрів праці, 5 громадських організацій — соціальних партнерів. За їх допомогою протягом 2009 року 8681 молода людина залучена до роботи у 189 молодіжних трудових загонах, проведено 52 профорієнтаційних заходи, якими охоплено понад 2000 осіб із числа учнівської та студентської молоді.

Започатковано та проведено обласний конкурс «Кращий молодіжний роботодавець», лауреатами якого стали 25 кращих роботодавців із числа представників малого, середнього та великого бізнесу області.

У 2009 році в традиційному обласному конкурсі проектів соціальних програм, розроблених громадськими організаціями стосовно сім'ї, дітей, жінок та молоді, взяли участь 32 громадських організації і для реалізації відібрано 16 проектів.

В області функціонували 352 соціальних формування, у тому числі 3 соціальних заклади, діяльність яких спрямована на проведення соціальної роботи в молодіжному та дитячому середовищі: Обласний соціальний гуртожиток для молоді (м. Чугуїв), Обласний центр матері та дитини (м. Любо-

В Обласному центрі матері та дитини у м. Люботині не залишають без допомоги жодну жінку, що потрапила у складні життєві обставини

тин), Обласний центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді (м. Балаклія). У 2009 році послугами цих центрів скористалися понад 200 чол.

У 2009 році вживалися заходи щодо забезпечення умов для відпочинку та оздоровлення дітей, підтримки сімей області.

Влітку 2009 року на Харківщині функціонували 863 дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, у т. ч. 34 заміських заклади оздоровлення та відпочинку та 3 заклади санаторного типу. Вперше у 2009 році було відкрито два нових дитячих оздоровчих заклади: «Бурлучок» Шевченківської райдержадміністрації, «Ялинка» (санаторного типу) ЗАТ ЛОЗП України «Укрпрофоздоровниця».

За підсумками оздоровчої кампанії 2009 року забезпечено оздоровлення та відпочинок 150 961 дитини області, що складає 66,8% від загальної кількості дітей 7–16 років (2008 рік — 148 855 дітей, або 62,2% від кількості дітей 7–16 років). Показники оздоровчої кампанії 2009 року по області є вищими за показники в середньому по Україні.

Протягом 2009 року оздоровлено 78% дітей 7–16 років, що потребують особливої соціальної уваги та підтримки, у т. ч. було забезпечено оздоровлення 100% дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

На фінансування дитячої оздоровчої кампанії 2009 року витрачено 71,351 млн. грн., що на 6% більше від суми 2008 року (67,113 млн. грн.). У середньому по області кількість коштів, витрачених на оздоровлення

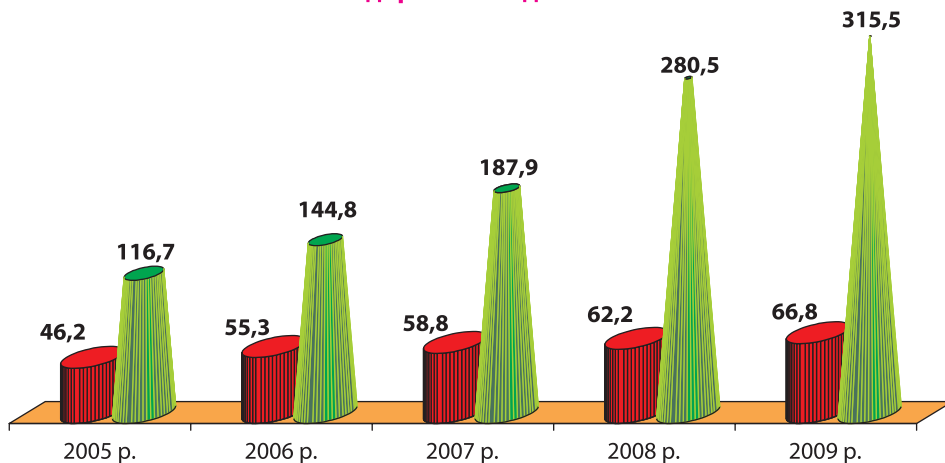

Канікули — це завжди весело! Вихованці Палацу дитячої та юнацької творчості під час виступу у таборі «Червона гвоздика»

Досягнення Харківської області у 2009 році

дітей (за рахунок усіх джерел фінансування), у розрахунку на 1 дитину 7–16 років складає 315,5 грн. (факт 2008 року — 280,5 грн.).

Оздоровлення дітей

■ % оздоровлених дітей до загальної кількості дітей 7–16 років

■ Кількість коштів, використаних на оздоровлення, у розрахунку на 1 дитину (грн.)

Басейн оздоровчого табору заводу ім. В.О. Малишева

Значну увагу протягом 2009 року було приділено популяризації сімейних цінностей. На території Харківської області у 2009 році мешкало понад 627 тис. сімей, у т. ч. 227 тис. сімей з неповнолітніми дітьми (виховується 424,7 тис. неповнолітніх дітей), з них 6578 багатодітних сімей (26 сімей з трійнями), 115 558 молодих сімей, 3376 сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, 303 жінки, що отримали почесне звання України «Мати-героїня» (у т. ч. 126 жінок, яким звання присвоєне у 2009 році).

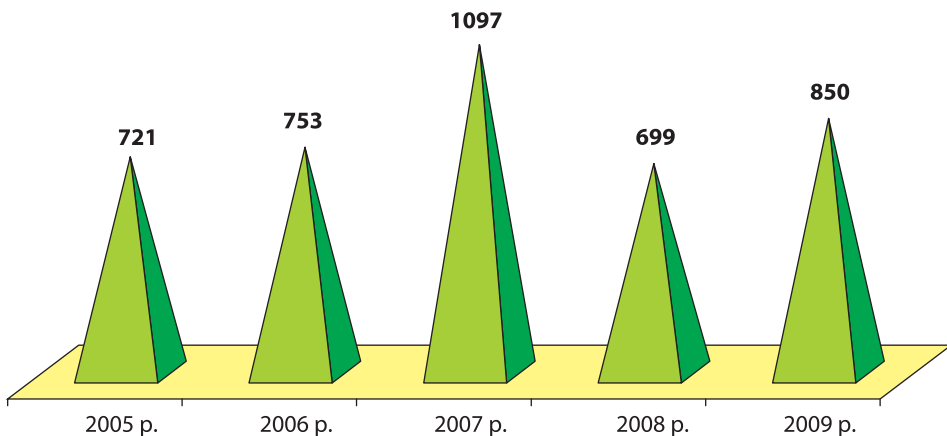
З метою підтримання сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, в області діє 43 служби соціальної підтримки сім'ї. Протягом 2009 року під соціальним супроводом перебувало 978 сімей (в яких виховується 1903 діти), за підсумками роботи 502 родини було знято з обліку із позитивним результатом.

Соціально-правовий захист дітей

Одним із пріоритетних напрямків роботи облдержадміністрації у 2009 році було вирішення питань соціально-правового захисту дітей, у т. ч. дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Протягом останніх двох років уповільнився процес зменшення дитячого населення області. Спостерігається і позитивна динаміка стосовно кількості дітей, які залишилися без піклування батьків. Станом на 01.01.2010 року в області налічується 5247 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Протягом 2009 року кількість дітей цих категорій зменшилася на 382 чол. Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, складають 1,23% від загальної кількості дітей, що мешкають на території області.

Кількість дітей, які отримали правовий статус дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування

Щороку збільшується кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що виховуються в умовах сім'ї — під опікою, піклуванням, у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях.

Це дозволило скоротити кількість дітей, які виховуються в інтернатних закладах, і забезпечити в них більш оптимальні умови виховання, а також забезпечити умови для виховання дітей зі збереженням родинних зв'язків та з урахуванням місця походження дитини, що залишилася без батьківського піклування.

Із загальної кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, 1481 чол. (28,2%) виховуються в умовах інтернатних закладів, що на 502 дитини менше у порівнянні з 2008 роком.

Свято останнього дзвоника в Люботинському інтернаті; червень 2009 року

На кінець 2009 року на території області 616 дітей виховувалися у 41 дитячому будинку сімейного типу та 246 прийомних сім'ях. Протягом 2009 року в області кількість дитячих будинків сімейного типу збільшилася на 11 сімей, а прийомних сімей — на 39. До зазначених сімейних форм виховання було передано 142 дитини.

У прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу на кінець року виховувалися 131 дитина віком до 6 років, 473 дитини віком від 6 до 18 років, 11 дітей віком понад 18 років. Із загальної кількості дітей у сім'ях виховується 277 хлопчиків та 338 дівчаток.

Найбільша кількість дітей, що влаштовані до сімейних форм виховання, у Балаклійському (30 дітей), Барвінківському (21 дитина), Близнюківському (18 дітей), Богодухівському, Валківському (по 21 дитині),

Досягнення Харківської області у 2009 році

Великобурлуцькому (26 дітей), Вовчанському (22 дитини), Зміївському (38 дітей), Кегичівському (20 дітей), Краснокутському (32 дитини), Лозівському (30 дітей), Харківському (39 дітей), Чугуївському (20 дітей) районах, в містах Ізюмі, Чугуєві (по 18 дітей) та Куп'янську (21 дитина).

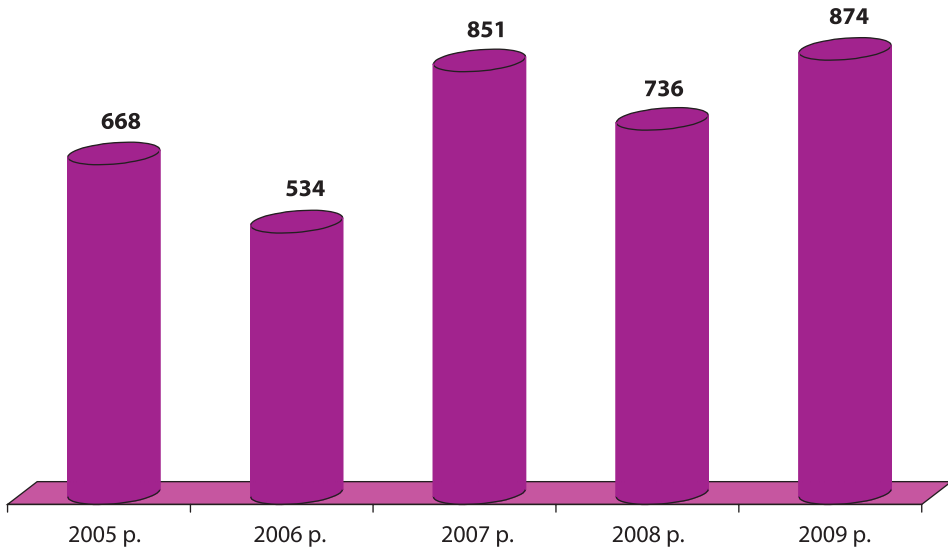

Велика та щаслива родина Віктора та Надії Юхимців з Балаклії

Усього в сільських районах області утворені та працюють 194 прийомних сім'ї (284 дитини) та 34 дитячі будинки сімейного типу (214 дітей); у містах обласного підпорядкування — 27 прийомних сімей (42 дитини) та 5 дитячих будинків сімейного типу (34 дитини); у районах м. Харкова — 25 прийомних сімей (34 дитини) та 2 дитячих будинки сімейного типу (8 дітей).

Протягом останніх років кількість дітей, які передаються до сімейних форм виховання, перевищує кількість дітей, які залишаються без батьківського піклування.

Кількість дітей, які перебувають на сімейних формах виховання, у порівнянні з 2008 роком збільшилася в середньому по області на 4,3%. Найбільший приріст мають такі райони, як Балаклійський, Великобурлуцький, Вовчанський, Кегичівський, Красноградський, Краснокутський, Лозівський, Первомайський, Печенізький, Сахновщинський та м. Чугуїв (понад 10%).

**Динаміка щодо кількості дітей,
які влаштовані до сімейних форм виховання**

За 2009 рік в області усиновлено 203 дитини, із яких 131 — громадянами України та 72 — громадянами інших держав (у порівнянні з попереднім роком — на 2 дитини більше; при цьому громадянами України — на 10 більше, а громадянами інших держав — на 8 менше). Щороку кількість дітей, що усиновлюються громадянами України, збільшується.

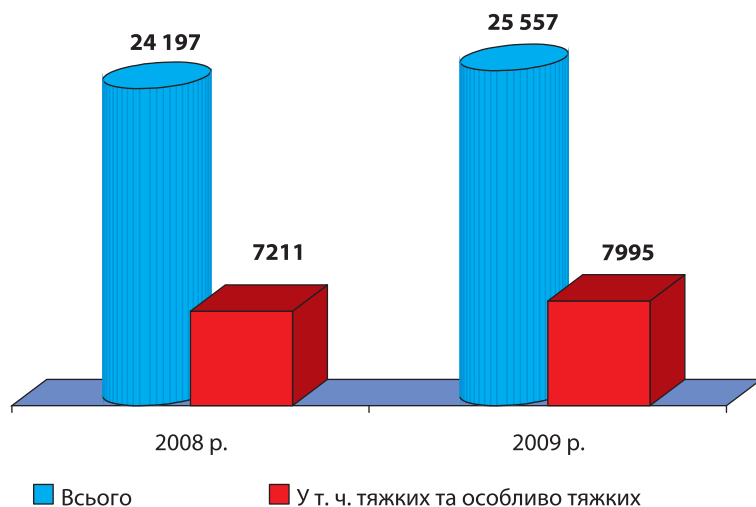

Правопорядок

Необхідність підтримання рівня громадської безпеки, забезпечення конституційних прав і свобод громадян потребують системного підходу, завдяки якому має бути забезпечений належний рівень взаємодії всіх гілок виконавчої влади та правоохоронних органів у сфері боротьби зі злочинністю.

Реалізація розробленої обласною державною адміністрацією Комплексної програми профілактики злочинності в Харківській області на 2006–2010 роки, діяльність Ради протидії злочинності і корупції при обласній державній адміністрації дозволили забезпечити такий системний підхід у правоохоронній сфері.

Кількість зареєстрованих злочинів

Загальна кількість злочинів у 2009 році зросла на 5,6% при середньому зростанні цього показника в цілому по Україні на 13,1%.

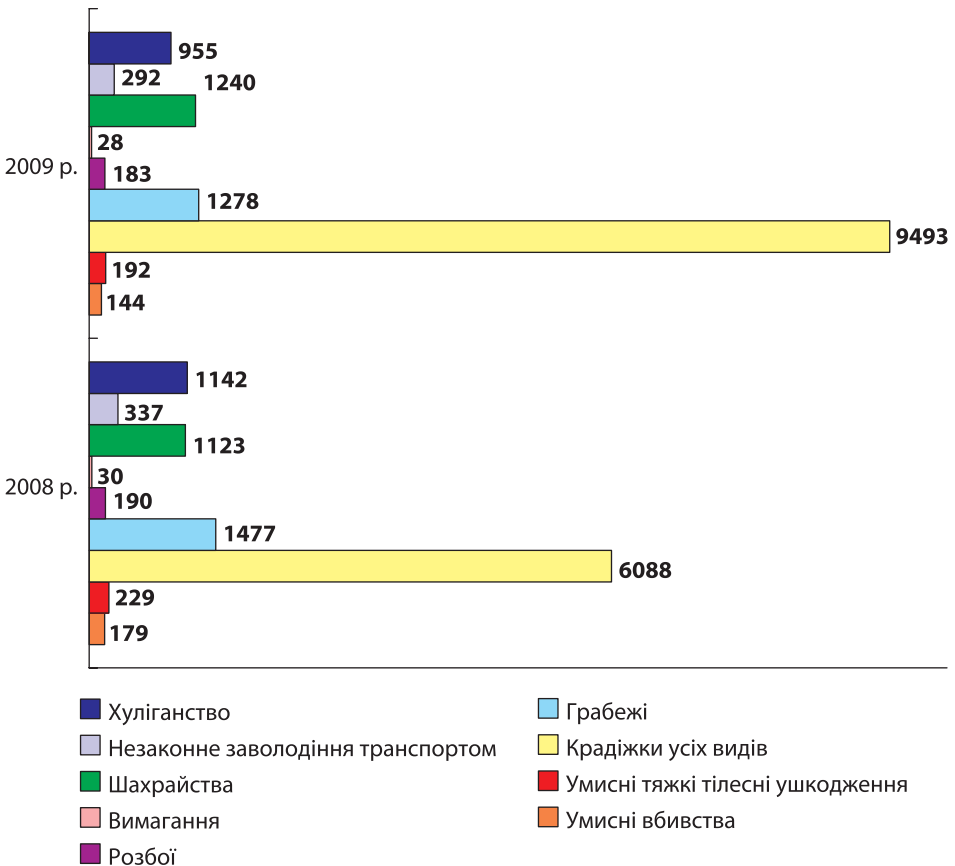
Питома вага тяжких та особливо тяжких злочинів у загальній структурі злочинності склала 31,3% (по Україні — 35,6%).

Зменшилась кількість умисних вбивств (-19,6%), тяжких тілесних ушкоджень (-16,2%), у т. ч. зі смертельними наслідками (-38,0%).

Відбулося зменшення злочинів корисливо-насильницької спрямованості, зокрема розбоїв (-3,7%), грабежів (-13,5%), незаконних заволодінь транспортними засобами (-13,4%), порушень правил безпеки руху (-29,8%), у т. ч. зі смертельними наслідками (-21,2%) та інших.

Завдяки комплексному підходу до реалізації заходів з профілактики злочинності на території області зменшилась кількість злочинів, скоєних неповнолітніми (-13,0%).

Динаміка окремих видів злочинів

У сфері протидії економічній злочинності робота була спрямована на викриття тяжких та особливо тяжких економічних злочинів, які завдають

значної шкоди інтересам держави і суспільства; захист бюджетних коштів від злочинних посягань. Виявлено 1806 економічних злочинів, з яких 700 тяжких та особливо тяжких. Задokumentовано 370 злочинів у сфері службової діяльності, у т. ч. 137 фактів хабарництва. На пріоритетних напрямках боротьби з економічними злочинами викрито 293 злочини у бюджетній сфері, 135 — у сфері банківської діяльності, 61 — в агропромисловому комплексі, 10 — у сфері високих технологій, 23 — у паливно-енергетичному комплексі. Реальне відшкодування збитків від економічних злочинів склало 81,7% (по Україні 55,4%).

Харківська обласна державна адміністрація. Команда Авакова. Перехідні проекти

П'ять років я працював головою Харківської обласної державної адміністрації. З найпершого дня на цій посаді я прагнув підходити до вирішення проблем області з точки зору стратегії. Не лише вирішувати гарячі сьогоднішні проблеми, але і розробляти базову стратегію для кожної галузі, комплексну програму, яка дозволить налагодити господарство області, — підняти промисловість, зміцнити сільське господарство, відродити культуру, зберегти і повернути історичні артефакти, убезпечити від приватизації унікальні куточки природи, зробивши їх заповідниками.

Ми з моєю командою кожен рік закінчували розробкою перспективних планів по кожному напрямку, і потім — формуванням на їх основі комплексної, узгодженої загальної програми на наступний рік.

Я впевнений, що саме такий підхід — системне вирішення проблеми відразу на усіх напрямках — дає можливість вирішити її на довгі роки, а не час від часу «латати діри».

Арсен Аваков

Зрозуміло, що системна модернізація потребує значно більше часу, більше засобів і досить довго результат не такий очевидний, як показове «гасіння локальної пожежі». Проте це значно ефективніше вкладання коштів, а головне — це єдина можливість дійсно змінити якість життя людей.

Певна річ, далеко не всі наші плани і проекти вдавалося реалізувати у ті терміни, які ми намічали.

Заважала нестабільна українська економіка.

Заважали капризи погоди.

Заважали надзвичайні ситуації.

Найбільше заважали столичні політичні війни, часті зміни прем'єрів, недосконалість законодавства, миттєві інтереси парламентських груп і фракцій.

Та і на місцевому рівні далеко не завжди керівна воля деяких партій дозволяла обласним депутатам дотримуватися здорового глузду.

І все-таки ми працювали!

Я пишаюся, що ці підсумки можна побачити у кожному, без винятку, районі області. Там, де проклали газопровід, відремонтували школу, побудували або відновили дитячий садок, обладнали лікарню...

Багато проектів у нас було і на цей рік. Немало й таких, які розраховані на декілька років.

Усі вони будуть зафіксовані, оформлені і передані новій команді менеджерів області. Я дуже сподіваюся, що вони будуть продовжені й завершені, що така велика робота не пропаде дарма через політичні амбіції.

Я завжди вважав, що робота губернатора — це, передусім, служіння своїй області та вирішення її проблем. І тільки потім — політична складова. Я дуже сподіваюся, що мій наступник дотримуватиметься тієї ж думки.

Я пропоную вам, жителі Харківщини, перелік наших «перехідних» проектів — щоб ви могли оцінити їх і стежити за виконанням. Усі вони розроблені фахівцями, мають профільне обґрунтування, кошторис і джерела фінансування. Багато з них — вже у стадії реалізації. Заділ є. Вірю, що буде і результат.

Гуманітарна сфера

Головне, на що хотілося б звернути увагу, — вперше нами була розроблена і реалізується Комплексна програма розвитку гуманітарної сфери Харківської області. Вона дає можливість якісно планувати інвестиції та динаміку розвитку усіх найважливіших напрямків якості життя.

І ось, що ми передаємо.

Освіта

---

1. Створення загальноосвітньої санаторної школи-інтернату I–III ступенів для дітей з хронічними неспецифічними захворюваннями органів дихання на базі загальноосвітньої школи-інтернату I–III ступенів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в смт Кочеток Чугуївського району Харківської області (2010 рік).

2. Реконструкція заміського закладу оздоровлення і відпочинку «Чайка» загальноосвітньої школи-інтернату I–III ступенів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в смт Кочеток Чугуївського району і передання його Харківському обласному вищому училищу фізичної культури і спорту (2010 рік).

Це стало можливим завдяки прекрасній роботі нашої служби у справах дітей, співробітники якої зуміли збільшити кількість дітей, які перейшли з дитячих будинків у прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу. Таким чином звільнилися комплекси шкіл-інтернатів, і це дало можливість репрофілювати їх для інших цілей.

3. Ліквідація аварійності установ освіти. Якщо на кінець 2008 року в області було 9 аварійних будівель, сьогодні — тільки 1 (дитячий садок «Авіатор» у м. Чугуєві).

4. Відродження дошкільних навчальних закладів. Особливо це актуально для сільської місцевості, де дитячі садки були практично повністю ліквідовані. За 5 останніх років відкрито нові, відновлено і відремонтовано 32 дошкільні установи, кількість місць збільшилися на 5145.

Спальня кімната нового ДНЗ «Світлячок» у с. Проходи (Дергачівський район)

5. Крім того, програма передбачає продовження реалізації в розділі «Освіта» таких проектів:

- за підрозділом 1.1. «Дошкільна освіта» — модернізація технологічного обладнання дошкільних навчальних закладів, газифікація ДНЗ, забезпечення кожного садка одним сучасним комплектом комп'ютерної техніки і комп'ютерними програмами, визначення об'єктів, які потребують проведення капітальних і поточних ремонтів, придбання інвентарю, обладнання, товарів навчально-виховного і господарського призначення;

- за підрозділом 1.2. «Загальна середня освіта» — оснащення загальноосвітніх навчальних закладів і установ системи освіти комп'ютерними комплексами і окремими комп'ютерами, мультимедійною технікою, придбання шкільних автобусів, будівництво спортивних залів. Оновлення матеріально-технічної бази у частині придбання шкільних дощок, шкільних меблів, обладнання.

6. При виконанні Державної програми «Шкільний автобус», за п'ять років облдержадміністрація істотно відновила парк шкільних автобусів, крім того, розпочато роботу зі зменшення кількості автобусів, що орендуються, і спонсорських, і заміна їх на шкільні, що дозволяє забезпечити кращий контроль і безпеку дітей. За 5 років парк збільшено на 156 автобусів, усього на підвезенні застосовується 285 одиниць автотранспорту, з них належать сфері освіти — 219, або 77%.

Реалізація програми «Шкільний автобус» дозволила майже наполовину обновити автопарк закладів освіти

7. Для забезпечення безпеки підвезення дітей до шкіл на території області Харківською облдержадміністрацією спільно з обласним Управлінням МВС і Облавтодором проведено обстеження доріг, по яких проводиться підвезення дітей. У результаті цієї роботи розроблені паспорти маршрутів, визначені місця і обсяги необхідного ремонту, розмітки і установки спеціальних дорожніх знаків. Програма повністю готова до реалізації.

8. Системно проводилася газифікація шкіл згідно з комплексною Програмою розвитку гуманітарної сфери і ця програма вимагає обов'язкового завершення. Усього на сьогодні газифіковано 283 (39,8%) шкіл, з них за 5 останніх років — 69 (9%).

9. Крім того, у школах області вперше і вдало розпочато упровадження нетрадиційних систем енергопостачання — в міру можливості у різних районах вводиться електричне опалення, а також котельні, що працюють на відходах місцевих сільськогосподарських виробництв. У 16 закладах освіти області системи опалення замінені на сучасні, продуктивніші й економічніші.

10. Будівництво і капітальний ремонт закладів освіти усі п'ять років перебували в зоні уваги облдержадміністрації, за цей час введено в дію 8 закладів освіти, не завершені роботи — у 10: Губарівській ЗОШ I–III ступенів Богодухівського району, спорткомплексі гімназії №1 смт Борова, ЗОШ I–III ступенів с. Олександрівка Валківського району, Писарівській

ЗОШ I–III ступенів Золочівського району, ЗОШ I–II ступенів с. Парасковія Кегичівського району, ЗОШ I–II ступенів с. Кирилівка Красноградського району, ДНЗ №2 смт Краснокутськ, школі-саду с. Старовірівка Нововодолазького району, Бабаївській ЗОШ I–III ступенів Харківського району, басейні та спортивному комплексі Харківського обласного вищого училища фізкультури і спорту.

Заміна вікон у закладах освіти на металопластикові — один із напрямків програми енергозбереження. Так тепер виглядає загальноосвітня школа у с. Мартове Печенізького району

11. У рамках запровадження енергозберігаючих технологій облдержадміністрація почала роботу із заміни віконних і дверних блоків у закладах освіти області. У 201 закладі застарілі конструкції вікон і дверей замінені на сучасні теплозберігаючі.

12. Окрім забезпечення матеріально-технічного ресурсу шкіл, Гуманітарною програмою передбачені і проекти стимуляції наукової творчості молоді та учнів. Зокрема заплановано проведення щорічного обласного конкурсу «Кращий молодий науковець Харківщини».

13. З метою допомоги вищим навчальним закладам області у залученні іноземних студентів Харківською облдержадміністрацією був організований Науково-консультаційний центр вищих навчальних закладів Харківської області у м. Душанбе (Республіка Таджикистан).

Культура

Велика робота команди облдержадміністрації протягом п'яти років була спрямована передусім на збереження самобутньої і неповторної культури Слобожанщини. Ми намагалися визначити усі історичні об'єкти, обстежити кожен із них і розробити індивідуальну програму, яка дозволить зберегти наші перлини та зробити їх доступними для відвідування і вивчення. У наших планах було проведення ремонту, реконструкції кожного об'єкта, юридичне закріплення і захист його від приватизації, а надалі — розробка і реалізація Програми зеленого туризму в Харківській області, що дозволило обґрунтувати і залучити значні інвестиції для обслуговування

об'єктів та будівництва туристичної інфраструктури, що може стати основою надходження значних коштів до обласного бюджету.

Садиба в смт Шарівка (Богодухівський район)

Для цього у наших планах:

1. Створення на базі Чугуївського художньо-меморіального музею І.Ю. Рєпіна і пам'ятки архітектури XIX століття — будівлі Штабів військових поселень у м. Чугуєві обласного комунального закладу — багатопрофільного музею ім. І.Ю. Рєпіна. Нині майже завершено роботи щодо будівлі Штабів військових поселень, ведеться реконструкція купола Свято-Покровського храму і підготовка будівлі, в якій до останнього часу була розміщена галерея «Лауреати премії ім. І.Ю. Рєпіна», до передання у власність Української Православної церкви.

2. Передання цілісних майнових комплексів Національного літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди та Національного меморіального комплексу «Висота маршала І.С. Конєва» у державну власність, яке відбулося у січні 2010 року, дасть можливість здійснювати фінансування національних музейних установ Харківської області з державного бюджету, як передбачено законодавством України. На сьогодні залишається тільки привести у відповідність із законодавством України нормативно-правові акти, які діють у сфері культури і туризму.

3. Завершення реконструкції будівлі Харківської обласної філармонії та повна історична реконструкція унікального великого залу філармонії, будівництво додаткових корпусів для адміністративної частини філармонії і виробничих цехів, будівництво найбільшого в СНД універсального органа барокового типу. На сьогодні завершені усі підготовчі роботи, виконано тимчасове перепланування групи адміністративно-побутових і артистичних приміщень, буфету, музичної бібліотеки. У приміщеннях, які переобладнуються, проведено комплекс ремонтних і оздоблювальних робіт. Перенесені інженерні мережі, розташовані у зоні виконання робіт; демонтовані окремі частини і елементи будівлі, які були в аварійному стані, виконано зміцнення фундаменту будівлі філармонії.

*Так виглядатиме органний зал
Харківської обласної філармонії*

Зведена 5-поверхова будівля блоку господарсько-артистичних приміщень, де завершуються оздоблювальні роботи, виконана цегляна кладка блоку, де планується розмістити буфет, музей та інші службові приміщення. Завершуються демонтажні роботи і розпочинаються будівельно-монтажні роботи у великому залі та на сцені. Закінчено цегляну кладку стін органного залу, виконано перекриття над підвальною частиною у великому залі.

4. Створення історико-археологічного музею «Верхній Салтів». Розкопки у Верхньому Салтові вчені проводять вже 108 років, і це не межа — тут більше тисячі катакомбних поховань. Декілька унікальних артефактів, зна-

йдених на території Верхнього Салтова, експонуються в Ермітажі. Облдержадміністрація розпочала роботу з надання музею статусу національного і будівництва сучасного музейного комплексу, в якому можуть бути представлені результати наукових досліджень і на належному рівні проводитиметься дослідницька робота.

5. Обстеження і реконструкція території «співочих терас» у Краснокутському районі — пам'ятки садово-паркової архітектури кінця XIX століття. Це сім терас з яблуневим садом, викладені з каменю понад століття тому, що мають надзвичайну акустику; тут же розташоване колишнє скіфське городище. Проект дослідження об'єкта передбачає вивчення його історії, обстеження і реконструкцію будови, створення під'їзних шляхів і організацію туристичного маршруту.

Співочі тераси — не лише пам'ятка садово-паркового мистецтва, а й споруда, в якій втілились унікальні інженерні рішення

Крім того, унікальна акустика дала змогу провести тут фольклорний фестиваль «Співочі тераси», який відвідала така кількість гостей, що стало зрозумілим: згодом цей захід може бути щорічним і популярним не лише в Україні.

6. Етнофестиваль «Печенізьке поле» щорічно проводиться на території регіонального ландшафтного парку в Печенізькому районі. Ідея фестивалю — у відродженні і збереженні національних традицій і культури. Печенізьке поле — місце, унікальне з точки зору історії: це земля скіфів і сарматів на кордоні Русі та Хазарії. Тисячоліття тому — поле бою з печенігами і половцями. А за часів орди Батия — безлюдне дике поле. І тільки через 400 років сюди прийшли люди, які відродили цю землю. Тому Печеніжчина з давніх часів пам'ятає і війни, і пісні племен і народів, що жили на берегах Сіверського Дінця. Протягом п'яти років фестиваль став одним із найулюбленіших свят, в якому беруть участь до 70 тис. чол., сюди приїжджають з усієї України, є й іноземні гості. Фестиваль «Печенізьке поле» — перлина культурного життя Слобожанщини, яку люблять і чекають, — усі п'ять років проходив під патронатом Харківської обласної державної адміністрації.

Печенізьке поле щороку збирає тисячі шанувальників історії та традицій рідного краю

7. Окрім великих культурних проектів, облдержадміністрація системно працювала над відродженням мережі Будинків культури в селах

області. Згідно з Програмою відновлення роботи систем опалення у приміщеннях закладів культури на селі за 5 років відновлена робота 172 опалювальних систем.

Служба у справах дітей

У рамках Гуманітарної програми ведеться робота з передання дітей із будинків-інтернатів до прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу. За результатами цієї роботи Харківська область останніми роками займає провідне місце в Україні. На сьогодні можна говорити про те, що кількість дітей, які поступають до будинків-інтернатів області, менша, ніж кількість вихованців, що переходять на сімейну форму виховання.

У притулку «Гармонія» знають, як зробити дитину щасливою

Якщо у 2004 році таким чином було влаштовано 5 дітей, то у 2009 році — 142 дитини. Скорочення кількості вихованців в будинках-інтернатах дозволило у 2009 році на базі інтернату, що звільнився, відкрити унікальний інтернат «Обдарованість» для талановитих дітей із сіл області. Сьогодні інтернат «Обдарованість» є експериментальним майданчиком Академії педагогічних наук України.

Молодіжна політика

1. У рамках реалізації Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань соціального захисту багатодітних сімей» від 19.05.2009 р. №1343-VI у Харківській області забезпечується надання пільг багатодітним сім'ям: 50% оплати за комунальні послуги, за житло, вартості палива у межах встановлених норм, позачергове забезпечення телефонним зв'язком і 50% абонентської плати за нього, безоплатне отримання ліків для дітей, безкоштовний проїзд дітей у міському транспорті, на автобусних маршрутах, залізниці приміського сполучення, щорічне медичне обстеження і диспансеризація, оздоровлення дітей, компенсація витрат на зубопротезування дітей. В області сьогодні мешкає 6795 багатодітних сімей.

2. Крім того, у Харківській області цього року відкрито Кризовий центр для жінок, що пережили насильство в сім'ї. На жаль, одного подібного центру для області недостатньо.

3. У цьому ж році відкрито «гарячу лінію» з попередження і протидії насильству.

4. За підтримки облдержадміністрації проведено документально-правове оформлення першого в Україні Музею історії жінки, жіночого і гендерного руху і надано приміщення для його експозиції.

Відродження дитячих таборів організацій та підприємств області — невід'ємна складова поліпшення літнього оздоровлення дітей

5. Харківською обласною державною адміністрацією завершено паспортизацію установ оздоровлення і відпочинку дітей і підлітків з метою створення державного реєстру.

6. Розпочато реалізацію проекту «Харківщина: перші та вперше».

7. Розпочато роботу з реформування системи надання молоді житла та молодіжного кредитування житла. Пропозиції фахівців Харківської облдержадміністрації передані до Кабінету Міністрів України. Це завдання потребує серйозної уваги.

До центрів матері та дитини на Харківщині у пошуках захисту звертаються навіть жителі Росії

Охорона здоров'я

1. Нині в області реалізується 9 міжнародних пілотних проектів, спрямованих на впровадження сучасних технологій управління, фінансування і організації медичного обслуговування громадян, які були залучені та оформлені завдяки підтримці обласної державної адміністрації. Ця робота потребує продовження, оскільки дає змогу медичному персоналу і системі охорони здоров'я області в цілому отримувати консультативну допомогу і впроваджувати передові технології охорони здоров'я.

2. У рамках програми підготовки до проведення матчів чемпіонату Європи з футболу Євро-2012 проводиться робота з організації на базі обласної клінічної лікарні Центру екстреної медичної допомоги і медицини катастроф. Нині для Центру закуплено обладнання для навігаційних систем і — вперше в Україні — встановлено апарат «штучні легені» (оксигенатор крові), який дозволяє врятувати життя хворих при ускладненнях пандемічного грипу. Крім того, при Центрі відкрито відділення політравми на 20 ліжок для надання цілодобової невідкладної спеціалізованої медичної допомоги потерпілим. Організація роботи Центру і його належне фінансування є важливим системним завданням для нового керівництва області. Найближчим завданням є реконструкція корпусу діагностичного відділення Центру екстреної медичної допомоги і медицини катастроф.

3. При Центрі екстреної медичної допомоги, медицини катастроф організований навчально-тренувальний центр, оснащений обладнанням для моделювання і відпрацювання заходів невідкладної медичної допомоги хворим та потерпілим у надзвичайних ситуаціях. Мета створення цього комплексу — навчання немедичних працівників навичкам надання невідкладної допомоги при надзвичайних ситуаціях. Майбутньому керівництву області буде доцільним розробити програму і організувати навчання відповідних категорій громадян для формування загонів підготовлених фахівців на випадок надзвичайних ситуацій.

4. Протягом п'яти років обласною державною адміністрацією проводилася системна робота з поліпшення функціонування обласної про-

титуберкульозної служби. Дотепер закінчено капітальний ремонт будівлі по вул. Ньютона, 145 з метою розміщення у ньому Обласного протитуберкульозного диспансеру №1 і переведення цієї установи з центру міста. На базі комунального підприємства «Обласна клінічна лікарня» відкрито спеціалізоване туберкульозне відділення для лікування ускладнених хронічних форм туберкульозу, проведений ремонт бактеріологічної лабораторії третього рівня. Облдержадміністрація має у подальшому забезпечити належну комунікацію протитуберкульозних служб центральних районних клінічних лікарень з обласною протитуберкульозною службою для забезпечення своєчасного надання хворим медичної допомоги на належному рівні.

5. Харківська обласна державна адміністрація проводила системну роботу з виділення коштів для закупівлі медичного обладнання для обласної і районних клінічних лікарень. В останні роки установи охорони здоров'я області отримали 6 апаратів штучної вентиляції легенів вищого класу; 34 дихальні апарати середнього класу; 19 пульсоксиметрів; 2 бронхофіброскопи; повний лабораторний комплекс для проведення досліджень і діагностики інфекційних процесів методом полімеразно-ланцюгової реакції на базі комунального підприємства «Обласна клінічна дитяча інфекційна лікарня»; 22 спеціалізовані санітарні автомобілі для амбулаторій сімейної медицини і центральних районних клінічних лікарень. Ця робота має бути продовжена як мінімум у цих обсягах для організації своєчасного надання медичної допомоги належної якості жителям області.

6. Облдержадміністрацією розроблений і реалізується проект реконструкції і оснащення сучасним медичним обладнанням обласних установ охорони здоров'я. У рамках цього проекту проведено капітальний ремонт колишнього лікувального корпусу Обласного клінічного онкологічного центру і організацію на його базі поліклініки; розпочато ремонт і реконструкцію приймального відділення і сучасного відділення неонатальної реанімації Обласної дитячої клінічної лікарні №1. Обидва обласні комунальні підприємства охорони здоров'я потребують подальшого забезпечення сучасним медичним обладнанням. Кожна установа розробила список потрібного обладнання, який необхідно забезпечити фінансуванням.

7. Обласна державна адміністрація провела значну роботу з реалізації проекту щодо організації системи сучасної медичної допомоги в районах області. Відремонтовано поліклінічне відділення Циркунівської дільничної лікарні Харківського району. Відкрито відділення реанімації, приймальне відділення і станцію швидкої допомоги Дергачівської центральної клінічної лікарні. Відремонтовано відділення швидкої допомоги Зміївської центральної районної лікарні. Відкрито амбулаторію лікаря загальної практики — сімейної медицини в смт Слатине Дергачівського району. Кожна райдержадміністрація має стратегічний план розвитку системи надання медичної допомоги, який потребує підтримки облдержадміністрації.

Сучасний стоматологічний кабінет Циркунівської дільничної лікарні Харківського району

8. Уперше в Україні після капітального ремонту на базі Лозівської центральної районної клінічної лікарні відкрито філію Обласного клінічного центру урології і нефрології на 4 діалізні місця, що дозволило наблизити сучасні технології надання спеціалізованої допомоги пацієнтам з хронічною нирковою недостатністю, які живуть у віддалених районах області. Обласний клінічний центр урології і нефрології має можливість найближчим часом відкрити ще 2–3 таких відділення, для чого потрібна відповідна організаційна робота облдержадміністрації.

9. З метою збереження і доступності для відвідувачів архітектурної пам'ятки Слобожанщини — садово-паркового комплексу і палацу в смт Шарівка Богодухівського району, Головним управлінням охорони здоров'я Харківської обласної державної адміністрації розпочато роботу з санітарної підготовки до ремонту і реконструкції палацу, в якому раніше розміщувався протитуберкульозний санаторій. Закінчення цієї роботи у встановлені терміни дасть змогу реставрувати палац і відродити унікальний культурний об'єкт.

Відновимо Шарівку разом! Суботник на території палацо-паркового комплексу; червень 2009 року

Соціальний захист населення

1. Враховуючи, що фінансування з держбюджету санаторно-курортного лікування ветеранів війни та інвалідів здійснюється не більш ніж на 25% від потреби, Харківська обласна державна адміністрація розробила програму з оздоровлення інвалідів загального захворювання та інвалідів дитинства у місцевих санаторіях за рахунок обласного бюджету. У 2008 році в санаторії «Роща» у рамках цієї програми курс реабілітації пройшла 691 людина. Цю програму необхідно продовжувати, оскільки тільки таким чином може бути реалізоване право ветеранів та інвалідів на оздоровлення.

2. Команда Харківської обласної державної адміністрації за п'ять років провела велику роботу з поліпшення умов проживання в будинках-інтернатах для інвалідів і самотніх літніх громадян. Введено в дію очисні споруди Червонооскільського психоневрологічного інтернату (Ізюмський район) з використанням сучасної технології «Біоплато» і Комарівського дитячого будинку-інтернату; газифіковано спеціалізований будинок-інтернат (м. Вовчанськ) і Липецький психоневрологічний інтернат (Харківський район); проведений ремонт житлового комплексу та медпункту Ржавецького психоневрологічного інтернату (Харківський район). Проте установи цього типу гостро потребують фінансування невідкладних робіт з реконструкції, ремонту, газифікації, будівництва сучасних котелень. Щодо кожного об'єкта розроблена проектно-кошторисна документація, потрібна подальша робота з виділення цільових державних субвенцій та часткове фінансування з обласного і районних бюджетів.

3. З 2009 року облдержадміністрація активно співпрацює зі Всеукраїнською благодійною організацією «Конвіктус-Україна» у рамках проекту «Триступенева усебічна програма реінтеграції в суспільство громадян, які перебувають на випробувальному терміні та звільнених з місць позбавлення волі». Мета проекту — створення у Лозівському районі Центру соціальної реабілітації «Будинок на півдорозі» для жінок, звільнених з місць позбавлення волі. Проект реалізується за фінансової підтримки Шведського агентства міжнародного розвитку (Sida). Нині підписаний договір про співпрацю і організацію спільної роботи, яким визначено, що залучені інвестиції

будуть спрямовані на капітальний ремонт приміщення центру, який планується відкрити в будівлі колишньої лікарні смт Краснопавлівка. Цей проект потребує подальшої підтримки обласної адміністрації.

4. Постійної уваги облдержадміністрації вимагає робота з надання першого робочого місця і забезпечення житлом дітей-сиріт, які закінчують професійно-технічні навчальні заклади. Кількість таких громадян щороку збільшується (випускників з 2005 року стало більше на 20%, а кількість тих, хто потребує забезпечення державним житлом, — на 42%). У результаті цільової роботи облдержадміністрації у 2009 році з 390 випускників цієї категорії працевлаштовані 298, продовжив навчання 61, житлове питання вирішене для 106 громадян. У грудні 2009 року прийнято відповідне Розпорядження голови Харківської облдержадміністрації на 2010 рік: кількість випускників, що мають статус дітей-сиріт складає 410 громадян, з них 108 не забезпечені житлом. Нині проводиться робота з бронювання робочих місць, вона обов'язково має бути продовжена, оскільки ця категорія громадян належить до найбільш соціально незахищених.

Багатьом випускникам інтернатів соціальні гуртожитки допомагають адаптуватися до дорослого життя; вересень 2009 року, м. Чугуїв

5. З 2009 року в області реалізується проект щодо залучення безробітних на оплачувані громадські роботи. Керівник області підписав відповідне Розпорядження на 2009 рік, в якому затверджено перелік оплачуваних громадських робіт, що дозволило організувати такі роботи на 8 об'єктах.

Це ремонт автомобільних доріг комунальної власності, відновлення палацо-паркового ансамблю в смт Шарівка, реконструкція будівлі обласної філармонії, будівництво стадіону «Металіст». За сприяння фахівців Головного управління праці і соціального захисту облдержадміністрації, у 2009 році повністю укомплектовані заявки цих підприємств особами з числа громадян, які стоять на обліку в центрах зайнятості області. Розпорядження голови Харківської облдержадміністрації на 2010 рік передбачає, що подібні роботи будуть проводитися не лише у м. Харкові, але й у 22 районах і 4 містах області. Ця форма організації сплаченої зайнятості населення можлива тільки при системній роботі з підприємствами — замовниками робіт, а також при контролюванні своєчасного державного фінансування.

6. За ініціативою обласної державної адміністрації в області проводилися системні заходи з протидії неофіційній зайнятості населення. Облдержадміністрацією і обласними управліннями відповідних контролюючих органів укладена Угода про проведення спільних заходів щодо легалізації робочих місць. У результаті за останні п'ять років майже 8 тисяч громадян дістали можливість працювати на постійній основі з відповідним пенсійним і соціальним забезпеченням. Профільними заходами тільки в 2009 році охоплено майже 7 тисяч підприємств і 4,8 тис. чол. Для отримання системного результату ця робота повинна проводитися на постійній основі.

7. У 2009 році в Харківській області забезпечена виплата матеріальної допомоги з часткового безробіття. За ініціативи обласної адміністрації створена спеціальна комісія, що проводить системний аналіз причин тимчасової зупинки виробництва на підприємствах області. Комісією визначений перелік підприємств, що найбільш постраждали у період економічної кризи і мають право на одержання фінансової підтримки Фонду обов'язкового державного страхування на випадок безробіття. У 2009 році за сприяння облдержадміністрації допомогу з часткового безробіття отримали понад 1,7 тис. працівників 3 підприємств (АТ «Трест «Житлобуд-1», АТЗТ «Курязький домобудівельний комплекс», ДП «Харківський приладобудівний завод ім. Т.Г. Шевченка») на суму більше 1,6 млн. грн. Продовження цієї роботи у 2010 році дасть змогу істотно захистити працівників цих підприємств від наслідків економічної кризи.

Міжнародні зв'язки

1. Іноземні інвестиції: враховуючи стрімке збільшення обсягів іноземних інвестицій в Харківській області (за п'ять років іноземні інвестиції збільшилися на 1620,6 млн. дол. США, що складає понад 80% від загального обсягу інвестицій в область за усі роки незалежності України), слід постійно проводити такі заходи:

- забезпечити участь представників облдержадміністрації, зацікавлених організацій, підприємств і установ у міжнародних заходах з метою пошуку потенційних інвесторів;
- продовжити поширення інформації про інвестиційні можливості області шляхом розміщення інформації на сайті облдержадміністрації, а також шляхом постійного оновлення і видання презентаційно-інформаційних матеріалів;
- надавати підтримку іноземним інвесторам як у питаннях консультативної допомоги стосовно чинного законодавства України, так і практичної — в реалізації інвестиційних проектів;
- продовжувати роботу з розвитку промислової зони «Інвестиційний парк «Рогань».

2. Міжнародна технічна допомога: за останні п'ять років активізовано роботу із залучення міжнародної технічної допомоги у більшості напрямів соціально-економічного розвитку області:

- освіта і наука;
- охорона здоров'я;
- енергозбереження;
- охорона довкілля;
- комунальне господарство;
- подолання ізольованості населення сільської місцевості від сучасної інфраструктури.

У цих напрямках належить розвивати співробітництво з міжнародними фінансовими інститутами і залучення цільових грантів.

3. Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності:

У 2007 році розроблена і затверджена рішенням сесії обласної ради Регіональна програма розвитку експортного потенціалу Харківської області

на 2007–2008 роки. У період реалізації програми було проведено 17 вис-тавково-презентаційних заходів, за результатами яких було підписано і ви-конано контрактів на суму 716,472 млн. грн. У той же час потребують реалі-зації підписані за період 2007–2008 рр. угоди:

- Меморандум про співпрацю між Харківською облдержадміністрацією і Міністерством Республіки Словенія;
- Програма реалізації Угоди про дружбу і співробітництво між Харківською облдержадміністрацією і Мінською областю Білорусі;
- Меморандум між Харківською обласною державною адміністрацією і Адміністрацією Ростовської області Російської Федерації про торговельно-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво;
- Угода про торговельно-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво між Харківською областю України і Ленінградською облас-тю Російської Федерації.

Голова Харківської обласної державної адміністрації Арсен Аваков та Голова облвиконкому Мінської області (Республіка Білорусь) Леонід Крупець під час підписання Угоди про дружбу і співробітництво двох областей, вересень 2009 року

У 2009 році у рамках Програми економічного і соціального розвитку Харківської області на 2009 рік, окрім іншого, сесією Харківської обласної ради було затверджено і профінансовано розділ «Виставкові заходи за кордоном згідно з планами Кабінету Міністрів України, центральних органів влади, а також заходи в регіонах, з якими підписані міжрегіональні угоди» —

Міжнародний інноваційно-інвестиційний форум «Інновації, інвестиції, харківські ініціативи» зібрав у Харкові представників понад 20 країн Європи, Америки та Азії

в обсязі 1,5846 млн. грн. Протягом 2009 року у рамках реалізації цього розділу Програми було проведено 9 міжнародних виставково-презентаційних заходів, за результатами яких було укладено і виконано контрактів на суму 565,8 млн. грн. У рамках подальшої реалізації Програми потребують виконання підписані в 2009 році угоди:

- протоколи про наміри, підписані Харківською обласною державною адміністрацією і адміністраціями Лорійської, Тавушської та Вайоц-Дзорської областей Республіки Вірменія;
- Меморандум про співпрацю між Харківською обласною державною адміністрацією і місцевим виконавчим органом державної влади Хатлонської області Республіки Таджикистан. Потребують підтримки 3 контракти ВАТ «Турбоатом» на загальну суму 18 млн. дол. США, а також 2 контракти ДП «Завод «Електроважмаш» на суму 1 млн. дол. США.

Програма економічного і соціального розвитку Харківської області на 2010 рік потребує розробки, затвердження і фінансування Харківською обласною радою в частинах:

- виставкові заходи за кордоном згідно з планами Кабінету Міністрів України, центральних органів влади, а також заходи у регіонах, з якими підписані міжрегіональні угоди;

- створення позитивного іміджу області, видання інформаційно-аналітичних матеріалів, організація виставкової та презентаційної діяльності у 2010 році;

- програми прикордонного співробітництва Харківської області у 2010 році;

- подальшого виконання і фінансування потребує Програма створення Індустріального парку «Рогань» у Харківській області, затверджена рішенням сесії обласної ради № 381-V від 06.09.2007.

4. Основні напрямки роботи обласної державної адміністрації у рамках діяльності Єврорегіону «Слобожанщина»:

- реалізація угоди між Єврорегіоном «Слобожанщина» і Єврорегіоном «EUREGIO» з налагодження зв'язків між освітніми, науковими, підприємницькими інститутами двох регіонів;

- участь у заходах, які проводяться Асоціацією європейських прикордонних регіонів;

- створення єврорегіональної платформи для спільного кластерного розвитку і транскордонної співпраці за участю єврорегіонів «Дніпро», «Ярославна», «Слобожанщина», «Донбас»;

- участь Єврорегіону «Слобожанщина» у створенні Асамблеї українських прикордонних регіонів і об'єднань єврорегіонального співробітництва;

- продовження співробітництва з Асоціацією європейських прикордонних регіонів з питань представництва Єврорегіону «Слобожанщина» у заходах, проектах і програмах, які реалізуються Асоціацією європейських прикордонних регіонів та іншими європейськими інституціями;

- створення інформаційних центрів Єврорегіону «Слобожанщина» в інших країнах, передусім — у країнах ЄС;

- продовження діяльності з формування і створення транскордонних кластерів Єврорегіону «Слобожанщина»;

- продовження співпраці з Інформаційним центром Європейського союзу з розробки спільних проектів, які реалізуються Єврокомісією в Україні;

- активізація співробітництва Єврорегіону «Слобожанщина» з регіонами України, Росії і країн СНД у торговельно-економічній, науково-технічній і культурній сферах;

- використання механізмів ініціативи ЄС «Східне партнерство» у сфері територіального розвитку, ефективного транскордонного і прикордонного співробітництва.

5. Міжнародне співробітництво: з 2005 по 2009 рік Харківську область відвідали понад 400 делегацій, близько 50 делегацій Харківщини виїжджали за кордон. З метою створення позитивного іміджу області, розвитку добросусідських відносин і налагодження економічного співробітництва між країнами цю роботу необхідно продовжувати.

Зустріч губернатора Харківської області Арсена Авакова з Надзвичайним і Повноважним Послом Аргентинської Республіки в Україні пані Лілою Ролдан Васкес де Муан; вересень 2009 року

6. Регіональні програми: реалізація Регіональної програми співробітництва з українцями, що живуть за кордоном, потребує серйозної підтримки з боку Харківської обласної державної адміністрації.

Промисловий комплекс

1. Завдяки професійній програмі виведення з кризового стану провідних промислових підприємств регіону (Харківського державного авіаційного виробничого підприємства і ДП «Завод ім. В.О. Малишева»), яку розробила Харківська обласна державна адміністрація за підсумками робочої поїздки в Харківську область Прем'єр-міністра України, профільними міністерствами і відомствами були прийняті як рішення деякі пропозиції Харківської облдержадміністрації.

2. У результаті наполегливої роботи фахівців облдержадміністрації рішенням уряду зі Стабілізаційного фонду було виділено 152 млн. грн. для Харківського державного авіаційного виробничого підприємства

і 136,6 млн. грн. для ДП «Завод ім. В.О. Малишева», що дозволило погасити заборгованість цих державних підприємств із заробітної плати і цільовим фондам.

3. Масштабна робота з Міністерством промислової політики, іншими профільними відомствами і в цілому з Кабінетом Міністрів України проведена Харківською обласною державною адміністрацією з метою завантаження потужностей ДП «Харківський приладобудівний завод ім. Т.Г. Шевченка», фінансового оздоровлення державного підприємства «Ізюмський тепловозоремонтний завод», вирішення питань стабілізації роботи ДП «Завод ім. В.О. Малишева».

4. З метою координації роботи щодо стабілізації діяльності промислового комплексу області облдержадміністрацією розроблено і підписано з Міністерством промислової політики України Угоду по реалізації в Харківській області Державної промислової політики на 2008–2012 роки, у рамках якої розроблений спільний план заходів на 2010 рік з розвитку машинобудування у Харківській області. Реалізація цього плану новим керівництвом області дасть змогу налагодити стабільну роботу державних промислових підприємств і системну кооперацію у межах машинобудівного комплексу країни.

5. З метою стабілізації роботи ДП «Ізюмський тепловозоремонтний завод» до вирішення проблемних питань з ініціативи Харківської обласної держадміністрації було підключено Південну залізницю як профільного замовника, що дозволило вже з вересня 2009 року відновити роботу підприємства і почати ліквідувати заборгованість із зарплати і виплат до спеціальних фондів. Цей проект потребує остаточного законодавчого оформлення передання підприємства до Міністерства транспорту України.

6. Розпочато програму оздоровлення ДП «ХЕМЗ» із залученням як патронатного державного підприємства «Електроважмаш» і передання на «ХЕМЗ» частини замовлень. За ці роботи підприємству вже перераховано 540 тис. грн. Цей проект перебуває на початковій стадії і потребує особливої уваги і допомоги з боку керівництва області.

7. Ініціативу щодо завантаження замовленнями проблемних машинобудівних підприємств області у рамках внутрішньої кооперації виявили державні підприємства «ФЕД», ХДАВП та інші. Ми дуже сподіваємося, що цей проект буде підтриманий менеджментом області та дозволить вивести із кризи машинобудівну галузь області в цілому.

8. Спільно з профільними міністерствами (Мінпромполітики, Мінзв'язку, НКАУ) облдержадміністрація розпочала розробку плану заходів щодо стабілізації роботи проблемних підприємств області — ДП «Завод ім. Т.Г. Шевченка», ДП «ХЕМЗ», ДП «Протон», ТОВ «ІТРЗ», ДП «Завод електроапаратури», 48-го заводу залізничної техніки. Затвердження цього плану на державному рівні дасть змогу створити системне завантаження в усіх галузях і оздоровити проблемні підприємства.

9. Харківська облдержадміністрація провела велику роботу із забезпечення державної підтримки сільськогосподарського машинобудування та ініціювала підписання Розпорядження Кабінету Міністрів № 328-р від 22.03.2009, згідно з яким планувалося закупити у ВАТ «ХТЗ» 360 одиниць сільськогосподарської техніки на суму 135 млн. грн. Сьогодні це Розпорядження довиконане на 16% (у лізинг було продано 60 одиниць техніки на суму 22 млн. грн.), тут є резерв для підтримання цього підприємства регіону.

10. Велика системна робота була проведена керівництвом області спільно з керівниками державних підприємств «Електроважмаш», ХДАВП, «Завод ім. В.О. Малишева», ВАТ «Турбоатом» із забезпечення укладання

Візит представників влади, промисловості, науки та бізнесу Харківщини до Таджикистану; жовтень 2009 року, м. Курган-Тюбе

і виконання міжнародних контрактів, що дозволило цим підприємствам вийти на нові міжнародні ринки і отримати портфель замовлень на декілька років наперед. Цей напрямок діяльності має великі перспективи і повинен бути продовжений і розширений. Зокрема, проведено велику роботу з організації співробітництва з Вірменією і Таджикистаном, що у перспективі дає можливість при посередництві цих країн налагодити співпрацю з такими країнами, як Казахстан, Індія, Пакистан, Мексика, Бразилія.

11. Обласною державною адміністрацією упродовж п'яти років системно лобювалися інтереси промислового комплексу області у центральних органах влади, що давало відчутні результати, і цю роботу абсолютно необхідно продовжувати так само наполегливо і постійно.

Транспорт і зв'язок

1. Одним із найважливіших напрямків розвитку транспорту в Харківській області є підготовка шляхопроводів для прийому гостей і учасників чемпіонату Європи з футболу Євро-2012. За п'ять років облдержадміністрацією проведено капітальний ремонт автомобільної дороги державного значення М-03 Київ–Харків–Довжанський у межах області на суму 16,6 млн. грн. За цією ж програмою здійснюється капітальний ремонт дороги державного значення Р-51 Харків–Красноград–Перещепине на суму 149,9 млн. грн. Завершення ремонту заплановане на 2010 рік.

2. У 2009 році обласна державна адміністрація шляхом переговорів з урядом і завдяки належному обґрунтуванню забезпечила державну підтримку фінансування робіт на автодорозі М-20 Харків–Щербаківка (у напрямку м. Белгорода). Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України №793 від 22.07.2009 на ці роботи передбачене державне фінансування на загальну суму 140 млн. грн. Фінансування планується здійснити у 2011 році,

це дасть змогу у тому ж році закінчити ремонт дороги, що дозволить належним чином прийняти уболівальників з Росії.

3. Облдержадміністрацією розроблено техніко-економічне обґрунтування розвитку автомобільної дороги Київ–Харків–Довжанський, яка співпадає з міжнародним транспортним коридором Європа–Азія. Обґрунтування передбачає капітальний ремонт і реконструкцію автодороги з доведенням її параметрів до першої технічної категорії, а крім того — окружних доріг навколо міст Валки, Чугуїв, Ізюм, що дасть змогу не лише розвантажити ці міста, але і значно покращити екологічну ситуацію. Таким чином, нове керівництво області має реалізувати вже розроблений і затверджений у Кабінеті Міністрів проект.

4. Єдиним проектом, питання фінансування якого не вдалося вирішити упродовж останніх двох років, залишається ремонт під'їздів до Міжнародного аеропорту Харків. На ці цілі, згідно з розробленим проектом, новому керівництву області треба буде знайти фінансування в обсязі 89 млн. грн.

5. Окрім підготовки доріг області до Євро-2012, велика увага приділялася облдержадміністрацією реконструкції і будівництву під'їзних шляхопроводів до сіл області. За п'ять років були побудовані дороги з твердим покриттям до 50 сіл, куди раніше підходили тільки ґрунтові дороги. На сьогодні таких сіл в області залишилося усього 4: Шигимагине Богодухівського району, Кравцове Зміївського району, Бісквітне Харківського району, Таганка Чугуївського району. Будівництво шляхопроводів до цих сіл вже розпочато, освоєно 4234,8 тис. грн. На закінчення будівництва дороги протяжністю 13,7 км до цих населених пунктів залишилося профінансувати 27,6 млн. грн., після чого усі населені пункти області будуть забезпечені під'їзними шляхами з твердим покриттям.

6. Масштабний проект розроблено облдержадміністрацією спільно з Південною залізницею — впровадження на Південній залізниці швидкісного руху і пропуску швидкісних потягів у напрямках Київ–Полтава–Красноград–Лозова–Донецьк. Стан колії від Харкова до Гребінки сьогодні дозволяє потягам рухатися зі швидкістю до 160 км/год., проте практично увесь рухомий склад, що перебуває в експлуатації Південної залізниці, розрахований на швидкість до 140 км/год. Для закінчення проекту необхідно купити новий сучасний рухомий склад, здатний розвивати швидкість до 200 км/год. Це дозволить доїжджати до Києва за 3–3,5 години.

Агропромисловий комплекс

1. Одним із пріоритетних напрямів діяльності обласної державної адміністрації протягом останніх п'яти років у галузі агропромислового комплексу стала системна робота з відродження молочного тваринництва. Починаючи з 2006 року на розвиток цього виду тваринництва вперше почали виділятися цільові субвенції з державного і обласного бюджетів. Пріоритетним облдержадміністрація вважала розвиток великотоварного виробництва, проведення технічного і технологічного переоснащення, зміцнення кормової бази, покращення селекційно-племінної роботи. У результаті вперше за багато років у господарствах області досягнуто стабілізації чисельності дійного стада на 100 голів і зафіксовано зростання виробництва молока на 11%. За продуктивністю корів область зайняла третє місце в Україні. Середній надій на корову склав 4551 кг, що на 23% більше від торішнього і удвічі більше від рівня 2004 року. Ці показники визначили тенденцію і можливості Харківської області у цій галузі, однак потрібна ще більша системна робота з боку обласної державної адміністрації для відродження галузі та забезпечення того рівня молочного виробництва, який відповідав би її потенціалу.

2. Окрім молочного тваринництва, обласна державна адміністрація приділяла велику увагу розвитку свинарства. У цій галузі ми зуміли зберегти агрокомбінат «Слобожанський»

у Чугуївському районі, більше того, на комбінаті вдалося модернізувати технічну базу, що зробило виробництво рентабельнішим. Крім того, за ініціативою Харківської облдержадміністрації розроблені та реалізуються проекти з будівництва великотоварних комплексів у Чугуївському, Дворічанському, Первомайському районах. Ці проекти потребують підтримки обласної адміністрації.

3. Один із найперспективніших планів останнього часу — проект розвитку вівчарства. Ця галузь тваринництва є традиційною для кліматичних умов Слобожанщини. Для її відродження облдержадміністрацією розроблена Обласна програма розвитку вівчарства на період до 2015 року.

Усього ж на розвиток тваринництва в 2010 році необхідно передбачити в обласному бюджеті не менше 5 млн. грн. на придбання племінного поголів'я, технічну модернізацію молочного виробництва і розвиток вівчарства.

Нові обрії тваринництва у Барвінківському районі Харківщини

4. Обласною державною адміністрацією розроблена і затверджена на сесії обласної ради Програма забезпечення агропромислових підприємств області сільськогосподарською технікою виробництва підприємств Харківської області на 2008–2015 роки. Ця програма дає змогу здійснювати підтримку як агропромислового сектора, так і промислових підприємств області. У рамках цієї програми у поточному році з обласного бюджету необхідно виділити як мінімум 3 млн. грн.

5. Ще одним найважливішим напрямком діяльності облдержадміністрації в галузі АПК є Програма розвитку сільськогосподарської консультативної служби, у рамках якої передбачені послуги з надання професійних знань, новітніх технологій, навичок ведення ефективного господарювання. Потреба у фінансуванні цієї служби на 2010 рік — 100 тис. грн.

6. Розроблена нова оригінальна спеціалізована Програма хімічної меліорації ґрунтів у Харківській області на 2010–2015 роки, якою передбачено оплату робіт з освоєння нових земель, підвищення врожайності ґрунтів, покращення якості сільськогосподарських угідь за рахунок сучасної хімічної меліорації. Ця програма дасть значний економічний ефект у разі її затвердження сесією обласної ради, при належному фінансуванні та реалізації.

7. І ще одна ініціатива команди обласної адміністрації останньої каденції — формування аграрного ринку та його інфраструктури. У першу чергу це створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і оптових ринків сільгосппродукції. До початку 2010 року створено вже 14 кооперативів. У Дергачівському районі розпочато роботи зі створення оптового ринку сільгосппродукції у формі обслуговуючого кооперативу «РАМЦ». Для його створення виділена земельна ділянка площею 18 га, розроблений бізнес-план і готується пакет документів для отримання в Міністерстві аграрної політики України статусу оптового ринку сільгосппродукції. Цей проект потребує постійного лобювання з боку облдержадміністрації, а також фінансування з обласного бюджету в обсязі 10 млн. грн.

8. Підприємства агропромислового комплексу Харківщини щорічно беруть участь у Міжнародній виставці-ярмарку «АГРО», де традиційно займають призові місця, що дає можливість розширювати ринки збуту для агропідприємств області й укласти вигідні контракти. На виставково-ярмаркову діяльність необхідно виділити в обласному бюджеті на 2010 рік 95 тис. грн.

Капітальне будівництво

Починаючи з 2005 року в Харківській області реалізовувався новий підхід до капітального будівництва. Бюджетні кошти акумулювалися і цілеспрямовано виділялися на будівництво або капітальний ремонт об'єктів у рамках стратегічної програми розвитку області. За підсумками 2007 року, по обсягах освоєних інвестицій в основний капітал Харківська область піднялася з другої десятки відразу на четверте місце в Україні, освоївши за 11 програмами майже 295 млн. грн.

1. Уперше за двадцять років була розроблена і почала діяти програма будівництва житла в районах області. 30-квартирні соціальні будинки для працівників бюджетної сфери були закладені у трьох районах області —

*Під час входу в соціальний будинок
в смт Нова Водолага; листопад 2009 року*

Богодухівському, Краснокутському і Нововодолазькому. У Дворічанському районі був проведений капітальний ремонт і реконструкція будівлі гуртожитку, квартири в якому отримали працівники соціальної сфери району і молоді фахівці.

2. З самого початку каденції команди запроваджені безпрецедентні проекти збереження і реконструкції будівель, які є історичними і культурними перлинами області, — колишнього Комерційного клубу, в якому сьогодні працює Харківська обласна філармонія, і будівлі Штабів військових поселень у м. Чугуєві.

3. У сфері комунального господарства почалися роботи з будівництва очисних споруд у м. Богодухові, у Комарівському інтернаті в м. Південному Харківського району, дитячому психоневрологічному інтернаті Ізюмського району, в смт Дворічна і Зачепилівка.

4. У 2007 році вперше від дня заснування у Дитячій обласній інфекційній клінічній лікарні проведено капітальний ремонт і повне оснащення раніше залишених приміщень, на базі яких відкрився туберкульозне відділення на 70 ліжок. Завершено будівництво I і II пускових комплексів Чугуївської і Богодухівської центральних районних лікарень, проведено реконструкцію Ізюмської та Дворічанської ЦРЛ, 11 установ охорони здоров'я області уперше було газифіковано.

Урочисте відкриття нового туберкульозного відділення обласної інфекційної лікарні

5. У 2007 році в області уперше за багато років почали закладати нові школи, наприклад, у с. Губарівка Богодухівського району. У сфері комунального господарства 2007 рік ознаменувався реалізацією проектів реконструкції очисних споруд в інтернатах для дітей-сиріт Богодухівського району, початком реконструкції очисних споруд у Краснопавлівці Лозівського району, в смт Есхар та Кочеток Чугуївського району. Нині актуальним є будівництво очисних споруд в смт Близнюки.

6. Наймасштабнішим проектом, що набув визнання і популярності в усій Україні, стала повна реконструкція системи тепlopостачання м. Первомайського, де було встановлено 12 нових сучасних вискоефективних енергозберігаючих котелень харківського виробництва. Місто Первомайський з символа катастрофи стало яскравим прикладом успіху і взірцем сучасної системи тепlopостачання цілого міста. Услід за Первомайським повна реконструкція системи тепlopостачання з будівництвом нових котелень здійснена в смт Краснопавлівка Лозівського району, близькі до завершення роботи в смт Ківшарівка Куп'янського району. Подібні системи має сенс вводити в усіх невеликих населених пунктах області, що стане можливим тільки при наполегливій роботі облдержадміністрації.

Останні налагоджувальні роботи у новозбудованій котельні у м. Первомайському

7. Упродовж 2005–2009 років керівництво області неухильно дотримувалося принципу: якщо роботи на об'єкті розпочато, він має бути завершений

і введений в експлуатацію. Уперше за багато років реалізовано проект будівництва нових артезіанських свердловин, що дало змогу забезпечити чистою питною водою жителів м. Барвінкового. Введено в експлуатацію новий спортивний зал в школі с. Жовтень Сахновщинського району, закінчено другий пусковий комплекс Центральної районної лікарні у м. Чугуєві на 38 ліжок, лабораторії Ізюмської ЦРЛ, реконструйовано хірургічний комплекс Дворічанської ЦРЛ, введено в експлуатацію черговий пусковий комплекс ліцею ім. Г. Семирадського в смт Печеніги, будинки для працівників бюджетної сфери у м. Валках та смт Краснокутськ.

*Нове поліклінічне відділення
Дергачівської центральної
районної лікарні*

Новому губернатору належить завершити чимало об'єктів, будівництво і капітальний ремонт яких розпочала наша команда. У переліку пріоритетних інвестиційних проектів Харківської області на 2010 рік значиться 57 об'єктів, на більшості з яких будівельні або реставраційні роботи вже розпочато у 2006–2009 роках і значна частина шляху вже пройдена.

Газифікація

Станом на початок 2005 року середній рівень газифікації Харківщини склав менше 62%, у Печенізькому районі не було газифіковано жодного села, частково до централізованого газопостачання був підключений лише райцентр. За увесь 2004 рік на газифікацію з усіх джерел було виділено трохи більше 23 млн. грн., при цьому в обласному бюджеті грошей на ці цілі взагалі не передбачалося. Керівництво області вирішило кардинально змінити підхід до газифікації населених пунктів та реалізувати принцип рівної якості життя людей у місті та на селі. Тому вже у 2006 році згідно з програмою, розробленою облдержадміністрацією, область вже виділила на прокладення газопроводів майже 27 млн. грн. Жителі багатьох сіл Харківщини, які не вірили в можливість газифікації і тому не вступали в кооперативи, подивилися на своїх сусідів, в будинках яких спалахнув «блакитний вогник», і стали створювати свої об'єднання громадян. Для газифікації Печенізького району був реалізований унікальний в Україні проект прокладення газопроводу по дну Печенізького водосховища.

За планом, який розробила команда Авакова, найближчим часом газ прийде у села Вовківка Кегичівського району; Котлярівка і Кислівка Куп'янського району; Бахтин Борівського району; Черноглазівка, Жовтневе, Карасівка Золочівського району та інші населені пункти. Хотілося б вірити, що наступна команда не підведе жителів цих сіл.

У домівки жителів с. Піски-Радьківські Борівського району щойно проведено газ — вчимося готувати по-новому!

Шановні земляки!

5 років ми разом відновлювали велич Слобожанського краю, 5 років кожний з нас вносив свою частку в розбудову рідної Харківщини, 5 років ми працювали пліч-о-пліч. Результати нашої спільної праці, як завжди, ми оприлюднили у щорічному звіті «Що зроблено-2009» та підсумковому звіті «Найбільш значні досягнення Харківської області у 2005–2009 рр.».

9 лютого 2010 року я пішов у відставку з посади керівника Харківської області. Але чи означає моє звільнення з обласної державної адміністрації, що особисто я зупинюсь на шляху розвитку мої Батьківщини — Харківської області? А чи зупинитесь ви — харків'яни? Впевнений, що відповідь буде однакова — «НІ!». Запевняю, наша команда, як і п'ять років поспіль, буде працювати для вас та разом з вами!

Тож давайте не будемо втрачати зв'язок, давайте спілкуватись, обмінюватись думками та разом покращувати життя! Я знаю, що наш з вами діалог буде щирим та безкомпромісним.

Щиро ваш,

Арсен АВАКОВ

Довідки щодо графіку роботи громадських приймалень депутата Харківської обласної ради Арсена Авакова за телефоном:

+38-057-719-61-47

Інтернет-приймальня розміщена на персональному сайті Арсена Авакова:

Зв'язок: e-mail: pressa@avakov.com; Телефон: +38-057-719-61-47

На зв'язку!

Повні електронні версії звітів Харківської обласної державної адміністрації «Що зроблено» містяться на персональному сайті Арсена Авакова:

«Харківщина – 2005–2006»:

www.avakov.com/reports/zrobleno_2005–2006.pdf

«Харківщина – 2007»:

www.avakov.com/reports/zrobleno_2007.pdf

«Харківщина – 2008»:

www.avakov.com/reports/zrobleno_2008.pdf

«Харківщина – 2009»:

www.avakov.com/reports/zrobleno_2009.pdf

Підсумковий звіт «Харківщина – 2005-2009»:

www.avakov.com/reports/zrobleno_2005–2009.pdf

Звіти районних державних адміністрацій за 2009 рік

Зміївський район:

www.avakov.com/reports/zrobleno_2009-zmiev.pdf

Краснокутський район:

www.avakov.com/reports/zrobleno_2009-krasnokytstk.pdf

Лозівський район:

www.avakov.com/reports/zrobleno_2009-lozova.pdf

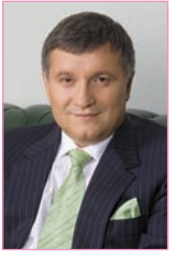
Харківський район:

www.avakov.com/reports/zrobleno_2009-kharkiv.pdf

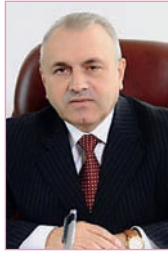

Шевченківський район:

www.avakov.com/reports/zrobleno_2009-shevchenkovo.pdf

Голова
обласної
державної
адміністрації
**Арсен
Аваков**

Перший заступник
голови обласної
державної
адміністрації
**Володимир
Бабаяєв**

Заступник
голови обласної
державної
адміністрації
**Людмила
Белова**

Заступник
голови обласної
державної
адміністрації
**Віктор
Зверєв**

Заступник
голови обласної
державної
адміністрації
**Сергій
Стороженко**

Заступник
голови обласної
державної
адміністрації
**Ігор
Терехов**

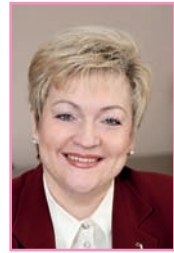
Заступник
голови обласної
державної
адміністрації
**Ярослав
Ющенко**

Заступник
голови обласної
державної
адміністрації
**Олександр
Колесніков**

Заступник
голови обласної
державної
адміністрації
**Андрій
Бесараб**

Заступник
голови — керів-
ник апарату об-
ласної державної
адміністрації
**Людмила
Лучанінова**

Начальник
Головного
управління
економіки
**Анатолій
Дуленко**

Начальник
Головного управ-
ління праці
та соціального
захисту населення
**Ігор
Балута**

Начальник
Головного
фінансового
управління
**Сергій
Овсянніков**

Начальник
Головного
управління
освіти і науки
**Віктор
Гаркавець**

Начальник
Головного управ-
ління промисло-
вості, транс-
порту і зв'язку
**Владилєн
Вавилов**

Начальник Головного управління зовнішньоекономічних зв'язків та європейської інтеграції
Віктор Коваленко

Начальник Головного управління охорони здоров'я
Олександр Галацан

Начальник Головного управління житлово-комунального господарства та розвитку інфраструктури
Віталій Бабенко

Начальник Головного управління з питань надзвичайних ситуацій
Володимир Росоха

Заступник начальника управління містобудування та архітектури
Юрій Фурсов

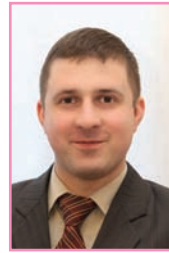
Начальник управління у справах преси та інформації
Олексій Липчанський

Начальник управління паливно-енергетичного комплексу
Василь Без'язичний

Начальник управління культури і туризму
Ніна Супруненко

Начальник управління у справах сім'ї та молоді
Анатолій Бабічев

Начальник управління з питань фізичної культури та спорту
Василь Жданов

Начальник Головного управління з питань внутрішньої політики, взаємодії з правоохоронними органами, оборонної та мобілізаційної роботи
Костянтин Маслій

Начальник відділу у справах релігій
Максим Олексієнко

Начальник управління фармації і фармацевтичної промисловості
Вікторія Бобирева

Начальник служби у справах дітей
Тетяна Печерських

Начальник Головного управління агропромислового розвитку
Михайло Жорник

Голова
Балаклійської
райдержадмі-
ністрації
**Степан
Масельський**

Голова
Барвінківської
райдержадмі-
ністрації
**Марк
Беккер**

Голова
Близнюків-
ської райдерж-
адміністрації
**Анатолій
Калашник**

Голова
Богодухівської
райдержадмі-
ністрації
**Петро
Гурін**

Голова
Борівської
райдержадмі-
ністрації
**Віктор
Чуйко**

Голова
Валківської
райдержадмі-
ністрації
**Юрій
Шпарага**

Голова
Великобурлуць-
кої райдержад-
міністрації
**Віктор
Слиш**

Голова
Вовчанської
райдержадмі-
ністрації
**Віктор
Удод**

Голова
Дворічанської
райдержадмі-
ністрації
**Ігор
Хаперський**

Голова
Дергачівської
райдержадмі-
ністрації
**Володимир
Кацуба**

Голова
Зачепилівської
райдержадмі-
ністрації
**Іван
Загній**

Голова
Зміївської
райдержадмі-
ністрації
**Анатолій
Гацько**

Голова
Золочівської
райдержадмі-
ністрації
**Іван
Рогуля**

Голова
Ізюмської
райдержадмі-
ністрації
**Любов
Шамрай**

Голова
Кегичівської
райдержадмі-
ністрації
**Євгеній
Подгора**

Голова
Коломацької
райдержадмі-
ністрації
**Олександр
Неффа**

Голова
Красноград-
ської райдерж-
адміністрації
**Антон
Герашченко**

Голова
Краснокут-
ської райдерж-
адміністрації
**Анатолій
Дмитрієв**

Голова
Куп'янської
райдержадмі-
ністрації
**Олександр
Радченко**

Голова
Лозівської
райдержадмі-
ністрації
**Сергій
Зеленський**

Голова
Новодолазь-
кої райдержад-
міністрації
**Іван
Войтов**

Голова
Первомайської
райдержадмі-
ністрації
**Микола
Антонов**

Голова
Печенізької
райдержадмі-
ністрації
**Ірина
Єфремова**

Голова
Сахновщинсь-
кої райдержад-
міністрації
**Віталій
Серьогін**

Голова
Харківської
райдержадмі-
ністрації
**Олександр
Нечипоренко**

Голова
Чугуївської
райдержадмі-
ністрації
**Юрій
Прав**

Голова
Шевченківської
райдержадмі-
ністрації
**Євген
Краснорутський**

Зміст

НАЙБІЛЬШ ЗНАЧНІ ДОСЯГНЕННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА 2005–2009 РОКИ	3
Промисловість	3
Машинобудування	3
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	9
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	9
Фармацевтичне виробництво	10
Паливно-енергетичний комплекс	12
Транспорт, зв'язок та дорожнє господарство	14
Аграрний комплекс області	19
Житлове будівництво	25
Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій	28
Житлово-комунальне господарство	38
Газифікація	43
Екологічний стан довкілля	46
Іноземні інвестиції та зовнішньоекономічна діяльність	51
Споживчий ринок товарів та побутових послуг	55
Розвиток підприємництва	59
Бюджет	61
Зайнятість населення	63
Оплата праці	64
Пенсійне забезпечення	65
Соціальний захист населення	66
Охорона здоров'я	68
Підтримка сімей, дітей та молоді	72
Освіта	76
Здобутки вищої школи та науки Харківщини	81
Культура і мистецтво	84
Охорона пам'яток архітектури	88
Фізична культура та спорт	91

Підготовка регіону до проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу	95
ДОСЯГНЕННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ у 2009 році.....	97
Промисловість.....	97
Машинобудування.....	98
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	103
Легка та деревообробна промисловість.....	105
Фармацевтичне виробництво	106
Паливно-енергетичний комплекс	108
Транспорт	112
Зв'язок.....	115
Сільське господарство	118
Будівництво	124
Будівництво житла	124
Будівництво об'єктів соціальної сфери.....	126
Газифікація.....	128
Житлово-комунальне господарство.....	130
Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій.....	133
Екологічний стан довкілля.....	134
Архітектура та пам'яткоохоронна сфера.....	139
Підготовка до проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу	141
Інвестиційна, зовнішньоекономічна та міжнародна діяльність	144
Інвестиційна діяльність та міжнародна технічна допомога.....	144
Зовнішньоекономічна діяльність.....	145
Міжнародна діяльність.....	150
Європейська та євроатлантична інтеграція	152
Міжнаціональні відносини	153
Внутрішній ринок товарів та побутових послуг	155
Розвиток підприємництва.....	160
Розвиток банківської сфери.....	163
Бюджет	164
Доходи та зайнятість населення.....	168
Демографічна ситуація	173
Соціальний захист населення	174
Охорона здоров'я.....	177
Освіта	181
Наука	186
Культура і мистецтво.....	189
Вшанування історичної спадщини	194

Релігія.....	197
Фізична культура та спорт.....	200
Сім'я і молодь.....	203
Соціально-правовий захист дітей.....	208
Правопорядок.....	212

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ.

КОМАНДА АВАКОВА. ПЕРЕХІДНІ ПРОЕКТИ.....	215
Гуманітарна сфера.....	217
Освіта.....	217
Культура.....	220
Служба у справах дітей.....	225
Молодіжна політика.....	226
Охорона здоров'я.....	228
Соціальний захист населення.....	232
Міжнародні зв'язки.....	235
Промисловий комплекс.....	240
Транспорт і зв'язок.....	244
Агропромисловий комплекс.....	246
Капітальне будівництво.....	249
Газифікація.....	253
На зв'язку!.....	255